

Nr 275.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område; given Stockholms slott den 21 maj 1948.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att *dels* antaga härvid fogade förslag till förordning angående ändring i och fortsatt giltighet av förordningen den 10 juli 1947 (nr 378) om viss avgift å mjölk, grädde och ost;

dels ock bifalla de förslag i övrigt, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande statsrådet hemställt.

GUSTAF.

G. E. Sträng.

Sammanfattning.

I propositionen föreslås, att jordbruket i enlighet med den överenskomelse, som träffats mellan statens livsmedelskommission och jordbrukets organisationer, skall tillföras en inkomstökning av 163 miljoner kronor. För undvikande av större prisstegringar i konsumentledet föreslås, att av nämnda belopp 120,5 miljoner kronor skola tillskjutas av statsmedel i form av subvention för mejeri- och slaktdjursprodukter. Återstoden skall enligt propositionen komma jordbruket till godo genom prishöjningar. Av beloppet på 120,5 miljoner kronor avses 90 miljoner kronor skola användas för att möjliggöra i stort sett oförändrade priser på mjölk, smör, ost och grädde genom utbetalande av ett mjölkpristillägg med i genomsnitt 70 öre per kilogram mjölkfett från och med den 1 september 1948. Återstående 30,5 miljoner kronor föreslås skola utbetalas i form av statliga pristillägg på slaktdjursprodukter, varigenom priserna på kött och charkuterivaror väntas kunna bibehållas på i stort sett oförändrad nivå. I propositionen framhålls, att en del av sistnämnda belopp kan komma att utbetalas redan sommaren 1948. Vidare föreslås, att ett belopp av 6 miljoner kronor anvisas till förbättring av mjölkhandelns marginaler. Denna summa är avsedd att komma detaljhandeln till godo.

Härjämte framläggas vissa förslag till åtgärder för stödjande av avsättningen av inhemsk ull.

Till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område äskas för budgetåret 1948/49 ett reservationsanslag av 155 miljoner kronor. Slutligen begäres till Kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet dels ett reservationsanslag av 65 miljoner kronor för budgetåret 1948/49 dels ock ett reservationsanslag av 30 miljoner kronor å tilläggsstat för budgetåret 1947/48.

Förslag

till

förordning angående ändring i och fortsatt giltighet av förordningen den 10 juli 1947 (nr 378) om viss avgift å mjölk, grädde och ost.

Härigenom förordnas *dels* att 1, 2 och 4 §§ förordningen den 10 juli 1947 om viss avgift å mjölk, grädde och ost, vilken förordning gäller till och med den 31 augusti 1948, skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, *dels* att förordningen i sålunda ändrat skick skall äga fortsatt giltighet till och med den 31 augusti 1949.

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

1 §.

Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, statens livsmedelskommission må, i den mån så prövas erforderligt för att åstadkomma en utjämning av intäkterna från olika grenar av mejerirörelse, förordna, att särskilt avgift (utjämningsavgift) skall upptagas för mjölk, grädde och ost, som från mejeri *försäljes* till annan än mejeri, *samt för grädde och ost, som vid mejeri användes för tillverkning av glass respektive smältost.*

Med mejeri — — — 1936 (nr 174).

Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, statens livsmedelskommission må, i den mån så prövas erforderligt för att åstadkomma en utjämning av intäkterna från olika grenar av mejerirörelse, förordna, att särskild avgift (utjämningsavgift) skall upptagas för mjölk, grädde och ost, som från mejeri *levereras* till annan än mejeri *eller av mejeri användes för tillverkning av andra varor än smör, grädde och ost.*

Med mejeri — — — 1936 (nr 174).

2 §.

I den utsträckning Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, livsmedelskommissionen förordnar skall utjämningsavgift upptagas jämväl för mjölk, grädde och ost, som från mjölkproducent *försäljes* till annan än mejeri.

I den utsträckning Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, livsmedelskommissionen förordnar skall utjämningsavgift upptagas jämväl

a) för margarinost, som *säljes* av annan tillverkare än mejeri; samt

b) för mjölk, grädde och ost, som från mjölkproducent *säljes* till annan än mejeri.

*(Gällande lydelse.)**(Föreslagen lydelse.)*

4 §.

Utjämningsavgift skall erläggas, i fall som avses i 1 § av mejeriet *och i fall som avses i 2 § av mjölkproducenten* eller, där varan *försäljes* till företag som idkar handel med mjölk eller mejeriprodukter, av köparen.

Utjämningsavgift skall erläggas, i fall som avses i 1 § av mejeriet, *i fall varom förmåles i 2 § a) av tillverkar- ren samt i fall som i 2 § b) sägs* av mjölkproducenten eller, där varan *säljes* till företag som idkar handel med mjölk eller mejeriprodukter, av köparen.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1948.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 21 maj 1948.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler statsrådet Sträng fråga om *åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område* samt anför därvid.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t under nionde huvudtiteln på min hemställan föreslagit riksdagen att i avbidan på särskild proposition i ämnet beräkna för budgetåret 1948/49 dels (p. 81) till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område ett reservationsanslag av 30 000 000 kronor, dels ock (p. 82) till Kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet ett reservationsanslag av 65 000 000 kronor.

Jag torde få erinra, att statens livsmedelskommission i skrivelse den 6 april 1948 framlagt förslag angående prissättningen å jordbrukets produkter. Vid livsmedelskommissionens skrivelse fanns bland annat fogat utlåtande i ärendet från statens priskontrollnämnd. I anledning av livsmedelskommissionens framställning har Kungl. Maj:t den 9 april och den 14 maj 1948 meddelat beslut i prisfrågan.

I skrivelse den 19 maj 1948 har statens livsmedelskommission därefter framlagt förslag om prisreglerande åtgärder i övrigt på jordbrukets område.

Jag torde nu få underställa Kungl. Maj:t denna fråga.

Översikt över hittills vidtagna regleringsåtgärder.

Beträffande de regleringsåtgärder, som från statsmakternas sida företagits till och med första kvartalet 1947, hänvisas, utöver vad i det följande anföres, till propositionerna nr 278/1941, 319/1942, 246/1943, 253/1944, 303/1945, 267/1946 och 280/1947.

Brödsädsregleringen. Med hänsyn till den dåliga skörden av vete och råg år 1947 har även korn måst i stor utsträckning användas till människoföda under innevarande regleringsår. Enligt livsmedelskommissionens cirkulär nr 2913 och de bestämmelser kommissionen utfärdat angående spannmålsregleringen under regleringsåret 1947/48 (cirkulär nr 2936 a och b) har därför utfodringsförbud beträffande korn från och med den 9 augusti 1947 gällt inom Götaland, Svealand och Gävleborgs län med undantag av vissa socknar i norra delen av området. Såsom korn anses även blandsäd, vilken innehåller minst 70 procent korn. Förutom till gryn har havre i år i viss utsträckning även måst användas för inblandning i mjöl.

Tidigare har inleverans av brödsäd genom försäljning till handeln och kvarnarna i regel skolat ske senast den 15 juni. För 1947 års skörd av vete, råg och korn har däremot den 1 mars satts som sista leveransdag.

För regleringsåret 1947/48 ha på liknande sätt som skett alltsedan regleringsåret 1944/45 fastställts normalpriser på brödsäd, utformade efter en stigande skala. Medan prisstegringen, såvitt försäljning från odlare angår, tidigare pågått under tiden september—maj, har den i år avbrutits den 1 mars. Under den tid, skalan omfattar, har priset stigit med 5 öre per deciton för varje tiodagarsperiod. Utgångspriset den 1 september var för vår- vete av normalkvalitet 31 kronor 5 öre per deciton samt för höstvetete och råg av normalkvalitet 28 kronor 5 öre per deciton. Dessa priser ligga 3 kronor respektive 2 kronor 25 öre högre än motsvarande priser föregående regleringsår. Även för korn ha fastställts normalpriser, som stigit med 5 öre per deciton och tiodagarsperiod under tiden september—februari. Utgångs- priset den 1 september var för korn av normalkvalitet 26 kronor 5 öre per deciton, d. v. s. 4 kronor 15 öre högre än föregående regleringsår. För icke fullgod spannmål av vete och råg samt för sådan spannmålsblandning eller blandsäd, som varit att betrakta såsom brödsäd och som kunnat iordning- ställas till fullgod fodervara, har gällt ett minimipris, som med en krona per deciton understigit det vid leveranstillfället gällande normalpriset på korn. Vidare har från regleringsårets början gällt skyldighet för Svenska spannmålsaktiebolaget och auktoriserad spannmålshandlare att för vara, som uppfyller samtliga kvalitetsfordringar för fullgod brödsäd med det undantaget, att mältningsgraden uppgår till mer än 5 procent, erlagga betalning efter den prisregleringsskala, som anknyter till priset på fullgod spannmål, varvid dock avdrag för mältningsgrad göres även för halten mältade kärnor utöver 5 procent. Priset på fullgod brödsäd har icke fått understiga det vid leveranstillfället gällande priset på icke fullgod brödsäd. Systemet med prisorter för södra och mellersta Sverige har bibehållits. I norra Sve- rige gälla normalpriserna vid försäljning från odlare fritt av köparen anvisad mottagningsplats. Vid överlåtelse av brödsäd till kvarn från spannmålsbolaget och från auktoriserad spannmålshandlare är priset 85 respektive 50 öre högre än priset till odlare. Leverans från spannmålsbolaget sker fraktfritt eller cif kvarnort. Vid leverans från spannmålshandlare skall

kvarnen ersätta säljaren den del av fraktseloppet som icke erlägges av spannmålsbolaget. Bolaget gottgör handlanden den del av fraktkostnaden, som överstiger 25 öre per deciton, dock högst 1 krona 25 öre per deciton. Vid här avsedda försäljningar fortgår den successiva stegringen av priset ända fram till den 31 augusti 1948 (cirkulär nr 2936 a och b).

De under regleringsåret 1947/48 gällande bestämmelserna om kvalitetsfordringar och prisregleringsskalor för brödsäd innebära vissa ändringar i förhållande till de förut gällande. Eftersom korn betraktats som brödsäd ha sålunda prisregleringsbestämmelser införts även beträffande detta sädeslag. I fråga om råg har bestämts, att halten av mältade kärnor får uppgå till 3 (förut 2) procent, innan prisreglering skall förekomma. För såväl råg som vete ha vissa ändringar gjorts i fråga om prisregleringen för rymdvikt, i det att pristilläggen för vikter, högre än normalvikten, något höjts, liksom också prisavdragen höjts för vikter lägre än normalvikten. Vidare ha vissa ändringar i fråga om prisreglering för vattenhalt vidtagits.

I likhet med vad tidigare gällt vid övergången från ett regleringsår till ett annat har med hänsyn till den successiva prisstegringen under regleringsåret 1946/47 genom spannmålsbolaget verkställts prisreglering beträffande kvarvarande lager av spannmål hos handeln och kvarnarna den 31 augusti 1947. Härvid har hänsyn tagits till den för regleringsåret 1947/48 genomförda höjningen av prisnivån för spannmål.

I bestämmelserna om förmalning av brödsäd ha fr. o. m. den 1 juni 1947 vidtagits i huvudsak de ändringar, som i det följande angivas (livsmedelskommissionens cirkulär nr 2878, 2929, 2981, 2999, 3020, 3031, 3058). Föreskrifterna om inblandning av vårvete vid förmalning av spannmål till vetemjöl bibehöllos oförändrade — lägst 10 och högst 20 procent vårvete (och/eller La Plata-vete) — till den 1 september 1947. Fr. o. m. denna dag har gällt, att vete, som förmales, till minst 30 procent skall bestå av vårvete. Under september månad var minimiprocenten dock 25. Någon maximiprocent har icke föreskrivits. I fråga om utmalningsprocenten har sedan den 1 juni 1947 icke gjorts någon annan ändring än att det genomsnittliga minimiprocenttalet för samsikt fr. o. m. den 1 september höjts från 80,5 till 85. För korn, havrekärna och majs, som förmales för inblandning i annat mjöl, ha fastställts genomsnittliga minimiprocenttal på respektive 65, 90 och 60, att gälla fr. o. m. den 1 september. Uttagningsprocenten för siktat vetemjöl av enhetskvalitet (d. v. s. den procent av vetet som i genomsnitt utnyttjas för kvarnens saluförda vetemjöl) sänktes den 1 september från 79 till 78,5 och den 1 februari till 78.

Mallönen (d. v. s. den ersättning kvarnarna äga betinga sig för löneförmalning) har såvitt valssiktning angår fr. o. m. den 1 januari höjts på sätt framgår av nedan intagna uppställning, däri de gamla beloppen angivas inom parentes.

Öland och Gotland	Mallön (kr för 100 kg) Norrland	Riket i övrigt
6: 50 (5: 50)	6: 35 (5: 35)	5: 50 (4: 50)

De nya bestämmelserna om mallön avse i motsats till de tidigare gällande icke blott brödsäd utan även korn. För skrädning jämte sammalning eller siktning av korn får uttagas samma ersättning som för samsiktning.

Regleringen av fodersäd och andra fodermedel. På grund av 1947 års svaga skörd har tillgången på fodersäd under innevarande regleringsår varit ännu mera otillräcklig än under regleringsåret 1946/47. En mycket sträng ransonering har därför måst upprätthållas. Det har även befunnits ofrånkomligt att liksom under tidigare år fordra avstående av fodersäd till det allmänna. Såsom förut anförts har korn i stor utsträckning måst användas till människoföda. Knappheten på foder har ytterligare ökat därigenom att havre i viss utsträckning måst användas för inblandning i mjöl.

För utfyllande av fodersädstillgångarna har en stor del av fodermedelstildelningen utgått i form av kli och betfor. Även en viss kvantitet oljekraftfoder har måst tagas i anspråk som ersättning för fodersäd. Fodercellulosa har icke varit tillgänglig under året och någon compensation i form av andra fodermedel har på grund av foderläget icke kunnat lämnas åt sådana kreatursinnehavare, som tidigare brukat använda fodercellulosa. Foderförsörjningen under året har kommit i försämrat läge även därigenom, att skörden av stråfoder, framför allt hö, blev svag år 1947.

Bestämmelser angående tilldelningarna av fodermedel återfinnas för tiden 1 juni—31 augusti 1947 i livsmedelskommissionens cirkulär nr 2872, för september 1947 i cirkuläret nr 2933, för tiden 1 oktober—31 december 1947 i cirkuläret nr 2965, för tiden 1 januari—14 mars 1948 i cirkuläret nr 3007 och för tiden 15 mars—31 maj 1948 i cirkuläret nr 3059.

Bestämmelserna om avstående av fodersäd under regleringsåret 1947/48, vilka återfinnas i cirkuläret nr 2980, överensstämmer i huvudsak med de under närmast föregående år gällande. Dock har föreskrivits, att leverans i första hand skall fullgöras genom försäljning av korn samt att korn skall vara inlevererat senast den 1 mars (i stället för såsom tidigare 16 april).

För fodersäd har liksom för brödsäd fastställts normalpriser efter en successivt stigande skala. Såsom ovan anförts har skalan beträffande korn utformats på samma sätt som för brödsäd, d. v. s. med stegring av 5 öre per deciton och tiodagarsperiod under tiden september—februari. För övriga slag av fodersäd stiger priset däremot — liksom under regleringsåret 1946/47 — med 10 öre per deciton och halvmånadsperiod t. o. m. den 1 april 1948. Prisnivån från föregående regleringsår har höjts. Utgångspriset för annan fodersäd än korn ligger sålunda 2 kronor högre per deciton än förra året. I fråga om korn är höjningen 4 kronor 15 öre per deciton. Beträffande handelns och kvarnarnas lager av fodersäd den 31 augusti 1947 har

prisskillnadsreglering genomförts efter i huvudsak samma grunder som i fråga om brödsäd.

För den allmänna tilldelningen av oljekraftfoder och kli ha under innevarande regleringsår tillämpats i huvudsak samma grunder som under regleringsåret 1946/47. Dock har i år även utgått en hela landet omfattande tilldelning av kli med viss myckenhet per ko. Denna tilldelning kunde erhållas redan på sommaren 1947. Jordbrukare inom Götaland, Svealand och Gävleborgs län ha således erhållit dels en viss kvantitet oljekraftfoder och kli per mjölkko (oberoende av mjölkavkastningens storlek) och dels en tilldelning av oljekraftfoder och kli, vilken baserats på sådan mjölkproduktion som legat över en viss fastställd grundkvantitet per ko. I de fyra nordligaste länen har, förutom den tilldelning av kli som utgått med viss myckenhet per ko, vissa kvantiteter oljekraftfoder och kli ställts till kristidsstyrelsernas förfogande för utdelning (cirkulär nr 2934). De ordinarie tilldelningarna äro rätt avsevärt högre än under föregående regleringsår. Särskilt starkt har tilldelningen av kli ökats. Några allmänna extratilldelningar av oljekraftfoder och kli för mjölkproduktionen senare under vintern eller våren ha emellertid i år — till skillnad från förra regleringsåret — på grund av den knappa tillgången icke kunnat lämnas. — Även under innevarande konsumtionsår ha odlare av olje- och spånadsväxter beviljats särskild tilldelning av oljekraftfoder (cirkulär nr 2934).

Någon allmän tilldelning av melass har under konsumtionsåret icke utgått. För tilldelning inom de fyra nordligaste länen samt inom de norra delarna av Kopparbergs och Värmlands län — där allmän tilldelning utgick förra året — har emellertid till respektive kristidsstyrelser förfogande ställts vissa mindre kvantiteter melass. Vidare har till förfogande för kristidsstyrelserna i de områden av landet, där 1947 års foderskörd blev särskilt dålig — företrädesvis västra Sverige — ställts vissa myckenheter melass att efter styrelsernas prövning utdelas till särskilt behövande innehavare av kor inom respektive områden.

Liksom under regleringsåret 1946/47 har för innevarande regleringsår medgivits en allmän engångstilldelning av 100 kilogram kli per sugga (cirkulär nr 2990). Denna tilldelning är närmast avsedd som en ersättning för fodersäd, vilken djurinnehavaren måst avstå till det allmänna. Några extra tilldelningar av kli för suggor eller fargaltar av det slag, som under förra regleringsåret lämnades vid upprepade tillfällen, ha däremot på grund av den allmänna knappheten på fodersäd och ersättningsmedel för fodersäd icke kunnat utgå i år. För digivande modersuggor erhålles fortfarande en extratilldelning av 50 kilogram fodermedel för varje grisning. Från och med den 1 februari 1948 kan denna tilldelning efter djurägarens val uttagas i form av kli eller fodersäd (cirkulär nr 3028).

Enligt kungörelse den 15 augusti 1947 (nr 601) har stråfoder fr. o. m. den 17 augusti 1947 åter underkastats beslag och handelsreglering. Även i fråga om transport av hö gälla vissa restriktioner. Överlåtelse och trans-

port av halm får tills vidare ske fritt (cirkulär nr 2966). Enligt kungörelse den 26 september 1947 (nr 697), som trätt i kraft den 1 oktober samma år, får stråfoder icke brännas utan tillstånd av livsmedelskommissionen eller, efter kommissionens bemyndigande, av kristidsstyrelse eller kristidsnämnd. Genom lag den 20 februari 1948 om rätt för arrendator att bortföra stråfoder har arrendator beretts möjlighet att — liksom under år 1946 och tidigare — efter anvisning av kristidsmyndighet bortföra stråfoder från av honom arrenderad fastighet utan hinder av vad i arrendeavtalet eller eljest finnes stadgat rörande förbud mot sådant bortförande. Lagen gäller till och med den 30 juni 1949.

Även tran har fr. o. m. den 27 november 1947 ånyo underkastats beslag och handelsreglering (kungörelse den 21 november 1947, nr 834). Enligt de tillämpningsföreskrifter till kungörelsen, som livsmedelskommissionen meddelat, får fodertran dock alltjämt säljas utan mottagande av inköpsbevis. I fråga om kvalitetskontrollen på fodertran har någon ändring icke skett sedan föregående regleringsår.

Potatisregleringen. De av livsmedelskommissionen med stöd av förordningen den 30 juni 1943 (nr 454) i kommissionens cirkulär nr 1549 utfärdade bestämmelserna angående tillverkning av potatisstärkelse äga giltighet även under tillverkningsåret 1947/48.

Det pris, som innehavare av tillverkningslicens har att erlagga till leverantör för potatis, som inköpes för framställning av stärkelse och är av för fabriksändamål normal kvalitet, har för tillverkningsåret 1947/48 liksom för närmast föregående tillverkningsår efter bemyndigande av Kungl. Maj:t fastställts av livsmedelskommissionen.

Vidare har för detta tillverkningsår liksom tidigare upprättats ett avtal mellan livsmedelskommissionen, å ena, och Sveriges stärkelseproducenters förening u. p. a., å andra sidan, vilket avtal underställts Kungl. Maj:t för godkännande. Viss del av avtalet har därjämte av Kungl. Maj:t förelagts riksdagen för godkännande. Enligt detta avtal har föreningen utfäst sig att inköpa den mängd potatisstärkelse, som framställes enligt meddelade tillverkningslicenser upp till en fastställd maximikvantitet, med undantag för vad som får användas till husbehov för tillverkaren och dennes potatisleverantörer. Å andra sidan har kommissionen, under förutsättning av statsmakternas godkännande, åtagit sig att vidtaga eller föranstalta om åtgärder från statens sida för att bereda föreningen möjlighet att erhålla minst ett visst i avtalet angivet pris per deciton för vid tillverkningsårets slut inneiggande lager av potatismjöl med avdrag av viss kvantitet, ävensom ersättning för ränte- och lagringskostnader i avseende på inneiggande lager, med visst avdrag, under tre månader från tillverkningsårets utgång. Bestämmelserna i ämnet för tillverkningsåret 1947/48 återfinnas i Kungl. Maj:ts brev den 3 oktober 1947.

I förordningen den 2 mars 1934 (nr 34), som genom kungörelsen den 30

juni 1943 (nr 484) förlängts att gälla tills vidare, har föreskrivits, att vid införsel av druv- och stärkelsesocker, stärkelsesirap (statistiskt nr 290) samt dextrin och stärkelseklister ävensom appreturmedel innehållande dextrin, stärkelse, glykos, växtslem och dylikt (statistiskt nr 620) skall, utöver enligt tulltaxan stadgad tull, utgå tilläggstull med vissa belopp.

Beträffande regleringen av handeln med och användningen av potatis och potatisprodukter har icke skett någon ändring sedan föregående år.

På grund av eftersommarens ihållande torka blev 1947 års potatisskörd mindre än vad man från början räknat med. Av denna anledning har livsmedelskommissionen — med vissa undantag — icke medgivit någon tillverkning av potatissprit under innevarande år.

Vad potatispriset angår låg detta redan under höstmånaderna 1947 högre än under motsvarande period 1946. Konsumentpriset på potatis var intill dess normalpriser fastställdes påfallande oenhetligt. Efter erfarenheterna från vintermånaderna 1947, då potatispriserna på grund av rådande långvarig kyla undergingo en avsevärd stegring, ansågs det icke tillrådligt att i år riskera en ytterligare stegring av potatispriset i händelse av en inträdande köldperiod. På grund härav men även med syfte att nedpressa detaljpriserna på de konsumtionsorter, där priserna tidigare varit oskäligt höga, beslöt livsmedelskommissionen enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 23 januari 1948 att från och med den 7 februari 1948 införa normalpris på potatis. Vid fastställandet av normalpriserna har man i huvudsak accepterat de producentpriser, som vid tillfället tillämpades i Skåne. På grundval härav ha producentpriserna inom de olika prisområdena bestämts efter en från söder till norr stigande prisskala med slutresultat, att producentpriset i det nordligaste prisområdet, omfattande Norrland samt Värmlands och Kopparbergs län, bortsett från s. k. köldtillägg, blivit 18 öre per kilogram eller 4 öre högre än producentpriset i Skåne.

På grund av den uteblivna potatisbränningen ha potatisodlarna inom bränneridistriktet hänvisats att leverera den potatis, som icke funnit avsättning för konsumtionsändamål, till stärkelsefabriker. För att kompensera odlarnas ökade kostnader för transport av potatis från bränneridistriktet till stärkelsefabriker har livsmedelskommissionen enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 10 oktober 1947 medgivit utbetalning av visst fraktbidrag i de fall, då transportvägen överstigit 3 kilometer. Fraktbidraget har utgjort lägst 35 öre och högst 1 krona per deciton potatis, beroende på transportvägens längd. Enär stärkelsefabrikerna från början icke i önskvärd utsträckning kunde mottaga potatis från bränneridistriktet, lämnade livsmedelskommissionen på senhösten 1947 tillstånd till export av 5 000 ton potatis från bränneridistriktet. Samtidigt medgavs export av 5 000 ton utsädespotatis. Bland annat beroende på fraktförhållandena kunde dock endast 4 000 ton bränneripotatis och en obetydlig kvantitet utsädespotatis exporteras före årsskiftet. Under februari 1948 visade det sig att inom bränneridistriktet alltfjänt funnos kvar så stora potatispartier, som lagrats för

konsumtionsändamål, att man icke kunde räkna med att de skulle bli använda för direkt konsumtion. Vidare blev det undan för undan tydligt att även inom andra delar av riket funnos större överskottspartier än man från början ansett. På grund härav och då det alltjämt förelåg ett stort behov av ytterligare tillverkning av potatismjöl har livsmedelskommissionen ansett det lämpligt att bereda potatisodlarna inom bränneridistriktet avsättning för sina överskottspartier av potatis genom att hålla i gång eller igångsätta erforderligt antal stärkelsefabriker under den tid, som kan visa sig erforderlig för avverkning av bränneripotatisen. Då avverkningsperioden emellertid blivit väsentligt framskjuten, kommer det pris, stärkelsefabrikerna ha att betala vid inköp av potatis, icke att innebära skäligen ersättning till odlarna av bränneripotatis. Livsmedelskommissionen har därför enligt Kungl. Maj:ts medgivande den 5 mars 1948 beslutat tillförsäkra dessa odlare ett minimipris av 9 öre per kilogram. I syfte att undvika en höjning av potatismjölpriset har livsmedelskommissionen vidare enligt Kungl. Maj:ts nyssnämnda bemyndigande låtit Svenska spannmålsaktiebolaget till stärkelsefabrikerna utbetala skillnaden mellan minimipriset och det med ledning av potatisens stärkelsehalt beräknade priset. Då emellertid potatismjölfabrikationen under den framskjutna avverkningsperioden likväl av olika skäl skulle bliva förlustbringande med det tidigare fastställda potatismjölpriset, har livsmedelskommissionen ävenledes enligt Kungl. Maj:ts nyssberörda bemyndigande utfäst sig att betala särskild ersättning till stärkelsefabrikerna för den fortsatta potatismjölstillverkningen. Denna ersättning har bestämts till 1 krona per hektoliter avverkad potatis för en avverkningskvantitet av högst 5 000 hektoliter vid varje stärkelsefabrik. För överskjutande avverkning utgår en reducerad ersättning.

I förevarande sammanhang må även nämnas, att under april i år vissa mängder matpotatis exporterats till behövande länder i Europa.

Såsom förut framhållits har det icke varit möjligt att helt tillgodose den inhemska efterfrågan på potatismjöl. För att dock kunna i huvudsak fylla de mest angelägna behoven har livsmedelskommissionen kraftigt reducerat tilldelningen av potatismjöl till glykosindustrien, som försäljer den huvudsakliga delen av sin produktion till choklad- och karamellindustrien. I stället ha glykosfabrikerna fått importera vissa kvantiteter potatismjöl för tillverkning av glykos, och chokladindustrien har därjämte tillåtits importera vissa kvantiteter glykos.

Slutligen kan nämnas att livsmedelskommissionen enligt överenskomelse med Sveriges bränneriidkareförening — mot det att potatisodlarna i bränneridistriktet bibehölle den tidigare odlingen under år 1947 — förbundit sig att vid en totalskörd av 1 800 000 ton potatis bereda avsättning för 170 000 ton för andra ändamål än inhemsk direktförbrukning eller utfodring. För den händelse skörden skulle uppgå till 1 900 000 ton respektive 2 000 000 ton har avsättningsgarantien förklarats skola omfatta 200 000 respektive 240 000 ton.

Mjolk- och matfettsregleringen. Den redogörelse, som i propositionen nr 280/1947 lämnats beträffande förordningen den 28 juni 1941 (nr 488) angående *mjolkavgift* och förordningen den 7 juni 1935 (nr 259) om *accis å margarin och vissa andra fettvaror* samt beträffande dessa författningars tillämpning, äger alltjämt giltighet. Något förordnande om uttagande av mjolkavgift har alltså fortfarande icke meddelats och någon ändring av accisen på margarin m. m. har icke förekommit efter den 13 mars 1947. *Tull å margarin och konstister* utgår alltjämt med belopp, motsvarande accisen och tilläggsaccisen på dessa varor med tillägg av 15 öre per kilogram. Från och med den 1 januari 1940 tillföras samtliga margarinaccismedel budgeten enligt beslut vid urtima riksdagen 1939 (skr. nr 109).

Enligt kungörelsen den 28 november 1941 (nr 894) angående pristillägg för mjolk m. m. i dess nuvarande lydelse utgå mjolkpristillägg, lantsmörsbidrag, producentbidrag, utjämningsbidrag och missväxtbidrag.

Kungörelsen har erhållit delvis ändrat innehåll genom kungörelser den 5 september 1942 (nr 748), den 2 april 1943 (nr 136), den 16 juni 1943 (nr 625), den 31 juli 1945 (nr 598), den 30 december 1946 (nr 893), den 26 september 1947 (nr 708) och den 31 oktober 1947 (nr 808).

Den i propositionen nr 280/1947 lämnade redogörelsen för *mjolkpristillägget* äger alltjämt giltighet.

Lantsmörsbidrag utgår alltsedan den 1 januari 1947 endast för i viss ordning försålt smör, vilket beretts av mjolkproducent, bosatt i Norrland anorstädes än i Gästrikland. Bidraget utgår med 25 öre per kilogram lantsmör. Fr. o. m. den 1 mars 1948 har det i propositionen nr 280/1947 beskrivna sättet för utbetalningen av bidraget ändrats. Enligt bestämmelser, utfärdade av livsmedelskommissionen (cirkulär nr 3045), skall sålunda för lantsmör, som av producent försålts under tiden den 1 mars—den 30 juni 1948, bidraget utbetalas till producenten direkt från Svenska mejeriernas riksförening.

Den ändring i kungörelsen den 28 november 1941, som trädde i kraft den 1 oktober 1947, innebär att arealgränsen för *producentbidraget* sänkts från 25 till 15 hektar. I övrigt gälla alltjämt de grunder för utbetalande av producentbidraget, för vilka redogjorts i propositionen nr 280/1947.

Genom den höjning av normalpriserna på mjolk, grädde och ost, som ägde rum den 10 juni 1947, försämrades lönsamheten av smörberedning samt tillverkning av torr- och kondensmjolk i förhållande till lönsamheten av övriga mejerigrenar. I syfte att utjämna denna olikhet utfärdade Kungl. Maj:t den 10 juli 1947 förordning om upptagande av *utjämningsavgift* å mjolk, grädde och ost, som från mejeri försäljes till annan än mejeri, samt å grädde och ost, som vid mejeri användes för tillverkning av glass respektive smältost. Avgiftsmedlen skulle användas för utbetalande av utjämningsbidrag för mjolk. Avgiftens storlek bestämdes i förordningen till högst 3 öre per kilogram för mjolk och till högst 50 öre per kilogram för grädde och ost. Livsmedelskommissionen föreskrev (i cirkulär nr 2904) med vederbörligt bemyndigande, att utjämningsavgift från och med den 1 augusti 1947

tills vidare skulle utgå med 2 öre per liter för mjölk och med 30 öre per kilogram för grädde och ost. För tiden 10 juni—31 juli 1947 inbetalades motsvarande avgift från mejerierna till Svenska mejeriernas riksförening i enlighet med överenskommelse mellan föreningen och livsmedelskommissionen. Utjämningsavgiften för grädde höjdes sedermera från och med den 1 november 1947 till 40 öre per kilogram färsk vara och 35 öre per kilogram steriliserad vara (cirkulär nr 2985).

Den ändring i kungörelsen den 28 november 1941, som tillkom genom kungörelsen den 31 oktober 1947 innebar, att två nya former av mjölkbidrag infördes, nämligen utjämningsbidrag och missväxtbidrag.

Genom utbetalande av *utjämningsbidrag* fördelas de medel, som inflyta genom upptagande av utjämningsavgiften. Livsmedelskommissionen har i cirkuläret nr 2985 utfärdat närmare bestämmelser angående utjämningsbidraget. Enligt dessa bestämmelser utgår bidraget med visst belopp per kilogram fett i den mjölk, som från och med den 1 september 1947 inväges vid mejeri direkt från producenter.

Missväxtbidraget utgår i motsats till utjämningsbidraget av statsmedel och innebär viss ersättning till jordbruket för den inkomstminskning, som blivit en följd av det försämrade skördeutfallet år 1947. Missväxtbidrag utbetalas dels i form av allmänt missväxtbidrag, dels i form av differentierat missväxtbidrag till de av missväxten hårdast drabbade områdena och dels i form av särskilt missväxtbidrag till lantsmörsproducenter. Det allmänna missväxtbidraget skall enligt Kungl. Maj:ts beslut den 29 augusti 1947 tills vidare utgå med 1,5 öre per kilogram mjölk, som under tiden från och med den 1 september 1947 inväges vid mejeri. Livsmedelskommissionen har emellertid med vederbörligt bemyndigande omräknat bidraget på grundval av fettmängden i den invägda mjölken till 41 öre per kilogram mjölkfett (cirkulär nr 2985). Differentierat missväxtbidrag utbetalas enligt en av Kungl. Maj:t den 19 december 1947 godkänd fördelningsplan (cirkulär nr 3025). Planen innebär, att det totala bidragsbeloppet, ungefär 27 miljoner kronor, fördelas mellan de av missväxten hårdast drabbade områdena med lägst $\frac{1}{2}$ och högst 3 öre för varje kilogram mjölk, som under tiden september 1946—maj 1947 invägs vid mejerier inom respektive område. Fördelningen på de olika mejerileverantörerna sker i förhållande till summan av varje producers leveranser av mjölk till mejeri under tidsperioderna september 1946—maj 1947 och september 1947—maj 1948. Det särskilda missväxtbidraget till lantsmörsproducenter utgår enligt Kungl. Maj:ts beslut av den 6 februari 1948 med 65 öre per kilogram lantsmör, som under tiden september 1947—juni 1948 försäljes till mejeri eller lantsmörshandlare. Utbetalningen verkställs av Svenska mejeriernas riksförening direkt till vederbörande producenter (cirkulär nr 3045).

I enlighet med beslut av 1947 års riksdag (skrivelse nr 470) har Kungl. Maj:t liksom under tidigare år medgivit, att till mejerierna få utbetalas vissa särskilda mjölkbidrag. Under budgetåret 1947/48 ha för detta ändamål anvisats högst 5 500 000 kronor. De bidrag, som här avses, äro dels de

s. k. merfraktsbidragen, dels regleringskostnadstillägg till vissa mjölkorganisationer i Stockholm och Göteborg, dels viss ersättning för behandling av konsumtionsmjölk vid vissa uppsamlingscentraler, som leverera mjölk till de större konsumtionsorterna, dels ock bidrag för upprätthållande av mejeriernas körlinjer inom de områden, där på grund av minskad mjölkproduktion transportkostnaderna per kilogram mjölk äro särskilt höga. Sistnämnda bidrag utgår i Norrland med undantag av Gästrikland för tiden 1 juli 1947—30 juni 1948 samt i övriga delar av riket för tiden 1 oktober 1947—31 maj 1948. Körlinjebidraget utbetalas månadsvis till mejeri, för vilket den genomsnittliga kostnaden för intransport av mjölk till mejeriet under månaden överstigit 1,2 öre per kilogram, samt utgår med ett belopp, motsvarande hälften av den summa, varmed sagda kostnad under månaden överstigit 1,2 öre per kilogram. Enligt riksdagens beslut har Kungl. Maj:t erhållit befogenhet förordna, att ifrågavarande belopp å 5 500 000 kronor må användas för tillgodoseende jämväl av annat behov än förut nämnts, som är av särskild betydelse för mjölkförsörjningens ordnande under rådande kristid.

Vad i propositionen nr 280/1947 sägs om *import* av hithörande varor gäller alltjämt.

De under konsumtionsåren 1940/41—1946/47 vidtagna åtgärder i syfte att upprätthålla smörproduktionen ävensom att reglera konsumtionen av matfett, om vilka förmåles i propositionerna nr 278/1941, 319/1942, 246/1943, 253/1944, 303/1945, 267/1946 och 280/1947, ha bibehållits. Den ordinarie tilldelningen av matfett till enskilda förbrukare har intill den 11 oktober 1947 utgått i valfritt slag av matfett. Från och med sistnämnda dag har halva ransonen utgått i form av annat matfett än smör. Mjölkproducenter ha dock även efter den 11 oktober 1947 ägt rätt att uttaga hela sin matfettsranson i form av smör. De bestämmelser angående begränsning av fetthalten i ost, för vilka redogjorts i propositionen nr 267/1946, gälla alltjämt. Något allmänt medgivande till framställning av ost med högre fetthalt i torrsubstansen än 33 procent har fortfarande icke lämnats.

Såsom tidigare nämnts har Kungl. Maj:t förordnat om beslag å samt reglering av handeln med tran. Denna åtgärd har närmast föranletts av önskemålet att reglera handeln med sillolja. Livsmedelskommissionen har därför med stöd av i kungörelsen givet bemyndigande föreskrivit, att handelsregleringen icke skall omfatta sådan tran, som har ett jodtal överstigande 130 och dessutom antingen uppfyller gällande fordringar för fodertran eller medicinaltran eller har en halt av fria fettsyror av minst 5 procent (cirkulär nr 2998). Den handelsreglerade tranen får överlätas mot inköpsbevis för matfett och mot särskilda licenser.

Slaktdjursregleringen. Den redogörelse, som i propositionen nr 267/1946 lämnats för regleringen av införseln av levande nötkreatur, får och svin, kött av nötkreatur, får och häst, fläsk samt konserver av dylikt kött eller av fläsk ävensom angående införselavgift för dylika köttvaror samt angående s. k. slaktdjursavgift, äger alltjämt giltighet.

Den genom kungörelsen den 28 mars 1941 (nr 173) genomförda regleringen av förbrukningen av köttvaror äger allttjämt bestånd. I propositionen nr 267/1946 redogjordes för vissa ändringar, som nämnda kungörelse undergått. Enligt kungörelse den 5 december 1947 (nr 914) har i kungörelsen 173/1941 gjorts ytterligare en ändring, innebärande, att numera fordras särskilt tillstånd icke blott för slakt av eget djur utan även för slakt av djur, som tillhör annan.

Under tiden efter avgivandet av propositionen nr 280/1947 ha vissa ändringar genomförts i livsmedelskommissionens på kungörelsen 173/1941 grundade bestämmelser. Sålunda har kommissionen i viss utsträckning återinfört en reglering av handeln med levande nötkreatur, svin och hästar. Vidare har kommissionen återinfört en fortlöpande, genom slaktgodemännen utövad kontroll över djurbesättningarna ävensom på nytt lagt hästkött och vissa charkuterivaror under ransonering. Slutligen har en skärpning av bestämmelserna om yrkesmässig slakt genomförts i södra och mellersta Sverige, varigenom slakten där koncentrerats till offentliga slakthus, kontrollslakterier och vissa andra av livsmedelskommissionen godkända slakterier. Dessa åtgärder ha genomförts i olika etapper under februari och mars 1948. Bestämmelser härom ha intagits i livsmedelskommissionens cirkulär nr 3012, 3024, 3044, 3050 och 3060.

Vad i propositionen nr 280/1947 sägs om beslag å tarmar samt handels- och införselreglering beträffande tarmar gäller allttjämt.

I likhet med föregående år ha under år 1947 tidvis utbetalats vissa statliga pristillägg för kött och fläsk. Livsmedelskommissionen har sålunda utbetalat pristillägg för kött av storboskap under tiden den 17 februari—den 30 mars 1947 samt under tiden den 16 juni—den 26 oktober 1947, för fläsk under tiden den 5 maj—den 9 november 1947 samt för kött av spädkalv under tiden den 9 juni—den 14 september 1947. Kungl. Maj:t har genom beslut den 5 och den 13 juni 1947 bemyndigat livsmedelskommissionen att för här avsett ändamål disponera sammanlagt 11 miljoner kronor av reservationsanslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

Äggregleringen. De bestämmelser angående regleringen av in- och utförseln av ägg m. m. samt angående märkning av kylhuslagrade och konserverade ägg, för vilka redogjorts i propositionen nr 303/1945, äro allttjämt i kraft.

Under tiden den 8 september 1947—den 4 april 1948 ha normalpriser på ägg varit gällande.

Produktionsutvecklingen på jordbrukets område.

Livsmedelskommissionen har vid sin skrivelse den 19 maj 1948 fogat vissa tabellsammanställningar rörande produktionsutvecklingen under 1946 och 1947 samt januari—mars 1948. Dessa sammanställningar torde såsom särskild *tabellbilaga* få fogas vid statsrådsprotokollet. Följande uppgifter

rörande produktionsutvecklingen äro i huvudsak hämtade från kommissionens skrivelse.

Brödsädsmarknaden. (Jfr tab. 3 och 4.) Beträffande de fr. o. m. år 1938 skördade brödsädsarealerna hänvisas till följande sammanställning, som hämtats ur den officiella jordbruksstatistiken. Uppgifterna för 1947 äro preliminära.

År	Areal i hektar av						
	Höstvete	Vårvete	Summa vete	Höstråg	Vårråg	Summa råg	Summa brödsäd
1938	240 460	68 014	308 474	181 569	6 558	188 127	496 601
1939	253 507	83 639	337 146	168 646	6 296	174 942	512 088
1940	216 770	91 998	308 768	163 735	7 196	170 931	479 699
1941	177 039	109 371	286 410	198 477	8 171	206 648	493 058
1942	164 009	114 535	278 544	241 236	8 263	249 499	528 043
1943	153 342	115 223	268 565	212 247	7 690	219 937	488 502
1944	190 296	83 137	273 433	195 383	6 006	201 389	474 822
1945	203 891	87 105	290 996	162 824	5 358	168 182	459 178
1946	212 323	90 477	302 800	152 595	4 143	156 738	459 538
1947	140 865	151 600	292 465	110 392	4 765	115 157	407 622

Den sammanlagda brödsädsarealen var år 1947 som synes väsentligt lägre än något annat i sammanställningen upptaget år. I förhållande till närmast föregående år utgör arealminskningen 11,3 procent. Nedgången, som sammanhängande med de ogynnsamma väderleksbetingelserna vid höstsådden och den omfattande utvintringen av höstsåden kompenserades endast delvis av den rekordartat stora vårveteodlingen.

Utvintringens storlek kan för senare år direkt angivas. En jämförelse mellan en höstinventering och påföljande sommarinventering visar nämligen den omfattning, i vilken utvintring förekommit. I följande tablå har en sådan jämförelse gjorts i fråga om höstvete och höstråg inom Svea- och Götaland, varjämte uppgifter även lämnas från den senaste höstens arealinventering.

Sädesslag	¹⁰ / ₁₀ 1940	³ / ₈ 1941	Skillnad	³¹ / ₁₀ 1941	¹ / ₈ 1942	Skillnad	³¹ / ₁₀ 1942	¹ / ₈ 1943	Skillnad
Höstvete...	230 216	176 386	53 830	189 701	163 402	26 299	157 028	152 706	4 322
Höstråg....	203 404	197 416	5 988	250 332	243 151	7 181	221 625	210 857	10 768
Summa	433 620	373 802	59 818	440 033	406 553	33 480	378 653	363 563	15 090

Sädesslag	²⁰ / ₁₀ 1943	¹ / ₈ 1944	Skillnad	²³ / ₁₀ 1944	¹ / ₈ 1945	Skillnad	²² / ₁₀ 1945	¹ / ₈ 1946	Skillnad
Höstvete...	194 288	191 247	3 041	207 802	207 180	622	217 307	211 844	5 463
Höstråg....	202 988	195 847	7 141	173 772	165 230	8 542	157 107	152 104	5 003
Summa	397 276	387 094	10 182	381 574	372 410	9 164	374 414	363 948	10 466

Sådesslag	²² / ₁₀ 1946	² / ₈ 1947	Skillnad	¹⁸ / ₁₀ 1947
Höstvete....	180 298	140 309	39 989	201 254
Höstråg	127 465	109 829	17 636	164 724
Summa	307 763	250 138	57 625	365 978

De svåra vintrarna 1940/41 och 1941/42 orsakade som synes en betydande utvintring av höstvete (23 respektive 14 procent), medan höstrågen klarade sig relativt bra (3 procent under båda åren). Under åren 1942/43—1945/46 var utvintringen ej särskilt betydande och varierade för höstvete mellan 1 och 3 procent och för höstråg mellan 3 och 5 procent av den besådda arealen. De svåra väderleksförhållandena vintern 1946/47 medförde däremot, att ej mindre än 22 procent av höstvetearealen och 14 procent av höstrågårean måste plöjas upp och sås om.

Beträffande skördeutbytet av brödsäd per hektar hänvisas till följande uppgifter ur statistiska centralbyråns skördestatistik (talen för år 1947 äro preliminära).

År	Skörd i kilogram per hektar av			
	Höstvete	Vårvete	Höstråg	Vårråg
1938	2 740	2 010	2 010	1 440
1939	2 780	1 860	2 040	1 460
1940	1 250	1 630	1 570	1 200
1941	1 070	1 290	1 370	910
1942	1 780	1 580	1 820	1 120
1943	2 330	1 450	1 870	1 060
1944	2 180	1 480	1 780	1 100
1945	2 230	1 540	1 660	1 110
1946	2 470	1 740	1 860	1 190
1947	1 210	1 450	1 250	930

Det senaste årets hektarskörda äro som synes de lägsta, som redovisats sedan missväxtåret 1941, och ligga i fråga om höstvetet vid knappt hälften av 1946 års tal.

I följande sammanställning redovisas den officiella skördestatistikens uppgifter rörande skördeutbytet av brödsäd fr. o. m. 1938. Uppgifterna för 1947 äro preliminära.

Å r	S k ö r d i t o n a v						
	Höst-vete	Vår-vete	Summa vete	Höstråg	Vårråg	Summa råg	Summa brödsäd
1938	667 532	136 600	804 132	365 231	9 422	374 653	1 178 785
1939	704 978	155 880	860 858	344 401	9 169	353 570	1 214 428
1940	270 669	150 060	420 729	257 290	8 603	265 893	686 622
1941	189 929	141 128	331 057	271 848	7 395	279 243	610 300
1942	291 486	180 545	472 031	438 841	9 248	448 089	920 120
1943	356 956	167 259	524 215	396 640	8 113	404 753	928 968
1944	418 512	124 202	542 714	350 108	6 674	356 782	899 496
1945	454 452	133 811	588 263	270 326	5 946	276 272	864 535
1946	523 695	157 157	680 852	284 222	4 949	289 171	970 023
1947	170 086	220 005	390 091	137 709	4 455	142 164	532 255

Brödsädsskörden år 1947 är den lägsta, som över huvud redovisats under den i tablån angivna tiden, och utgör endast 55 procent av 1946 års brödsädsskörd. En viss del av den uppkomna bristen på brödsäd täckes dock genom ökat ianspråktagande av korn och havre som människoföda. Vinsten härav (= merförmalningen av nämnda båda sädesslag i förhållande till närmast föregående år) kan för konsumtionsåret 1947/48 uppskattas till ca 60 000 ton, medan hittills företagen samt förväntad import av brödsäd under året beräknas till i runt tal 225 000 ton. Under år 1946/47 utgjorde importöverskottet av brödsäd 17 000 ton.

Fodermedelsmarknaden. Beträffande den inhemska foderskörden kunna följande sammanställningar vara av intresse. Uppgifterna ha hämtats ur den officiella skördestatistiken samt äro preliminära för år 1947.

År	Areal i hektar av					
	Korn	Havre	Blandsäd	Summa fodersäd	Foderrotfrukter	Hö
1938.....	101 518	660 839	252 838	1 015 195	70 985	1 726 755
1939.....	104 240	660 030	252 037	1 016 307	67 600	1 711 918
1940.....	106 847	635 045	284 259	1 026 151	63 645	1 694 101
1941.....	99 184	629 266	290 627	1 019 077	67 695	1 652 068
1942.....	111 777	597 230	278 387	987 394	67 982	1 656 661
1943.....	113 162	574 834	276 804	964 800	64 566	1 665 580
1944.....	95 950	550 634	277 502	924 086	65 968	1 556 727
1945.....	93 286	542 727	277 378	913 391	65 582	1 581 723
1946.....	89 556	531 215	277 040	897 811	65 372	1 586 878
1947.....	100 116	529 513	287 622	917 251	60 977	1 590 868

År	Skörd i kilogram per hektar av					
	Korn	Havre	Blandsäd	Foderrotfrukter	Hö från odlad jord	Hö från naturlig äng
1938.....	2 370	2 080	2 480	39 740	3 950	1 290
1939.....	2 220	1 930	2 350	37 680	3 360	1 330
1940.....	1 770	1 480	1 680	36 860	2 250	980
1941.....	1 590	1 230	1 450	33 330	1 610	910
1942.....	1 970	1 550	1 900	33 760	3 000	1 100
1943.....	2 060	1 480	1 790	35 120	2 930	1 130
1944.....	1 840	1 310	1 690	29 660	3 770	1 270
1945.....	1 810	1 390	1 670	32 140	3 880	1 400
1946.....	2 040	1 470	1 860	32 550	4 000	1 340
1947.....	1 810	1 290	1 510	27 470	2 340	1 150

Fodersädsskörden år 1947 var som synes den lägsta som redovisats under den betraktade perioden och nära 13 procent lägre än 1946 års i och för sig ej särskilt stora skörd av fodersäd. Höskörden det gångna året var 40 procent lägre än 1946 års skörd, men låg dock ungefär lika högt över 1941 års rekordlåga skörd.

År	Skörd i ton av					
	Korn	Havre	Blandsäd	Summa fodersäd	Foderrot- frukter	Hö
1938	240 140	1 374 885	627 802	2 242 827	2 820 846	5 924 707
1939	231 723	1 271 083	591 373	2 094 179	2 547 143	5 072 968
1940	189 281	937 128	478 136	1 604 545	2 346 244	3 387 970
1941	157 697	775 733	420 966	1 354 396	2 256 312	2 424 970
1942	220 103	926 039	528 415	1 674 557	2 295 302	4 331 312
1943	232 621	850 306	494 682	1 577 609	2 267 356	4 272 643
1944	175 294	730 037	470 469	1 375 800	1 960 190	5 485 249
1945	168 750	754 895	462 660	1 386 305	2 107 809	5 537 352
1946	182 770	782 750	515 051	1 480 571	2 127 674	5 715 087
1947	180 980	680 490	434 026	1 295 496	1 675 273	3 439 581

Den inom 1942 års jordbrukskommitté och en delegation inom livsmedelskommissionen beräknade inhemska förbrukningen av oljekraftfoder och kli (av såväl inhemskt som utländskt ursprung, jfr tab. 11) redovisas i följande tablå produktionsårsvis.

Produktionsår	Förbrukning i ton av	
	Oljekraftfoder	Kli
1939/40	205 000	203 000
1940/41	158 000	174 000
1941/42	125 000	151 000
1942/43	90 000	126 000
1943/44	105 000	158 000
1944/45	179 000	168 000
1945/46	175 000	199 000
1946/47	156 000	272 000
1947/48 (prognos)	200 000	225 000

Den från år till år växlande tillgången på oljekraftfoder och kli beror främst på fluktuationer i importen.

Potatismarknaden. Den inhemska skörden av potatis redovisas i följande sammanställning, som hämtats ur den officiella skördestatistiken. Uppgifterna för år 1947 äro preliminära.

Å r	Skörd, ton	Areal, hektar	Skörd per hektar, kilogram
1935/39	1 813 408	131 711	13 770
1940	2 294 417	134 816	17 020
1941	2 071 086	137 375	15 080
1942	1 840 136	142 096	12 950
1943	2 171 118	147 307	14 740
1944	1 434 574	138 174	10 340
1945	1 658 874	145 252	11 420
1946	1 941 019	143 297	13 550
1947	1 678 616	142 221	11 800

Av tablå framgår, att 1947 års potatisskörd blev förhållandevis klen och betydligt lägre än skörden under exempelvis de eljest svaga åren 1940 och 1941. I förhållande till år 1946 utgör nedgången drygt 13 procent.

Beträffande konsumtionen av matpotatis föreligger icke några direkta statistiska uppgifter. Med ledning av bland annat socialstyrelsens konsumtionsundersökningar ha dock inom 1942 års jordbrukskommitté och delegationen verkställts följande beräkningar rörande storleken av denna konsumtion.

1938/39	755 000 ton	1943/44.....	950 000 ton
1939/40	755 000 »	1944/45.....	900 000 »
1940/41	810 000 »	1945/46.....	900 000 »
1941/42	975 000 »	1946/47.....	900 000 »
1942/43	1 000 000 »	1947/48.....	900 000 »

Fram t. o. m. år 1942/43 redovisas en betydande konsumtionsökning, främst orsakad av bristen på andra livsmedel. Därefter beräknas förbrukningen av matpotatis åter ha gått något tillbaka per capita räknat, även om den under senare år antages ha hållit sig ganska oförändrad totaliter sett.

Förbrukningen av fabrikspotatis har fr. o. m. konsumtionsåret 1938/39 uppgått till följande kvantiteter.

1938/39	273 000 ton	1943/44	270 000 ton
1939/40	267 000 »	1944/45	60 000 »
1940/41	255 000 »	1945/46	177 000 »
1941/42	202 000 »	1946/47	200 000 »
1942/43	230 000 »	1947/48 (prognos)	155 000 »

Marknaden för mjölk och mejeriprodukter. (Jfr tab. 5—8.) Inom delegationen utförda beräkningar rörande mjölkproduktionen ha sammanställts i efterföljande tablå.

1938/39	4 714 000 ton	1943/44	4 180 000 ton
1939/40	4 595 000 »	1944/45	4 350 000 »
1940/41	4 084 000 »	1945/46	4 627 000 »
1941/42	3 658 000 »	1946/47	4 610 000 »
1942/43	3 840 000 »	1947/48 (prognos)	4 340 000 »

Mjölkproduktionen innevarande år väntas sålunda komma att med 7,9 procent understiga 1938/39 års tal. Medelkoantalet 1947/48 beräknas utgöra 1 815 000 djur mot 1 920 000 år 1938/39 eller 5,5 procent färre än sistnämnda år. Den genomsnittliga avkastningen per ko beräknas följaktligen i år komma att ligga något under förkrignivån.

Under kalenderåret 1947 har mjölkinvägningen nedgått med 2,8 procent i förhållande till år 1946. I jämförelse med år 1939 har den dock varit 6,8 procent högre. Anledningen härtill är främst att antalet mejerileverantörer numera är betydligt högre än tidigare (jfr tab. 6). Jämsides härmed

har försäljningen av mjölk från producent direkt till förbrukare successivt minskat liksom tillverkningen och försäljningen av lantsmör. Av följande uppställning framgår den vid mejerier invägda mjölkens relativa andel av den totala mjölkproduktionen.

År	Invägning i % av totalproduk- tionen	År	Invägning i % av totalproduk- tionen
1938/39	66·4	1943/44	73·4
1939/40	67·7	1944/45	75·0
1940/41	67·2	1945/46	76·0
1941/42	69·0	1946/47	76·4
1942/43	70·8		

Den vid mejerierna invägda mjölkens användning redovisas i följande två tablåer.

Å r	Invägd mjölk ton	D ä r a v		
		använd för produktbered- ning ton	försäld såsom konsum- tionsmjölk ¹ ton	försäld grädde (omräknad till mjölk)samt svinn ton
1939	3 205 688	2 395 153	494 367	316 168
1940	2 988 933	2 202 644	519 500	266 789
1941	2 659 251	1 940 169	610 512	122 850
1942	2 517 931	1 740 033	855 273	63 421
1943	2 852 031	1 963 235	963 192	72 381
1944	3 107 561	2 183 544	940 625	138 213
1945	3 375 019	2 421 439	939 628	170 025
1946	3 520 348	2 564 015	939 908	183 730
1947	3 422 935	2 449 500	954 365	189 848

Å r	Produktmjölk		Konsumtionsmjölk ²		Grädde (i mjölk) samt svinn		Summa k-mjölk o. grädde	
	1939 = 100	i % av invägn.	1939 = 100	i % av invägn.	1939 = 100	i % av invägn.	1939 = 100	i % av invägn.
1939	100·0	74·7	100·0	15·4	100·0	9·9	100·0	25·3
1940	92·0	73·7	105·1	17·4	84·4	8·9	97·0	26·3
1941	81·0	73·0	120·6	22·4	38·9	4·6	88·7	27·0
1942	72·6	69·1	144·5	28·4	20·1	2·5	96·0	30·9
1943	82·0	68·8	165·1	28·6	22·9	2·6	109·7	31·2
1944	91·2	70·3	159·0	25·3	43·7	4·4	114·0	29·7
1945	101·1	71·7	158·5	23·2	53·8	5·1	117·6	28·3
1946	107·1	72·8	156·3	22·0	58·1	5·2	118·0	27·2
1947	102·3	71·6	158·5	22·9	60·0	5·5	120·1	28·4

Av tablåerna framgår, att användningen av mjölk för produktberedning absolut sett nådde ett minimum år 1942; i förhållande till invägningen nåddes minimum under 1943, varefter skett en ökning. År 1946 var kvantiteten produktmjölk drygt 7 procent högre än 1939 men hade dock icke

¹ Fr. o. m. november 1941 standardiserad mjölk.

² Mjölk av medelfetthalt.

nått samma relativa andel av invägningen som under det sista förkrigsåret. Under år 1947 har den uppåtgående utvecklingen avbrutits, enär den för produktberedning använda mjölmängden sjunkit med 4,5 procent i förhållande till 1946. Försäljningen av konsumtionsmjölk har, såsom framgår av de båda tabellerna, visat en mycket kraftig stegring fram till år 1943, då ett maximum nåddes. Under de tre följande åren höll sig försäljningen vid ca 940 000 ton för att år 1947 stiga till 954 000 ton. Sistnämnda kvantitet ligger 93 procent över 1939 års tal. Därvid bör emellertid märkas, att den sedan november 1941 försålda mjölken varit standardiserad. Räknat i helmjölk låg mjölkförsäljningen år 1947 58,5 procent högre än vad den gjorde år 1939. Den ökning av försäljningen av konsumtionsmjölk, som här redovisats, motsvaras icke helt av en verklig konsumtionsstegring, enär som förut påpekats samtidigt en nedgång ägt rum i försäljningen av mjölk från producent direkt till konsument.

Den i november 1940 genomförda sänkningen av konsumtionsgräddens fetthalt (liksom den under tiden $\frac{20}{11}$ 1941— $\frac{31}{1}$ 1944 gällande ransoneringen av grädde) har medfört, att för gräddförsäljningen tagits i anspråk en betydligt mindre kvantitet helmjölk än före kriget. Detta tillika med mjölkstandardiseringen har medfört, att den sammanlagda mjölk- och gräddförsäljningens andel av invägningen stigit relativt måttligt sedan förkrigstiden.

Mejeriernas produktion av smör har under år 1947 visat en nedgång men produktionen av ost en uppgång sedan år 1946, vilket framgår av följande sammanställning.

Å r	Produktion ton	
	Smör	Ost
1939	83 735	43 653
1940	80 760	35 328
1941	77 687	22 383
1942	71 926	14 991
1943	79 263	21 296
1944	87 304	29 924
1945	94 058	38 102
1946	99 622	44 412
1947	94 954	47 690

Trots nedgången i förhållande till år 1946 var smörproduktionen år 1947 betydligt högre än före kriget. Från 1939 utgör ökningen 11 200 ton eller 13,4 procent. Lantsmörproduktionen beräknas emellertid samtidigt ha sjunkit från 16 200 till 5 600 ton, varför totalproduktionens uppgång stannar vid endast omkring 600 ton. Det bör här anmärkas, att en smörexport om icke mindre än i runt tal 26 000 ton förekom under år 1939.

Ostproduktionen år 1947 är den största som hittills förekommit och överträffar 1939 års tal med 9,2 procent. Osttillverkningen under det sistnämnda året avsåg emellertid till största delen helfet ost, medan tillverkningen under de sista åren i huvudsak har omfattat halvfet ost.

Att den för landets fettförsörjning så viktiga smörproduktionen kunnat

hållas så väl uppe beror på att väsentliga smörtillskott erhållits genom fetthaltsbegränsande åtgärder. Genom standardisering av konsumtionsmjölken och sänkning av fetthalten hos grädde och ost vanns sålunda år 1947 ca 19 000 ton smör, motsvarande 20 procent av mejeriernas totala smörtillverkning nämnda år.

Margarinet utgör vid sidan av smöret den viktigaste fettprodukten i folkhushållet. I följande tablå lämnas några uppgifter om produktionen härav.

Å r	Hushålls- margarin ton	Bageri- margarin ton	Summa ton
1939	51 390	8 609	59 999
1940	29 174	9 548	38 722
1941	18 263	7 947	26 210
1942	35 444	5 391	40 835
1943	31 578	5 424	37 002
1944	30 582	8 378	38 960
1945	36 580	12 343	48 923
1946	14 703	9 556	24 259
1947	22 708	9 983	32 691

Som synes har margarintillverkningen (av såväl importerad som inhemsk råvara) år 1947 legat ca 8 400 ton högre än 1946, varigenom den samtidiga nedgången av smörproduktionen mer än uppvägs.

Slaktdjursmarknaden. (Jfr tab. 9 och 10). Till följd av den övernormala utslaktningen av storboskap och häst under år 1947 visade den saluförda kvantiteten kött och fläsk en ökning från året förut med 23 700 ton eller 11,1 procent. I följande tablå redovisas den saluförda slakten i genomsnitt under perioden 1937/39 samt för vart och ett av åren 1942—1947 (enligt beräkningar inom 1942 års jordbrukskommitté och livsmedelskommissionen). Slakten av häst samt av får och getter har för de senaste åren måst beräknas med utgång från bl. a. förefintlig statistik över den besiktigade slakten.

Djurslag	Absoluta tal, ton						
	1937/39	1942	1943	1944	1945	1946	1947
Storboskap	88 700	46 000	56 700	69 900	69 500	79 400	97 100
Större kalv	32 300	11 300	11 800	13 500	13 400	19 600	19 000
Mindre kalv	10 500	9 200	12 600	13 700	11 800	12 600	13 300
Får och getter	2 700	1 600	2 900	3 400	3 300	3 400	3 300
Häst	11 000	6 500	7 600	9 400	9 900	12 800	16 800
S:a kött	145 200	74 600	91 600	109 900	107 900	127 800	149 500
Svin	118 200	45 300	65 500	95 600	83 300	91 300	93 300
S:a kött och fläsk	263 400	119 900	157 100	205 500	191 200	219 100	242 800
Relativtal (1937/39 = 100)							
Kött	100·0	51·4	63·1	75·7	74·3	88·0	103·0
Fläsk	100·0	38·3	55·4	80·9	70·5	77·2	78·9
Summa	100·0	45·5	59·6	78·0	72·6	83·2	92·2

Vid bedömandet av utvecklingen mellan 1946 och 1947 måste hänsyn tagas till den fortsatta minskningen av hemslakten. Antalet behållna hemslaktade svin sjönk sålunda från 416 400 år 1946 till 379 500 år 1947 eller med 9 procent. Efter en genomsnittlig vikt på hushållssvin av 90 kilogram skulle detta innebära en minskning från 37,5 till 34,2 milj. kg. Samtidigt har hemslakten av storboskap och kalv sjunkit från 1,7 till 1,5 milj. kg.

Med ledning av betäckningsstatistiken kan man för en tid av ett år framåt på ett ungefär beräkna, hur fläsksituationen kommer att gestalta sig. Under 1946 betäcktes i Svea- och Götaland 178 266 suggor. År 1947 var antalet betäckningar 195 122 eller 9,5 procent fler än året förut. Under förutsättning av oförändrad slaktvikt skulle man alltså ha att vänta en motsvarande ökning i fläskproduktionen till 1948. På grund av bl. a. den under år 1947 ovanligt stora slakten av smågrisar (ca 74 000 djur mot normalt ett eller annat tusental) torde emellertid den ökning, som man eljest hade anledning vänta, bli betydligt mindre än vad betäckningsstatistiken tyder på.

Importen av kött och fläsk — räknat i vara med ben — har under 1947 uppgått till 14 100 ton, vilket är 2 800 ton mer än 1946. Någon nämnvärd export av kött och fläsk har ej förekommit under de båda senaste åren.

Äggmarknaden. De inom 1942 års jordbrukskommitté och delegationen verkställda beräkningarna rörande hönsantalet och äggproduktionen redovisas i följande tablå.

Å r	Antal värphöns	Äggproduktion per höna, st	Äggproduktion ton
1938/39	9 210 000	112	60 860
1939/40	9 249 000	110	60 026
1940/41	8 542 000	103	51 910
1941/42	6 298 000	101	37 530
1942/43	5 689 000	106	35 579
1943/44	6 650 000	112	43 943
1944/45	7 600 000	112	50 220
1945/46	9 025 000	112	59 640
1946/47	9 840 000	112	65 000
1947/48 (prognos) ...	9 840 000	114	66 200

Produktionen av ägg har som synes snabbt återhämtat sig och ligger för närvarande ca 9 procent högre än åren närmast före kriget. Medan för åren 1938 och 1939 redovisas en nettoexport av 5 300 respektive 4 700 ton ägg, uppnåddes under åren 1946 och 1947 en nettoimport av 3 900 respektive 2 100 ton ägg. Den inhemska marknaden har i själva verket på senare år absorberat en icke obetydligt större kvantitet än någonsin tidigare.

Till belysande av ägghandelns utveckling meddelas i följande tablå uppgifter om partihandelns invägning av ägg under åren 1938—1947.

År	Invägning		År	Invägning	
	absoluta tal ton	index 1938 = 100		absoluta tal ton	index 1938 = 100
1938.....	27 570	100·0	1943.....	11 767	42·7
1939.....	28 025	101·7	1944.....	17 205	62·4
1940.....	26 658	96·7	1945.....	22 397	81·2
1941.....	18 960	68·8	1946.....	27 440	99·5
1942.....	10 538	38·2	1947.....	26 625	95·0

Av sammanställningen framgår, att partihandels invägning av ägg under 1947 visat någon minskning i förhållande till närmast föregående år, sammanhängande med en ökning av det lokala utbudet inom de viktigare produktionsområdena.

Redogörelse för nu gällande priser på jordbruksprodukter samt på vissa förnödenheter för jordbrukets behov.

I anslutning till en av livsmedelskommissionen i dess skrivelse den 19 maj 1948 lämnad redogörelse må anföras följande uppgifter angående nu gällande priser på jordbruksprodukter samt vissa förnödenheter för jordbrukets behov.

Spannmål. (Jfr tab. 2.) Vid försäljning av spannmål från odlare gälla från och med september 1947 följande normalpriser i fråga om vete, råg och korn i kronor per deciton.

Leveranstid	Vårvete	Höstvete och råg	Korn
1—10 september 1947.....	31·05	28·05	26·05
11—20 „ 1947.....	31·10	28·10	26·10
21—30 „ 1947.....	31·15	28·15	26·15
1—10 oktober 1947.....	31·20	28·20	26·20
11—20 „ 1947.....	31·25	28·25	26·25
21—31 „ 1947.....	31·30	28·30	26·30
1—10 november 1947.....	31·35	28·35	26·35
11—20 „ 1947.....	31·40	28·40	26·40
21—30 „ 1947.....	31·45	28·45	26·45
1—10 december 1947.....	31·50	28·50	26·50
11—20 „ 1947.....	31·55	28·55	26·55
21—31 „ 1947.....	31·60	28·60	26·60
1—10 januari 1948.....	31·65	28·65	26·65
11—20 „ 1948.....	31·70	28·70	26·70
21—31 „ 1948.....	31·75	28·75	26·75
1—10 februari 1948.....	31·80	28·80	26·80
11—20 „ 1948.....	31·85	28·85	26·85
fr. o. m. den 21 februari 1948.....	31·90	28·90	26·90

För fodersäd, annan än korn, gälla följande normalpriser i kronor per deciton.

Leveranstid	Vithavre	Svart-havre	Strå-blandsäd	Vicker o. foderärter
1—15 september 1947	20·30	19·80	21·30	27·30
16—30 " 1947	20·40	19·90	21·40	27·40
1—15 oktober 1947	20·50	20·00	21·50	27·50
16—31 " 1947	20·60	20·10	21·60	27·60
1—15 november 1947	20·70	20·20	21·70	27·70
16—30 " 1947	20·80	20·30	21·80	27·80
1—15 december 1947	20·90	20·40	21·90	27·90
16—31 " 1947	21·00	20·50	22·00	28·00
1—15 januari 1948	21·10	20·60	22·10	28·10
16—31 " 1948	21·20	20·70	22·20	28·20
1—15 februari 1948	21·30	20·80	22·30	28·30
16—29 " 1948	21·40	20·90	22·40	28·40
1—15 mars 1948	21·50	21·00	22·50	28·50
16—31 mars 1948	21·60	21·10	22·60	28·60
fr. o. m. den 1 april 1948	21·70	21·20	22·70	28·70

Samtliga angivna priser avse fullgod vara av normalkvalitet. För fullgod vara av annan kvalitet verkställes prisreglering enligt vissa regler. För försäljning av utsädesspannmål från odlare har det dock icke ansetts erforderligt att utfärda särskilda pris- och kvalitetsbestämmelser.

Stråfoder. Vid försäljning av hö till förbrukare gällde under tiden den 19 april—den 20 juni 1947 ett normalpris av 16 kronor 75 öre per deciton. Från och med sistnämnda dag sänktes priset till 13 kronor. Den 1 augusti 1947 höjdes priset till 15 kronor, och från och med den 25 augusti 1947 har gällt ett pris av 20 kronor per deciton. För övriga slag av stråfoder gälla inga normalpriser. Ej heller gälla de allmänna reglerna om prisstopp för övriga slag av stråfoder. Nämnda normalpris för hö gäller för med järntråd bunden pressad vara av fullgod beskaffenhet. För opressad vara även-som för s. k. tröskverkspressad vara skall priset vara lägre — från och med den 25 augusti 1947 minst 1 krona 75 öre lägre per deciton.

Kraftfodermedel. Vid försäljning till förbrukare av olika slag av kraftfodermedel gälla för närvarande följande priser per deciton, nämligen för oljekraftfoder (innehållande lägst 44 procent råprotein och råfett) samt för linkakmjöl och linfröexpeller 36 kronor, för vetekli 21 kronor, för rågkli 18 kronor, för havrekli och kornkli 14 kronor, för vanlig standardiserad hönsfoderblandning 35 kronor, för vitaminiserad hönsfoderblandning 37 kronor, för vitaminiserad kycklingfoderblandning 37 kronor, för blodmjöl 45 kronor, för dikalciumfosfat, innehållande lägst 38,0 procent fosforsyra, 39 kronor, innehållande mindre än 38,0 men lägst 36,0 procent fosforsyra, 36 kronor 50 öre samt innehållande mindre än 36,0 men lägst 34,0 procent fosforsyra 34 kronor, för foderbenmjöl i prisklass I (innehållande lägst 30,0 procent fosforsyra) 26 kronor och i prisklass II (23,0—29,9 procent fosforsyra) 24 kronor, för foderbenmjöl innehållande järn och jod samt

lägst 31 procent fosforsyra 30 kronor i Götaland och Svealand samt 33 kronor i Norrland, för köttfodermjöl och valmjöl i prisklass I 40 kronor, i prisklass II 35 kronor och i prisklass III 30 kronor, för luzernmjöl med en råproteinhalt av 11,4 procent och därunder 22 kronor, av 11,5—13,4 procent 29 kronor 50 öre, av 13,5—14,9 procent 32 kronor 50 öre samt av 15,0 procent och däröver 35 kronor, för fälttorkat hömjöl 22 kronor, för maltgroddar 17 kronor, för melass 14 kronor, för våt betmassa 1 krona, för ensilerad betmassa 2 kronor, för betfor 21 kronor 50 öre i södra och mellersta Sverige samt 22 kronor i norra Sverige samt för vetefodermjöl 20 kronor 50 öre. Till samtliga nu angivna priser, vilka avse leverans å viss angiven plats (tariffhamn, kvarnplats etc.), komma tillägg för transport av varan från leveransorten till den ort där varan avhämtas av köparen. De för foderbenmjöl med lägst 31 procent fosforsyra m. m. angivna priserna gälla dock fritt butik.

I fråga om majs har under innevarande regleringsår — liksom för annan fodersäd — en successivt stigande prisskala tillämpats. Vid försäljning av majs för förmalning och utfodring ha från och med den 1 september 1947 följande normalpriser i kronor per deciton varit gällande.

Leveranstid	Pris	Leveranstid	Pris
1—15 september 1947	25.—	1—15 januari 1948	25.80
16—30 „ 1947	25.10	16—31 „ 1948	25.90
1—15 oktober 1947	25.20	1—15 februari 1948	26.—
16—31 „ 1947	25.30	16—29 „ 1948	26.10
1—15 november 1947	25.40	1—15 mars 1948	26.20
16—30 „ 1947	25.50	16—31 „ 1948	26.30
1—15 december 1947	25.60	Fr. o. m. den 1 april 1948	26.40
16—31 „ 1947	25.70		

Potatis. Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande har livsmedelskommissionen för tillverkningsåret 1947/48 fastställt de priser, som tillverkare av potatisstärkelse eller potatisbrännvin ha att vid inköp av potatis för fabriksändamål av normalkvalitet erlagga till leverantören. Priserna äro: under tiden från kampanjens början till och med 31 oktober 1947 32 öre, 1 november—31 december 1947 33 öre, 1—31 januari 1948 34 öre samt från och med den 1 februari 1948 till kampanjens slut 35 öre, allt räknat per stärkelseprocent och hektoliter fritt fabrik.

Mjolk och mejeriprodukter. (Jfr tab. 1 och 2.) Bestämmelserna rörande prisregleringen på mjolk och mejeriprodukter ha såsom av det föregående framgår under närmast föregående och nu löpande regleringsår undergått betydande förändringar.

Riksnoteringen på runmärkt smör har sedan höjningen den 1 januari 1947 varit oförändrad 4 kronor 55 öre per kilogram. Normalpriset vid försäljning av smör (såväl mejerismör som lantsmör) till förbrukare höjdes den 2 januari 1948 med 10 öre till 5 kronor 20 öre per kilogram. Då denna höjning var avsedd att komma detaljhandeln till godo skedde icke mot-

svarande höjning vid frivillig försäljning av mejerismör till detaljhandlare utan här gäller fortfarande ett normalpris av 4 kronor 70 öre per kilogram. Den 3 februari 1948 fastställdes ett särskilt normalpris för osaltat mejerismör. Detta normalpris, som gäller fr. o. m. den 16 februari 1948, utgör vid försäljning till detaljhandlare 4 kronor 80 öre per kilogram och vid försäljning till förbrukare 5 kronor 30 öre per kilogram.

Fr. o. m. den 10 juni 1947 höjdes normalpriserna för svensk ost med i genomsnitt 30 öre per kilogram.

Priset på konsumtionsmjölk höjdes den 10 juni 1947 med i genomsnitt två öre per liter. Samtidigt fastställdes normalpriser på grädde. Dessa normalpriser överstego de hittills gällande med i genomsnitt 30 öre per liter. Den 13 oktober 1947 höjdes normalpriset på grädde inom vissa områden så att det lägsta normalpriset kom att utgöra 2 kronor per liter och att höjningen för samtliga orter jämfört med priserna före den 10 juni 1947 blev minst 30 öre per liter.

Kött och fläsk. (Jfr tab. 1 och 2.) Genom beslut den 24 april 1942 bemyndigade Kungl. Maj:t livsmedelskommissionen att i samråd med statens priskontrollnämnd fastställa normalpriser å sådana varor, som omfattas av gällande reglering av handeln med köttvaror. Med stöd av detta bemyndigande fastställde kommissionen normalpriser på hela, halva och fjärdedels kroppar av storboskap, större kalv, häst och svin att gälla fr. o. m. den 19 maj 1942. Dessa normalprisbestämmelser utvidgades fr. o. m. den 29 juni 1942 att omfatta även spädkalv samt fr. o. m. den 15 februari 1943 att omfatta även hela och halva kroppar av får och lamm.

Normalpriserna på kött av får, lamm, häst, unghäst och föl ha sedermera upphävts fr. o. m. den 23 september 1946. I fråga om de normalpriser på hela och halva kroppar av olika slaktdjur, som gällt fram till den 16 juni 1947, hänvisas till propositionerna nr 253/1944, 303/1945, 267/1946 och 280/1947. Fr. o. m. nämnda dag sänktes normalpriserna vid partiförsäljning av storboskap med 5 öre per kilogram. Fr. o. m. den 15 september 1947 höjdes normalpriserna på hela och halva kroppar av storboskap med 12 öre, större kalv med 15 öre, mindre kalv med 60 öre, galt med 51 öre, gödsvin med 22 öre och sugga med 40 öre per kilogram. Fr. o. m. den 27 oktober 1947 höjdes normalpriserna vid partiförsäljning av storboskap och svin med 5 öre samt större kalv med 10 öre per kilogram. Fr. o. m. den 19 januari 1948 sänktes normalpriserna på hela, halva och fjärdedels kroppar av nötkreatur och svin vid partiförsäljning med ungefär 4 procent. Normalpriserna gälla dock endast fryshuslagrade varor samt färska varor under tid, då statligt stöd lämnas för infrysning av ifrågavarande varugrupp. I övrigt äro normalpriserna upphävda, dock att efter nämnda datum skola gälla vissa högsta priser. De högsta priser, som sålunda få uttagas, motsvara den vid försäljningstillfället av Sveriges slakteriförbund i Stockholm tillämpade partiprisnoteringen med vissa avdrag eller tillägg inom olika prisområden. Fr. o. m. den 19 januari 1948 gälla följande normalpriser för

fryshuslagrade varor inom första prisområdet (putsad vara, öre per kilogram). I detaljhandeln gälla normalpriserna oförändrade.

Klass	Ko, oxe	Kviga, stut, ungtjur	Tjur	Gräs- kalv	Göd- kalv	Späd- kalv
I	169	179	169	221	288	171
III	146	151	151	197	230	152

Klass	Galt- fläsk	Hel eller halv kropp av gödsvin med huvud och fötter	Hel eller halv kropp av gödsvin utan huvud och fötter
Prima	182	246	255

Klass	Suggfläsk, icke renskuret
I	197

För att stimulera leveranserna av slaktdjur ha statliga pristillägg utbetalats vid slakt av vissa djurslag. För storboskap har tillägget utgjort 10 öre per kilogram under tiden 17 februari—16 mars 1947 och 5 öre per kilogram under tiden 17 mars—30 mars 1947. För mindre kalv har tillägget under tiden 9 juni—14 september 1947 utgått med 30 öre per kilogram. För svin har tillägget utgjort 10 öre fr. o. m. den 9 juni, 25 öre fr. o. m. den 14 juli och 5 öre per kilogram fr. o. m. den 15 september t. o. m. den 9 november 1947. Slutligen må nämnas, att statliga pristillägg utgått med 5 öre per kilogram för svin och storboskap under sommaren och hösten 1947. De statliga tilläggen voro avsedda att kompensera partiprissänkningar med samma belopp per kilogram och utgingo för svin under tiden 5 maj—26 oktober 1947 samt för storboskap under tiden 16 juni—26 oktober 1947.

Ägg. (Jfr tab. 2.) Svensk äggnotering (= producentpriset på ägg i de viktigaste produktionsområdena i Götaland enligt Sveriges lantbruksförbund) stod veckorna fram till påsken 1947 i 3 kronor 20 öre per kilogram, men sänktes därefter från och med den 5 april till 2 kronor 65 öre. Härefter följde en successiv uppgång av priset. Noteringen höjdes den 28 april till 2 kronor 85 öre, den 12 maj till 3 kronor och den 30 juni till 3 kronor 25 öre. Noteringen förblev härefter oförändrad intill den 8 september, från vilken dag infördes normalpriser på ägg. Producentpriset inom första prisområdet (= Götaland med undantag av Östergötlands och Jönköpings län samt Kalmar läns norra kristidsstyrelseområde jämte städerna Göteborg och Borås med omnejd) sattes då till 3 kronor 30 öre per kilogram. Detta normalpris kvarstod oförändrat intill den 5 april 1948, då prisbildningen

gavs fri. Redan den 27 mars hade emellertid lantbruksförbundet återupptagit svensk äggnotering, vilken från och med nämnda dag sattes till 2 kronor 80 öre per kilogram.

Konstgödsel. Priserna på konstgödselmedel vid försäljning till förbrukare under 1947/48 framgå av följande sammanställning.

Varuslag	Kronor per deciton vid leverans under			Priset avser leverans banfritt å följande platser
	1:a tilldelningsperioden ($\frac{1}{7}$ — $\frac{30}{9}$ 1947)	2:a tilldelningsperioden ($\frac{1}{10}$ 1947— $\frac{31}{1}$ 1948)	3:e tilldelningsperioden ($\frac{1}{2}$ — $\frac{30}{6}$ 1948)	
Superfosfat	10: 45 pr $\frac{1}{10}$ 47	10: 85 pr $\frac{1}{3}$ 48	11: 45 pr $\frac{1}{6}$ 48	fabrikshamn
	10: 70 » $\frac{1}{3}$ 48	11: 05 » $\frac{1}{6}$ 48	11: 75 » $\frac{1}{11}$ 48	
Superfosfat, kornad	11: 25 » $\frac{1}{10}$ 47	11: 65 » $\frac{1}{3}$ 48	12: 25 » $\frac{1}{6}$ 48	»
	11: 50 » $\frac{1}{3}$ 48	11: 85 » $\frac{1}{6}$ 48	12: 55 » $\frac{1}{11}$ 48	
Thomasfosfat	10: 45 » $\frac{1}{10}$ 47	10: 85 » $\frac{1}{3}$ 48	11: 45 » $\frac{1}{6}$ 48	Domnarvet
	10: 70 » $\frac{1}{3}$ 48	11: 05 » $\frac{1}{6}$ 48	11: 75 » $\frac{1}{11}$ 48	
Kali, 40 %	18: 80 » $\frac{1}{10}$ 47	19: 35 » $\frac{1}{2}$ 48	20: 00 » $\frac{1}{6}$ 48	tariffhamn
	19: 20 » $\frac{1}{3}$ 48	19: 70 » $\frac{1}{6}$ 48	20: 40 » $\frac{1}{11}$ 48	
Kalksalpeter.....	—	22: 25 kontant	22: 95 kontant	»
Kalkkväve, 18 %	20: 40 kontant	20: 80 »	21: 50 »	Svartvik
Ammoniumsulfat.....	—	23: 65 »	24: 10 »	Ljungaverk
Ljunga- och köping-salpeter	16: 95 »	17: 40 »	17: 95 »	fabrik

Normalpriset på chilesalpeter står sedan april 1947 oförändrat i 23 kronor per deciton banfritt tariffhamn.

Utvecklingen av jordbrukarnas kontanta inkomster och utgifter.

I syfte att närmare belysa den ekonomiska utvecklingen inom jordbruket och därvid bland annat erhålla ett mått på de inkomst- och utgiftsförskjutningar, som under krigsåren kunna ha ägt rum mellan såväl olika områden som olika storleksgrupper av jordbruk, har livsmedelskommissionen tidigare (genom sin statistiska byrå) låtit bearbeta cirka 11 000 av jordbrukare avgivna självdeklarationer för vart och ett av åren 1938 samt 1940—1945. Efter vederbörligt bemyndigande har kommissionen nu låtit fullfölja denna undersökning genom en bearbetning av ungefär samma antal självdeklarationer för år 1946. För de härvid erhållna resultaten lämnas en utförlig redogörelse i en särskild promemoria, vilken såsom *bilaga 2* torde få fogas till detta protokoll. I det följande återgivas endast vissa av undersökningens huvudresultat.

På samma sätt som vid tidigare undersökningar av detta slag ha de på den s. k. A-bilagan till självdeklarationerna lämnade uppgifterna rörande jordbrukarnas kontanta inkomster och utgifter omräknats dels till totalbelopp för hela riket och de s. k. stora huvudområdena (södra och mellersta Sveriges slättbygder, södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder samt

norra Sverige), dels till siffror per hektar jordbruksjord. Omräkningen till totalbelopp har skett särskilt för varje storleksgrupp och naturligt jordbruksområde med ledning av förhållandet mellan åkerarealen vid å ena sidan samtliga och å andra sidan de undersökta brukningsdelarna inom respektive områden och storleksgrupp. Här skall vidare framhållas, att arealerna enligt 1937 års jordbruksräkning kommit till användning vid uppräknings av 1938 års uppgifter, medan 1944 års arealer använts för 1944—1946 års uppgifter. Detta innebär, att här publicerade siffror för åren 1945 och 1946 komma att i mindre utsträckning avvika från tidigare publicerade, på grundval av 1937 års arealer beräknade siffror för dessa båda år. Dessa ändringar ha ansetts befogade, då härigenom enhetligt beräknade och sålunda fullt jämförbara talserier för de tre senast undersökta åren kunnat framläggas. Vid framräkningen av siffror per hektar jordbruksjord har ängsarealen reducerats till åker med ledning av det i den officiella jordbruksstatistiken redovisade förhållandet mellan åkerns och ängsmarkens avkastning. För 1938 års uppgifter har avkastningen under åren 1936—1940 lagts till grund och för åren 1944—1946 avkastningen under åren 1941—1945. Utöver de på dessa båda sätt redovisade kontanta inkomsterna respektive utgifterna ha bland annat jordbrukarnas nettointäkter samt den jordbrukarfamiljerna tillkommande arbetslönen framräknats med ledning av uppgifterna på självdeklarationerna.

Vid bedömandet av resultaten måste beaktas, att de i undersökningen ingående egendomarna genomsnittligt taget torde representera en något högre produktionsförmåga och mera rationella driftsförhållanden än genomsnittsjordbruket. Till följd härav torde de vid undersökningen erhållna totalbeloppen för såväl inkomster som utgifter vara något för höga. Deras huvudsakliga uppgift är emellertid att avspegla de från år till år inträffade förändringarna i jordbrukarnas kontanta inkomster och utgifter och icke att angiva dessa posters absoluta storlek.

Förändringarna i jordbrukets kontanta inkomster och utgifter enligt det bearbetade deklarationsmaterialet framgå av följande sammanställning:

	1938	1944	1945	1946
Samtliga kontanta inkomster, miljoner kronor	1 506·7	2 481·2	2 563·4	2 982·1
Index	100·0	164·7	170·1	197·9
Därav för försålda jordbruksprodukter, miljoner kronor	1 161·1	1 951·0	2 036·8	2 231·1
Index.....	100·0	168·0	175·4	192·2
Samtliga kontanta utgifter, miljoner kronor...	1 090·0	1 736·4	1 787·7	1 951·5
Index.....	100·0	159·3	164·0	179·0

Vid en jämförelse mellan de båda senast undersökta åren framgår, att såväl inkomster som utgifter under år 1946 stigit kraftigt i förhållande till år 1945, de förra med 16,3 procent och de senare med 9,2 procent. Den stora inkomstökningen mellan de båda åren hänför sig i första hand till försäljningen av skog och skogsprodukter, vilken post visar en uppgång med 50,9

procent. Även inkomsterna av försålda vegetabiliska och animaliska produkter ha ökats, inkomsterna av vegetabiliska produkter med 10,6 procent och av animaliska med 9,4 procent. Orsakerna till den kraftiga stegringen i intäkterna från skogsbruket äro att söka dels i de förbättrade priserna på skogsprodukter efter prisstoppets upphävande den 1 juli 1946 och dels i de stora avverkningar och försäljningar, som under år 1946 företogs på grund av den förestående omläggningen av taxeringsförfarandet.

Mellan åren 1945 och 1946 ha jordbrukarnas kontanta utgifter som förut nämnts stigit med 9,2 procent. Denna ökning beror framför allt på stegrade underhållskostnader för inventarier och byggnader samt ökade arbetskostnader, de senare sammanhängande dels med de stora skogsavverkningarna under år 1946 och dels med de höjda arbetslönerna. Ränteutgifterna, vilka stego under de första krigsåren, ha sjunkit med 3,9 procent i jämförelse med år 1938 och med 1,4 procent i jämförelse med närmast föregående undersökningsår.

De nu anförda siffrorna avse riket i dess helhet. Mellan de olika områdena föreligga emellertid viktiga olikheter. Starkast har inkomstökningen varit i norra Sverige, där den från år 1938 räknat uppgår till 114,5 procent. För södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder redovisas en ökning av de kontanta inkomsterna med 110,6 procent, medan för slättbygdena i samma delar av landet inkomststegringen stannar vid 86,0 procent. Det är framför allt olikheterna i den relativa betydelsen av inkomsterna från skogen, som orsakat den nyss anförda ordningsföljden. För alla tre områdena har vidare under denna tid inkomstökningen varit avsevärt större än utgiftsökningen, och relationen mellan dessa båda poster har år 1946 varit gynnsammast för norra Sveriges vidkommande.

	1938	1944	1945	1946
<i>Samtliga kontanta inkomster.</i>				
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	100·0	162·9	167·6	186·0
» » » » skogs- och dalbygder	100·0	175·6	182·8	210·6
Norra Sverige	100·0	150·3	154·9	214·5
<i>Inkomster av försålda jordbruksprodukter.</i>				
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	100·0	162·0	167·7	183·9
» » » » skogs- och dalbygder	100·0	167·8	176·1	191·7
Norra Sverige	100·0	229·2	249·5	275·8
<i>Samtliga kontanta utgifter.</i>				
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	100·0	157·3	162·5	176·8
» » » » skogs- och dalbygder	100·0	165·5	172·0	185·0
Norra Sverige	100·0	154·7	153·8	175·9

I syfte att ytterligare belysa de ekonomiska förändringarna inom jordbruket ha även självdeklarationernas uppgifter om jordbrukarnas nettointäkter bearbetats. Beträffande nettointäkterna av jordbruksfastighet, som i detta sammanhang främst äro av intresse, kunna de erhållna resultaten sammanfattas i följande sammanställning.

	1938	1944	1945	1946
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	100·0	172·2	175·0	199·6
» » » » » skogs- och dalbygder	100·0	183·7	190·1	232·7
Norra Sverige	100·0	155·5	164·7	250·0
Hela riket	100·0	172·6	178·0	222·1

Det framgår av denna sammanställning, att nettointäkterna av jordbruksfastighet från år 1938 till år 1946 i genomsnitt stigit med 122,1 procent. Stegringen är störst i norra Sverige, där den uppgår till 150,0 procent, och lägst inom slättbygden i södra och mellersta Sverige, där den uppgår till 99,6 procent. Skogs- och dalbygden intaga en mellanställning mellan de båda anförda områdena. Det är skillnaderna i skogsbrukets omfattning inom olika delar av landet och den starkt markerade stegringen mellan åren 1945 och 1946 i skogsskötselns lönsamhet, som givit norrlandsjordbruken denna gynnsamma ställning.

Prissättningen på jordbrukets produkter och förnödenheter under regleringsåret 1948/49.

Prisfrågan under regleringsåret 1947/48.

Statens livsmedelskommission har i sin skrivelse den 6 april 1947 lämnat en redogörelse för innebörden av det system för prissättningen på jordbrukets område som tillämpats under regleringsåret 1947/48 och härvid bland annat framhållit följande.

Från och med år 1943 ha priserna på jordbrukets produkter och förnödenheter fastställts på våren. Till grund för behandlingen av de för innevarande regleringsår aktuella prisfrågorna utarbetades redan under föråret 1947 på sedvanligt sätt en kalkyl rörande jordbrukets inkomster och kostnader. I metodiskt hänseende anslöt sig denna förkalkyl till den kalkyl för produktionsåret 1946/47, som på våren 1946 upprättats till ledning för det då fattade prisbeslutet utom beträffande posterna arbetskostnader, kostnader för maskiner och redskap (inklusive traktorer) samt för grundförbättringar. Kalkylen avsåg sålunda den produktion, som vid normala väderleksförhållanden kunde förväntas inom jordbruket. Priserna på jordbrukets produkter och förnödenheter förutsattes i beräkningarna förbli oförändrade utom i de fall, där beslut eller förslag om prisjusteringar förelågo eller där med hänsyn till marknadsläget prisförändringar med en viss grad av säkerhet kunde förutses.

De allmänna riktlinjerna för prissättningen på jordbrukets produkter regleringsåret 1947/48 uppdrogos av Kungl. Maj:t genom beslut den 11 april 1947 — rörande vårvetet — och den 5 juni 1947. Sistnämnda beslut, vilka hade föregåtts av direkta förhandlingar mellan regeringen och representanter för jordbruksnäringen utan att någon överenskommelse därvid hade kunnat träffas, förelades riksdagen i propositionen nr 280/1947 och lämnades utan erinran (r. skr. nr 470/1947).

Beslutet den 5 juni 1947 innebar, att jordbruket skulle tillföras ett be-
lopp, vilket på jordbrukskalkylens inkomstsida uppgick till 156 miljoner

kronor, och att de för regleringsåret 1947/48 fastställda priserna på jordbrukets produkter och förnödenheter skulle justeras, därest vid omräkning av kalkylen i augusti uppkomme ett över- eller underskott, som med mer än 4 procent överstege jordbrukets sammanlagda inkomster enligt värkalkylen — inklusive nämnda inkomstökning på 156 miljoner kronor — d. v. s. ett belopp av omkring 100 miljoner kronor.

För att säkerställa en betryggande brödsädsodling under 1947/48 beslöt Kungl. Maj:t tillika den 4 juli 1947, att särskilda bidrag skulle utgå till odlare för under hösten 1947 besådda vete- och rågarealer.

Efter att ha erinrat, att omräkningen av kalkylen i augusti månad visat ett underskott å 196 miljoner kronor, nyssnämnda belopp av 156 miljoner kronor inräknat, samt att av detta underskott jordbruket jämlikt 4-procents-regeln hade att stå en självrisk av 100 miljoner kronor men borde erhålla kompensation för återstående 96 miljoner kronor, har livsmedelskommissionen vidare anförut.

Den 29 augusti 1947 meddelade Kungl. Maj:t beslut om storleken av och formen för den kompensation, som sålunda skulle komma jordbruket till del under regleringsåret 1947/48 på grund av det dåliga skördeutfallet år 1947. Beslutet innebar bifall till ett av livsmedelskommissionen i skrivelse den 15 augusti 1947 framlagt förslag i ämnet, vilket förslag efter direkta förhandlingar vunnit godkännande av Sveriges lantbruksförbund och Riksförbundet landsbygdens folk samt biträttats av livsmedelskommissionens råd. Innebörden av beslutet var i huvudsak, att ifrågavarande kompensation till större delen eller till ett belopp av 78 miljoner kronor skulle tillföras jordbruket såsom missväxtbidrag för mjölk. Härjämte förutsattes jordbruket genom prissförbättringar på slaktdjursprodukter samt på hö m. m. komma att tillföras ytterligare 15 respektive 5 miljoner kronor. Av missväxtbidraget för mjölk ansågos omkring 3 miljoner kronor böra bokföras som inkomststegring belöpande på viss del av den hemmaförbrukade mjölken, medan återstående 75 miljoner kronor skulle utgå kontant av statsmedel. Härav skulle $\frac{2}{3}$ eller 50 miljoner kronor (= 1.5 öre per kilogram invägd mjölk) utgå till samtliga mejerier som allmänt bidrag och resterande 25 miljoner kronor till de av missväxten hårdast drabbade områdena såsom differentierat bidrag. Vid fastställandet av det belopp, varmed missväxtbidraget skulle utgå förutsattes, att invägningen av mjölk vid mejerier under tiden 1 september 1947—30 april 1948 skulle komma att uppgå till 1 960 miljoner kilogram. Komme den verkliga invägningen att avvika från denna kvantitet, skulle vissa justeringar företagas i missväxtbidragens belopp. Därest sådana oförutsedda händelser komme att inträffa, som väsentligen ändrade förutsättningarna för överenskommelsen med jordbrukets organisationer, skulle, om så efter överläggningar med representanter för vederbörande organisationer prövades lämpligt, justering av missväxtbidraget ske i januari 1948 på grundval av en fullständig omräkning av jordbrukskalkylen. Någon dylik omräkning har emellertid icke behövt ske. Beslutet innefattade vidare i fråga om de av Kungl. Maj:t den 4 juli samma år beslutade arealbidragen, att dessa skulle utbetalas snarast möjligt efter den 1 mars 1948. Det må erinras om att dessa bidrag icke ingå i nu berörda kompensation till jordbruket.

I detta sammanhang må slutligen nämnas, att Kungl. Maj:t sedermera genom beslut den 6 februari 1948 förordnat, att även lantsmörsproducen-ter skola erhålla missväxtbidrag för mjölk.

Kalkylen rörande jordbrukets inkomster och kostnader under regleringsåret 1948/49.

Som underlag för behandlingen av frågan om prissättningen på jordbrukets produkter under regleringsåret 1948/49 har livsmedelskommissionen på sätt som under de närmast föregående åren genom en delegation, av vars medlemmar i ärendets handläggning deltagit den sakkunnige i konjunkturinstitutet fil. lic. G. Cederwall, direktören i Sveriges lantbruksförbund A. H. Stensgård, livsmedelskommissionens ordförande hovrättsrådet O. Söderström samt överdirektören i egnahemsstyrelsen G. R. Ytterborn, låtit utarbeta en kalkyl över jordbrukets inkomster och kostnader under nämnda regleringsår. I sitt slutgiltiga skick redovisas denna kalkyl i *bilaga 1*.

Enligt vad livsmedelskommissionen anmält har kalkylen granskats av livsmedelskommissionens råd. Därvid hade rådet godkänt kalkylen men samtidigt uttalat, att man vid kalkylens användande i samband med prissättningen borde beakta vissa av bensinprisets höjning förorsakade kostnadsökningar för slakteriernas biltransporter. Denna uppfattning har kommissionen förklarat sig biträda. Kommissionen har härefter anført i huvudsak följande beträffande innebörden av kalkylen.

I metodiskt hänseende ansluter sig den upprättade förkalkylen — med undantag för bland annat ekonomibyggnader — till de under senare år utförda inkomst- och kostnadsberäkningar, vilka legat till grund för den preliminära prissättningen på jordbruksprodukter. Förkalkylen har karaktären av normkalkyl såtillvida, att den avser att belysa inkomst- och kostnadsläget under förutsättning av normala väderleksförhållanden, oförändrade löner och räntesatser samt oförändrade priser på jordbrukets produkter och förnödenheter. I de fall, där vid kalkylens upprättande beslut eller förslag redan förelegat rörande prisjusteringar eller där sådana med hänsyn till marknadsläget kunnat förutses med en viss grad av sannolikhet, har hänsyn tagits till dessa förhållanden.

Till grund för inkomstkalkylen har som vanligt lagts en beräkning av skörden, företagen med utgångspunkt från vissa antaganden rörande arealerna av olika grödor samt hektaravkastningen. Den härvid använda metodiken avviker i den nu upprättade kalkylen på några punkter från den som använts under tidigare år.

De för produktionsåret 1948/49 (1948 års skörd) kalkylerade arealerna ha i fråga om höstvet och höstråg beräknats med ledning av arealinventeringen i oktober 1947, varvid från de enligt denna inventering besådda arealerna gjorts avdrag för »normal utvintring». I tidigare inkomstkalkyler ha dylika avdrag icke gjorts. Även om ett beaktande av utvintringen såsom nu skett i praktiken medför en endast obetydlig förändring av de beräknade inkomsterna av brödsäd, får det anses principiellt riktigare att tillämpa detta nya beräkningssätt. Delegationen har räknat med en betydande ökning av brödsädsarealen, nämligen från 407 600 hektar år 1947 till 488 000 hektar år 1948. Denna ökning har emellertid praktiskt taget fått sin fulla motsvarighet genom arealinskränkningar för andra grödor. Den kraftigaste nedgången har förutsatts drabba foderväxterna, i synnerhet slåttervallen. Foderväxtarealen har nämligen antagits sjunka från 1 844 000 hektar 1947 till 1 790 000 hektar 1948. Även i fråga om fodersäden har räknats med viss nedgång, ehuru ganska måttlig.

Uppskattningen av det kommande årets hektarskördar har beträffande flertalet växtslag skett på samma sätt som tidigare, d. v. s. de observerade hektarskördarna ha med tillhjälp av de s. k. allmänna skördeomdömena omräknats till normerade hektarskördar, varefter med ledning av dessa senare en uppskattning skett av normskördarna. Delegationen har emellertid nu uttalat, att man i högre grad än som förut varit fallet borde taga hänsyn till den faktiska skördeutvecklingen alltsedan 1930-talets början. I fråga om vårvetet har ansetts tillkomma den omständigheten, att den stora arealen härav torde medföra en sänkning av medelskörden per hektar på grund av ianspråkstagande i viss utsträckning av mindre väl lämpade jordar för denna odling. Därjämte har tagits i beaktande, att tilldelningen av kvävegödselmedel i år torde bli drygt 20 procent lägre än förra året. Av nu berörda skäl har delegationen ansett sig böra företaga en reduktion av normskördarna för vissa växtslag. För vete och höstråg har minskningen upptagits till 50 kilogram per hektar, vilket även är fallet i fråga om ärter. Även normskörden av foderrotfrukter har sänkts, nämligen med 2 000 kilogram per hektar. Sistnämnda reduktion har skett med hänsyn till det förhållandet, att bristen på arbetskraft medfört, att mindre tid numera ägnas odlingar av detta arbetskrävande slag.

Beträffande beräkningen av jordbrukets inkomster har livsmedelskommis-sionen vidare anfört bland annat följande.

På grundval av de sålunda antagna hektarskördarna (normskördarna) samt föreliggande uppgifter rörande arealerna av olika grödor har beräkning skett av den vegetabiliska produktionen. Kvantiteterna brödsäd ha därvid framkommit, sedan den erhållna totalskörden reducerats för lagringsförluster, avrens och utsäde. Beträffande vete har härutöver på samma sätt som i tidigare kalkyler en viss justering vidtagits av de med ledning av skördeberäkningarna erhållna kvantiteterna, vilket skett med hänsyn till att saluöverskottet erfarenhetsmässigt blivit större av höstvete men mindre av vårvete än skördesiffrorna givit anledning antaga. Av korn har i kalkylen utöver husbehovsförmalningen endast medtagits de kvantiteter, som beräknats komma att åtgå vid grynkvarnar, bryggerier och brännerier. På motsvarande sätt har av havre, hö och halm medtagits endast den beräknade förbrukningen av havre vid grynkvarnarna, arméns och åkeriernas inköp av fodersäd och stråfoder, användningen av dessa varuslag för skogskörslor samt den industriella förbrukningen av halm. Härutöver har exporten av hithörande varuslag beaktats.

Beträffande priserna på brödsäd under produktionsåret 1948/49 har delegationen räknat med de för innevarande år avsedda genomsnittspriserna för säd av normalkvalitet. Kornpriset har beräknats med utgångspunkt från innevarande års pris med avdrag för den extra höjning av kornpriset för 1947 års skörd (med 2 kr/dt), som företogs i samband med att korn jämfördes med brödsäd. Priserna på havre och ärter ha slutligen upptagits till samma belopp som under innevarande år. Jordbrukets sammanlagda inkomster av brödsäd år 1948/49 stiga i kalkylen till inalles 215,2 miljoner kronor mot nu beräknade 142,5 miljoner kronor år 1947/48, medan för övrig spannmål inkomsterna år 1948/49 beräknats till 50,0 miljoner kronor mot 63,8 miljoner kronor 1947/48. Innevarande års höga siffror förklaras av att framför allt korn men även havre i viss utsträckning inblandats i vete och råg samt mjöl därav.

Hö- och halmförsäljningen beräknas tillföra jordbruket 9,9 miljoner kronor 1948/49 mot 17,6 miljoner kronor under innevarande år. Nedgången beror på att priserna, vid antagen normskörd, väntas sjunka ganska betydligt.

Förbrukningen av matpotatis under år 1947/48, vilken i 1947 års värdkalkyl upptogs till 875 000 ton men i augustikalkylen höjdes till 915 000 ton (inklusive export), har antagits bli oförändrad under år 1948/49. Priset på matpotatis har för år 1947/48 beräknats till 14,¹⁵ och för 1948/49 upptagits till 14,⁰⁰ kronor per deciton.

Därest den förutsatta potatisskörden erhålles, beräknas 250 miljoner kilogram potatis kunna komma att användas för industriella ändamål. Nämn- da kvantitet får närmast betraktas som en beräknad avsalukvantitet, då det ännu icke är möjligt att mera bestämt angiva de ändamål, för vilka försäljningen kommer att ske. Priset har upptagits oförändrat från 1947/48 till 8,²⁵ kronor per deciton vid en stärkelsehalt av 17,5 procent. Inkomstsumman för all potatis (mat- och fabrikspotatis) utgör i kalkylen 148,7 miljoner kronor för 1948/49 mot 142,7 miljoner kronor innevarande år.

Skörden av sockerbeter har beräknats till 1 675 miljoner kilogram. Sockerhalten har antagits bli 17,5 procent, vilket vid oförändrade prisbestäm- melser innebär ett genomsnittspris av 5,⁴⁷ kronor per deciton. Värdet av sockerbetsproduktionen beräknas i kalkylen till 91,6 miljoner kronor 1948/ 49 mot 83,1 miljoner kronor år 1947/48.

Inkomsterna av oljeväxtodlingen, som år 1947/48 beräknats till 41,1 mil- joner kronor, väntas till följd av något utvidgade arealer samt högre priser år 1948/49 stiga till 51,7 miljoner kronor. Jordbrukets inkomster av spå- nadsväxter beräknas öka från 4,9 miljoner kronor 1947/48 till 5,4 miljo- ner kronor år 1948/49.

Jordbrukets inkomster av fältmässigt odlade köksväxter ha denna gång medtagits i jordbrukskalkylen. Basårets (1938/39) inkomstbelopp av här avsedd odling har beräknats till 13,9 miljoner kronor, motsvarande be- lopp 1947/48 till 36,8 miljoner kronor och 1948/49 till 38,8 miljoner kronor.

Den totala mjölkproduktionen har för år 1947/48 beräknats till 4 340 miljoner kilogram, varav 3 300 miljoner kilogram komma på invägningen vid mejerier. I förhållande till närmast föregående år innebära de angivna talen en nedgång med 5,9 respektive 6,3 procent. Vid sin uppskattning av mjölkproduktionens storlek under det kommande produktionsåret har dele- gationen som vanligt utgått från förutsättningen av normal tillgång på foder för mjölkkena och med anledning härav räknat med att den på längre sikt fortgående stegringen i mjölkproduktionen per ko åter skall göra sig gällande. Det har emellertid syntts riktigast att ej antaga samma ökningstakt som under mellankrigstiden, då den årliga stegringen utgjorde 1,5 procent. Mjölkproduktionen per ko under år 1948/49 har sålunda upp- skattats till 2 510 kilogram mot 2 391 kilogram under innevarande miss- växtår och 2 485 kilogram under år 1946/47. Produktionen per ko år 1938/ 39 utgjorde 2 455 kilogram, varför den kalkylerade mjölmängden endast med 55 kilogram eller 2,2 procent överstiger talet för sistnämnda år. Antalet mjölkkor har antagits förete en mindre ökning under år 1948/49. Medel- koantalet beräknas dock bli oförändrat i jämförelse med innevarande år. Den stegring av mjölkproduktionen från 4 340 till 4 557 miljoner kilogram, som räknas med i kalkylen, beror därför uteslutande på den stegrade av- kastningen per ko. Det kommande årets produktion enligt kalkylen ligger 3,3 procent lägre än basårets mjölkproduktion. Mejeriinvägningen har där- emot beräknats ligga 11,9 procent högre under 1948/49 än det nämnda för- krigsåret.

Beträffande producentpriset på vid mejerier invägd mjölk har en om- läggning av prisberäkningarna skett, i det statistiken över avräkningspriser kommit till användning. Härigenom ha vissa merinkomster, som uppkom- mit sedan basåret genom ökad tillverkning av mesvaror och andra special-

produkter, kunnat infångas mera fullständigt än som varit fallet med tillämpande av den gamla beräkningsmetoden. Den för jordbruket kalkylerade totalinkomsten av mjölk och mejeriprodukter under regleringsåret 1948/49 uppgår till 1 171,9 miljoner kronor mot 1 192,1 miljoner kronor under innevarande år. I dessa belopp ha inräknats statliga mjölkbidrag av olika slag och det från och med den 1 juli 1948 utgående kontantbidraget. De nu utgående missväxtbidragen för mjölk ha antagits skola slopas vid utgången av innevarande regleringsår och ha sålunda ej upptagits bland 1948/49 års inkomster.

Den uppgång av hönsantalet och därmed äggproduktionen, vilken delegationen vid upprättandet av förkalkylen för år 1947/48 räknade med för nämnda år, har till följd av foderbristen hösten 1947 antagits bli förskjuten ett år framåt. Antalet värphöns har sålunda beräknats utgöra 9 840 000 djur 1947/48, eller samma antal som år 1946/47, och väntas stiga till 10 700 000 år 1948/49. Äggpriset, som beräknats uppgå till 317 öre per kilogram 1947/48 har i kalkylen upptagits oförändrat under det kommande året. Jordbrukets totalinkomster av ägg och slaktdjur av fjäderfä ha beräknats till 178,7 miljoner kronor 1947/48 och 193,7 miljoner kronor 1948/49.

En nedgång har förutsatts i fråga om jordbrukets inkomster av kött- och fläskproduktionen, nämligen från 688,1 miljoner kronor 1947/48 till 614,0 miljoner kronor 1948/49. Nedgången beror på en kraftig minskning av slakten i jämförelse med den under innevarande år till följd av foderbristen onormalt stora utslaktningen. Antal slaktdjur av storboskap väntas sjunka från 480 000 till 360 000 djur och antalet slaktsvin från 1 668 000 till 1 561 000 stycken. Produktpriserna ha antagits förbli i huvudsak oförändrade i förhållande till de som jordbrukarna tillförsäkrats innevarande år.

Under innevarande produktionsår har jordbrukets inkomster av export av levande hästar och nötkreatur väntats komma att uppgå till 31 miljoner kronor. För år 1948/49 har tills vidare endast kalkylerats med en mindre utförsel av nötkreatur, medförande en inkomst för jordbruket på några få miljoner kronor. Mot en beräknad nedgång av kreaturskapitalet under 1947/48 med ej mindre än 61,3 miljoner kronor väntas svara en uppgång under år 1948/49 med 11,2 miljoner kronor. I kalkylen har icke medtagits någon post avseende jordbrukets förråd av fodermedel. För ett borttagande av denna post har ansetts tala, att man alltsedan införandet av prognosberäkningar med förutsatta normalskördar icke tagit hänsyn till uppkomna förändringar i varuförråden.

Sammanlagt har delegationen i kalkylen för produktionsåret 1948/49 upptagit jordbrukets inkomster till ett belopp av 2 609,7 miljoner kronor, mot 2 565,7 miljoner kronor för innevarande år. I anslutning härtill har livsmedelskommissionen framhållit, att summan för 1948/49 låge 91,0 procent högre än motsvarande belopp år 1938/39.

Vidkommande beräkningarna av jordbrukets kostnader har livsmedelskommissionen framhållit, att dessa i vad gällde kalkylens karaktär av normberäkning anslöte sig till tidigare kalkyler. Beräkningarna grundade sig sålunda på förutsättningen av ett i förhållande till år 1947/48 oförändrat löne- och ränteläge samt även oförändrade priser på jordbrukets förnödenheter utom där beslut rörande prisändringar redan förelegat vid kalkylens upprättande eller dylika med säkerhet kunnat beräknas komma till stånd på grund av förändringar i marknadsläget. Kommissionen har vidare anfört, att i fråga om vissa delposter nya beräkningsmetoder tillämpats på grund-

val av resultaten av undersökningar, som verkställt av de av chefen för jordbruksdepartementet enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 24 maj 1946 tillkallade sakkunniga för utredning rörande jordbrukets arbetskostnader. Detta gällde posterna kostnader för maskiner och redskap, jordbrukets arbetskostnader samt kostnader för ekonomibyggnader.

I fråga om de särskilda posterna i kostnadskalkylen har livsmedelskommissionen anfört bland annat följande.

Huvudsakligen på grund av kalkylerad stegring i kalksalpeterförbrukningen väntas jordbrukets kostnader för handelsgödsel (inklusive jordbrukskalk) stiga från 113,8 miljoner kronor 1947/48 till 120,4 miljoner kronor 1948/49.

En motsatt kostnadsutveckling förutses i fråga om köpfodermedel, i det denna post beräknas sjunka från 151,4 miljoner kronor under innevarande år till 127,3 miljoner kronor år 1948/49. Nedgången kommer nästan helt på kraftfoder och beror bland annat på en antagen minskad användning av importfoder. I likhet med vad som för första gången skedde i vårkalkylen för ett år sedan har även denna gång gjorts avdrag för de kostnader för köpfodermedel, som beräknas falla på äggproduktionen utanför jordbruket.

De under tidigare år utförda kalkyleräkningarna av kostnaderna för maskiner och redskap ha tillgått på så sätt, att basårets kostnadsbelopp uppräknats för de följande åren med hjälp av en index över prisutvecklingen för maskiner och redskap. Såväl avskrivnings- som underhållskostnaderna, vilka varit sammanförda i en post, ha sålunda i kalkylen ingått med en fast volym och hänsyn har endast tagits till prisförändringarna de olika åren. I enlighet med förslag av förenämnda sakkunniga ha kostnaderna nu uppdelats på avskrivnings- respektive underhållskostnader. Förändringarna för de förra kostnadernas del bestå däri, att utvecklingen av maskinparkens volym beaktats, varvid tillämpats en 15-årig avskrivningstid. Underhållskostnaderna enligt de nya beräkningarna ha erhållits ur livsmedelskommissionens undersökningar av jordbrukarnas kontanta inkomster och utgifter. Avskrivning och underhåll av maskiner och redskap beräknas år 1948/49 belasta jordbruket med 183,2 miljoner kronor mot 173,8 miljoner kronor 1947/48.

I och med att kostnaderna för avskrivning och underhåll av traktorer sammanförts med motsvarande kostnader för maskiner och redskap ha de förut under traktorkostnaderna upptagna kostnaderna för driv- och smörjmedel kommit att redovisas separat. Denna post beräknas stiga från 40,8 miljoner kronor innevarande år till 51,6 miljoner kronor 1948/49.

Beträffande de poster, som i kalkylen redovisas under rubriken »diverse kostnader», må nämnas, att den av årets riksdag beslutade höjningen av bensinskatten medför en betydande ökning av kostnaderna för bilfrakter av olika slag. Främst på grund härav visar ifrågavarande samlingspost en uppgång från 221,4 miljoner kronor 1947/48 till 230,7 miljoner kronor det kommande året. Hittills ha jordbrukets kostnader för ekonomibyggnader beräknats med avskrivning på förkrigsårens värden. Inom statens forskningskommitté för lantmannabyggnader har emellertid i samarbete med berörda sakkunniga utförts en utredning rörande jordbrukets byggnadskostnader, varvid avskrivningskostnaderna beräknats med utgångspunkt från återanskaffningsvärdena. Resultatet av denna utredning har kommit till användning i nu föreliggande kalkyl och jordbrukets kostnader för ekonomibyggnader ha i anslutning härtill upptagits till 140,9 miljoner kronor 1947/48 och 142,4 miljoner kronor det kommande året.

Kostnaderna för grundförbättringar väntas stiga från 16,4 miljoner kronor innevarande år till 16,9 miljoner kronor 1948/49.

Frågan efter vilka principer arbetskostnaderna borde beräknas, sedan stattlönesystemet för de enligt kollektivavtal anställda lantarbetarna avskaffats, har varit föremål för prövning hos förenämnda sakkunniga. Vid kalkyltillfället våren 1947 förelåg en preliminär utredning, däri beräkningarna byggde på uppgifter om dels arbetsförbrukningen per hektar jordbruksjord vid de räkenskapskontrollerade jordbruket, dels storleken av arealen jordbruksjord och dels lönen per timme för olika yrkeskategorier och löneformer enligt lönestatistiken. De sakkunnigas fortsatta undersökningar ha i fråga om den successiva minskningen av jordbrukets arbetskraft lett till det resultatet, att densamma under perioden 1938/39—1945/46 beräknas motsvara 1,2 procent per år av arbetsförbrukningen under basåret 1938/39. Statistiken över den inrikes omflyttningen liksom taxeringsstatistiken visar, att nedgångstakten varit snabbare de senaste åren än förut. De sakkunniga ha därför ansett sig böra räkna med en minskning av arbetskraftsvolymen med 1,5 procent från och med 1946/47. Härvid har procenttalet applicerats på närmast föregående års volym, varför nedgången i förhållande till volymen i basåret för närvarande utgör omkring 1,35 procent. De totala arbetskostnaderna ha enligt kalkylen beräknats uppgå till 1 878,7 miljoner kronor innevarande år och väntas öka till 1 907,4 miljoner kronor 1948/49.

Beräkningen av kapitalkostnaderna (räntekostnaderna) har utförts på samma sätt som tidigare och utvisar en obetydlig förändring av hithörande kostnader mellan 1947/48 och 1948/49 (från 199,6 till 200,1 miljoner kronor).

I anslutning till vad sälunda anförts har livsmedelskommissionen meddelat, att sedan kalkylen uppgjordes ytterligare statistiska och andra uppgifter kommit till kommissionens kännedom, vilka kunde ge anledning till en justering på vissa punkter av de utförda beräkningarna. Kommissionen har emellertid efter gjorda överslagsberäkningar kommit till den uppfattningen, att ett beaktande av dessa faktorer skulle lämna kalkylresultatet i stort sett opåverkat. Med anledning härav har kommissionen icke ansett att en i detalj gående justering av kalkylen nu vore av behovet påkallad.

Med utgångspunkt från de i det föregående angivna priser och beräkningsmetoder rörande jordbrukets inkomster och kostnader har livsmedelskommissionen kommit fram till ett kalkylmässigt inkomstunderskott av 174,7 miljoner kronor för år 1948/49. Härtill komme den förut omnämnda ökningen av slakteriernas kostnader för biltransporter, vilken ej beaktats i kalkylen. Denna kostnadsökning har av kommissionen preliminärt uppskattats till 3 miljoner kronor, varför kalkylunderskottet kunde angivas till omkring 178 miljoner kronor.

Livsmedelskommissionens förslag rörande priserna.

Statens livsmedelskommission har i sin skrivelse den 6 april 1948 upptagit frågan om prissättningen på jordbrukets produkter och förnödenheter under regleringsåret 1948/49. Kommissionen har därvid till en början framhållit önskvärdheten av att jordbruksproduktionen under detta år uppehölls vid högsta möjliga nivå. Kommissionen har härom i huvudsak anfört följande.

Vårt försörjningsläge efter krigsslutet har kännetecknats av en spänning mellan tillgång och efterfrågan på livsmedel, som icke har varit märkbart svagare än under krigsåren. På grund av föregående års osedvanligt svaga skörd här i landet har denna spänning under innevarande regleringsår snarare till- än avtagit. Den av foderbristen föranledda reduktionen av husdjursbeståndet kommer att medföra fortsatta återverkningar på animalieproduktionen icke endast under återstoden av innevarande produktionsår utan även under det kommande året. Särskilt mjölkproduktionen och slakten av nötkreatur väntas bli avsevärt lägre under år 1948/49 än som eljest hade varit att räkna med.

Mot bakgrunden av den tilltagande politiska oron i världen göra sig för vår del beredskapssynpunkterna ånyo starkt gällande. Vår import av viktigare livsmedel och jordbruksförnödenheter, främst fodermedel av olika slag, har under innevarande regleringsår fått vidkännas särskilda inskränkningar i samband med de åtgärder, som vidtagits för att uppnå balans i handeln med s. k. hårdvalutaländer. Man torde av dessa skäl för det kommande regleringsåret knappast kunna förutsätta en mera betydande import av jordbruksprodukter. Den fortsatta och om möjligt stärkta beredskapen på livsmedelsförsörjningens område måste vi därför i huvudsak alltjämt grunda på den egna jordbruksproduktionen.

Av vad ovan anförts torde framgå önskvärdheten av att jordbruksproduktionen under det år, som nu är aktuellt, uppehålls vid högsta möjliga nivå. Med hänsyn till våra knappa lager av brödsäd och de begränsade importmöjligheterna är det av största vikt att alla ansträngningar göras för att 1948 års skörd av spannmål, i synnerhet brödsäd, skall bli så stor som möjligt. Även i övrigt böra från jordbrukets sida åtgärder vidtagas för att så långt det är möjligt söka höja avkastningen från växtodlingen och öka produktionen av animaliska livsmedel.

Livsmedelskommissionen har härefter behandlat frågan om vilket belopp som borde tillföras jordbruket med hänsyn till det beräknade kalkylmässiga inkomstunderskottet å 178 miljoner kronor. Kommissionen har härvid framhållit, att genom den höjning av lönerna inom jordbruket, som under de sista åren ägt rum, en viss utjämning av klyftan mellan jordbruksbefolkningens och industriebefolkningens reala inkomster skett. En viss skillnad i inkomsthänseende mellan dessa befolkningsgrupper förefinnas dock alltjämt. Emellertid syntes det icke möjligt att vid den låga volym, på vilken jordbruksproduktionen för närvarande till följd av krigsförhållanden och efterverkningar av 1947 års missväxt befunne sig, realisera önskemålet att i någon mera betydande omfattning utjämna den kvarstående klyftan mellan lönenivån inom industrien och lönenivån inom jordbruket. En sådan ytterligare utjämning skulle, uttalar kommissionen, i varje fall icke kunna ske utan betydande återverkningar på livsmedelspriserna. I rådande läge vore det självfallet mycket angeläget att alla samhällsgrupper iakttog största återhållsamhet i fråga om åtgärder, som direkt eller indirekt ledde till en höjning av prisnivån. Enligt vad kommissionen anförde hade med hänsyn härtill kommissionens ordförande vid förberedande överläggningar med representanter för Sveriges lantbruksförbund och Riksförbundet landsbygdens folk ansett sig böra föreslå att jordbruksrepresentanterna i år skulle avstå från att påfordra täckning för större del av det kalkylmässiga underskottet än 163

miljoner kronor. Därest enighet uppnåddes härom, skulle något kalkylmässigt utrymme för en ytterligare höjning av arbetslönen under nästa regleringsår icke förefinnas. Vid framläggandet av detta förslag hade emellertid förutsatts att, när sviterna efter missväxten övervunnits och importen av förnödenheter av olika slag åter möjliggjorde en utvidgning av produktionsvolymen, önskemålet om utjämning i största möjliga utsträckning skulle vinna beaktande.

Sedan vid nämnda överläggningar jämväl behandlats spörsmålet om hur ifrågavarande belopp borde fördelas på olika produkter med hänsyn tagen till försörjningsintresset och inkomstavvägningen inom jordbruket hade, anför kommissionen vidare, enighet uppnåts om att livsmedelskommissionens råd skulle föreläggas följande förslag till uppgörelse rörande prissättningen på jordbrukets produkter och förnödenheter under det kommande regleringsåret.

1. Den av delegationen uppgjorda inkomst- och kostnadskalkylen för regleringsåret 1948/49 godtages såsom bas för prissättningen under nämnda år. Det konstateras, att nämnda kalkyl visar ett inkomstunderskott av omkring 178 miljoner kronor. Det antecknas vidare, att en viss del av underskottet beror på att kvantiteten animalier av olika slag — särskilt mjölkproduktionen — till följd av efterverkningar av 1947 års svaga skörd beräknas bli ej obetydligt lägre än vad som normalt är fallet.

2. Beaktande angelägenheten av att alla samhällsgrupper i rådande läge iakttä största återhållsamhet i fråga om åtgärder, som direkt eller indirekt leda till en höjning av prisnivån, avstå jordbrukets representanter från att påfordra täckning för större del av det kalkylmässiga underskottet än 163 miljoner kronor. Något kalkylmässigt utrymme för en ytterligare höjning av arbetslönen under nästa regleringsår förefinnes härefter icke. Då jordbruksorganisationerna biträda uppgörelsen, förutsättes från deras sida, att det allmänna löneläget, sedan lönerna för olika grupper blivit justerade genom nyligen avslutade eller nära förestående avtalsuppgörelser, hålles stabilt under den tid här avses. Skulle denna förutsättning rubbas, förbehålla sig jordbruksorganisationerna rätt att påkalla jämkning i uppgörelsen.

3. Jordbruksorganisationerna ha intet att erinra mot att nämnda belopp, omkring 163 miljoner kronor, fördelas på olika produkter i huvudsaklig överensstämmelse med ett av kommissionens ordförande vid överläggningarna framlagt förslag. Enighet råder om att nämnda belopp är att betrakta såsom missväxtbidrag till den del, som det avser att täcka underskott, som föranletts av efterverkningarna av 1947 års svaga skörd.

4. Under förutsättning att ifrågavarande uppgörelse biträdes av Kungl. Maj:t och riksdagen, förbinda sig Sveriges lantbruksförbund och Riksförbundet landsbygdens folk att på allt sätt medverka till att produktionen av jordbruksprodukter under nästa regleringsår blir så stor som möjligt och till att jordbruksprodukterna i största möjliga utsträckning tillföras den legala marknaden.

Enligt vad livsmedelskommissionen meddelat har förevarande förslag sedermera tillstyrkts av kommissionens råd samt godkänts av Sveriges lantbruksförbund och Riksförbundet landsbygdens folk. Även livsmedelskommissionen har för sin del beslutat biträda den träffade överenskommelsen.

Beträffande frågan hur förenämnda belopp av 163 miljoner kronor lämp-

ligen borde fördelas på olika produktslag har livsmedelskommissionen an-
fört följande.

Vid bedömande av detta spörsmål ha anlagts i huvudsak samma syn-
punkter som vid prissättningen föregående år. Hänsyn har sålunda i första
hand tagits till de försörjningspolitiska aspekterna. Härvid har främst önske-
målet om en utökad odling av brödsäd framställt sig. I andra hand har det
ansetts angeläget att tillse, att prissättningen skänker önskvärd rättvisa åt
olika landsdelar och olika grupper av jordbrukare. I den mån så varit möj-
ligt har vidare beaktats, att konsumentgrupper med låg inkomst icke skulle
oskäligt belastas genom prissättningen. I enlighet härmed har en relativt
större del av beloppet lagts på mera umbärliga varor såsom grädde, ägg,
ost, större kalv och sådana organvaror, som försäljas över disk, under det
att någon prishöjning icke föreslagits på nötkött eller fläsk.

Kommissionen är liksom föregående år av den principiella uppfattningen,
att de erforderliga prishöjningarna böra få slå igenom i konsumentpriser-
na. Denna uppfattning synes i år vara särskilt väl berättigad med hänsyn
till att subventioner till jordbruket icke kunna väl förenas med de åtgärder,
som vidtagits i syfte att åstadkomma en överbalansering av budgeten. Emel-
lertid har såsom tidigare framhållits föregående års missväxt medfört, att
jordbruksproduktionen och särskilt mjölkproduktionen under år 1948/49
väntas bli avsevärt lägre än som eljest skulle varit att räkna med. Med an-
ledning härav synes det enligt kommissionens åsikt försvarligt att låta nå-
gon del av beloppet å 163 miljoner kronor täckas i form av ett fortsatt ut-
betalande av missväxtbidrag även under regleringsåret 1948/49.

Under återopande av det anförda har kommissionen framlagt följande
förslag till prissättning på jordbrukets produkter och förnödenheter för
regleringsåret 1948/49. Förslaget avser i huvudsak sådana varor, som nu
äro föremål för statlig prissättning i någon form. I den mån fri prishöj-
ning för närvarande råder på produkter eller förnödenheter, som fram-
bringas i eller förbrukas inom jordbruket, har kommissionen förutsatt, att
denna fria prishöjning skall kvarstå även under det nya regleringsåret, så-
vida icke exceptionella förhållanden gör en bindning av priserna nödvändig.

I fråga om priserna å *brödsäd* har livsmedelskommissionen yttrat.

Såsom redan anförts är det angeläget, att en betydande vårveteodling
kommer till stånd innevarande vår. Det torde därför vara lämpligt att vår-
vetepriset höjes med 3 kronor per deciton. Samtidigt föreslås att övrig spannmål
(utom ärter) höjes med 1 krona per deciton. Härigenom skulle pristill-
lägget för vårvete av normal kvalitet i förhållande till motsvarande pris
på höstvete stiga till 5 kronor per deciton. En dylik höjning av pristilllägget
innebär visserligen, att vårvetepriset ur avsättningssynpunkt kommer upp
i ett olämpligt förhållande till priset på höstvete, vilket bland annat med-
för ökade risker för inblandning av höstvete i vårvete. Med hänsyn till
önskvärldheten ur beredskapssynpunkt av en ökad brödsädsodling torde
dock de olägenheter, som åtfölja den föreslagna prissättningen, böra tagas.
Därest förslaget vinner Kungl. Maj:ts bifall, kommer priset på höstvete och
råg av normalkvalitet under det nya regleringsåret att i genomsnitt för
hela året utgöra 29 kronor 50 öre per deciton, medan priset för vårvete av
normalkvalitet blir 34 kronor 50 öre per deciton.

Vad beträffar priserna å *övrig spannmål* har livsmedelskommissionen fö-
reslagit följande.

Med hänsyn till önskvärdheten av att de jordbrukare särskilt i Mellan-sverige, vilkas produktion i hög grad är inriktad på odling av fodersäd för försäljning, icke skola försättas i ett försämrat läge, jämfört med övriga producenter, föreslår kommissionen, som förut antytts, att priserna på havre och blandsäd skola höjas med 1 öre per kilogram. Denna ändring synes böra föra med sig att även kornpriset höjes med samma belopp. I den föreliggande jordbrukskalkylen har räknats med att utfodringsförbud för korn icke skulle gälla under det kommande regleringsåret. Det pristillägg för korn om 2 kronor per deciton, som utgått under innevarande år, har med hänsyn härtill icke upptagits i kalkylen för 1948/49. För den händelse kornet skulle komma att jämnställas med brödsäd och inlevereras till handelen och kvarnarna, har delegationen ansett, att såsom inkomstökning för jordbruket borde upptagas endast nämnda pristillägg (för hela avsalukvantiteten) men däremot icke det inkomstbelopp, som i dylikt fall tillfördes jordbruket genom ökade kornleveranser. Livsmedelskommissionen anser det angeläget att största möjliga del av 1948 års spannmålsskörd tillvaratages som människoföda. I överensstämmelse härmed kommer kommissionen sannolikt att besluta att korn även under år 1948/49 skall jämnställas med brödsäd inom södra och mellersta Sverige. Den merinkomst, som under sådana förhållanden i enlighet med den av delegationen rekommenderade beräkningsmetoden skall tillföras jordbruket, utgör 2,5 miljoner kronor. Detta belopp är beräknat under förutsättning av att pristillägget liksom föregående år bestämmes till 2 kronor per deciton.

Beträffande matärter är det ur försörjnings- och beredskapssynpunkt önskvärt att odlingen hålles väl uppe. Kommissionen vill därför föreslå att, om normalpriserna på matärter behållas under år 1948/49, dessa avpassas så, att det genomsnittliga priset till odlare kommer att ligga 5 kronor per deciton högre än medelpriset under innevarande år.

Vidkommande priserna å *potatis* har kommissionen yttrat.

Av försörjningsskäl är det i nuvarande situation angeläget att skörden av *potatis* blir så stor som möjligt. Med hänsyn härtill är det erforderligt att vidtaga vissa särskilda åtgärder till stöd för *potatis*odlingen. Dessa åtgärder synas i första hand böra taga sig uttryck i en höjning av det pris, som tillverkare av *potatis*stärkelse och brännvin skola erlagga till leverantörer vid inköp av *potatis* av för fabriksändamål normal kvalitet. Det synes rimligt, att detta pris höjes med 3 öre per hektoliter och stärkelseprocent, motsvarande 75 öre per deciton vid en stärkelsehalt av 17,5 procent. Från odlarehåll har en starkare stegring ifrågasatts. De priser för fabriks*potatis*, som komma att tillämpas efter nämnda höjning, måste emellertid anses tillfredsställande och i varje fall lika tillfredsställande som priserna på övriga jämförbara jordbruksprodukter. I detta sammanhang bör erinras om att fabriks*potatis*priset även förra året höjdes med 3 öre per hektoliter och stärkelseprocent.

Fabriks*potatis*odlingen torde vidare böra lämnas samma avsättningsgaranti, som gällt för innevarande år. Denna garanti innebär, att statsmakterna utfästa sig, att därest *potatis*skörden blir av viss storlek och försörjningsläget ej föranleder till annat, en angiven kvantitet skall vinna avsättning för andra ändamål än inhemsk direktkonsumtion eller utfodring. Vid en total skörd av 1 800 000 ton skall enligt garantien avsättning för nyssnämnda ändamål, varmed närmast avses *potatis*mjölstillverkning och bränning eller export, garanteras för 170 000 ton *potatis*. Vid en skörd av 1 900 000 ton utsträcker garantien att gälla 200 000 ton och vid en skörd av 2 miljoner ton utgör den garanterade avsättningskvantiteten 240 000 ton. Kommissio-

nen har kompletterat denna statliga avsättningsgaranti med ett avtal med potatisodlarnas organisationer, varigenom dessa liksom tidigare åtagit sig att verka för att potatisodlingen vidmakthålles och att den i viss omfattning inriktas på sådana potatissorter, som lämpa sig för såväl direkt konsumtion som för industriella ändamål.

Beträffande matpotatis, som sedan den 7 februari 1948 varit föremål för statlig prisreglering, torde man enligt kommissionens åsikt för det kommande regleringsåret böra räkna med en höjning utöver det i jordbrukskalkylen upptagna priset med 50 öre per deciton. En ökning synes nämligen motiverad med hänsyn till att kommissionen föreslagit en ännu större ökning av fabrikspotatispriset och att matpotatispriset kan väntas följa med i den allmänna höjning av jordbrukspriserna som kommissionens förslag i övrigt förutsätter.

Rörande priset på *sockerbeter* har kommissionen erinrat, att efter särskilda förhandlingar ett grundpris av 5 kronor 30 öre per deciton för 1948 års skörd godtagits av Sveriges betodlares centralförening, innebärande en ökning av nu gällande grundpris med 30 öre per deciton. Kommissionen har förutsatt, att ifrågavarande höjning finge slå igenom i sockerpriset till den del den icke kunde utjämnas genom vinst på sockerrörelsen under innevarande år.

I fråga om *hö* har kommissionen i sitt förslag räknat med ett pris av 12 kronor per deciton, vilket är 2 kronor högre än det i jordbrukskalkylen upptagna priset.

Vad härefter angår priserna å *mjölk och mejeriprodukter* har livsmedelskommissionen uttalat i huvudsak följande.

Därest prishöjningarna i sin helhet skola slå igenom i konsumentpriserna, finner kommissionen det oundvikligt att priserna på såväl smör som konsumtionsmjölk få undergå höjning. Såsom ett huvudalternativ vill kommissionen föreslå, att smörpriset höjes med 40 öre per kilogram och mjölkpriset med omkring 1 1/2 öre per liter. Jordbruket skulle härigenom för helt år räknat tillföras ett belopp av 66,3 miljoner kronor, varav 39,6 miljoner kronor vid försäljningen av mejerismör, 2,2 miljoner kronor för lantsmör, 13,5 miljoner kronor vid försäljningen av konsumtionsmjölk från mejeri och 11,0 miljoner kronor vid försäljningen av övrig konsumtionsmjölk samt för hemmaförbrukad mjölk. Den föreslagna höjningen av smörpriset synes icke böra föranleda någon förändring av priserna på margarin. I samband med en höjning av priset på konsumtionsmjölken torde frågan om en justering av detaljhandelsmarginalen på mjölk inom vissa områden komma upp. Kommissionen räknar i sitt förslag med en genomsnittlig marginalökning av omkring 1/2 öre per liter. Priset till konsumenter skulle sålunda stiga med i genomsnitt 2 öre per liter. I stället för att låta beloppet 39,6 miljoner kronor i sin helhet slå igenom i priset på mejerismör kan man emellertid tänka sig, att det allmänna missväxtbidraget för mjölk, som innevarande år utgår med i genomsnitt 1,5 öre per kilogram invägd mjölk, skall helt eller delvis utgå även under nästa regleringsår. Vid den i kalkylen förutsatta mjölkinvägningen för år 1948/49 skulle jordbruket, därest bidraget utginge med oförändrat 1,5 öre per kilogram invägd mjölk från och med den 1 september 1948, tillföras 52,5 miljoner kronor. Samtidigt bortfaller emellertid nyssnämnda kalkylmässiga inkomstbelopp av 2,2 miljoner kronor för lantsmör. Önskar man ersätta även den föreslagna prisökningen på konsumtionsmjölk med konstanta bidrag, bör missväxtbidraget för tiden från och med den 1 september 1948 höjas till 2 öre per kilogram vid mejerier invägd mjölk. I sådan händelse bortfaller förutnämnda inkomstbelopp av 11 miljoner kronor.

Kommissionen föreslår vidare att priserna på ost och grädde få höjas från och med den 1 juni 1948, beträffande ost med 30 öre per kilogram och beträffande grädde med 20 öre per liter. Härigenom beräknas mejerierna erhålla en inkomstförbättring av sammanlagt 21,3 miljoner kronor för helt år räknat. Därjämte föreslås en extra höjning av gräddpriserna med 10 respektive 20 öre per liter inom områden, där normalpriset för närvarande utgör 2 kronor 10 öre respektive 2 kronor per liter. Sistnämnda prishöjningar beräknas medföra en ökning av jordbrukets inkomster med 2,2 miljoner kronor under det kommande regleringsåret. I den mån ovan föreslagna prishöjningar på mejeriprodukter genomföras, böra de belopp som härigenom tillföras jordbruket bli föremål för prisutjämning på samma sätt som nu sker beträffande grädde, ost och konsumtionsmjölk.

Priset på sådan skummjölk, som försäljes till andra än mjölkleverantörer, har icke undergått någon höjning under de senaste åren och är synnerligen varierande inom olika delar av landet. Från Svenska mejeriernas riksförening har det vid olika tillfällen framförts önskemål, att priset på skummjölk till andra än mjölkproducenter måtte få höjas. Då en sådan höjning även ur kommissionens synpunkt anses lämplig, föreslås att prishöjningar på skummjölk få företagas intill ett belopp, motsvarande en inkomstökning för mejerierna på 1 miljon kronor. Detta innebär att genomsnittspriset i parti, som för närvarande utgör 9,7 öre per liter, höjes till 12 öre per liter. Framställningar ha även gjorts från mejerierna att få höja de tillägg, som få göras till normalpriserna, ifall mjölken levereras i med kapsyl tillsluten flaska. Detta tillägg utgör för närvarande i Stockholm och Göteborg högst 4 öre per flaska och i övriga delar av landet högst 3 öre per flaska. Från Svenska mejeriernas riksförening har framhållits, att ett tillägg av 3 öre per flaska icke täcker kostnaderna. Kommissionen föreslår med hänsyn härtill att tillägget inom hela landet fastställas till högst 4 öre per flaska. Vid skilda tillfällen ha vidare mejeriföreningar inkommit med framställningar att få höja normalpriserna på mjölk inom vissa orter och områden. I en del fall ha framställningarna motiverats med att utbytet vid konsumtionsmjölkförsäljning blir lägre än utbytet vid annan tillverkning. Kommissionen anser, att det skulle vara av stort värde, ifall ett visst belopp — förslagsvis 1,5 miljoner kronor — ställdes till förfogande för prishöjningar på konsumtionsmjölk inom sådana orter och sådana områden, där riksföreningen anser justeringar i första hand nödvändiga. Denna justering av normalpriserna bör givetvis icke resultera i någon höjning av utjämningsavgiften för konsumtionsmjölk.

Slutligen är i fråga om mjölk, som användes för tillverkning av tormjölk och kondensmjölk etc., prishöjning motiverad, motsvarande en inkomsthöjning för mejerierna på 1,5 miljoner kronor för nästa regleringsår. I samband härmed torde det vara lämpligt att utjämningsavgift även uttages för sådan mjölk, som användes för dessa ändamål.

Beträffande priserna å ägg har livsmedelskommissionen förklarat sig anse det nu tillämpade systemet med å ena sidan ett högsta pris och å andra sidan ett lägsta bottenpris, vid vilket stödåtgärder inträder, såsom lämpligt ur regleringssynpunkt. För nästkommande regleringsår borde topp-priset lämpligen fastställas till 3 kronor och 50 öre per kilogram och stödpriset till 2 kronor och 50 öre per kilogram. Genom en sådan avvägning föreläge ökade möjligheter att undvika normalprissättning på ägg, vilket ur flera synpunkter vore mycket önskvärt. Det genomsnittliga priset har av kommissionen beräknats till 3 kronor och 30 öre per kilogram, d. v. s. 13 öre högre per kilogram än det pris, som beräknats för innevarande regleringsår.

Rörande priserna å kött och fläsk har livsmedelskommissionen i huvudsak anfört följande.

Någon höjning av priset på fläsk från gödsvin är knappast befogad. Priset på suggfläsk i förhållande till priset på fläsk från gödsvin har emellertid under de senaste åren varit väl lågt, varför en ytterligare höjning av priset på dylikt suggfläsk med 20 öre per kilogram torde vara fullt motiverad.

Efterfrågan på kalvkött i förhållande till efterfrågan på övriga köttvaror är sådan, att ur reglerings- och fördelningssynpunkt en ytterligare höjning av priset på kalvkött är önskvärd. Denna höjning föreslås till för större kalv i genomsnitt 20 öre per kilogram samt för mindre kalv 30 öre per kilogram. Vad större kalv beträffar torde det, med hänsyn till försörjningsläget för mjölk, vara lämpligast att prishöjningen i möjligaste mån koncentreras till kött från skummjölkskalv.

Priserna på organ och inälvor undergingo i höstas vissa höjningar. Med hänsyn till den starka efterfrågan, som finnes på dessa varor, är det önskvärt, att vissa justeringar företagas. På grund av den betydelse, som vissa charkuterivaror, i vilka ingå organ och inälvor, ha för de mindre bemedlade, anser kommissionen, att prishöjningarna i möjligaste mån böra koncentreras till tunga, lever och njure, d. v. s. varor av mera lyxbetonad natur.

Eftersom prisläget på importerade hudar ligger betydligt högre än på svenska hudar, har det blivit nödvändigt med en subventionering av importen. En höjning av den inhemska prisnivån synes därför fullt motiverad. Att nu ange vilka priser de svenska hudarna skola betinga för att någon subventionering av importen ej skall behövas, är emellertid svårt, enär den internationella marknaden på detta område för närvarande är mycket varierande. En inkomstökning på ca 11 miljoner kronor förutsätter en höjning av priset på de svenska hudarna med omkring 70 öre per kilogram. Kommissionen avser att snarast i samråd med industrikommissionen och priskontrollnämnden inkomma med närmare förslag i ämnet.

Priserna på inhemskt slakterifett ligga, trots de i höstas företagna prishöjningarna, fortfarande icke obetydligt under de priser, som gälla för importerat slakterifett. Dels med hänsyn härtill och dels med hänsyn till önskvärdheten att få ett bättre tillvaratagande av fettets anser livsmedelskommissionen det lämpligt att ytterligare något höja priserna på inhemskt slakterifett. En prishöjning på de olika slagen av slakterifett, totalt motsvarande en inkomstökning på 3 miljoner kronor torde få anses lämplig.

Kommissionen har i förevarande sammanhang slutligen uttalat, att samtidigt med priserna på fodersäd priserna på kli och blandfodermedel (andra än oljekraftfoder) borde undergå höjning. Även konstgödselpreiserna torde enligt kommissionen komma att öka något under år 1948/49, varjämte kunde tillkomma vissa smärre kostnadsökningar för andra förnödenheter. Kommissionen har i sitt prislestämning räknat med att nu nämnda ökning av kostnaderna för jordbrukets förnödenheter under regleringsåret 1948/49 tillhoppa komme att uppgå till ett belopp, som på kalkylens inkomstsida skulle motsvaras av omkring 6 miljoner kronor.

Sammanfattningsvis har livsmedelskommissionen uppgjort i det följande intagna sammanställning rörande fördelningen å olika produkter av det inkomstbelopp å 163 miljoner kronor, som avsett skola tillföras jordbruket

			Miljoner kronor
1. Höstvet	+	1 öre/kg	3·6
2. Vårvet	+	3 » »	4·6
3. Råg	+	1 » »	2·2
4. Korn	+	3 ¹ » »	3·8
5. Havre	+	1 » »	1·2
6. Blandsäd	+	1 » »	—
7. Matärter	+	5 » »	0·9
8. Matpotatis	+	50 öre/dt	4·6
9. Fabrikspotatis	+	75 ² » »	1·9
10. Sockerbetor	+	30 öre/dt	5·5
11. Hö	+	2 öre/kg	1·7
12. Mejerismör	+	40 » »	39·6
13. Lantsmör	+	40 » »	2·2
14. K-mjolk från mejeri + ca 1·5 öre/l			13·5
15. K-mjolk utanför mejeri + ca hemmaförbrukad k-mjolk samt 1·5 resp. 2 öre/l			11·0
16. K-mjolk, särskild höjning ³			1·5
17. Kapsylerad mjolk ⁴			0·4
18. Torrmjolk, kondensmjolk m. m.			1·0
19. Skummjolk			1·5
20. Grädde	+	20 öre/kg	8·6
21. » extra höjning ⁵			2·2
22. Ost	+	30 öre/kg	12·7
23. Ägg	+	13 » »	7·3
24. Större kalv	+	20 » »	3·8
25. Mindre kalv	+	30 » »	4·8
26. Suggfläsk	+	20 » »	1·4
27. Organ, m. m.			5·0
28. Slakterifett			3·0
29. Hudar			11·0
Prishöjningar på vissa produkter under tiden t. o. m. ³¹ / ₈ 1948			8·5
Summa			169·0
Avgår kostnadsökningar			6·0
Återstår			163·0

Såsom av sammanställningen framgår har livsmedelskommissionen utgått från att prishöjningarna på vissa av de däri angivna produkterna skulle träda i kraft redan före ingången av regleringsåret 1948/49. Härom har kommissionen yttrat följande.

Därest priserna på de med nr 16—22 och 24—28 betecknade varuslagen höjas redan i juni månad 1948, kan jordbruket beräknas erhålla ett sammanlagt belopp av omkring 8,5 miljoner kronor, vilket belopp upptagits som

¹ Ökning med 3 öre utöver det i kalkylen upptagna priset (med 1 öre utöver nu gällande pris).

² Motsvarar 3 öre per hektoliter och stärkelseprocent.

³ Extra höjning av normalpriset inom vissa orter.

⁴ Höjning av ersättningen för kostnader, sammanhängande med försäljningen, från 3 till högst 4 öre per flaska.

⁵ Extra höjning av gräddpriset med 10 resp. 20 öre per liter inom områden, där normalpriset för närvarande är 2 kronor 10 öre resp. 2 kronor per liter.

4 Bihang till riksdagens protokoll 1948. 1 saml. Nr 275.

en särskild post i sammanställningen. För övriga varuslag föreslås prishöjningarna ske från och med den 1 september 1948. Kommissionen vill emellertid tillägga att, om den föreslagna prishöjningen på smör får träda i kraft redan den 1 juli i år, ytterligare omkring 7 miljoner kronor skulle komma jordbruket tillgodo. Ett belopp av ungefär denna storlek kan beräknas vara erforderligt såsom kompensation för den kostnadsökning, som jordbruket får vidkännas innevarande år till följd av prishöjningen på bensen.

Den allmänna prishöjningen på konsumtionsmjölk och prishöjningar på smör kunna som förut nämnts helt eller delvis undvikas genom att systemet med statliga missväxtsubventioner bibehållas även under regleringsåret 1948/49. Kommissionen vill till belysning av ett dylikt alternativ nämna, att ett bidrag med i genomsnitt 2 öre per kilogram invägd mjölk kan beräknas tillföra jordbruket omkring 70 miljoner kronor. Sagda belopp överstiger summan av de i sammanställningen under nr 12—15 upptagna beloppen med 3,7 miljoner kronor. I form av prishöjningar under tiden t. o. m. 31 augusti i år skulle sålunda i dylikt fall endast $(8,5 - 3,7 =) 4,8$ miljoner kronor behöva uttagas. Emellertid bör man även här — på liknande sätt som i kommissionens huvudalternativ — räkna med att omkring 7 miljoner kronor behöva tillföras jordbruket som kompensation för bensenprishöjningen. Detta kan exempelvis ske genom att de ifrågasatta prishöjningarna före den 31 augusti i år få träda i kraft redan omkring den 1 juni.

Beträffande de ifrågasatta prisjusteringarnas inverkan på levnadskostnaderna har livsmedelskommissionen anförut.

De nu föreslagna prisjusteringarna komma givetvis att taga sig uttryck i en höjning av index för levnadskostnaderna. Därest prishöjningarna i sin helhet få slå igenom i konsumentledet, vilket kommissionen principiellt har förordat, torde stegringen i socialstyrelsens levnadskostnadsindex med år 1914 som bas komma att utgöra mellan 3 och $3\frac{1}{2}$ enheter, sedan alla prisjusteringar genomförts. Härvid har kommissionen bland annat räknat med att prishöjningen på standardiserad konsumtionsmjölk motsvarar 0,80 enheter, på smör 0,65 enheter, ost 0,30 enheter, ägg 0,15 enheter, socker 0,15 enheter, köttvaror 0,50 enheter samt brödsäd omkring 0,20 enheter. Därest de föreslagna prishöjningarna på smör och mjölk ersättas med missväxtsubventioner för mjölk torde stegringen i levnadskostnadsindex endast komma att utgöra mellan $1\frac{1}{2}$ och 2 enheter.

Livsmedelskommissionen har vidare uttalat att i överensstämmelse med de bestämmelser, som enligt beslut av Kungl. Maj:t tillämpats för jordbrukets prisreglering under innevarande regleringsår, en omräkning av inkomst- och kostnadskalkylen borde äga rum i augusti månad med ledning av då föreliggande uppgifter rörande skördeutfallet. Kommissionen har här-om anförut följande.

Därest det skulle visa sig, att ett kalkylmässigt överskott uppkommer, överstigande omkring 110 miljoner kronor (4 procent av den i nu föreliggande justerade kalkyl upptagna inkomstsumman med tillägg av 163 miljoner kronor) böra priserna i enlighet med den s. k. 4-procentsregeln justeras, så att överskottet begränsas till sistnämnda belopp. Om å andra sidan ett kalkylmässigt underskott, överstigande 110 miljoner kronor skulle uppkomma, bör detta på motsvarande sätt nedbringas till sagda 110 miljoner kronor. Beträffande frågan, vilka grenar av produktionen som främst skola

bli föremål för en enligt 4-procentsregeln företagen justering, torde liksom hittills böra gälla den principen, att justeringen i första hand skall beröra de produktionsgrenar, som mest bidragit till över- eller underskottet. Prisjusteringarna böra dock icke ske efter rent mekaniska grunder, utan hänsyn bör även tagas till försörjningsläget. Med tanke på möjliga förskjutningar i försörjningsläget böra vidare ur försörjningssynpunkt erforderliga justeringar av priserna få företagas även utan att förutsättningar föreligga för en tillämpning av 4-procentsregeln. Dylika prisjusteringar böra emellertid avvägas på sådant sätt, att relationen mellan inkomst- och kostnadssumman i kalkylen icke påverkas. Därest prissänkningar på sådana jordbruksprodukter, som icke äro underkastade statlig prissättning, skulle komma till stånd utan ingripande från myndigheternas sida, böra myndigheterna däremot icke ha skyldighet att kompensera prissänkningarna genom prishöjningar på andra produkter eller prissänkningar på förnödenheter. I allmänhet torde inverkningarna av nu ifrågavarande prissänkningar på jordbrukarnas inkomster motvägas av en samtidigt inträffad produktionsökning, enär en dylik i regel får förutsättas utgöra anledning till prissänkningen av detta slag.

Livsmedelskommissionen har hemställt om Kungl. Maj:ts beslut i enlighet med vad kommissionen sålunda anfört och förordat.

I ett vid livsmedelskommissionens förevarande skrivelse fogat särskilt yttrande har ledamoten av kommissionen fru Nordgren framhållit, att de föreslagna prishöjningarna såvitt avsåge andra organ och inälvor än lever, tunga och njure ävensom suggfläsk och mindre kalv skulle komma att bli mycket kännbara för de mindre inkomsttagarna. Med hänsyn härtill har fru Nordgren förklarat sig anse, att ifrågavarande prishöjningar, vilka beräknats till 7 miljoner kronor, i stället borde tagas ut i form av en höjning av priserna å storboskap, varvid i detaljhandeln prishöjningarna på köttvaror i första hand borde läggas på sådana delar, som ansåges vara minst efterfrågade av de mindre köpstarka hushållen. Beträffande prishöjningarna å mjölk och övriga mejeriprodukter har samma ledamot uttalat, att i stället statssubvention borde utgå med belopp, som motsvarade den beräknade inkomstökningen för dessa produkter. Vidare har ledamoten herr Bonow med hänsyn till önskvärdheten av att största möjliga del av höstveteskorörden inlevererades till kvarnarna föreslagit, att priset å höstvete höjdes med 1 öre per kilogram utöver vad kommissionen ifrågasatt. Härigenom skulle jordbruket tillföras en inkomstökning å 3,6 miljoner kronor. Motsvarande belopp borde emellertid frändragas jordbrukets totala inkomster genom att prishöjningen på ägg begränsades till 6 öre per kilogram i stället för den av kommissionen föreslagna höjningen med 13 öre per kilogram.

I livsmedelskommissionens råd, som på sedvanligt sätt behandlat ärendet, ha vissa detaljerinringar framställts mot kommissionens pridförslag. Vidare ha delade meningar rått i frågan huruvida de föreslagna prishöjningarna skulle slå igenom i konsumentledet eller subventioneras. Sålunda ha herrar Bonow, Axel Johansson, Meidner, Möller samt fruarna Alvén, Jonsson och Nordgren förordat eller icke velat motsätta sig att prishöjningarna i nuvarande läge till större eller mindre del subventionerades. Å andra si-

dan ha herrar Alfr. Andersson, Liedberg och Lindberger ansett subvention böra undvikas.

Statens priskontrollnämnd har uttalat, att man icke nu borde företaga en sådan omläggning av beräkningen av kostnaderna för jordbrukets ekonomibyggnader som föreslagits utan att till grund för beräkningen av avskrivningarna på anläggningsvärdena liksom hittills skett borde läggas förkrigsvärdena. Med utgångspunkt härifrån har nämnden ansett det av livsmedelskommissionen angivna kalkylmässiga inkomstunderskottet kunna minskas med omkring 40 miljoner kronor till omkring 135 miljoner kronor. Nämnden har förordat, att jordbruket tillföres ett belopp av denna storlek, samt föreslagit, att beloppet skulle fördelas på olika produkter i enlighet med följande sammanställning.

	Prishöjning	Miljoner kronor
Höstvete	+ 1 öre/kg	3.6
Vårvete	+ 3 » »	4.6
Råg	+ 1 » »	2.2
Korn	+ 2 » »	2.0
Matärter	+ 5 » »	0.9
Matpotatis	+ 100 öre/dt	9.0
Fabrikspotatis	+ 50 » »	1.2
Sockerbetor	+ 30 » »	5.5
Hö	+ 2 öre/kg	1.7
Smör	+ 20 » »	20.0
K-mjök	+ $\frac{1}{2}$ öre/lit.	4.7
Ägg	+ 13 öre/kg	7.3
Större kalv	+ 20 » »	3.8
Mindre kalv	+ 30 » »	4.8
Får	+ 10 » »	0.3
Suggor	+ 20 » »	1.4
Hudar (ej får)	+ 70 » » }	11.4
Fårhudar	+ 50 » » }	
Organ m. m.		5.0
Slakterifett		3.0
Grädd (allmän höjning)	+ 30 öre/kg	11.0
» (extra ökning i områden där priset är 2.00 resp. 2.10)		2.2
Ost	+ 30 öre/kg	13.1
Skummjök		1.0
Tormjök och kondensmjök		1.1
K-mjök, vissa orter		1.5
		122.3
Prishöjningar för vissa animaliska produkter före $\frac{1}{9}$ 1948		17.7
		140.0
Avgår kostnadsökningar handelsgödsel och kli		5.0
		Summa 135.0

Nämnden har slutligen erinrat om sin i tidigare sammanhang deklarerade uppfattning, att ofrånkomliga prisstegringar i nuvarande läge som regel borde uttagas av konsumenterna. Emellertid kunde enligt nämndens me-

ning avsteg från denna princip i förevarande sammanhang motiveras av att berörda prishöjningar vore en övergående följd av fjolårets missväxt.

Inom priskontrollnämnden ha särskilda yttranden avgivits av dels herrar Lindskog, Lundberg och Ohlin och dels herr Jönsson. Förstnämnda tre ledamöter ha icke velat acceptera förslaget att en del av det erforderliga inkomstillskottet till jordbruket täcktes genom subventioner som belastade statsbudgeten. Herr Jönsson har bland annat funnit sig icke kunna biträda nämndens förslag att sänka kostnaderna för jordbrukets ekonomibyggnader med 40 miljoner kronor. I anslutning härtill och under framhållande av att en förhandskalkyl om möjligt borde vara indexmässigt balanserad har denne ledamot ansett, att en compensation till jordbruket borde framräknas som lägst täckte den i kalkylen angivna inkomstbristen av 175 miljoner kronor.

Enligt vad priskontrollnämnden meddelat har nämndens råd vid behandling av förevarande prisfråga anslutit sig till nämndens förslag och tillika uttalat sig för att det erforderliga inkomstillskottet i sin helhet skulle få slå igenom i priserna och icke täckas genom subvention från staten. Även inom priskontrollnämndens råd ha emellertid reservationer avgivits. Herr Vahlberg, till vars yttrande herr Hallnäs anslutit sig, har sålunda med hänsyn till läget på arbetsmarknaden ansett önskvärt, att så stor del som möjligt av de ifrågasatta prishöjningarna på de animaliska produkterna genom subventionering av staten hindrades från att slå igenom i priserna. Fru Ohman har anfört, att jordbruket borde tillföras hela det belopp till vilket det kalkylmässiga underskottet uppginge då avskrivningarna på ekonomibyggnaderna beräknades enligt återanskaffningsprincipen, samt att detta inkomstbelopp i nuvarande läge i sin helhet borde utgå i form av subventioner från staten. Slutligen ha fröken Collin och herr Nilsson framställt ett flertal erinringar mot de i kalkylen använda beräkningsgrunderna och med hänsyn härtill förklarat sig icke kunna taga ställning till de prishöjningar, som erfordrades för att få balans i kalkylen.

Kungl. Maj:ts beslut.

I anledning av livsmedelskommissionens förslag har Kungl. Maj:t dels den 9 april 1948 och dels den 14 maj 1948 meddelat beslut angående prisregleringen på jordbrukets produkter och förnödenheter under regleringsåret 1948/49. Jag torde få erinra, att dessa beslut innebära i huvudsak följande.

Jordbruket kommer att erhålla det belopp på 163 miljoner kronor, varom överenskommelse träffades vid de förberedande överläggningarna mellan livsmedelskommissionen och jordbrukets organisationer. För att undvika större prisstegringar i konsumentledet kommer Kungl. Maj:t att hos riksdagen begära att 120,5 miljoner kronor härav skall tillskjutas av statsmedel i form av subvention för mejeri- och slaktdjursprodukter. Återstoden skall komma jordbruket till godo genom prishöjningar. Av beloppet på 120,5 miljoner kronor skall 90 miljoner kronor användas för att möjliggöra i stort sett oförändrade priser på mjölk, smör, ost och grädde. Detta resultat erhål-

les genom att ett mjölkpristillägg utbetalas med i genomsnitt 70 öre per kilogram mjölkfett. Tillägget skall utgå från och med den 1 september 1948. Återstående 30,5 miljoner kronor skola utbetalas i form av statliga pristillägg på slaktdjursprodukter, varigenom priserna på kött och charkuterivaror kunna bibehållas på i stort sett oförändrad nivå. En del av sistnämnda belopp torde komma att utbetalas redan sommaren 1948. Kungl. Maj:t kommer vidare att föreslå riksdagen att anvisa 6 miljoner kronor till förbättring av mjölkhandelns marginaler. Detta belopp är avsett att komma detaljhandeln till godo.

Beslutet innebär i övrigt att priset på höstvetete och råg av normalkvalitet höjes med 1 krona per deciton. Vårvetet har tidigare höjts med 3 kronor per deciton. Fodersädspriserna höjas över lag med 1 krona per deciton. Om normalpriserna på matärter komma att bibehållas, skola dessa avpassas så, att det genomsnittliga priset till odlare kommer att ligga 5 kronor per deciton högre än i år. Priset på fabrikspotatis skall stiga med i genomsnitt 3 öre per hektoliter och stärkelseprocent. Priset på socker stiger med 3 öre per kilogram. Vidare kommer ett belopp av omkring 6 miljoner kronor för helt år räknat att tillföras jordbruket genom prisjusteringar på konsumtionsmjölk, flaskmjölk och grädde inom ett begränsat antal orter och områden samt på skummjölk, kärnmjölk och mjölk för tillverkning av torrmjölk m. m. Priserna på slakterifett skola undergå höjningar motsvarande en inkomstökning av 3 miljoner kronor för helt år räknat.

Den närmare fördelningen av förberörda inkomstbelopp av 163 miljoner kronor framgår av följande sammanställning.

			Inkomstökning miljoner kronor
Höstvetete	+	1 öre kg	3·6
Vårvetete	+	3 » »	4·6
Råg	+	1 » »	2·2
Korn	+	3 » »	3·8
Havre	+	1 » »	1·2
Blandsäd	+	1 » »	—
Matärter	+	5 » »	0·9
Matpotatis	+	50 öre dt	4·6
Fabrikspotatis	+	75 » »	1·9
Sockerbetor	+	30 » »	5·5
Hö	+	2 öre kg	1·7
Allmänt mjölkpristillägg för all invägd mjölk med 70 öre per kg mjölkfett			90·0
K-mjölk, särskild höjning			1·5
Kapsylerad mjölk			0·4
Mjölk för tillverkning av torrmjölk, kondensmjölk m. m.			1·0
Skum- och kärnmjölk			1·0
Grädde, särskild höjning			2·2
Ägg	+	13 öre kg	7·3

	Inkomstökning miljoner kronor
Pristillägg på slaktdjursprodukter	30·5
Slakterifett	3·0
Prishöjningar på vissa produkter under tiden $\frac{1}{6}$ — $\frac{31}{8}$ 1948	2·1
	Summa 169·0
Avgår kostnadsökningar	6·0
	Återstår 163·0

Livsmedelskommissionens förslag till övriga regleringsåtgärder för regleringsåret 1948/49.

Såsom förut nämnts innefattar livsmedelskommissionens skrivelse den 19 maj 1948 förslag till fortsatta regleringsåtgärder på jordbrukets område utöver de i skrivelsen den 6 april behandlade. Vid sammanträde den 19 april 1948 har livsmedelskommissionens råd enhälligt förklarat sig icke ha något att erinra mot de i skrivelsen framlagda förslagen. I samband med utarbetandet av sina förslag har kommissionen haft till övervägande bland annat en skrivelse från Svenska spannmålsaktiebolaget den 27 februari 1948.

Allmänna riktlinjer. Livsmedelskommissionen har framhållit, att vid ingången av regleringsåret 1947/48 landets försörjning med livsmedel uppvissade en betydande försämring till följd av 1947 års mycket svaga skörd. Det allmänna försörjningsläget hade emellertid under loppet av innevarande regleringsår tett sig ljusare än man hade anledning att räkna med i höstas. De främsta orsakerna härtill vore dels att leveranserna av brödsäd blivit större än man ansåg sig kunna förvänta med ledning av de preliminära skörderapporterna per den 15 oktober, dels att importen av brödsäd, fodermedel och margarintråvaror hittills visat en förhållandevis gynnsam utveckling. Behovet av brödsäd vore sålunda vid nuvarande ransonering säkrat fram till dess den nya skörden komme i marknaden, och lagren av brödsäd borde, därest återstående utlovad import komme till stånd, kunna medge en friktionsfri övergång till det nya regleringsåret. Ur beredskapssynpunkt vore emellertid lagren av brödsäd otillräckliga. Kommissionen har därför ansett, att man borde tillvarata de möjligheter att öka lagren, som kunde framkomma. I allt fall syntes det lämpligt att även vid en normal brödsädsskörd fortsätta med inblandning av korn i brödsäden, därest så ansåges erforderligt för att beredskapen skulle uppnås.

I fråga om socker hade, fortsätter kommissionen, nedgången i 1947 års produktion kunnat uppvägas genom import. Avslut hade vidare gjorts om import av vissa myckenheter socker för nästa konsumtionsår. Då en del av denna import torde inkomma till landet före den 1 oktober 1948, syntes man kunna räkna med någon ökning av övergångslagren av socker vid konsumtionsårets början. Med hänsyn till att storleken av nämnda lager ändock

måste anses vara otillfredsställande ur beredskapssynpunkt, kunde man för närvarande icke ställa i utsikt några nämnvärda lättnader i sockerransonereringen, särskilt som 1948 års inhemska sockerbetsareal syntes bli något lägre än 1947 års. Beträffande fettvarorna finge nämnas, att nedgången i mjölkproduktionen icke föranlett någon mera påtaglig skärpning av ransoneringsarna (bortsett från att valfrihet mellan olika slag av matfett icke kunnat beredas konsumenterna under vinterhalvåret), vilket sammanhängde med att en relativt tillfredsställande import av margarinråvaror kunnat ske. Det rådande läget nödvändiggjorde emellertid en fortsatt ransonerings av matfettet, standardisering av konsumtionsmjölken samt maximering av ostens och gräddens fetthalt. Vad anginge kött och fläsk hade höstens stora utslaktning av nötkreatur och häst som väntat efterträtt av en period med undernormal slakt av dessa djurslag. Försörjningsläget på detta område komme sannolikt att undergå en försämring under återstoden av innevarande regleringsår och kunde väntas bli ansträngt även under det kommande året.

Kommissionen har härefter understrukt, att livsmedelsförsörjningen i landet påverkades även av det internationella läget på jordbrukets område. Världsproduktionen av livsmedel torde bli något större innevarande produktionsår än under året 1946/47. Till följd av folkökningen låge emellertid produktionen per capita och därmed även konsumtionen betydligt under förkrigsnivån. Trots den genomsnittliga ökningen av produktionen innevarande produktionsår vore livsmedelsunderskottet i vissa delar av världen större än under föregående år. Den nedgång i produktionen, som föranletts av den ogynnsamma väderleken i Västeuropa under 1947, hade sålunda tvingat en del underskottsländer att minska de redan förut små livsmedelsransonerarna. Den rådande knappheten på livsmedel i världen kunde väntas medföra ett ogynnsamt inflytande på våra importmöjligheter under det kommande regleringsåret. Härtill komme att valutasituationen måste medföra inskränkningar i vår import av livsmedel och jordbruksförnödenheter.

Mot bakgrunden av vad nu anförts borde man enligt kommissionens mening räkna med att handels- och förbrukningsregleringarna beträffande livsmedel och jordbruksförnödenheter komme att bli erforderliga under nästa regleringsår i ungefär samma omfattning som under innevarande år. Möjligheter borde dock givetvis hållas öppna att under loppet av nästkommande år vidtaga de förändringar i regleringssystemet, som kunde bli påkallade av förskjutningar i försörjningsläget.

Efter att ha erinrat om vissa delar av innehållet i livsmedelskommissionens skrivelse den 6 april 1948 och Kungl. Maj:ts beslut i prisfrågan har kommissionen uttalat, att de av Kungl. Maj:t fastställda priserna borde gälla under regleringsåret 1948/49, såvida icke inkomst- och kostnadsbetingelserna skulle utveckla sig på sådant sätt, att enligt de fastställda beräkningsgrunderna ett kalkylmässigt över- eller underskott skulle uppkom-

ma, motsvarande mer än 4 procent av jordbrukets produktionsvolym enligt den upprättade kalkylen.

Kommissionen har föreslagit, att med hänsyn till ovissheten om hur förhållandena kunde komma att gestalta sig i fortsättningen, Kungl. Maj:t även för nästa regleringsår skulle erhålla lika vidsträckta befogenheter med avseende å jordbruksregleringen som under det nu löpande regleringsåret. Nu gällande regleringsfullmakt avser tiden intill utgången av innevarande regleringsår, d. v. s. intill den 1 september 1948. Den nya regleringsfullmakten borde gälla hela nästa regleringsår, d. v. s. tiden från och med den 1 september 1948 till och med den 31 augusti 1949, och innefatta samtliga de regleringsbemyndiganden, som riksdagen tidigare lämnat under krisåren och som icke begränsats till visst regleringsår. Kungl. Maj:t borde vidare äga befogenhet att under regleringsåret vidtaga av omständigheterna påkallade ändringar i jordbruksregleringen, dock att riksdagen, då så utan olägenhet kunde ske, syntes böra höras över mera genomgripande ändringar i regleringsåtgärderna.

Brödsädsregleringen. Enligt vad livsmedelskommissionen uttalat hade man, såsom redan förut nämnts, anledning räkna med att övergångslagret av brödsäd vid slutet av innevarande regleringsår komme att bli något så när tillfredsställande, om hänsyn endast toges till kvarnarnas löpande behov av spannmål. I fråga om förutsättningarna för brödsädsförsörjningen under år 1948/49 har kommissionen därutöver anfört i huvudsak följande.

Sådden av höstsäd i riket hösten 1947 för skörd 1948 omfattade en areal av omkring 367 000 hektar mot 382 000 hektar hösten 1945. Såvitt hittills kan bedömas har höstsåden i allmänhet övervintrat väl. En omsådd av vissa arealer har emellertid blivit nödvändig i större utsträckning än som normalt brukar vara fallet. Under förutsättning av en värveteodling, som icke väsentligt understiger fjolårets rekordareal samt normalt hektarutbyte av de olika brödsädsslagen kan 1948 års skörd av brödsäd väntas täcka konsumtionsbehovet vid nuvarande ransonering. Med hänsyn till önskvärdheten av att ett beredskapslager av brödsäd upplägges torde det dock, som förut nämnts, sannolikt bli erforderligt att jämväl under nästa regleringsår inblanda korn i brödsåden. Beträffande läget på brödsädsområdet må i övrigt tilläggas, att förhandlingar för någon tid sedan avslutades i Washington mellan representanter för 36 nationer för ingående av ett veteavtal. Avtalet är avsett att träda i kraft den 1 augusti 1948 och skall gälla för fem år framåt. För Sveriges vidkommande innebär avtalet i huvudsak rätt att — i mån av behov — årligen under avtalsperioden inköpa 75 000 ton vete till visst maximipris. Å andra sidan skulle Sverige, därest exportländerna i en överskottssituation så påfordrade, utfästa sig att årligen inköpa samma kvantitet vete till visst minimipris.

Det system med fasta under året successivt stigande priser på brödsäd, som varit gällande under de senare regleringsåren, synes böra bibehållas även för år 1948/49. På grund av den allt vanligare övergången till direkt tröskning och användningen av skördetröskor ha leveranserna av brödsäd från jordbrukarna under senare år tenderat att gå i hastigare takt och alltmer koncentreras till de tidiga höstmånaderna. Prisskalans utformning har måhända även i någon mån bidragit härtill. Även om vissa svårigheter kun-

na — i synnerhet om regnig väderlek under skördtiden kommer att råda — uppstå för torkanläggningar och lagerhus att emottaga brödsäden under hösten synes anledning saknas att söka påverka leveranstiderna genom en ändring av prisskalan. Sagda skala torde sålunda böra utformas med samma successiva stegring som under innevarande år.

I sin skrivelse till livsmedelskommissionen den 27 februari 1948 har Svenska spannmålsaktiebolaget framhållit, att med hänsyn till de stora myckenheter brödsäd, som skola importeras våren och sommaren 1948, det ur bolagets synpunkt vore önskvärt, att sådana anordningar träffades att kvarnindustrien komme att mottaga importspannmål i av bolaget önskad omfattning. Enligt bolagets mening syntes detta syfte ej kunna nås, om icke kvarnarna antingen erhöle prisfallsärsättning för all den 31 augusti 1948 i lager befintlig brödsäd eller ock alla kvarnar, oavsett om de innehade en månads brödsädslager eller icke, belastades med kostnader motsvarande prisfallsförlusten å en myckenhet brödsäd svarande mot en månads förmalning. Spannmålsbolaget har ansett det första alternativet vara att föredraga. Med anledning av vad bolaget sålunda anfört har livsmedelskommissionen uttalat att — för att mottagandet av importspannmålen på lämpligt sätt skulle kunna ordnas — det icke syntes orimligt kräva att kvarnarna hjälpte till med lagringen därav i sådan omfattning, att de den 31 augusti 1948 i den mån så av spannmålsbolaget påfordrades innehade minst så mycket sådan spannmål, att den tillsammans med kvarns lager av äldre svensk brödsäd motsvarade en tolftedel av årsförmalningen. För att samtliga kvarnar härutinnan skulle bli likställda har kommissionen ansett böra föreskrivas, att kvarn, som den 31 augusti 1948 icke innehade spannmålslager av nämnd storlek, skulle vara skyldig att, då kvarnen sedermera inköpte importspannmål, för en myckenhet motsvarande bristen i nämnda lager per den 31 augusti 1948, erlägga ett pris, som med belopp motsvarande prisfallsärsättningen överstege eljest gällande pris. Härigenom syntes spannmålsbolagets önskemål bli tillgodosedda. Några ändrade bestämmelser i övrigt om prisfallsärsättningen vore enligt kommissionens uppfattning ej erforderliga.

Kommissionen har vidare föreslagit, att därest korn behövde tagas i anspråk för inblandning i brödsäden, för korn samma bestämmelser i fråga om prissättning och leveransvillkor som under innevarande år skulle gälla även för året 1948/49.

Sammanfattningsvis har kommissionen anfört, att några väsentliga ändringar i nu rådande system i fråga om brödsädsregleringen, såvitt nu kunde bedömas, sålunda icke syntes vara påkallade för instundande år. Tillika har emellertid kommissionen framhållit, att därest sådana omständigheter, som kunde motivera ändringar (t. ex. beträffande gällande kvalitetsbestämmelser) uppstode längre fram, hänsyn härtill kunde tagas i höst i samband med utfärdandet av regleringsbestämmelserna i avseende å 1948 års skörd av brödsäd.

Regleringen av fodersäd och andra fodermedel. Enligt vad livsmedelskommissionen uppgivit uppgingo lagren av fodersäd (exklusive utsädeshandelslager) vid ingången av det nu löpande regleringsåret till 50 000 ton, varav omkring 15 000 ton importerad havre. Skörden av fodersäd år 1947 uppgick enligt den preliminära redogörelsen för årsväxten till sammanlagt endast 1 295 000 ton. I jämförelse med 1946 års skörd innebär den angivna kvantiteten en minskning med omkring 185 000 ton. I förhållande till medelskörden åren 1930—1939 föreligger en nedgång med omkring 665 000 ton.

Vid uppgörandet av ransoneringsplanen för fodersäd för innevarande år räknade livsmedelskommissionen med att genom fodersädsavståendet uttaga omkring 262 000 ton fodersäd. Enligt tillgängliga uppgifter syntes odlarleveranserna ha fullgjorts planenligt. Till följd av den knappa skörden måste man, anför kommissionen vidare, dock räkna med att fodersädslagren komme att vara betydligt mindre vid ingången till det nya regleringsåret än som var fallet vid närmast föregående regleringsårsskifte. Möjligheterna till import av fodersäd under det kommande året vore vidare mycket ovissa, varför man borde räkna med att försörjningsläget beträffande fodersäd i huvudsak komme att bli beroende av 1948 års inhemska skörd.

Med hänsyn till det anförda har kommissionen funnit det icke möjligt att för närvarande fatta definitiv ståndpunkt till frågan om fodersädsregleringens gestaltning under år 1948/49. De ovissa framtidsutsikterna beträffande såväl skörden som importen syntes dock böra föranleda, att fodersädsransoneringen bibehölles under det kommande regleringsåret. Ett bibehållande av denna ransonering syntes även göra det ofrånkomligt att i likhet med vad som gällde under innevarande regleringsår kräva avstående av fodersäd till det allmänna. Nu gällande regleringssystem borde alltså tills vidare kvarstå i huvudsak oförändrat. Kungl. Maj:t och livsmedelskommissionen böra dock äga vidtaga de förändringar i detsamma, som betingades av förskjutningarna i försörjningsläget och, i den mån så visade sig möjligt, avveckla regleringen.

I sin förut omnämnda skrivelse till livsmedelskommissionen den 27 februari 1948 har Svenska spannmålsaktiebolaget bland annat anført, att vissa tecken tydde på att tillgångarna på världsmarknaden av oljekraftfoder komme att bli bättre än under innevarande regleringsår. Å andra sidan, anför bolaget, vore det knappast troligt, att handeln med oljekraftfoder på den internationella marknaden komme att bli fri och än mindre sannolikt, att landets valutatillgångar skulle bli så rikliga, att vid en eventuellt friare marknad för oljekraftfoder skulle kunna inköpas så stora myckenheter därav, som jordbruket vid nuvarande priser på oljekraftfoder eftersträfvade. Då dessutom under nu löpande konsumtionsår i stor utsträckning förbrukas de tidigare lagren av oljekraftfoder, syntes enligt bolaget mycket tala för, att kraftfodertillgångarna under konsumtionsåret 1948/49 för det svenska jordbruket komme att bli mindre än under innevarande konsumtionsår. Spannmålsbolaget har därför funnit en fortsatt reglering av handeln med

oljekraftfoder och en ransonering av tillgångarna vara oundviklig, även om behovet av kraftfoder vid en normal fodersädsskörd kunde beräknas nedgå något i förhållande till innevarande regleringsår. Därav har bolaget ansett följa, att en reglering jämväl av klitillgångarna på ungefär samma sätt som för närvarande måste upprätthållas.

Livsmedelskommissionen har därför förklarat sig dela spannmålsbolagets uppfattning att man såvitt nu kunde bedömas borde räkna med att regleringarna med avseende på oljekraftfoder och kli finge bibehållas även under nästkommande regleringsår samt att dessa borde genomföras efter samma grunder som för närvarande.

Vad beträffar stråfoder har Svenska spannmålsaktiebolaget förordat, att den under nu löpande konsumtionsår återinförda regleringen av stråfodermarknaden, om så befunnes möjligt, snarast upphävdes. Vid upphävandet av själva regleringsanordningarna borde emellertid enligt bolagets åsikt alltjämt bibehållas möjligheten att med kort varsel återinföra stråfoderregleringen. Att helt avföra författningsbestämmelserna beträffande stråfoder syntes därför icke böra ifrågasättas, förrän försörjningsläget över huvud bleve ett annat, än vad det varit och vad det kunde beräknas bli under den närmaste tiden.

Med hänsyn till den tidiga betesgången har livsmedelskommissionen ansett det möjligt att redan från och med den 24 maj 1948 upphäva stråfoderregleringen, varjämte beslut även fattats om att slopa normalpriset på hö. Därest årets skörd av hö och annat stråfoder bleve av normal storlek avsåge kommissionen att även fortsättningsvis låta handeln med nämnda varor vara fri. Författningarna om statsbeslag på stråfoder syntes emellertid böra kvarstå tills vidare.

Vad beträffar övriga varuslag inom fodermedelsregleringen har Svenska spannmålsaktiebolaget icke förutsatt, att några större förändringar i regleringsanordningarna skulle bli aktuella. Bolaget har emellertid även i år föreslagit, att fiskmjöl av lägre kvalitet lämnades utanför regleringen.

Jämväl beträffande regleringen av nu nämnda övriga varuslag har livsmedelskommissionen förklarat sig i huvudsak dela spannmålsbolagets uppfattning. Kommissionen har dock lika litet som förra året funnit sig kunna förorda bolagets förslag att lämna fiskmjöl av lägre kvalitet utanför regleringen.

I betraktande av mineralfoderregleringens värde för förbrukarna på grund av dess kvalitets- och priskontroll samt med hänsyn till det osäkra i fråga om möjligheterna att upprätthålla en tillräcklig import av foderfosfater, har kommissionen tills vidare ansett det lämpligt att bibehålla ifrågavarande reglering oförändrad. Det vore emellertid icke osannolikt att denna kunde slopas under regleringsåret 1948/49. I dylikt fall syntes de i lagen om handel med fodermedel (SFS 611/1938) ingående bestämmelser böra sättas i kraft, vilka avse skyldighet för tillverkare av mineralfoder och mineralfoderblandningar att deklarerat varornas sammansättning m. m.

Potatisregleringen. Kungl. Maj:ts beslut den 14 maj 1948 innebär att det pris, som tillverkare av potatisstärkelse eller brännvin under regleringsåret 1948/49 skall erlægga till leverantör vid inköp av potatis av för fabriksändamål normal kvalitet fastställs till ett belopp, som med 3 öre per hektoliter och stärkelseprocent överstiger det under innevarande tillverkningsår gällande priset.

Efter bemyndigande av Kungl. Maj:t har livsmedelskommissionen med Sveriges stärkelseproducenters förening u. p. a. träffat överenskommelse rörande föreningens inköp och försäljning av potatisstärkelse under tiden den 1 oktober 1947—den 30 september 1948. Avtalet innebär bland annat, att föreningen inköper den mängd potatisstärkelse, som framställs enligt meddelade tillverkningslicenser å högst 400 000 deciton med undantag av vad som erfordras till husbehov för tillverkaren och dennes potatisleverantörer varjämte i den mån livsmedelskommissionen så påfordrar, föreningen är villig att verkställa import av stärkelse och stärkelseprodukter samt att utan anspråk på handelsvinst försälja importerad vara. Enligt 8 § i avtalet åtager sig kommissionen, under förutsättning av statsmakternas godkännande och om avtalet icke skulle komma att förnyas för tillverkningsåret 1948/49, att vidtaga eller föranstalta om åtgärder från statens sida, vilka bereda föreningen möjlighet att erhålla dels minst 64 kronor per deciton för den 1 oktober 1948 inneliggande lager av extra prima, prima och ej fullt prima potatismjöl, dock med avdrag av 30 000 deciton, dels ersättning för ränte- och lagringskostnader enligt i avtalet angivna grunder i avseende å inneliggande lager av extra prima, prima och ej fullt prima potatismjöl, utom 30 000 deciton, under 3 månader, räknat från och med den 1 oktober 1948. Vid lämnandet av bemyndigande till kommissionen att ingå förenämnda avtal har Kungl. Maj:t gjort förbehåll för att den i 8 § i avtalet gjorda utfästelsen vinner riksdagens godkännande och förklarat sig vilja göra framställning härom till riksdagen. Kommissionen har nu hemställt, att dylikt godkännande måtte inhämtas.

I detta sammanhang har kommissionen tillika meddelat, att kommissionen med Sveriges bränneriödkareförening träffat överenskommelse rörande potatisodlingen 1948, därvid kommissionen förbundit sig att för regleringsåret 1948/49 lämna samma avsättningsgaranti, som gällt för innevarande år. Enligt denna överenskommelse har kommissionen jämväl förbundit sig tillse, att potatisodlarna under tiden före den 1 januari 1949 skola ha möjlighet att exportera och/eller till stärkelsefabriker eller brännerier leverera hälften av de potatiskvantiteter, för vilka kommissionen garanterat avsättningsmöjlighet.

Mjolk- och matfetsregleringen. Livsmedelskommissionen har ansett, att de statliga regleringsåtgärderna beträffande mjölk och matfett m. m., vilka avsåge att reglera handeln med och förbrukningen av dessa varor, tillsvidare borde bibehållas i stort sett oförändrade. Liksom tidigare syntes det böra få ankomma på Kungl. Maj:t att under hänsynstagande till utvecklingen av

försörjningsläget besluta om åtgärdernas fortsatta bestånd eller om de ändringar däri, som kunde anses påkallade.

I enlighet med Kungl. Maj:ts beslut den 14 maj 1948 skola normalpriserna på slakterifett höjas så, att jordbruket för helt år räknat erhåller en inkomstförbättring, som motsvarar omkring 3 miljoner kronor. Enligt livsmedelskommissionens mening borde det ankomma på kommissionen att efter samråd med vederbörande organisationer bestämma storleken av de justeringar av normalpriserna på olika slag av slakterifett, som därvid erfordrades. Såsom en förutsättning borde givetvis gälla, att priserna så avpassades, att tillvaratagandet av fett i möjligaste mån stimulerades.

I övrigt har kommissionen funnit det nuvarande systemet för prissättningen på smör och annat matnyttigt fett i stort sett böra bibehållas oförändrat, vilket bland annat innebure, att importen av fett och fettråvaror fortfarande borde bli föremål för prisutjämning. Denna prisutjämning skedde för närvarande dels genom upptagande av viss accis på margarin, dels genom upptagande av rörlig clearingavgift vid import av fettämnen, motsvarande i varje särskilt fall skillnaden mellan det s. k. clearingpriset och den faktiska anskaffningskostnaden för varan i fråga. Med hänsyn till prisutvecklingen på fett har kommissionen ansett rimligt, att en viss höjning företoges av det clearingpris, som under de senaste åren rått på vegetabiliskt fett. Denna höjning borde dock icke få påverka margarinpriserna, vilket kunde undvikas genom att margarinfabrikerna erhöles en clearingsättning från kommissionens clearingkassa för fettvaror m. m., motsvarande merkostnaden på grund av prishöjningen på råvaran. I samband med denna höjning av priserna på vegetabiliskt fett borde, uttalar kommissionen vidare, priserna på annat importerat animaliskt fett än slakterifett höjas i motsvarande mån. Vid import av slakterifett borde såsom clearingpris givetvis gälla de nya normalpriserna.

Enligt vad kommissionen anfört borde det liksom för innevarande regleringsår stå Kungl. Maj:t fritt att i den mån så prövades lämpligt genomföra en omläggning av berörda system med acciser och rörliga clearingavgifter på så sätt, att fasta importavgifter i stället kunde uttagas på olika slags fett och fettråvaror för framställning av margarin och matnyttigt fett. Med hänsyn till utvecklingen av försörjningsläget syntes det dock mindre sannolikt, att denna befogenhet skulle komma att utnyttjas under nästa regleringsår.

I fråga om prissättningen på matfett i övrigt har kommissionen förklarat, att det nuvarande prissystemet i stort sett borde bibehållas oförändrat.

Enär Kungl. Maj:ts förenämnda beslut den 14 maj 1948 icke medförde någon generell höjning av priserna på konsumtionsmjölk, grädde, smör eller ost, har kommissionen funnit några större ändringar icke böra företagas i de allmänna bestämmelser, som för närvarande gällde angående uttagande av utjämningsavgift och lämnande av utjämningsbidrag. I förordningen den 10 juli 1947 (nr 378) om viss avgift å mjölk, grädde och ost borde dock några smärre jämkningar vidtagas. Utjämningsavgift borde nämligen kunna

uttagas för all mjölk, grädde och ost, som — utan att ha varit föremål för överlåtelse från mejeri till annan än mejeri — användes för andra ändamål än smör-, grädde- eller osttillverkning. Systemet med utjämningsavgifter skulle härigenom bli tillämpligt jämväl på all mjölk, som användes för tillverkning av exempelvis torrmjölk och kondensmjölk. Ur utjämnings-synpunkt borde denna mjölk lämpligen jämföras med konsumtionsmjölk. I samband med nyssnämnda ändring borde förordningen därjämte jämkas så att utjämningsavgift för margarinost kunde uttagas jämväl i fall att tillverkningen skett vid företag, vilkas lokaler icke vore godkända som mejeri.

I samband med införandet av kontantbidragen borde enligt vad kommissionen framhållit samtliga lantsmörsbidrag slopas.

I fråga om de mjölkpristillägg, som i norra samt vissa delar av mellersta Sverige utgå med varierande belopp i öre per kilogram mjölkfett å den vid mejeri invägda mjölken, har kommissionen förordnat, att desamma skulle utgå enligt oförändrade grunder även under nästa regleringsår. Kostnaderna för desamma ha av kommissionen i samråd med Svenska mejeriernas riksförening beräknats till 17,5 miljoner kronor för år 1948/49.

Beträffande övriga åtgärder för stödjande av mjölkproduktionen har livsmedelskommissionen slutligen framhållit följande.

Körlinjebidrag och s. k. merfrakttillägg ha i kalkylen för jordbrukets inkomster för år 1948/49 upptagits till belopp av 4,0 respektive 0,5 miljoner kronor. Även under nästkommande regleringsår torde det bli nödvändigt att för lösande av mjölkförsörjningsproblemet bibehålla de s. k. regleringskostnadstilläggen och ersättningen för behandling av supplementär konsumtionsmjölk. Totalt torde härför åtgå cirka 1 miljon kronor.

För innevarande regleringsår ha nu nämnda särskilda mjölkbidrag sammanförts till en anslagspost, vilken upptagits till 5,5 miljoner kronor. Svårigheterna att bedöma och med säkerhet beräkna medelsåtgången för varje särskilt ändamål gör, att det enligt kommissionens mening synes lämpligt, att dessa bidrag på samma sätt som skett tidigare för nästa regleringsår sammanföras till ett anslag. Detta torde för nästa regleringsår böra upptagas till 5,5 miljoner kronor. Liksom fallet varit under innevarande år, synes Kungl. Maj:t böra äga möjlighet att disponera detta anslag även för andra ändamål, som äro av särskild betydelse för mjölkförsörjningens ordnande.

I förevarande sammanhang har livsmedelskommissionen vidare erinrat, att Svenska mejeriernas riksförening för närvarande åtnjöte ett årligt anslag på cirka 0,5 miljoner kronor för täckande av de kostnader, som vore förbundna med handhavandet av vissa regleringsåtgärder på matfettssområdet. Sedan jordbrukets inkomster av mjölkproduktionen numera beräknades på basis av mejeriernas avräkningspriser, vilka vore nettopriser, har kommissionen ansett lämpligt, att riksföreningen själv bekostade utgifterna i samband med nämnda uppgifter. Då en sådan omläggning emellertid icke förutsatts i den nu upprättade jordbrukskalkylen för 1948/49, vore det icke möjligt att vidtaga densamma under det kommande regleringsåret. Med hänsyn härtill har kommissionen funnit berörda fråga icke kunna upptagas till prövning förrän i samband med att kalkylen för regleringsåret 1949/50 upprättades.

Regleringen av andra animaliska produkter än mjölk- och mejeriprodukter. Kommissionen har ansett det önskvärt, att det nuvarande prissystemet på ägg även tillämpades under nästkommande regleringsår. I enlighet härmed borde ett visst bottenpris fastställas på ägg, vid vilket myndigheterna lämnade stöd. Detta stöd borde lämnas i form av säsongmässig lagring, ifall priset till producenterna på ägg i södra Sverige (Sveriges lantbruksförbunds äggprisnotering) skulle komma att understiga 2 kronor och 50 öre per kilogram. Ifall priset till producenterna skulle stiga till 3 kronor och 50 öre per kilogram, borde å andra sidan en ytterligare prisstegring motverkas genom att en efter läget avpassad import medgäves och eventuellt borde i så fall normalpriser införas. Livsmedelskommissionen har härjämte uttalat, att ifrågavarande system givetvis icke borde utgöra hinder för kommissionen att i samråd med vederbörande ägghandelsorganisationer medgiva import av ägg i tillfälliga bristlägen.

Vad gäller *köttvaror* har livsmedelskommissionen föreslagit att det nuvarande prissystemet i stort sett skulle bibehållas oförändrat under nästkommande regleringsår. Liksom skett under innevarande regleringsår borde viss statlig medverkan lämnas till infrysning och lagring. Men hänsyn till att hästköttet nu införts under ransoneringen, har kommissionen ansett önskvärt att möjligheter även skulle föreligga för kommissionen att, då så prövas påkallat av försörjningsskäl, lagra annat kött än nötkött och fläsk med statligt stöd.

Kommissionen har vidare förordnat, att systemet med statliga pristillägg på kött och fläsk skulle få administreras på liknande sätt som skett under tidigare år, då dylika tillägg utgått.

Därest försörjningsläget skulle medgiva en fri prisbildning på köttvaror, borde enligt kommissionens mening den centralisering av import och export av kött och fläsk genomföras, vilken föreslagits av 1942 års jordbrukskommitté och tillstyrkts i Kungl. Maj:ts proposition nr 75/1947 och som vunnit riksdagens godkännande.

Konstgödselregleringen. I sin skrivelse till Kungl. Maj:t den 6 april 1948 har livsmedelskommissionen icke funnit anledning att föreslå någon ändring av priserna på konstgödselmedel men samtidigt framhållit, att en viss höjning av priserna vore att förvänta under år 1948/49.

Av statsmedel har till kommissionens clearingkassa för konstgödsel för innevarande budgetår anvisats 3 miljoner kronor till täckande av kostnader för elektrisk stödskraft vid Stockholms superfosfatfabriksaktiebolags anläggningar vid Stockvik och Ljungaverk. Enligt vad kommissionen uppgivit, kunde för närvarande ej med säkerhet bedömas, huruvida något tillskott till kassan bleve erforderligt för nästa budgetår. Därest så skulle bli fallet, syntes medel för ändamålet få disponeras ur det anslag till diverse kostnader i samband med jordbruksregleringen, som kommissionen komme att äska. I övrigt har kommissionen icke nu ifrågasatt någon ändring av gällande regleringsanordningar beträffande konstgödsel.

Svenska spannmålsaktiebolagets kostnader. I sin förut omnämnda skrivelse till livsmedelskommissionen den 27 februari 1948 har Svenska spannmålsaktiebolaget redogjort för kostnaderna i samband med sin verksamhet regleringsåren 1946/47 och 1947/48 samt upptagit till behandling frågan om motsvarande kostnader år 1948/49.

Enligt vad bolaget meddelat utvisade det godkända bokslutet för år 1946/47 ett underskott av 61,5 miljoner kronor. I fråga om år 1947/48 har bolaget verkställt en beräkning, som slutar på ett underskott av 130 miljoner kronor. Förlusterna, inklusive tull, under innevarande regleringsår intill tidpunkten för berörda skrivelser avlåtande på inköpta cirka 130 000 ton vete har beräknats till nära 45 miljoner kronor. För inköpta 31 000 ton råg har förlusten uppskattats till 12 miljoner kronor. Härutöver har bolaget räknat med en förlust på 5 miljoner kronor i samband med inköp av ytterligare 25 000 ton vete. Av majs har för hela året beräknats en import av 68 000 ton. Förlusten har här uppskattats till 18 miljoner kronor. I fråga om oljekraftfoder och kli har beräknats en förlust av 25 respektive 9 miljoner kronor. Förlusterna berodde huvudsakligen, framhåller bolaget, på att inköpspriserna för importvarorna varit och ännu vore så väsentligt högre än inom landet tillämpade försäljningspriser.

Vid uppskattningen av kostnaderna för sin verksamhet år 1948/49 har bolaget förutsatt *dels* att årets skörd inom landet skulle bli av ungefär normal omfattning och beskaffenhet, *dels ock* att prisläget inom landet å de varor, som berörde bolagets verksamhet, förbleve i stort sett oförändrat. I anslutning härtill har bolaget framhållit, att en eventuell justering uppåt av priserna borde medföra en motsvarande justering av bolagets beräknade kostnader.

Under nu angivna förutsättningar har bolaget beräknat förlusterna för verksamheten 1948/49 till sammanlagt 65 miljoner kronor i enlighet med följande sammanställning.

A. Spannmålssektionen.

1. Kostnader för inhemsk brödsäd	6 000 000		
2. » » » fodersäd	4 000 000		
3. Kostnader och förluster vid import och försäljning av			
vete 100 000 ton	16 000 000		
majs 60 000 »	9 000 000	25 000 000	35 000 000

B. Fodermedelssektionen.

1. Kostnader och förlust vid inköp och försäljning av oljekraftfoder			
utländskt 100 000 ton	10 000 000		
svenskt 40 000 »	8 000 000	18 000 000	
2. Kostnader och förlust vid inköp och försäljning av kli 75 000 ton	6 000 000	24 000 000	

C. Oförutsedda kostnader.....	2 000 000
D. Räntor	2 200 000
E. Allmänna omkostnader	1 800 000
Summa kronor 65 000 000.	

Med anledning av vad spannmålsbolaget sålunda anfört har livsmedelskommissionen för sin del uttalat, att på grund av vad som i olika hänseenden inträffat sedan bolaget avgav sin skrivelse, särskilt det i det föregående omnämnda internationella veteavtalet, vissa korrigeringar av bolagets beräkningar nu syntes kunna företagas. Härom har kommissionen anfört följande.

Importkvantiteten vete torde kunna sänkas till 75 000 ton och de totala förlusterna å veteimporten sänkas från 16 till 9 miljoner kronor. Å andra sidan torde bolaget komma att få övertaga minst 50 000 i stället för tidigare beräknade 40 000 ton oljekraftfoder av svenskt ursprung, medförande ökade kostnader för dylikt oljekraftfoder med omkring 2 miljoner kronor. Under av bolaget tidigare i övrigt angivna förutsättningar torde bolagets totala kostnader för verksamhetsåret 1948/49 sålunda kunna sänkas från 65 till 60 miljoner kronor. Vad angår de av bolaget i övrigt redovisade beräkningarna må därutöver nämnas, att de av Kungl. Maj:t nu fastställda priserna för år 1948/49 innebära, att skillnaden mellan importpriserna och de försäljningspriser, som skola tillämpas inom landet, nedbringas i viss utsträckning. Den härvid uppkommande besparingen för spannmålsbolaget har av kommissionen beräknats till omkring 5 miljoner kronor. Härvid har kommissionen, bland annat, räknat med en höjning av de inhemska priserna på oljekraftfoder, kli och majs med ett öre per kilogram. På grund härav kan spannmålsbolagets för verksamhetsåret 1948/49 beräknade förlust nedsättas till omkring 55 miljoner kronor.

Vidkommande slutligen anslagsbehovet har livsmedelskommissionen anfört, att enligt vad spannmålsbolaget uppgivit av de medel, som riksdagen tidigare anvisat för ändamålet, återstode 88,5 miljoner kronor. Då den å åren 1947/48 och 1948/49 belöpande förlusten såsom förut nämnts kunde upptagas till $(130 + 55 =)$ 185 miljoner kronor, har kommissionen angivit det ytterligare medelsbehovet för budgetåret 1948/49 till omkring 95 miljoner kronor.

Anslagsäskanden m. m. Enligt de beräkningar, som livsmedelskommissionen i det föregående framlagt rörande kostnaderna för de av kommissionen föreslagna åtgärderna, uppgår anslagsbehovet för nästa budgetår till sammanlagt omkring 245 miljoner kronor. Följande sammanställning utvisar, hur detta belopp fördelar sig på olika regleringsåtgärder.

Allmänt mjölkpristillägg	kronor	90 000 000
Mjölkpristillägg inom vissa delar av landet	»	17 500 000
Särskilda mjölkbidrag (merfraktbidrag m. m.)	»	5 500 000
Bidrag till förbättring av mjölkhandelns marginaler ..	»	6 000 000
Pristillägg för slaktdjursprodukter	»	30 500 000
Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet	»	95 000 000

Summa kronor 244 500 000.

Utöver nämnda belopp av omkring 245 miljoner kronor har livsmedelskommissionen ansett att i likhet med tidigare år medel borde anvisas för bestridande av diverse kostnader i samband med jordbruksregleringen. Av dessa medel skulle, bland annat, bestridas ersättning till Svenska mejerier-nas riksförening för handhavandet av vissa med mjölk- och matfettsregle-ringarna sammanhängande uppgifter, vissa bidrag till Mjölkipropagandan samt till utgifter för ersättande av förluster i samband med lagring av livsmedel andra än spannmål. Kommissionen har föreslagit att för ifråga-varande ändamål skulle anvisas ett belopp av 5 miljoner kronor, vilket be-lopp överensstämmer med det anslag, som stått till förfogande för diverse utgifter under innevarande budgetår.

Förslag till särskilda åtgärder till stöd för jordbruket i Norrland.

För åstadkommande av mera varaktig förbättring av jordbrukets lön-samhet i de nordligaste delarna av riket ha av jordbrukets prisreglerings-fond för budgetåren 1937/38—1939/40 anvisats, bland annat, respektive 500 000, 600 000 och 900 000 kronor till produktionsbefrämjande åtgärder på jordbrukets område i Norrland samt de delar av Kopparbergs och Värm-lands län, där jordbrukets ställning är i stort sett likartad med den i Norr-land. För ett vart av budgetåren 1940/41—1947/48 har medgivits att ett belopp av 900 000 kronor för ändamålet finge utgå av anslaget till Pris-reglerande åtgärder på jordbrukets område. Medlen ha av Kungl. Maj:t fördelats mellan hushållningssällskapen i nyssnämnda landsdelar.

I skrivelse den 30 augusti 1947 har *lantbruksstyrelsen* hemställt, att för budgetåret 1948/49 måtte till bidrag til produktionsbefrämjande åtgärder å jordbrukets område i Norrland och vissa andra delar av landet beräknas samma belopp som under löpande budgetår eller 900 000 kronor. Styrelsen har utgått från att beloppet komme att inräknas i anslaget till prisregleran-de åtgärder på jordbrukets område.

Åtgärder till främjande av ullproduktionen.

Genom beslut den 25 oktober 1946 föreskrev Kungl. Maj:t, att 1942 års jordbrukskommittés arbete skulle upphöra utom såvitt gällde bland annat frågan om åtgärder till stödjande av ullproduktionen, samt att utrednings-arbetet beträffande denna fråga skulle omhänderhavas av en delegation inom kommittén bestående av kommitténs ordförande och vice ordförande samt ledamöterna av kommittén direktören A. H. Stensgård och ordföran-den i statens livsmedelskommission, hovrättsrådet O. A. V. Söderström.

I skrivelse den 15 april 1948 har 1942 års jordbrukskommitté nu fram-lagt förslag rörande vissa åtgärder till främjande av ullproduktionen. Kom-mittén har härvid haft till övervägande ett flertal förslag eller framställ-

ningar berörande den svenska fåraveln och ullproduktionen. Bland dessa må nämnas dels ett förslag 1940 av statens livsmedelskommission om inrättande av en lånefond för inköp av avelstackor, dels en skrivelse samma år från riksdagens militieombudsman angående åtgärder att förse arméns och flottans manskap med bättre och av svensk ull förfärdigade plagg, dels ett av statens industrikommission 1941 avgivet betänkande med förslag till åtgärder för åstadkommande av en ökad inhemsk produktion av ull och dels ett förslag 1944 av statens livsmedelskommission angående åtgärder till stödjande av fårskötseln inom landet.

Över jordbrukskommitténs förslag ha utlåtanden avgivits av statskontoret, lantbruksstyrelsen, kommerskollegium, riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap och statens livsmedelskommission. Kommerskollegium har vid sitt utlåtande fogat yttrande från svenska hemslöjdsföreningarnas riksförbund ävensom promemorior upprättade av statens instruktör i hemslöjd samt textilrådet. Sedermera har textilrådet inkommit med yttrande i ärendet från Ullspinneri- och väveriföreningen. Jag torde nu få anmäla ifrågasvarande förslag för Kungl. Maj:t.

Efter att inledningsvis ha redogjort i korthet för tidigare förslag i ämnet har jordbrukskommittén till en början diskuterat frågan huruvida ett statligt stöd åt ullproduktionen vore av behovet påkallat. Härvid har kommittén kommit till den uppfattningen, att ett dylikt stöd vore motiverat ur flera synpunkter. Härom har kommittén anfört i huvudsak följande.

Tidigare förslag om statligt stöd åt ullproduktionen ha huvudsakligen motiverats av beredskapssynpunkten och med hänsyn till önskvärdheten att hindra, att fårstammen skulle nedgå alltför starkt innan definitivt beslut fattats angående riktlinjerna för den framtida jordbrukspolitiken och det därigenom blivit möjligt att säkrare bedöma, i vilken utsträckning utrymme kunde komma att finnas för en lönande fåravel i landet.

Vad först angår beredskapssynpunkten är det knappast tänkbart, att fårstammen skulle kunna ökas så kraftigt, att hela eller ens större delen av det normala behovet av ull skulle kunna täckas genom inhemsk produktion. Däremot torde det väl ligga inom det möjligas gräns att uppehålla en ullproduktion, som är tillräckligt stor för att tillgodose det absolut oundgängliga behovet under en avspärrning. Det kan enligt kommitténs uppfattning icke råda någon tvekan om att den nuvarande fårstammen utgör ett minimum av vad som är erforderligt ur beredskapssynpunkt, eller måhända till och med ligger under sagda minimum. Ett statligt stöd för att hindra en ytterligare minskning av fårstammen är under sådana förhållanden enligt kommitténs mening väl motiverat av beredskapsskäl.

Jordbrukskommittén vill vidare erinra om att de beslut, som statsmakterna år 1947 fattade angående riktlinjerna för den framtida jordbrukspolitiken, bland annat innebära att importreglerande åtgärder i princip skola kunna vidtagas beträffande alla slag av animaliska och vegetabiliska livsmedel, i den mån så erfordras för att uppehålla en skälig prisnivå på den inhemska marknaden. Den importreglering, som är avsedd att upprätthållas beträffande köttvaror, bör givetvis även avse fårkött och för övrigt jämväl beträffande andra köttvaror handhavas så, att ett skäligt pris å den inhemska fårköttproduktionen stödjdes. Däremot innebära de hittills fattade besluten ej, att inom jordbruksregleringens ram något importskydd skall lämnas den inhemska ullproduktionen.

Detta utgör självfallet icke i och för sig något skäl för att statligt stöd i annan form skall lämnas åt ullproduktionen. Avgörande för bedömningen av huruvida ett särskilt stöd åt denna bör utgå eller ej, måste ju i stället vara, huruvida ett sådant stöd behöves för att fårskötseln skall kunna få den lönsamhetsgrad, som erfordras för att ullproduktionen skall kunna uppehållas i avsedd omfattning. Det är emellertid för närvarande knappast möjligt att avgöra, om ur denna synpunkt ett särskilt stöd åt ullproduktionen kan anses motiverat på längre sikt. Det är sålunda till en början svårt att bedöma den sannolika prisutvecklingen på världsmarknaden. Vidare saknas tillförlitligt material rörande lönsamheten av fårskötsel vid besättningar av varierande storlek. För bedömande av fårskötselns nuvarande lönsamhet är man i huvudsak hänvisad till vissa jämförelser mellan prisutvecklingen för ull och fårkött och prisutvecklingen för andra jordbruksprodukter. Kommittén har införskaffat vissa uppgifter härom. Av dessa uppgifter framgår, att prisutvecklingen för fårskötselns vidkommande varit förhållandevis gynnsam, i det att priserna åtminstone för får- och lammkött stigit proportionsvis betydligt mer än priserna å andra jordbruksprodukter och för ull stigit ungefärligen i samma grad som priserna å andra jordbruksprodukter. Härvid är emellertid att beakta, att för får- och lammköttets vidkommande den gynnsamma prisutvecklingen åtminstone till viss del torde få tillskrivas det förhållandet, att dessa varor tidvis legat utanför den allmänna kötttransoneringen. Det är därför icke möjligt att draga några säkra slutsatser beträffande de prisrelationer, som kunna komma att råda, då ransoneringen å köttvaror slopas. Större vikt torde man, när det gäller att bedöma fårskötselns lönsamhet, böra fästa vid den faktiska utvecklingen av fårstammens storlek. Av vissa av livsmedelskommissionen lämnade sifferuppgifter rörande förhållandena härvidlag under de senaste tio åren framgår, att fårstammen efter en förhållandevis kraftig stegring under kriget nu åter är stadd i snabb tillbakagång. Minskningen beror otvivelaktigt delvis på att intresset av att hålla hushållsfår och mindre fårbesättningar nu åter är i avtagande. Även om vederbörlig hänsyn tages härtill, torde det dock förhålla sig så, att jämväl den egentliga yrkesmässiga fårskötseln åter är stadd i tillbakagång och att sålunda det rådande prisläget icke utgör en tillräcklig stimulans till att bibehålla eller öka fårstammen.

Ett bibehållande av en viss inhemsk ullproduktion är önskvärt även ur en annan synpunkt än de hittills berörda. Inom hemslöjden användas ej oväsentliga kvantiteter inhemsk ull. Från hemslöjdshåll har uttalats, att ett bibehållande av denna ullproduktion är av stor betydelse för hemslöjden. Detta gäller särskilt ull från får av lantras, då denna ull med hänsyn till sina speciella egenskaper svårigen kan ersättas av ull från de stora exportländerna. I detta sammanhang torde få erinras om att kommittén i sitt principbetänkande ansett en utvidgning av hemslöjden utgöra ett viktigt led i strävandena att skapa möjligheter till biförtjänster för innehavare av ofullständiga jordbruk.

Enligt kommitténs mening funnes ingen anledning antaga, att naturliga förutsättningar för fårskötseln icke skulle finnas i vart fall i vissa delar av landet. Tvärtom syntes det sannolikt, att fårskötseln bland annat skulle komma att visa sig som ett lämpligt sätt att utnyttja åtskilliga marker, där det av en eller annan anledning icke ginge att uppehålla en mera intensiv drift. Det vore emellertid då angeläget, att fårstammen ej innan de faktiska förutsättningarna för fårskötseln blivit klarlagda och allmänt uppfattade,

skulle sjunka ned till en så låg nivå, att den i praktiken ej längre möjliggjorde ett utnyttjande av dessa förutsättningar.

Av skäl som i det föregående angivits har emellertid kommittén ansett det icke möjligt eller lämpligt att nu fastställa något definitivt program rörande stöd åt ullproduktionen på längre sikt. I stället borde man för närvarande inrikta sig på åtgärder av mera provisorisk karaktär. Kommittén har härvid funnit sig särskilt böra överväga möjligheterna att förbättra avsättningsförhållandena för den svenska ullen och i detta hänseende anfört följande.

En av orsakerna till de låga priser, som betalats och i viss utsträckning alltför betalas för den svenska ullen, har otvivelaktigt varit de mindre tillfredsställande förhållanden under vilka denna saluförts. Kvalitetsbetalning har tidigare varit långt ifrån allmänt förekommande. Den omständigheten att ullen i regel saluförts i mycket små poster med ojämn kvalitet har vidare gjort varan mindre lämplig för yllefabriker. En ej oväsentlig förbättring av den svenska ullens avsättningsmöjligheter och konkurrenskraft skulle enligt kommitténs mening kunna ernås, om ullen kunde saluföras i större poster av enhetlig kvalitet och efter genomförd kvalitetsbedömning.

Av stor betydelse synes också kunna bli den utveckling, som nu börjat med inrättande av vissa till producenterna mer eller mindre intimt anknutna ullspinnerier. Kommittén vill här erinra om att statsmakterna år 1947 lämnade Svenska hemslöjdsföreningarnas spinneriförening u. p. a. ett statslån på 300 000 kronor för förvärv och utbyggnad av ett ullspinneri i Dalarna och att avsikten härmed i främsta rummet just var att förbättra avsättningsmöjligheterna för den svenska ullen. Inom Gotlands och Norrbottens län ha vidare jordbrukarna genom sina ekonomiska organisationer bildat särskilda föreningar för anläggning av ullspinnerier. Samtliga dessa spinnerier äro nu i gång eller beräknas komma i gång under den närmaste tiden. Det ligger enligt kommitténs mening i öppen dag, att ullproducenterna genom en dylik utveckling komma att få väsentligt ökade möjligheter att för sin ull, oavsett om denna säljes i berett eller oberett skick, få ut ett pris, som är skäligt i förhållande till importpriset.

Med hänsyn till det anförda har kommittén kommit till den uppfattningen, att de statliga åtgärder, som nu böra vidtagas bland annat för att hindra en fortsatt nedgång av fårstammen, böra gå ut på att förbättra avsättningsförhållandena för den inhemska ullproduktionen. Beträffande den närmare utformningen av stödåtgärderna har kommittén föreslagit följande.

Ett område, där statlig medverkan nu synes påkallad, är uppsamlingen och kvalitetsbedömningen av den inhemska ullen. Då fårågarna i stor utsträckning äro anslutna till jordbrukarnas slakteriorganisation och sälja sitt fårkött genom denna, ligger det enligt kommitténs uppfattning nära till hands, att även ifrågavarande uppsamlings- och klassificeringsverksamhet ombesörjes av denna organisation. Kommittén har därför upptagit överläggningar i frågan med representanter för Sveriges slakteriförbund. Vid dessa överläggningar har slakteriförbundet förklarat sig berett att självt och genom de till förbundet anslutna slakteriföreningarna försöksvis omhänderväva denna verksamhet från och med den 1 juli 1948, under förutsättning att visst statligt stöd lämnas för uppehållande av ett ur producentsynpunkt tillfredsställande ullpris. Enighet har nåtts om att verksamheten bör bedrivas enligt i huvudsak följande riktlinjer. Slakteriorganisationen skall ge-

nom slakteriföreningarna mottaga all ull som utbjudes från producenter — vare sig dessa äro medlemmar i sagda organisation eller ej. Eftersom det bland annat av kostnadsskäl icke är möjligt att anordna särskild klassificering vid varje slakteriförening, bör sådan klassificering ske endast hos vissa föreningar. Till dessa får då översändas den ull, som mottagits vid övriga föreningar. Slakteriorganisationen skall vidare omhänderha försäljningen av ullen. Det statliga stödet bör bestå i ett bidrag, utgående med visst belopp per kilogram mottagen ull. Detta bidrag bör i sin helhet av förbundet användas på sådant sätt, att bidraget kommer ullproducenterna till godo i form av högre avräkningspriser än som eljest kunnat hållas med hänsyn till försäljningspriserna. Anmärkas må i detta sammanhang, att slakteriorganisationen bör äga frihet att fördela bidraget på ull av olika kvaliteter på lämpligt sätt.

Vad angår bidragets storlek bör beaktas, att en höjning av producentpriset å ull är önskvärd för att motverka en fortsatt nedgång av fårstammen. Igångsättandet av en verksamhet kommer vidare att medföra vissa kostnader (bland annat för organiserande av klassificeringsverksamheten), vilka måhända till en början icke kunna helt kompenseras av ett förbättrat resultat av försäljningsverksamheten. Med hänsyn härtill finner kommittén ett lägre bidrag än 50 öre per kilogram otvättad ull icke böra ifrågasättas.

Enligt vad kommittén uttalat borde det sålunda föreslagna statliga stödet ej ha permanent karaktär utan frågan om behovet av ett fortsatt statligt stöd åt ullproduktionen borde omprövas, sedan verksamheten bedrivits så lång tid, att man fått möjlighet att bedöma dess verkningar för prisbildningen å den inhemska ullen samt för uppehållandet av fårstammen. Man borde dock räkna med att stödet skulle utgå under en tid av minst tre år.

Kostnaderna för stödverksamheten har kommittén — efter samråd med Sveriges slakteriförbund — ansett för det första verksamhetsåret kunna uppskattas till 200 000 kronor, motsvarande en insamlad kvantitet av 400 000 kilogram otvättad ull. Då ifrågavarande verksamhet utgjorde ett led i den statliga jordbruksregleringen, har kommittén vidare funnit lämpligt, att tillsynen över densamma omhänderhades av statens livsmedelskommission eller det organ, som kunde komma att övertaga livsmedelskommissionens uppgifter på detta område, samt att kostnaderna för stödet bestredes ur medel avsedda för uppehållande av jordbruksregleringen.

Slutligen har kommittén meddelat, att man från hemslöjdens sida förklarat sig villig att medverka till åtgärder för stödjande av den inhemska ullproduktion. Denna medverkan skulle, enligt en av Svenska hemslöjdsföreningarnas riksförbund lämnad preliminär utfästelse, få den formen, att förbundet — under förutsättning att statligt stöd för uppsamling och klassificering av ull anordnades enligt i huvudsak de riktlinjer som i det föregående angivits — skulle för en tid av tre år lämna Sveriges slakteriförbund avsättningsgaranti för 200 000 kilogram otvättad ull av tillfredsställande kvalitet. Härigenom skulle alltså, framhåller kommittén avsättningen av en betydande del av den inhemska ullproduktionen tryggas. I anslutning härtill har kommittén uttalat, att en dylik garanti enligt kommitténs mening vore ägnad att kraftigt bidra till ett lyckligt resultat av de av kommittén föreslagna statliga åtgärderna.

Lantbruksstyrelsen har förordat, att produktionen av svensk ull stöddes i huvudsaklig överensstämmelse med det av jordbrukskommittén framlagda förslaget. Tillika har styrelsen framhållit, att uppnåendet av förslagets syfte — nämligen att motverka en ytterligare minskning av fårstammen — komme att bero på icke endast de ifrågasatta stödåtgärderna, utan måhända i än högre grad av prisutvecklingen på fårskötselns huvudprodukt, fårköttet, ävensom på möjligheterna att kunna tillgodose behovet av lämpliga betesmarker för får.

Riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap har uttalat, att ett stödjande av den inhemska ullproduktionen på sätt jordbrukskommittén föreslagit icke förefölle att ur beredskapssynpunkt vara alltför oekonomiskt, särskilt om man räknade med en längre tids avspärrning. En i fredstid uppehållen fårstam vore dessutom ur beredskapssynpunkt särskilt värdefull därigenom att denna, om så ansåges önskvärt, under en avspärrning kunde utökas betydligt, varigenom även ullavkastningen kunde ökas. Med hänsyn härtill samt då ifrågavarande stöd vore avsett att ingå som ett led i regleringsåtgärderna på jordbrukets område och kostnaderna för statsbidragen sålunda komme att bestridas av de för jordbruksregleringen anvisade medlen, har riksnämnden förklarat sig intet ha att erinra mot kommitténs förslag. Riksnämnden har dock samtidigt ansett sig icke böra underlåta att framhålla, att ullförsörjningen vid en avspärrning därmed icke vore tryggad, utan att även andra beredskapsåtgärder kunde erfordras, enär den ullproduktion som förslaget syftade till att upprätthålla vore mycket ringa i förhållande till landets totala behov av ull.

Även *kommerskollegium* och *statens livsmedelskommission* ha tillstyrkt jordbrukskommitténs förevarande förslag. Härvid har dock inom livsmedelskommissionen av ledamöterna fru Nordgren och herr Bonow uttalats, att de biträdde förslaget under förutsättning att om andra företag än Sveriges slakteriförbund visade intresse för uppsamlingsverksamheten, även dessa skulle komma i åtnjutande av statsbidrag.

Ullspinneri- och väveriföreningen, vars yttrande av *textilrådet* åberopats såsom dess eget, har på närmare anförda skäl hemställt, att föreningens medlemmar måtte erhålla samma ställning som slakteriföreningarna beträffande möjligheten att mottaga ull och erhålla gottgörelse med belopp motsvarande det ifrågasatta subventionsbeloppet.

Statskontoret har erinrat, att 1947 års riksdag beviljat Svenska hemslöjdsföreningarnas spinneriförening u. p. a. ett lån å 300 000 kronor och därvid uttryckligen framhållit, att denna åtgärd skulle bli av stor betydelse för avsättningsmöjligheterna för den inhemska ullen. På grund härav och då ullpriset enligt de av kommittén lämnade uppgifterna under de senaste åren visat en stigande tendens, har statskontoret ansett sig böra förordna, att ytterligare någon tids erfarenhet av förhållandena på ifrågavarande område avvaktades, innan vidgade stödåtgärder övervägdes. Med hänsyn till det anförda har ämbetsverket avstyrkt kommitténs förevarande förslag.

Föredraganden.

Den internationella utvecklingen på livsmedelsområdet efter det senaste världskriget har varit mindre gynnsam än man ursprungligen torde ha haft anledning att förvänta. Återhämtningen i de krigshärjade ländernas jordbruksproduktion har sålunda fördröjts till följd av mellankommande, delvis oförutsedda svårigheter av såväl ekonomisk som politisk art. Härtill kommer att under två av de tre efterkrigsåren skörderesultatet starkt försämrats genom sträng kyla och svår torka. Under fjolåret voro väderleksförhållandena sålunda särskilt otjänliga i Europa, där spannmålsskörden enligt vissa uppskattningar blev avsevärt lägre än under 1946. Genom omfattande nedslaktningar ha försörjningssvårigheterna temporärt mildrats men utgångsläget för kommande försörjningsår har därigenom samtidigt försämrats.

De europeiska skördeutsikterna te sig för närvarande förhållandevis ljusa. Då emellertid produktionen icke kan förväntas bli tillnärmelsevis tillräcklig ens för tillgodoseende av konsumtionen vid nu rådande, genomsnittligt sett onormalt låga livsmedelsstandard, måste man även för nästa skördeår räkna med en omfattande import från överskottsländerna på det västra halvklotet. Möjligheterna härför äro för närvarande svåra att bedöma. För Nordamerikas vidkommande tyda skördeutsikterna på en mindre brödsäds-skörd än föregående år. Vad Sydamerika beträffar äro enligt föreliggande rapporter veteskördarna jämförelsevis goda. Försiktigheten bjuder emellertid, att man icke räknar med någon mera betydande ökning av för export till Europa tillgängliga kvantiteter.

Det synes mig under dessa omständigheter uppenbart, att vårt försörjningsprogram måste utformas på sådant sätt, att det så långt som möjligt baseras på den inhemska jordbruksproduktionen liksom fallet varit under de senaste åren. De valutamässiga förhållandena göra det också önskvärt att denna import begränsas så långt det med hänsyn till försörjningsläget låter sig göra. Rörande möjligheterna härtill vill jag framhålla följande.

Beträffande den inhemska skörden synes denna såvitt nu kan bedömas komma att överstiga fjolårets. Det förtjänar i detta sammanhang nämnas, att gällande arealtillägg å höstsådd brödsäd torde ha givit en önskad stimulans till ökad odling. Vidare har en betydande ökning skett av oljeväxtodlingen. De livsmedelstillgångar, som kunna komma att förefinnas under nästkommande regleringsår, torde dock icke tillåta oss att i vart fall i någon större utsträckning genomföra lätnader i fråga om ransoneringarna, allra helst som en viss förstärkning av inneliggande lager synes önskvärd ur beredskapssynpunkt. Med hänsyn härtill torde även om den svenska brödsäds-skörden skulle bli avsevärt större än innevarande år möjlighet böra hållas öppen att fortsätta inblandningen av korn i brödsåden även under nästa regleringsår. Då sockerbetsarealen är lägre än föregående år och storleken av inneliggande lager av socker icke kan anses betryggande synes

man icke heller i fråga om detta varuslag böra räkna med några ransoneringslättnader. Den av fjolårets missväxt orsakade nedgången av mjölkproduktionen kan, såsom livsmedelskommissionen framhållit, väntas komma att förbytas mot en ökning under nästa regleringsår. Emellertid torde fodermedelstillgångarna och nötkreatursstammen icke bli tillräckliga för att ransoneringsarna av mejeriprodukter skola kunna hävas. Av samma skäl torde standardiseringsförfarandet beträffande konsumtionsmjölken och begränsning av ostens och gräddens fetthalt böra bibehållas. Kötttillgången som på grund av fjolårets stora nedslaktning till följd av torkan tidvis varit förhållandevis riklig torde icke komma att medgiva några ransoneringslättnader. Man har snarare anledning att räkna med en åtstramning på detta område. Tillgången på fodersäd synes heller icke bli sådan att fläskproduktionen kan ökas i större omfattning.

Sammanfattningsvis må sålunda framhållas, att försörjningsläget i fråga om livsmedel för nästkommande konsumtionsår enligt mitt bedömande icke torde komma att möjliggöra några mera avsevärda lättnader på livsmedelsransoneringsens område. Sedan förra året har visserligen en förbättring inträtt i fråga om utsikterna för brödsädsförsörjningen, men däremot ha utsikterna för köttförsörjningen försämrats och under ett par år framåt torde fodermedelsförsörjningen även vid i stort sett gynnsamma svenska skördar förbliva ansträngd. Man torde därför såsom livsmedelskommissionen framhållit böra räkna med ett bibehållande av jordbruksregleringarna även för nästa regleringsår. För närvarande är det i varje fall icke möjligt att med någon högre grad av säkerhet bedöma, vilka omläggningar av regleringsanordningarna, som kunna befinnas lämpliga härunder.

Liksom föregående år har Kungl. Maj:t även i år meddelat beslut rörande prissättningen på jordbrukets produkter. Vid bedömande av utgångsläget för prissättningen må här erinras om att löneutvecklingen under föregående år medfört icke oväsentliga stegringar i penninginkomsterna på de flesta områden av näringslivet. Resultatet av lantarbetarnas avtalsrörelse under hösten synes vidare ha inneburit att jordbrukets arbetskraft inom ramen för den i augusti 1947 slutgiltigt träffade uppgörelsen i jordbrukets prisfrågor tillerkändes minst motsvarande löneförbättringar som kommit övriga yrkeskategorier till del. Strävandena att förverkliga den av statsmakterna för den framtida jordbrukspolitikens angivna målsättningen enligt vilken jordbrukets yrkesutövere skola erhålla möjlighet till en med övriga yrkesgrupper likvärdig standard ha därvid fullföljts i den utsträckning det ekonomiska läget medgivit. En ytterligare uppräknig av arbetsinkomsterna i allmänhet i jordbruket skulle emellertid i nuvarande läge knappast vara förenlig med den återhållsamhet i fråga om löne- och utgiftsanspråk som allmänt erkänts såsom nödvändig för att förhindra en försämring av den samhällsekonomiska balansen och därmed följande inflatoriska prisstegringar. Möjligheterna att tillföra jordbruket generella inkomstökningar framstå därför under nuvarande förhållanden såsom mycket begränsade. Den vårkalkyl, som i likhet med tidigare år upprättats av livsmedelskommissionen

och godkänts av dess råd, visar under de förutsättningar som gälla för kalkylen och vilka bland annat innebära normalt skördeutfall ett inkomstunderskott av 178 miljoner kronor. Härav föranledes ett belopp av omkring 90 miljoner kronor av en minskning av jordbrukets produktionsvolym till följd av bland annat en väntad tillbakagång i mjölkproduktionen, i sin tur orsakad av fjolårets missväxt och därmed sammanhängande nedgång i koantalet. Jämförelse har då gjorts med det produktionsresultat som livsmedelskommissionen på våren 1947 beräknade skulle uppnås under innevarande regleringsår, därest väderleksbetingelserna blivit normala. Enligt de principer, som under senare år tillämpats vid prissättningen, skulle sålunda jordbruket i form av prishöjningar eller på annat sätt tillerkännas en inkomstökning med 178 miljoner kronor. Såsom framgår av den tidigare lämnade redogörelsen har Sveriges lantbruksförbund och Riksförbundet landsbygdens folk genom beslut den 2 respektive 6 april 1948 förklarat sig vilja dels godkänna kalkylen, dels såsom ett bidrag till strävandena att stabilisera priserna begränsa anspråken på täckning av kalkylens inkomstunderskott till ett belopp av 163 miljoner kronor.

Livsmedelskommissionens, på grundval av nu nämnda överenskommelse med jordbrukets organisationer, upprättade förslag rörande prissättningen innebär att jordbrukskalkylens inkomstsida skall uppräknas med 163 miljoner kronor genom prishöjningar på olika produktslag. Kommissionen har härvid närmast förordat att höjningarna av produktpriserna ävensom vissa ökningar av handelsmarginalerna helt skulle tillåtas slå igenom i konsumentpriserna. Detta skulle i sin tur medföra en stegring av levnadskostnaderna. Av skäl som chefen för finansdepartementet i proposition angående grunderna för höjning av löner enligt statens löneplaneförordning, m. m. denna dag anført synas emellertid såsom en förutsättning för en stabil lönenivå mera betydande höjningar av detaljhandelspriserna å livsmedel i nuvarande läge böra undvikas. Kungl. Maj:t har därför genom beslut den 14 maj 1948 bland annat förklarat sig vilja hemställa hos riksdagen om att ett belopp av prisregleringsmedel å sammanlagt 120,5 miljoner kronor måtte anvisas till förhindrande av annars erforderliga höjningar i detaljhandelspriserna å mjölk, mejeriprodukter och slaktdjursprodukter. Av nämnda belopp skulle 90 miljoner kronor användas för att möjliggöra i stort sett oförändrade priser på mjölk, smör, ost och grädde genom utbetalande av ett mjölkpristillägg med i genomsnitt 70 öre per kilogram mjölkfett från och med den 1 september 1948. Återstående 30,5 miljoner kronor skulle utbetalas i form av statliga pristillägg på slaktdjursprodukter, till en del eventuellt redan under sommaren 1948. Härigenom skulle priserna på kött och charkuterivaror, hudar och skodon kunna bibehållas på i stort sett oförändrad nivå. Vidare har Kungl. Maj:t genom berörda beslut förklarat sig ämna föreslå riksdagen att utöver nyssnämnda belopp å 120,5 miljoner kronor anvisa 6 miljoner kronor till förbättring av mjölkhandels marginaler, vilka för närvarande icke täcka distributionskostnaderna. Sistnämnda belopp skulle komma detaljhandeln till godo. Såsom ytterligare skäl för att i nu angiven

form tillföra jordbruket den med jordbruksorganisationerna överenskomna uppräknings av jordbrukskalkylens inkomstsida torde jag få erinra om följande. Av det enligt kalkylen redovisade inkomstunderskottet motsvaras omkring 95 miljoner kronor av att de belopp frånräknats, som utgått av statsmedel för innevarande regleringsår såsom kompensation för fjolårets missväxt i enlighet med den s. k. 4-procentregeln. Då emellertid till följd härav minskade inkomster beräknats uppkomma på mjölk- och slaktdjursproduktionens område under regleringsåret 1948/49 synes ett fortsatt utbetalande av missväxtbidragen i och för sig icke behöva stå i strid med bidragens ursprungliga karaktär av övergående eller tillfälliga subventioner.

De beräkningar, för vilka jag nu redogjort, grunda sig givetvis på de förutsättningar, som gälla för kalkylens upprättande, och utgå sålunda från antagandet av normalt skördeutfall. I likhet med föregående år synes möjlighet böra hållas öppen för en omprövning av priserna på grundval av i augusti eller därefter, så snart skörderesultatet kan överblickas, företagens omräkning av kalkylen. Om därvid ett överskott skulle konstateras motsvarande mer än 4 procent av jordbrukets samlade inkomstsumma enligt vårkalkylen inklusive den enligt överenskommelsen medgivna inkomstupp-räkningen, uppgående till ett belopp av omkring 163 miljoner kronor, torde de i kalkylen upptagna inkomsterna eller kostnaderna böra regleras så att överskottet nedbringas till 4 procent genom att anvisningar av i det föregående berörda prisregleringsmedel begränsas eller genom justeringar av priserna eller genom en kombination av båda dessa slag av åtgärder. Därest omräkningen av kalkylen i stället till följd av försämrade skördeförhållanden skulle giva till resultat ett underskott motsvarande mer än 4 procent av vårkalkylens inkomstsumma torde motsvarande reglering av kalkylens inkomster och kostnader böra vidtagas så att underskottet begränsas till högst 4 procent. Jag förutsätter emellertid att frågan underställes riksdagen om för detta ändamål statsmedel behöva tagas i anspråk utöver vad som i förevarande sammanhang äskas. Därest såsom ett led i strävandena att uppnå ekonomisk stabilitet överenskommelse träffas med jordbrukets organisationer om ändring i grunderna för kompensation till jordbruket enligt 4-procentregeln torde vad förut anförts ej böra utgöra hinder för fullföljande av en dylik överenskommelse. I anslutning till vad som gällt under krigsåren och med hänsyn till ovissheten beträffande det framtida försörjningsläget vill jag vidare förordna att Kungl. Maj:t liksom hittills erhåller befogenhet att i övrigt inom den anvisade anslagsramen handhava jordbruksregleringarna samt vidtaga av omständigheterna påkallade ändringar i desamma. Med hänsyn till att den förut berörda inkomst- och kostnadskalkylen avser tiden från och med den 1 september 1948 till och med den 31 augusti 1949 torde på sätt livsmedelskommissionen föreslagit Kungl. Maj:ts nyssnämnda befogenheter böra gälla till och med sistnämnda dag. Jag vill härvid erinra, att de grundläggande av riksdagen antagna regleringsförfattningarna gälla tills vidare. Övriga av riksdagen lämnade bemyndiganden, vilkas giltighet utgå med innevarande regleringsår, torde liksom hittills skett, där ej annat särskilt anges, böra förlängas för ytterligare ett år.

Efter denna redogörelse för min allmänna inställning till de föreliggande regleringsspörsmålen torde jag få övergå till att angiva de grunder, som i fortsättningen böra tillämpas beträffande jordbruksregleringarna.

Brödsädsregleringen.

Såsom livsmedelskommissionen anfört synas några mera väsentliga ändringar i nu rådande system i fråga om brödsädsregleringen icke påkallas för nästa regleringsår. Det system med fasta, under året successivt stigande priser på brödsäd, som gäller för innevarande regleringsår torde sålunda böra bibehållas även under regleringsåret 1948/49. Vad kommissionen uttalat i fråga om prisskalans utformning föranleder icke någon erinran från min sida.

För att mottagandet av importspannmål på lämpligt sätt skall kunna ordnas synes i enlighet med livsmedelskommissionens förslag böra stadgas, att kvarnarna skola lagra dylik spannmål i sådan omfattning, att de den 31 augusti 1948 — i den mån så av spannmålsbolaget påfordras — inneha minst så mycket importerad spannmål, att den tillsammans med kvarns lager av äldre svensk brödsäd motsvarar en tolfte del av årsförmalningen. För att samtliga kvarnar skola bli likställda i nu förevarande avseende torde böra föreskrivas, att kvarn, som nämnda dag icke innehar spannmålslager av nyss angivna storlek, skall vara skyldig att, då kvarnen sedermera inköper spannmål, för en myckenhet motsvarande bristen i sagda lager per den 31 augusti 1948 erlägga ett pris, som med belopp motsvarande prisfallsersättningen överstiger eljest gällande pris. I övrigt synas några ändringar i bestämmelserna om prisfallsersättning icke vara påkallade.

Därest det under kommande regleringsår skulle visa sig erforderligt att taga korn i anspråk för inblandning i brödsäden, böra i fråga om prissättning och leveransvillkor för korn gälla samma bestämmelser som under innevarande regleringsår.

Regleringen av fodersäd och andra fodermedel.

Av den föregående redogörelsen framgår, att utsikterna beträffande försörjningen med fodersäd äro mycket ovissa. I likhet med livsmedelskommissionen anser jag därför nödvändigt, att gällande regleringssystem tills vidare får kvarstå i huvudsak oförändrat. Även under nästa regleringsår bör sålunda en ransonering upprätthållas ävensom krävas avstående av fodersäd till det allmänna. Dock bör det vara Kungl. Maj:t och livsmedelskommissionen obetaget att företaga de jämkningar av bestämmelserna i ämnet, som kunna påkallas av utvecklingen på detta område, liksom att avveckla regleringen, därest detta skulle visa sig möjligt.

Jämväl beträffande oljekraftfoder och kli synes en fortsatt reglering vara nödvändig. Några förändringar i regleringsanordningarna torde icke erfordras.

Såsom livsmedelskommissionen anfört har det ansetts möjligt att från och med den 24 maj 1948 upphäva stråfoderregleringen, varjämte beslut även fattats om slopandet av normalpriset på hö. Därest årets skörd av hö och annat stråfoder blir av normal storlek torde även i fortsättningen handeln med dessa varor få vara fri. Försiktigheten bjuder emellertid att författningarna om statsbeslag på stråfoder få kvarstå tills vidare.

Med hänsyn till att möjligheterna att importera foderfosfater måste bedömas såsom osäkra anser jag liksom livsmedelskommissionen lämpligt att mineralfoderregleringen bibehålles oförändrad. Det synes dock icke osannolikt, att denna reglering skall kunna slopas under nästkommande regleringsår. Skulle detta bli möjligt, torde de i lagen om handel med fodermedel ingående bestämmelser böra sättas i kraft, vilka avse skyldighet för tillverkare av mineralfoder och mineralfoderblandningar att deklarerat varornas sammansättning m. m.

Vad slutligen angår övriga varuslag inom fodermedelsregleringen finner jag några ändringar i regleringsanordningarna icke erforderliga.

Potatisregleringen.

Jag torde få erinra, att Kungl. Maj:t den 3 oktober 1947 bemyndigat livsmedelskommissionen att med Sveriges stärkelseproducenters förening u. p. a. träffa överenskommelse rörande föreningens inköp och försäljning av potatisstärkelse under tiden 1 oktober 1947—30 september 1948 i huvudsaklig överensstämmelse med upprättat förslag till avtal. Sådant avtal har träffats mellan kommissionen och föreningen. Kungl. Maj:t har emellertid vid sitt bemyndigande gjort förbehåll om att den i avtalets 8 § av kommissionen gjorda utfästelsen vinner riksdagens godkännande. Avtalet innebär, att föreningen inköper den mängd potatisstärkelse, som framställs enligt meddelade tillverkningslicenser å högst 400 000 deciton, med undantag för vad som må användas till husbehov för tillverkaren och dennes potatisleverantörer, varjämte, i den mån livsmedelskommissionen så påfordrar, föreningen är villig att verkställa import av stärkelse och stärkelseprodukter samt att utan anspråk på handelsvinst försälja importerad vara. Enligt 8 § i avtalet åtager sig kommissionen under förutsättning av statsmakternas godkännande och om avtalet icke skulle komma att förnyas för tillverkningsåret 1948/49 att vidtaga eller föranstalta om åtgärder från statens sida, vilka bereda föreningen möjlighet att erhålla dels minst 64 kronor per deciton för den 1 oktober 1948 inneliggande lager av extra prima, prima och ej fullt prima potatismjöl, dock med avdrag av 30 000 deciton, dels ock ersättning för ränte- och lagringskostnader enligt i avtalet angivna grunder i avseende å inneliggande lager av extra prima, prima och ej fullt prima potatismjöl, utom 30 000 deciton, under tre månader, räknat från och med den 1 oktober 1948. De enligt 8 § av kommissionen gjorda åtagandena torde nu böra underställas riksdagen.

Mjölk- och matfettsregleringen.

De statliga regleringarna beträffande matfett, mjölk och ost m. m. torde, såsom förut antytts, tills vidare böra bibehållas i stort sett oförändrade. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att med hänsyn till förskjutningar i försörjningsläget besluta om deras fortsatta bestånd eller om eventuella ändringar i desamma. Därest försörjningsläget utvecklas i gynnsam riktning synes i första hand kunna övervägas att öka matfettstransonen. I andra hand torde en höjning av mjölkens fetthalt med bibehållande av standardiseringsförfarandet eller en ytterligare ökning av ostens fetthalt kunna förordas.

Jag torde få erinra, att jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 14 maj 1948 normalpriserna på slakterifett skola höjas så att jordbruket för helt år räknat erhåller en inkomstförbättring å omkring 3 miljoner kronor. Det torde få ankomma å livsmedelskommissionen att efter samråd med vederbörande organisationer bestämma de justeringar av normalpriserna på olika slag av slakterifett, som med anledning härav bli erforderliga, därvid bör iakttagas att priserna så avpassas, att tillvaratagandet av fett i möjligaste mån stimuleras. I övrigt synes det nuvarande systemet för prissättningen i fråga om smör och annat matnyttigt fett böra bibehållas i huvudsak oförändrat. Kungl. Maj:t torde sålunda böra äga bemyndigande dels att uttaga tilläggsaccis å sådana varor som avses i förordningen den 7 juni 1935 (nr 259) om accis å margarin och vissa andra fettvaror med högst 1 krona 50 öre per kilogram av varans nettovikt, dels ock att upptaga en rörlig clearingavgift vid import av fettämnen, motsvarande i varje särskilt fall skillnaden mellan normalpriset och den faktiska anskaffningskostnaden för varan i fråga. Emellertid har livsmedelskommissionen med hänsyn till prisutvecklingen ifrågasatt, att en viss höjning skulle företagas av clearingpriset på vegetabiliskt fett och i samband därmed även av priserna å annat importerat animaliskt fett än slakterifett. Häremot synes icke vara något att erinra. Liksom för innevarande regleringsår bör det emellertid stå Kungl. Maj:t fritt att, i den mån så prövas lämpligt, genomföra en omläggning av förevarande system med acciser och rörliga clearingavgifter, så att fasta importavgifter kunna uttagas på olika slags fett och fettråvaror för framställning av margarin och matnyttigt fett.

Beträffande prissättningen på matfett i övrigt anser jag i överensstämmelse med livsmedelskommissionen, att det nuvarande prissystemet i stort sett bör bibehållas oförändrat.

Då Kungl. Maj:ts förenämnda beslut den 14 maj 1948 icke medför någon generell höjning av priserna på konsumtionsmjölk, grädde, smör eller ost, torde några större ändringar heller icke behöva företagas i de allmänna bestämmelser, som gälla angående uttagande av utjämningsavgift och lämnande av utjämningsbidrag. Såsom livsmedelskommissionen föreslagit torde dock vissa smärre jämkningar böra ske i förordningen den 10 juli 1947 (nr 378) om viss avgift å mjölk, grädde och ost, samtidigt som förordningen

bör givas förlängd giltighet. Det synes nämligen önskvärt, att utjämningsavgift skall kunna uttagas för all mjölk, grädde och ost, som — utan att ha varit föremål för överlåtelse från mejeri till annan än mejeri — användes för andra ändamål än smör-, grädd- eller osttillverkning, sålunda även för mjölk som användes för tillverkning av exempelvis torrmjölk och kondensmjölk. Ur utjämningsynpunkt bör denna mjölk lämpligen jämföras med konsumtionsmjölk. Vidare torde ifrågavarande förordning böra ändras så att utjämningsavgift för margarinost kan uttagas jämväl i fall att tillverkningen skett vid företag, vilkas lokaler icke äro godkända som mejeri. I anledning härav har inom jordbruksdepartementet utarbetats förslag till *förordning angående ändring i och fortsatt giltighet av förordningen den 10 juli 1947 (nr 378) om viss avgift å mjölk, grädde och ost*. Förslaget torde böra föreläggas riksdagen till antagande.

Liksom hittills torde även under nästa regleringsår böra utgå *dels* s. k. merfrakttillägg, *dels* s. k. regleringskostnadstillägg till vissa mjölkorganisationer i Stockholm och Göteborg, *dels* viss ersättning för behandling av konsumtionsmjölk vid några mejerier, som leverera mjölk till Stockholm, *dels* ock bidrag till uppehållande av mejeriernas körlinjer inom de områden, där transportkostnaderna för kilogram mjölk äro särskilt höga. Med hänsyn till svårigheterna att bedöma medelsbehovet för de olika ändamålen torde bidragen, på sätt skett under de senaste budgetåren, böra sammanföras till ett anslagsbelopp. Detta anslagsbelopp torde såsom livsmedelskommissionen föreslagit böra beräknas till 5,5 miljoner kronor. Kungl. Maj:t synes böra äga möjligheter att disponera ifrågavarande anslag även för tillgodoseende av annat ändamål, som är av särskild betydelse för mjölkförsäljningens ordnande, än förut berörts. Motsvarande befogenhet tillkommer för närvarande Kungl. Maj:t.

I detta sammanhang torde jag slutligen få erinra, att de hittillsvarande producentbidragen för mjölk från och med den 1 juli 1948 avsetts skola utgå enligt helt nya grunder. I propositionen nr 149 till årets riksdag angående organisationen av rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område m. m. ha sålunda framlagts förslag rörande producent- och kontantbidrag till vissa innehavare av mindre jordbruk ävensom äskats ett förslagsanslag av 75 000 000 kronor för utbetalande av dylika bidrag. Sedan riksdagen godkänt vad i nämnda proposition föreslagits, skola följaktligen de nuvarande producentbidragen upphöra att utgå. Vidare böra i anslutning härtill såsom kommissionen uttalat samtliga lantsmörsbidrag slopas.

Regleringen av andra animaliska produkter än mjölk och mejeriprodukter.

Vidkommande prisregleringen i fråga om ägg delar jag livsmedelskommissionens åsikt att gällande prissystem bör tillämpas även under nästkommande regleringsår. I enlighet härmed böra myndigheterna, därest priset till producenterna i södra Sverige skulle komma att understiga 2 kronor

50 öre per kilogram, stödja ett bottenpris å ägg av nämnda storlek genom säsongmässig lagring. Skulle å andra sidan priset till producenterna stiga till 3 kronor 50 öre per kilogram, bör en ytterligare prisstegring motverkas genom tillstånd till import och eventuellt även genom införande av normalpriser.

I fråga om köttvaror har livsmedelskommissionen föreslagit, att det nuvarande prissystemet skall kvarstå i huvudsak oförändrat. Till detta förslag kan jag ansluta mig. På samma sätt som under innevarande regleringsår torde viss statlig medverkan böra lämnas till infrysning och lagring av kött.

Konstgödselregleringen.

Såsom av det förut anförda framgår har livsmedelskommissionen icke för närvarande funnit anledning att föreslå någon ändring av priserna på konstgödselmedel. Icke heller jag finner skäl nu föreligga för en sådan åtgärd. Emellertid har kommissionen räknat med att en viss höjning av priserna på konstgödselmedel skulle kunna bli nödvändig under regleringsåret 1948/49.

Därest ett tillskott till clearingkassan för konstgödsel skulle finnas erforderligt, torde i överensstämmelse med livsmedelskommissionens förslag medel för ändamålet få disponeras ur det anslag till diverse kostnader i samband med jordbruksregleringen, som jag i det följande har för avsikt att föreslå.

Kostnaderna för Svenska spannmålsaktiebolaget.

I årets statsverksproposition har, med utgångspunkt från av spannmålsbolaget verkställd uppskattning, till kostnaderna för bolagets verksamhet för budgetåret 1948/49 upptagits ett beräknat belopp av 65 miljoner kronor. Härutöver har emellertid bolaget i sin skrivelse den 27 februari 1948 till livsmedelskommissionen ansett ett belopp av 40 miljoner kronor erforderligt till täckande av ytterligare underskott för tidigare verksamhetsår. Detta underskott har uppgivits bero på framför allt högre beräknade kostnader för import och försäljning av brödsäd samt på icke beräknade kostnader för import och försäljning av majs. Då jag i likhet med livsmedelskommissionen anser bolagets kostnader för verksamhetsåret 1948/49 kunna nedsättas till omkring 55 miljoner kronor, skulle alltså till täckande av spannmålsbolagets kostnader erfordras tillhopa $(40 + 55 =)$ 95 miljoner kronor. Med hänsyn till vad i det föregående anförts om kostnadernas fördelning å olika verksamhetsår torde av nämnda belopp 30 miljoner kronor böra anvisas å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1947/48 och återstående 65 miljoner kronor å riksstaten för budgetåret 1948/49.

Förslag till särskilda åtgärder till stöd för jordbruket i Norrland m. m.

Under de senaste budgetåren ha vissa belopp ställts till förfogande för produktionsbefrämjande åtgärder på jordbrukets område i Norrland samt de delar av Kopparbergs och Värmlands län, där jordbrukets ställning är i stort sett likartad med den i Norrland. För ett vart av de åtta senaste budgetåren har medgivits, att ett belopp av 900 000 kronor finge för berörda syfte utgå av anslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. I likhet med lantbruksstyrelsen anser jag, att även för nästa budgetår bör från nämnda anslag få disponeras samma belopp.

Åtgärder till främjande av ullproduktionen.

Frågan om vidtagande av statliga åtgärder till stödjande av fåraveln i landet har under de senaste åren vid flera tillfällen varit föremål för diskussion. Förslag i sådant syfte ha sålunda efter av Kungl. Maj:t meddelade uppdrag framlagts av såväl statens industrikommission som statens livsmedelskommission. Även inom riksdagen har frågan bragts på tal, i det att motioner i ämnet väckts vid både 1942 års och 1946 års riksdagar. Några statliga stödåtgärder till förmån för den inhemska fåraveln i anledning av berörda förslag och motioner ha emellertid hittills icke kommit till stånd. Jag vill dock här erinra, att föregående års riksdag beviljat Svenska hemslöjdsföreningarnas spinneriförening u. p. a. ett statslån å 300 000 kronor för utbyggnad av ett hemslöjdens eget ullspinneri. Genom de ökade möjligheter till avsättning av den inhemska ullen, som genom tillkomsten av nämnda företag torde komma att erbjudas, har otvivelaktigt fåraveln i landet erhållit ett visst stöd. Att frågan om mera direkta stödåtgärder icke upptagits till behandling hittills har närmast berott på att, såsom i propositionen nr 253 till 1944 års riksdag även framhållits, detta spörsmål ansetts böra behandlas av 1942 års jordbrukskommitté i anslutning till kommitténs överväganden rörande riktlinjerna för den framtida jordbrukspolitik. Såsom framgår av det föregående har kommittén numera framlagt förslag även i fråga om vissa åtgärder till stödjande av fåraveln i landet. Tiden synes därför nu vara inne att upptaga förevarande spörsmål till närmare övervägande.

Det torde vara ostridigt att förekomsten inom landet av en fåravel i icke obetydlig omfattning är av värde för folkhushållningen. Detta har visat sig icke minst under krigsåren med dess avspärrning, då tillgången till den inhemska fåravelns produkter — fårkött och ull — spelat en icke oväsentlig roll ur försörjningssynpunkt. Under dessa år visade också, såsom i ärendet framhållits, fårstammen en förhållandevis kraftig stegring till följd av de gynnsamma betingelserna för fåraveln under förevarande tid. Sedan avspärrningen numera hävts har emellertid ett motsatt förhållande inträtt, i det att fårstammen åter visat tendens att snabbt gå tillbaka.

Enligt min mening skulle en ytterligare tillbakagång av fårstammen vara beklaglig. Bland annat ur beredskapssynpunkt synes det önskvärt, att stam-

men icke reduceras alltför kraftigt. I detta syfte torde vissa stödåtgärder böra övervägas. Intill dess de faktiska framtida förutsättningarna för fåraveln inom ramen för den beslutade rationaliseringen av jordbruket bättre kunna överblickas synes emellertid detta stöd endast böra få provisorisk karaktär. Vad angår formen för stödåtgärderna har jordbrukskommittén föreslagit, att dessa skulle inriktas på att söka förbättra avsättningsförhållandena för den svenska ullen. Till jordbrukskommitténs förevarande förslag kan jag i likhet med flertalet remissmyndigheter ansluta mig.

Jag har ej heller något att erinra mot den närmare utformningen av jordbrukskommitténs förslag. Det synes sålunda lämpligt att, i enlighet med vad vid överläggningar mellan kommittén och Sveriges slakteriförbund överenskommits, nämnda förbund genom de till förbundet anslutna slakteriföreningarna mottager all ull som utbjudes från producenterna ävensom ombesörjer klassificering och försäljning av ullen. För stödjande av denna verksamhet bör utgå ett statligt bidrag med visst belopp per kilogram mottagen ull att disponeras av förbundet på sådant sätt, att bidraget kommer ullproducenterna till godo i form av högre avräkningspriser än som eljest kunnat hållas med hänsyn till försäljningspriserna. I anslutning till vad kommittén föreslagit förordar jag, att bidraget bestämmes till 50 öre per kilogram otvättad ull.

Kostnaderna för nu ifrågasatta stödverksamhet ha för det första verksamhetsåret uppskattats till 200 000 kronor, motsvarande en insamlad kvantitet av 400 000 kilogram otvättad ull. Mot denna beräkning torde intet vara att erinra. Då stödverksamheten utgör ett led i den statliga jordbruksregleringen synes lämpligast, att kostnaderna för densamma bestridas från medel anvisade för uppehållande av nämnda reglering. Av samma skäl synes den omedelbara tillsynen över verksamheten böra omhänderhavas av statens livsmedelskommission. Det torde emellertid få ankomma å Kungl. Maj:t att utfärda de närmare bestämmelser i ämnet, som må befinnas erforderliga.

Slutligen vill jag här ytterligare understryka, att den av mig nu förordade stödverksamheten endast utgör ett provisorium. Verksamheten är sålunda av tillfällig natur och har sin största betydelse såsom en uppmuntran till mera systematiskt och regelbundet utnyttjande av den inhemska ullproduktionen. Såsom jordbrukskommittén framhållit torde frågan om ett fortsatt statligt stöd åt ullproduktionen böra omprövas, då stödverksamheten bedrivits så lång tid att man fått möjlighet bedöma dess verkningar i fråga om prispildningen å den inhemska ullen samt uppehållet av fårstammen.

Anslagsäskanden m. m.

Kostnaderna för genomförande av de av mig förordade förslagen till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område torde komma att uppgå till i runt tal 155 miljoner kronor. Av detta belopp belöpa 90 miljoner kronor på allmänt mjölkpristillägg, 17,5 miljoner kronor på mjölkpristillägg, 5,5

miljoner kronor på särskilda mjölkbidrag såsom merfraktbidrag m. m., 6 miljoner kronor på bidrag till förbättring av mjölkhandelns marginaler, 30,5 miljoner kronor på pristillägg för slaktdjursprodukter, 200 000 kronor på kostnader för främjande av ullproduktionen samt 5 miljoner kronor på diverse kostnader. Sistnämnda belopp är enligt vad livsmedelskommissionen upplyst i första hand avsett att användas för ersättning till Svenska mejeriernas riksförening u. p. a. för handhavandet av vissa med mjölk- och matfettsregleringen sammanhängande uppgifter, till bestridande av vissa bidrag till Mjölkpropagandan samt till utgifter för ersättande av förluster vid lagring av andra livsmedel än spannmål. Nu ifrågakarande post torde även få anlitas för bestridande av kostnaderna för 1942 års jordbrukskommitté ävensom för täckande av de utgifter, som föranledas av förslagen till särskilda åtgärder till stöd för jordbruket i Norrland m. m.

I detta sammanhang torde jag få anmäla ett flertal framställningar till Kungl. Maj:t rörande ersättning för förluster, som uppstått för kronan i samband med kronans disposition över vissa jämlikt förfogandelagen upplåtna fastigheter. Nu ifrågakarande förluster ha beräknats komma att uppgå till cirka 25 000 kronor. Det synes lämpligt, att jämväl dessa förluster få ersättas med anlitan av förenämnda delpost å 5 miljoner kronor till diverse kostnader. Därest riksdagen icke har något att erinra mot vad jag sålunda föreslagit, torde jag sedermera ånyo få anmäla berörda ärenden för Kungl. Maj:t.

Med beaktande av det förut anförda torde till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område för budgetåret 1948/49 böra anvisas ett reservationsanslag av 155 000 000 kronor. Till bestridande av kostnaderna för Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet torde i enlighet med vad jag förut förordat böra anvisas dels 30 miljoner kronor å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1947/48, dels ock 65 miljoner kronor å riksstaten för budgetåret 1948/49.

Hemställan.

Under återopande av det anförda hemställer jag

1) att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels medgiva Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för reglering under nästkommande regleringsår av produktions- och avsättningsförhållandena på jordbrukets område i huvudsaklig överensstämmelse med av mig i det föregående angivna riktlinjer;

dels medgiva Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med av mig förut förordade grunder vidtaga åtgärder till främjande av ullproduktionen;

dels å riksstaten för budgetåret 1948/49 under nionde huvudtiteln anvisa

a) till *Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område* ett *reservationsanslag* av kronor 155 000 000;

b) till *Kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet* ett *reservationsanslag* av kronor 65 000 000;

dels ock å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 under nionde huvudtiteln till Kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 30 000 000;

2) att förslaget till förordning angående ändring i och fortsatt giltighet av förordningen den 10 juli 1947 (nr 378) om viss avgift å mjölk, grädde och ost måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Hanns-Otto Düselius.

Bilaga 1.

PM

med beräkningar rörande jordbrukets inkomster och kostnader under produktionsåren 1938/39—1947/48 jämte en förkalkyl för produktionsåret 1948/49.¹

De beräkningar rörande utvecklingen av jordbrukets inkomster och kostnader från och med produktionsåret 1938/39, som framläggas i denna promemoria, ansluta sig i fråga om syfte och metod till motsvarande tidigare undersökningar (jfr Kungl. Maj:ts proposition 280/1947, bilga 1), dock med vissa i det följande angivna ändringar (närmare härom under rubrikerna Jordbrukets inkomster och Jordbrukets kostnader). Liksom dessa tidigare undersökningar avse de nu utförda beräkningarna att ge ett mått på den procentuella förändring, som jordbrukets sammanlagda inkomster resp. kostnader undergått sedan sista förkrigsåret. Beräkningarna avse emellertid i princip endast inkomsterna av och kostnaderna för den egentliga jordbruksdriften. I motsats till tidigare, ha även jordbrukarnas inkomster av fältmässiga kökssväxtodlingar nu intagits i kalkylen. Jordbrukarnas inkomster av och kostnader för skogsbruk falla däremot utanför densamma. Likaledes ha jordbrukarnas inkomster av körslor utanför jordbruket uteslutits. På motsvarande sätt ha sådana kostnader, som icke beröra den egentliga jordbruksdriften, så långt möjligt fränskilts. Helt har en dylik uppdelning dock icke kunnat genomföras. Sålunda ingå i beräkningarna bl. a. kostnaderna för jordbrukets hästar, även i den mån dessa användas för skogs-körslor eller annat arbete utanför den egentliga jordbruksdriften.

Även sedan den fältmässiga kökssväxtodlingen nu medtagits i kalkylen gäller, att jordbrukets kostnader i densamma äro mera fullständigt redovisade än inkomsterna. Härav följer, att de absoluta talen för inkomster resp. kostnader icke kunna direkt jämföras med varandra. En jämförelse mellan inkomster och kostnader inom jordbruket måste i stället grunda sig på indextal för inkomster resp. kostnader. Då den ojämförligt största delen av såväl inkomsterna som kostnaderna för den egentliga jordbruksdriften ingår i beräkningarna, torde sådana indextal giva ett i stort sett riktigt mått på förändringarna från år till år i de sammanlagda inkomst- och kostnads-summorna.

Då beräkningarna för åren 1938/39—1945/46 utförligt redovisats i tidigare promemorior, har det icke ansetts påkallat att ånyo lämna en mera ingående redogörelse för desamma. (Beträffande jordbrukets inkomster och kostnader under dessa år hänvisas till Kungl. Maj:ts proposition 319/1942, 246/1943, 253/1944, 303/1945, 267/1946 och 280/1947.) I den följande framställningen redovisas dels inkomst- och kostnadsberäkningarna för åren 1938/39, 1946/47 och 1947/48 (siffrorna för produktionsåret 1947/48 äro givetvis preliminära) och dels den förkalkyl över jordbrukets förväntade inkomster och kostnader år 1948/49, vilken tjänat som gruntval för Kungl. Maj:ts beslut rörande prissättningen på jordbrukets produkter och förnödenheter under samma år.

¹ Promemorian färdigställdes den 5 mars 1948. Därefter inträdde förändringar i inkomst- och kostnadsutvecklingen äro här ej beaktade.

Tabell 1. Åkerjordens användning nedanstående år.

Växtslag	År 1936/40 hektar	År 1944 hektar	År 1945 hektar	År 1946 hektar	År 1947 hektar (prel.)	År 1948 hektar (prognos)
Höstvete.....	231 297	190 296	203 891	212 323	140 865	186 000
Vårvete.....	75 644	83 137	87 105	90 477	151 600	140 000
Höstråg.....	181 193	195 383	162 824	152 595	110 392	158 000
Värråg.....	8 020	6 006	5 358	4 143	4 765	4 000
Summa brödsäd	496 154	474 822	459 178	459 538	407 622	488 000
Korn.....	102 344	95 950	93 286	89 556	100 116	95 000
Havre.....	656 769	550 634	542 727	531 215	529 513	520 000
Blandsäd.....	259 793	277 502	277 378	277 040	287 622	285 000
Summa fodersäd	1 018 906	924 086	913 391	897 811	917 251	900 000
Matärter.....	} 19 727	24 038	20 055	17 232	15 652	17 500
Foderärter.....		5 042	5 736	5 527	5 882	5 700
Häst- och bondbönor.....		819	374	376	293	300
Vicker.....		4 777	4 372	4 735	4 282	4 500
Summa trindsäd	25 323	33 826	30 871	27 417	26 369	28 000
Summa säd	1 540 383	1 432 734	1 403 440	1 384 766	1 351 242	1 416 000
Potatis.....	132 847	138 174	145 252	143 297	142 221	142 000
Sockerbeter.....	52 514	54 990	54 633	54 787	48 240	50 000
Foderrotfrukter.....	69 684	65 968	65 582	65 372	60 977	58 000
Summa potatis och rotfrukter	255 045	259 132	265 467	263 456	251 438	250 000
Säd till grönfoder.....	98 752	127 118	117 776	121 377	120 109	120 000
Vall till slätter.....	1 379 444	1 317 675	1 342 671	1 347 826	1 351 816	1 300 000
Vall till fröskörd.....	} 231 191	33 715	33 128	39 200	42 074	40 000
Vall till bete och grönfoder...		270 877	282 853	306 342	330 144	330 000
Summa foderväxler	1 709 387	1 749 385	1 776 428	1 814 745	1 844 143	1 790 000
Oljeväxter.....	} 9 492	47 687	39 676	29 698	44 220	45 000
Spåna- och sväxter.....		6 236	6 831	6 076	5 624	6 000
Köksväxter.....		9 161	9 899	7 954	7 572	7 500
Andra växtslag.....		6 641	6 326	7 603	7 559	7 500
Summa specialodlingar	9 492	69 725	62 732	51 331	64 975	66 000
Träda och obrukad åkerjord	223 040	203 668	209 112	205 433	207 933	198 000
Summa	3 737 347	3 714 644	3 717 179	3 719 731	3 719 731	3 720 000

Grunderna för den för produktionsåret 1948/49 upprättade förkalkylen.

Den förkalkyl över jordbrukets inkomster och kostnader under produktionsåret 1948/49, som framlägges i denna promemoria, ansluter sig i metodiskt hänseende till de under senare år utförda inkomst- och kostnadsberäkningar, vilka legat till grund för den preliminära prissättningen på jordbruksprodukter. Förkalkylen har karaktären av en normkalkyl såtillvida, att den avser att belysa inkomst- och kostnadsläget under det kommande produktionsåret under förutsättning av normala väderleksförhållanden, oförändrade löner och räntesatser samt oförändrade priser på jordbrukets produkter och förnödenheter utom i de fall, där vid kalkylens upprättande prisförändringar med hänsyn till marknadsläget kunnat förutses med en viss grad av säkerhet. I motsats till i tidigare kalkyler har LK-delegationen

denna gång icke företagit någon särskild beräkning av stimulansinkomster. Delegationen har därmed icke tagit ställning till frågan hur dylika inkomster skola tagas i beaktande, när kalkylen lägges till grund för prissättningen på jordbrukets produkter.

Till grund för inkomstkalkylen har som vanligt lagts en beräkning av skörden, verkställd med utgångspunkt från vissa antaganden rörande arealerna av olika grödor samt hektaravkastningen. Den härvid använda metodiken avviker i föreliggande kalkyl på några punkter från den som använts under tidigare år. Ändringarna beröra såväl arealuppskattningen som beräkningssättet för den vid normala väderleksförhållanden väntade avkastningen per hektar.

I tabell 1 ha sammanställts uppgifter om åkerjordens användning åren 1936/40 (medeltal), 1944—1947 samt prognos för år 1948. I fråga om samtliga år, med undantag givetvis för det sistnämnda, avse uppgifterna de enligt jordbruksstatistiken *skördade* arealerna. De i tabellen för år 1948 angivna arealerna ha för höstvetete och höstråg beräknats med ledning av arealinventeringen i oktober 1947, varvid från de enligt denna inventering besådda arealerna gjorts ett avdrag för »normal utvintring». Vid upprättandet av tidigare inkomstkalkyler har någon dylik reduktion icke företagits. I stället ha arealerna för vårvetete och vårråg upptagits lägre än som rätteligen vore att vänta med hänsyn till normal omsädd. Delegationen har sålunda sökt ange ett så riktigt uttryck som möjligt för den totala brödsädsarealen, men har tidigare bortsett från den förskjutning i arealerna, som uppkommer till följd av utvintringen. Hänsynstagande härtill medför nämligen i praktiken endast en obetydlig förändring av de beräknade inkomsterna av brödsäd. Emellertid får det ur principiell synpunkt anses riktigare att reducera den besådda höstsädsarealen med hänsyn till normal utvintring och överföra den utvintrade arealen på vårsådden. Delegationen har nu ansett sig böra övergå till detta beräkningssätt vid fastställande av arealerna för det kommande året. De för år 1948 (höstsådden 1947) gjorda avdragen för normal utvintring utgöra för vete 8 procent och för råg 4 procent av de höstsådda arealerna. Dessa tal ligga mellan motsvarande medeltal för perioderna 1940—1946 och 1940—1947. (Statistiken rörande utvintringen av höstsäd har hittills omfattat ett alltför ringa antal år — fullständiga uppgifter föreligga först fr. o. m. år 1940 — för att man skall kunna beteckna de valda procentalen som fullt representativa. Emellertid torde de tills vidare kunna godtagas, ehuru man framdeles, när man fått tillgång till längre observationsserier, kan få anledning att justera desamma.)

Beträffande arealerna av de olika växtslagen år 1948 må i övrigt följande framhållas. I förhållande till närmast föregående år räknar delegationen som synes med en betydande ökning av brödsädsarealen, nämligen från 407 600 hektar år 1947 (skördad areal) till 488 000 hektar 1948. Denna areal är av ungefär samma storlek som 1943 års men något mindre än arealerna åren 1941 och 1942. Ökningen från år 1947 beror i första hand på den utvidgning av höstsädsodlingen, som kunde konstateras vid arealinventeringen i oktober 1947. Vad angår vårvetetet har delegationen räknat med en areal av 140 000 hektar, vilken är lägre än föregående års rekordareal men större än den areal, som besåddes med vårvetete åren närmast efter missväxtåren 1940 och 1941.

Eftersom den totala arealen åkerjord kan förutsättas bli praktiskt taget oförändrad, har ökningen av brödsädsarealen vid prognosens uppgörande fått sin fulla motsvarighet genom arealminskningar på andra håll. Den kraftigaste nedgången har förutsatts drabba foderväxterna, enkannerligen slättervallen. Foderväxtarealen antages sjunka från 1 844 100 hektar 1947

Tabell 2. Observerade och normerade skördar i kilogram per hektar 1921—1947 samt antagna normskördar 1946—1948.

Växtslag	Observerade hektarskördar					Normerade hektarskördar ¹					Antagna normskördar		
	1921/ 30	1931/ 40	1941/ 45	1946	1947 ²	1921/ 30	1931/ 40	1941/ 45	1946	1947	1946	1947	1948
Höstvete.....	2 190	2 350	1 920	2 470	1 210	2 180	2 360	2 220	2 390	2 140	2 300	2 300	2 250
Varvete.....	1 481	1 820	1 470	1 740	1 450	1 430	1 750	1 680	1 860	1 810	1 750	1 750	1 700
Höstrag.....	1 640	1 880	1 700	1 860	1 250	1 620	1 820	1 850	1 920	1 970	1 850	1 850	1 800
Vårråg.....	1 140	1 340	1 060	1 190	940	1 100	1 320	1 300	1 370	1 330	1 200	1 200	1 200
Korn.....	1 760	2 000	1 850	2 040	1 810	1 760	2 010	1 970	2 040	2 010	2 000	2 000	2 000
Havre.....	1 590	1 800	1 390	1 470	1 290	1 580	1 790	1 630	1 700	1 680	1 550	1 600	1 600
Blandsäd.....	1 940	2 130	1 700	1 860	1 510	1 910	2 140	1 880	1 990	1 890	1 900	1 900	1 900
Ärter.....	1 420	1 510	1 280	1 400	³ 1 060	1 430	1 530	1 520	1 620	.	1 400	1 450	1 400
Potatis.....	11 400	14 300	12 200	13 550	³ 11 800	12 200	13 900	14 200	14 020	.	14 000	14 000	14 000
Sockerbete.....	28 000	35 300	34 000	32 420	31 000	28 900	33 900	34 100	33 540	35 770	35 000	33 500	33 500
Foderrotfrukter	32 200	37 700	32 800	32 550	³ 27 470	33 400	37 100	35 500	34 880	.	36 000	36 000	34 000
Hö från odlad jord.....	3 520	3 480	3 040	4 000	2 340	3 310	3 610	3 220	3 530	3 190	3 400	3 400	3 400

till 1 790 000 hektar 1948. De nyinsädda vallarna grodde nämligen dåligt under sommaren 1947 och voro till följd härav flerstädes dåligt utvecklade vid vegetationsperiodens slut. En viss upplöjning av nyinsädda vallar utöver den, som ägde rum hösten 1947, torde bli nödvändig våren 1948. Även i fråga om fodersäden väntas en nedgång, ehuru ganska måttlig. Slutligen kan nämnas, att en viss ökning av ärtodlingen synts trolig med hänsyn till att priset på ärter för närvarande får anses förhållandevis fördelaktigt.

Uppskattningen av det kommande årets hektarskördar har beträffande flertalet växtslag skett på samma sätt som tidigare. De vid uppgörandet av prognosen använda hektarskördsuppgifterna ha sammanställts i tabell 2.

Den tillämpade prognosmetoden innebär i korthet, att de observerade hektarskördarna med tillhjälp av de s. k. allmänna skördeomdömena omräknas till normerade hektarskördar. Med ledning av dessa senare sker därefter en uppskattning av normskördarna, d. v. s. de hektarskördar, som under förutsättning av normala väderleksförhållanden kunna förväntas det år prognosen avser. De normerade hektarskördarna avspeglar på ett tillförlitligare sätt än de observerade sekulära förändringar i avkastningen, exempelvis till följd av växtodlingens landvinningar, förbättrad gödsling etc., och lämna sig därför bättre än dessa senare som underlag för en prognos. Om skördeprognosen företages med ledning enbart av de observerade hektarskördarna kan man riskera, att de årliga skördefluktuationerna till följd av starka växlingar i väderleksförhållanden få ett alltför starkt inflytande på prognosen. Vid fastställandet av skördesiffrorna för år 1948 är det å andra sidan nödvändigt att beakta icke endast erfarenheterna från tidigare år utan även de aktuella förutsättningarna för vegetabilieproduktionen.

¹ För åren 1941—1947 ha de observerade skördarna omräknats efter skördesiffran 3·0. Under åren 1921—1940 har omräkningen skett efter de genomsnittliga skördesiffrorna för perioden 1913—1940, vilka obetydligt avvika från värdet 3·0.

² Preliminära uppgifter enligt statistiska centralbyråns publikation Årsväxten 1947.

³ För ärter, potatis och foderrotfrukter föreligga ännu ej direkta uppgifter om hektarskördarnas storlek. Skörden av nämnda växtslag beräknas av statistiska centralbyrån under förutsättning att tioårsmedeltalet 1937/46 för hektarskördarna i varje län motsvaras av skördesiffran 3·0. Om skördeutsiktarna år 1947 inom ett visst län och för en viss gröda är 2·5, erhålles den beräknade skörden genom multiplikation av tioårsmedeltalet med $\frac{2.5}{3.0}$ o. s. v.

Vid uppgörandet våren 1947 av inkomstkalkylen för år 1947/48 ansåg delegationen det med anledning av förbättringar i konstgödseltillgången och av andra orsaker motiverat med vissa mindre höjningar av normskördarna. Uppräkningen gällde höstvete, höstråg, havre och ärter. Vid sin granskning av kalkylen ansåg emellertid livsmedelskommissionens råd, att en dylik höjning icke vore motiverad i fråga om höstvete och höstråg, varför i kalkylen oförändrat sedan närmast föregående år räknades med en hektarskörd av 2 300 respektive 1 850 kilogram.

Vid sina överväganden av frågan om de normskördar, vilka borde upptagas i inkomstkalkylen för år 1948/49, har delegationen ansett, att några höjningar icke kunna anses vara motiverade. Tvärtom har delegationen funnit det vara riktigtast att på några punkter företaga en viss reduktion av normskördarna i förhållande till föregående år. Delegationen har kommit fram till den uppfattningen, att man i högre grad än vad som förut varit fallet borde taga hänsyn till den faktiska skördeutvecklingen alltsedan 1930-talets början, vilken enligt delegationens mening ej motiverar de under närmast föregående år kalkylerade normskördarna för framförallt vete och höstråg. I fråga om vårvetet tillkommer den omständigheten, att den stora arealen torde medföra en sänkning av medelskörden per hektar på grund av ianspråktagandet i viss utsträckning av mindre väl lämpade jordar för denna odling. Delegationen har även haft att taga i beaktande att tilldelningen av kvävegödselmedel i år torde bli drygt 20 procent lägre än förra året. Av nu angivna skäl har delegationen ansett det vara riktigt att genomföra en reduktion av normskördarna för vete och höstråg. Minskningen har upptagits till 50 kilogram per hektar. Motsvarande reduktion har skett beträffande ärter. Slutligen har delegationen jämväl i fråga om foderrotfrukter ansett en sänkning med 2 000 kilogram per hektar vara motiverad. Anledning till denna sistnämnda reducering är framförallt det kända förhållandet att bristen på arbetskraft medfört att mindre tid numera kan ägnas odlingar av detta arbetskrävande slag.

Jordbrukets inkomster.

Brödsäd.

År 1946/47. Saluöverskottet av brödsäd, exklusive försäljningen till utsädeshandeln, har uppgått till följande kvantiteter.

	spannmåls- handeln milj. kg.	Försålt till de större handels- kvarnarna milj. kg.	Summa saluöverskott milj. kg.
Höstvete.....	387	12	399
Vårvete	77	3	80
Råg	161	5	166
Summa	625	20	645

Löneförmalningen¹ har under produktionsåret 1946/47 uppgått till 41 milj. kg vete och 23 milj. kg råg. Fördelas löneförmalningen av vete på höst- och vårvete efter de proportioner, som gälla för ovan redovisade saluöverskott av höst- och vårvete, erhållas följande kvantiteter försäld och för eget behov förmald brödsäd år 1946/47.

¹ Egentligen förmalning vid andra kvarnar än större handelskvarnar. Förmalningen vid dessa kvarnar utgöres till omkring 80 procent av löneförmalning och 20 procent av handelsförmalning. Denna senare förmalning ingår icke under rubriken saluöverskott.

	Salu- överskott milj. kg.	Löne- förmalning milj. kg.	Summa milj. kg.
Höstvete.....	399	34	433
Vårvete	80	7	87
Råg.....	166	23	189
Summa brödsäd	645	64	709

För brödsäd av normalkvalitet gällde under år 1946/47 genomsnittspriserna 26,²⁵ kr/dt för höstvete och råg samt 28,⁵⁰ kr/dt för vårvete. Dessa priser skola regleras med hänsyn till spannmålsens kvalitet. Med användning av uppgifter rörande de av kvarnarna erlagda priserna för mottagna kvantiteter och jordbrukarnas faktiska försäljningar varje månad enligt Svenska spannmålsaktiebolagets leveransstatistik ha genomsnittspriserna för höstvete, vårvete och råg (efter avdrag från kvarnpriserna för handelsmarginaler och frakter om sammanlagt 75 öre/dt) beräknats till respektive 26,¹³, 28,⁷¹ och 26,¹⁰ kr/dt.

År 1947/48. Under tiden t. o. m. december 1947 ha följande kvantiteter brödsäd av 1947 års skörd levererats till spannmålshandeln (exklusive utsädeshandeln) och kvarnarna.

	Försålt t. o. m. december 1947 till spannmåls- handeln milj. kg.	de större handels- kvarnarna milj. kg.	Summa saluöverskott av 1947 års skörd t. o. m. dec. 1947 milj. kg.
Höstvete.....	99	2	101
Vårvete	114	3	117
Råg.....	70	2	72
Summa brödsäd	283	7	290

Med ledning av brödsädsleveransernas fördelning på olika delar av året under åren 1945/46 och 1946/47 samt med hänsyn tagen till leveransperiodens längd under år 1947/48 (innebärande att leveranserna av brödsäd i stort sett skola vara avslutade vid utgången av februari 1948 mot under närmast föregående år senast den 15 juni) kunna brödsädsleveranserna under tiden januari—augusti 1948 beräknas till 34 milj. kg, varav 10 milj. kg höstvete, 17 milj. kg vårvete och 7 milj. kg råg. Det sammanlagda saluöverskottet av brödsäd under år 1947/48 kan sålunda beräknas till 324 milj. kg, fördelat på följande sätt: höstvete 111 milj. kg, vårvete 134 milj. kg och råg 79 milj. kg.

I fråga om löneförmalningen föreligga preliminära uppgifter för tiden september—december 1947. Dessa visa i jämförelse med samma tid föregående år beträffande vete en uppgång med 4 procent och beträffande råg en nedgång med 10 procent. Antages dessa förändringar representativa för hela året, erhålles under år 1947/48 en löneförmalning av 42 milj. kg vete och 21 milj. kg råg. Löneförmalningen av vete antages fördela sig på höst- och vårvete i samma proportioner som saluöverskottet. Sammanställas uppgifterna om saluöverskott och löneförmalning erhållas följande kvantiteter brödsäd att upptagas i kalkylen.

	Salu- överskott milj. kg.	Löne- förmalning milj. kg.	Summa milj. kg.
Höstvete.....	111	19	130
Vårvete	134	23	157
Råg	79	21	100
Summa brödsäd	324	63	387

För brödsäd av normalkvalitet gälla under år 1947/48 genomsnittspriserna 28,²⁵ kr/dt för höstvete och råg samt 31,⁵⁰ kr/dt för vårvete. Dessa priser skola regleras med hänsyn till spannmålsens kvalitet. Med användning av uppgifter rörande de av kvarnarna under september—december 1947 erlagda priserna för mottagna kvantiteter och jordbrukarnas försäljningar varje månad enligt Svenska spannmålsaktiebolagets leveransstatistik ha genomsnittspriser beräknats för höstmånaderna. De så erhållna priserna ha ökats med 5 öre/dt med hänsyn till väntade försäljningar till högre priser (enligt den stigande prisskalan) under återstoden av produktionsåret. Efter avdrag för handelsmarginaler och frakter om sammanlagt 75 öre/dt ha genomsnittspriserna för höstvete, vårvete och råg beräknats till i avrundade tal 30,⁶⁵, 34,⁶⁰ respektive 29,⁴⁰ kr/dt.

År 1948/49. På grundval av de i tabellerna 1 och 2 anförda uppgifterna rörande arealer och antagna normskördar per hektar har skörden av brödsäd beräknats till 945,7 milj. kg, varav 418,5 milj. kg höstvete, 238,0 milj. kg vårvete, 284,4 milj. kg höstråg och 4,8 milj. kg vårråg.

Den erhållna totalskörden har på vanligt sätt reducerats för lagringsförluster (2 procent), avrens (8 procent för vete och 10 procent för råg) samt utsäde. Vid beräkningen av utsädet (för sådden 1948/49) har räknats med samma arealer som för 1948 års skörd samt med en utsädeskvantitet per hektar av 220 kg för höstvete, 225 kg för vårvete och 200 kg för råg (utsädeskvantiteterna per hektar enligt statistiska centralbyråns undersökning av utsädesmängderna år 1946). Beräkningen av den till försäljning och löneförmalning disponibla kvantiteten brödsäd redovisas i följande sammanställning.

	Höstvete milj. kg.	Vårvete milj. kg.	Summa vete milj. kg.	Råg milj. kg.	Summa brödsäd milj. kg.
Skörd.....	418·5	238·0	656·5	289·2	945·7
Avgår: lagringsförlust	8·4	4·8	13·2	5·8	19·0
avrens	33·5	19·0	52·5	28·9	81·4
utsäde	44·4	31·5	75·9	33·8	109·7
Kvarstår till försäljning och löneförmalning	332·2	182·7	514·9	220·7	735·6

Som i tidigare kalkyler framhållits har det vid den slutliga redovisningen av saluöverskott och löneförmalning visat sig, att en förskjutning från vårvete till höstvete äger rum i förhållande till den på skördesiffrorna grundade förkalkylen. Den viktigaste anledningen härtill synes vara, att vissa kvantiteter vårvete försålts och betalats som höstvete. Liksom tidigare har därför viss del av den ovan beräknade vårvetekvantiteten (15 procent) förts som höstvete. Härigenom ökas höstvetekvantiteten till 360 milj. kg, medan vårvetekvantiteten minskas till 155 milj. kg. Kvantiteten råg har i kalkylen avrundats till 221 milj. kg.

Till närmare belysning av de här verkställda kalkylerna meddelas följande sammanställningar av skördar samt saluöverskott inklusive löneförmalning år 1938/39 samt åren 1946/47—1948/49.

Skörd av brödsäd, milj. kg.

	1938	1946	1947 ¹	1948 ²
Höstvete	668	524	170	419
Vårvete	137	157	220	238
Höstråg	365	284	138	284
Vårråg	9	5	4	5
Summa brödsäd	1 179	970	532	946

Saluöverskott och löneförmalning, milj. kg.

	1938/39	1946/47	1947/48 ¹	1948/49 ²
Vete	664	520	287	515
Råg	247	189	100	221
Summa brödsäd	911	709	387	736

Priserna på brödsäd beräknas enligt de för innevarande år avsedda genomsnittspriserna för spannmål av normalkvalitet, d. v. s. 28,²⁵ kr/dt för höstvetete och råg samt 31,⁵⁰ kr/dt för vårvete. Sistnämnda pris har ökat med 1 kr/dt utgörande beräknat proteintillägg. I kalkylen har sålunda räknats med ett pris av 32,⁵⁰ kr/dt för vårvete.

Ersättning för av jordbrukarna tidigare burna fraktkostnader.

År 1946/47. Den ökning av antalet prisorter för brödsäd, som ägt rum i jämförelse med år 1938/39, har i tidigare kalkyler, på grundval av vissa inom dåvarande spannmålssektionen inom livsmedelskommissionen utförda beräkningar, antagits medföra en sänkning av fraktkostnaderna för brödsäd med i genomsnitt 10 öre/dt. Då saluöverskottet av brödsäd år 1946/47 uppgått till 645 milj. kg, kan sålunda jordbruket anses ha tillförts ett belopp av 0,6 milj. kr, svarande mot inbesparade fraktkostnader för brödsäd.

År 1947/48. Då saluöverskottet av brödsäd av 1947 års skörd beräknats till 324 milj. kg, kan inbesparingen av fraktkostnader för brödsäd enligt tidigare tillämpade beräkningsgrunder angivas till 0,3 milj. kr.

År 1948/49. Under förutsättning att samma form av handelsreglering av spannmål genomföres som under innevarande år och att antalet prisorter blir i stort sett oförändrat, uppkommer även för år 1948/49 en inbesparing av fraktkostnader för jordbrukarna. Antages löneförmalningen bli av samma omfattning som under år 1947/48, erhålles för 1948/49 ett saluöverskott av (736 — 63 =) 673 milj. kg brödsäd. Den för jordbruket uppkomna inbesparingen av fraktkostnader kan sålunda anges till 0,7 milj. kr.

Arealtillägg.

År 1947/48. I syfte att stimulera till ökad odling av höstsäd har Kungl. Maj:t beslutat att särskilda bidrag skola utgå till odlare för de arealer, som hösten 1947 besätts med vete eller råg. Bidragets belopp har bestämts till 6 kronor för varje $\frac{1}{10}$ hektar, som besätts med vete, och 4 kronor för varje $\frac{1}{10}$ hektar, som besätts med råg. Med utgång från de hösten 1947 besädda

¹ Preliminära beräkningar.

² Prognos.

arealerna höstsäd har det sammanlagda bidragsbeloppet beräknats till 18,7 milj. kr. I enlighet med Kungl. Maj:ts beslut hösten 1947 rörande prissättningen för regleringsåret 1947/48 skall nämnda belopp upptagas som inkomst för detta år.

Korn.

År 1946/47. Förbrukningen av korn vid gryn- och mjölkvarnar uppgick till 13,4 milj. kg samt bryggeriernas, mälteriernas och bränneriernas inköp till 29,1 milj. kg. Dessutom förekom en export av 1,3 milj. kg. Lägges här till den beräknade husbehovsförmalningen i Norrland om ca 25 milj. kg, erhålles en totalkvantitet av ca 69 milj. kg. Priset har under produktionsåret uppgått till 22,50 kr/dt.

År 1947/48. Under innevarande produktionsår har i södra och mellersta Sverige korn jämställts med brödsäd och får sålunda lika litet som brödsäd användas till foder. Under tiden t. o. m. december 1947 ha 75 milj. kg korn levererats till spannmålshandeln (exkl. utsädeshandeln) och kvarnarna. Med ledning av kornleveransernas fördelning på olika delar av året under åren 1945/46 och 1946/47 samt med hänsyn tagen till leveransperiodens längd under år 1947/48 (innebärande att leveranserna i stort sett skola vara avslutade vid utgången av februari 1948 mot under närmast föregående år senast den 16 april) kunna kornleveranserna under tiden januari—augusti 1948 beräknas till 9 milj. kg. Det sammanlagda saluöverskottet av korn under år 1947/48 kan sålunda beräknas till 84 milj. kg. Här till kommer löneförmalningen i Norrland, vilken liksom tidigare antagits uppgå till 25 milj. kg. Sammanlagt erhålles sålunda en kvantitet av 109 milj. kg att upptagas i inkomstkalkylen. Priset på korn har upptagits till 26,50 kr/dt.

År 1948/49. Med hänsyn till att normskörden av brödsäd är tillräcklig för att täcka det ransonerade konsumtionsbehovet, har i denna kalkyl räknats med att utfodringsförbudet för korn i södra och mellersta Sverige icke skall gälla under 1948/49. Följaktligen har därför i inkomstberäkningen endast införts de kvantiteter korn, som beräknas åtgå till grynkvarnar, bryggerier och brännerier samt till husbehovsförmalning i Norrland. Förbrukningen av korn vid grynkvarnar beräknas till 10 milj. kg. Husbehovsförmalningen i Norrland har i enlighet med tidigare uppskattning antagits uppgå till 25 milj. kg. I fråga om bryggeriernas och bränneriernas förbrukning av korn må först nämnas, att den tilldelning, som under de senaste åren medgivits, inneburit en avsevärd minskning i jämförelse med förkrigsförbrukningen och nödvändiggjort en sänkning av maltstyrkan. Vid fri tillgång på korn beräknas de skattepliktiga bryggerierna inköpa omkring 45 milj. kg korn (inkl. förnyelse av övergångslagret, för vilket ändamål licenser ej beviljats under de senare åren) och de skattefria bryggerierna ca 7,5 milj. kg, vartill kommer omkring 2,5 milj. kg till brännerierna. Tillgången på fodersäd under det kommande året kan med hänsyn till utsikterna i fråga om fodermedelsimporten för närvarande icke bli så gynnsam, att de nu nämnda kvantiteterna kunna upptagas i sin helhet i förkalkylen. Kvantiteten korn till bryggerier och brännerier har tills vidare upptagits till 35 milj. kg. Det bör understrykas, att det givetvis på detta stadium icke med någon säkerhet kan bedömas, i vilken utsträckning denna kvantitet kommer att disponeras för bryggeri- och bränneriändamål. Den angivna kvantiteten korn får sålunda betraktas som en beräknad avsalukvantitet, utan att det ännu är möjligt att närmare angiva det ändamål, för vilket försäljningen kommer att ske.

Den sammanlagda kvantiteten korn att upptagas i inkomstkalkylen blir sålunda $(10 + 25 + 35 =) 70$ milj. kg. Priset på korn upptages till 24,50 kr/dt.

Den extra höjning av kornpriset med 2 kr/dt, som företogs för år 1947/48 i samband med att korn jämfördes med brödsäd, har sålunda icke medräknats i det angivna priset.

Därest utfodringsförbud för korn skulle utfärdas även för år 1948/49, kommer den sammanlagda kvantiteten korn i inkomstkalkylen att ökas. I sådant fall får man emellertid räkna med att animalieproduktionen minskas i motsvarande mån. För den händelse kornet även under nästa regleringsår skulle jämföras med brödsäd och sålunda inlevereras till handeln och kvarnarna, bör följaktligen i förevarande kalkyl såsom inkomstökning för jordbruket endast upptagas den eventuella höjning av kornpriset, som kan komma i fråga i dylikt fall.

Havre, hö och halm.

Försäljningarna av havre, hö och halm ha i samråd med livsmedelskommissionens avdelning för vegetabiliska produkter samt arméförvaltningen beräknats på följande sätt.

Havre, milj. kg.

	1938/39	1946/47	1947/48	1948/49
Grynkvarnarna	40	43	75	50
Armén	25	10	12	12
Åkerier	15	15	15	15
Skogskörslor	50	45	45	45
Export.....	2	5	—	—
Summa	132	118	147	122

Hö, milj. kg.

	1938/39	1946/47	1947/48	1948/49
Armén	10	11	11	11
Åkerier	20	20	20	20
Skogskörslor	40	55	55	55
Export.....	18	8	1	—
Summa	88	94	87	86

Halm, milj. kg.

	1938/39	1946/47	1947/48	1948/49
Armén	10	9	9	9
Åkerier	10	10	10	10
Skogskörslor	20	20	20	20
Industriell förbrukning.....	—	3	4	4
Summa	40	42	43	43

Priset på havre (enkelt medeltal av priserna på vithavre och svarthavre), som år 1938/39 utgjorde 11,⁵⁷ kr/dt, har under år 1946/47 uppgått till 18,⁷⁵ kr/dt. För år 1947/48 utgör genomsnittet 20,⁷⁵ kr/dt. Samma pris upptages även för år 1948/49.

Noteringen på hö, som under år 1938/39 utgjorde 5,⁸⁹ kr/dt, har under år 1946/47 uppgått till 10,¹⁶ kr/dt och beräknas för år 1947/48 till 19 kr/dt. Efter avdrag för presshyra, tråd och extra frakter (för år 1938/39 0,²⁵ kr/dt

och för åren 1946/47 och 1947/48 0,60 kr/dt) erhållas följande priser att upptagas i inkomstkalkylen (kr/dt).

1938/39	1946/47	1947/48
5·64	9·55	18·40

För år 1948/49 har priset beräknats till 10 kr/dt.

Priset på halm har på grundval av föreliggande noteringar och efter avdrag för presshyra, tråd och extrafrakter beräknats till följande belopp (kr/dt).

1938/39	1946/47	1947/48
2·19	2·05	3·75

För år 1948/49 har priset beräknats till 3 kr/dt.

Matärter.

År 1946/47. Skörden av ärter uppgick år 1946 till 31,9 milj. kg. Med ledning av arealuppgifterna kan densamma fördelas på 24,1 milj. kg matärter och 7,8 milj. kg foderärter. Saluöverskott och hemmaförbrukning av matärter har beräknats på följande sätt.

Skörd	24·1 milj. kg.		
Avgår: lagringsförluster, 1 %	0·2	»	»
avrens, 7 %	1·7	»	»
utsäde	3·8	»	»
Kvarstår	18·4	»	»

Genomsnittspriset beräknas på grundval av lantbruksförbundets noteringar till 36,23 kr/dt.

År 1947/48. Den totala skörden av ärter har beräknats till 22,7 milj. kg. Med ledning av arealuppgifterna ha härav 16,5 milj. kg beräknats vara matärter. Med tillämpning av tidigare använda beräkningsmetoder har den till försäljning och hemmaförbrukning disponibla kvantiteten beräknats på följande sätt.

Skörd	16·5 milj. kg.		
Avgår: lagringsförluster, 1 %	0·2	»	»
avrens, 7 %	1·2	»	»
utsäde	4·2	»	»
Kvarstår	10·9	»	»

Genomsnittspriset för år 1947/48 har på grundval av lantbruksförbundets noteringar beräknats till 40,55 kr/dt.

År 1948/49. På grundval av de i tabellerna 1 och 2 anförda uppgifterna rörande areal och antagen normskörd per hektar har skörden av matärter beräknats till 24,5 milj. kg. Den till försäljning och hemmaförbrukning disponibla kvantiteten har beräknats på följande sätt.

Skörd	24·5 milj. kg.		
Avgår: lagringsförluster, 1 %	0·2	»	»
avrens, 7 %	1·7	»	»
utsäde	4·2	»	»
Kvarstår	18·4	»	»

Priset antages oförändrat från år 1947/48, d. v. s. 40,55 kr/dt.

Matpotatis.

Åren 1946/47—1948/49. Liksom i augustikalkylen räknas för år 1946/47 med en inhemsk förbrukning av 900 milj. kg matpotatis, vartill kommer en export av 15 milj. kg. Sammanlagt upptages sålunda i kalkylen en kvantitet av 915 milj. kg för år 1946/47. Även för åren 1947/48 och 1948/49 upptages samma kvantitet, 915 milj. kg. Under förutsättning av normal skörd år 1948 kommer visserligen försörjningsläget i fråga om övriga vegetabilier att bli bättre än under innevarande år, men med hänsyn till mindre tillgång på vissa animalier jämfört med år 1946/47 synes skäl för en ändring av den beräknade kvantiteten matpotatis icke föreligga.

Priset på matpotatis har för år 1946/47 beräknats till 13,⁴³ kr/dt. Beräkningen grundar sig på Stockholmsnoteringen, reducerad för mellanhandsmarginal samt kostnaderna för frakter och säckar. Sammanvägningen av månadsnoteringarna till årsmedeltal har liksom tidigare skett med ledning av de uppgifter rörande potatisförsäljningens fördelning på olika delar av året, som erhållits vid en av 1942 års jordbrukskommitté verkställd specialundersökning (jfr Kungl. Maj:ts proposition 246/1943 s. 105).

För år 1947/48 synes priset för närvarande kunna beräknas till 14,¹⁵ kr/dt. Priset under år 1948/49 har antagits uppgå till 14 kr/dt.

Fabrikspotatis.

År 1946/47. Förbrukningen av fabrikspotatis har under år 1946/47 uppgått till 200 milj. kg, varav 160 milj. kg för tillverkning av potatismjöl och 40 milj. kg för framställning av brännvin. Stärkelsehalten har beräknats till 17,2 procent. Priset har utgjort i genomsnitt 30 öre per hektoliter och stärkelseprocent eller 7,³⁷ kr/dt.

År 1947/48. Enligt uppgifter från livsmedelskommissionens avdelning för vegetabiliska produkter beräknas förbrukningen av fabrikspotatis under år 1947/48 till 155 milj. kg. Praktiskt taget hela denna kvantitet skall användas för tillverkning av potatismjöl.

Priset på fabrikspotatis beräknas till i genomsnitt 33 öre per hektoliter och stärkelseprocent. Då stärkelsehalten preliminärt beräknas till 18 procent, erhålles ett pris per deciton av 8,⁵⁰ kronor.

År 1948/49. Vid normal skörd beräknas 250 milj. kg potatis kunna komma att användas för industriella ändamål. Stärkelsehalten beräknas normalt uppgå till 17,⁵ procent, och priset upptages oförändrat från år 1947/48 till 33 öre per hektoliter och stärkelseprocent. Härvid erhålles ett pris per deciton av 8,²⁵ kronor.

Det bör anmärkas, att den upptagna kvantiteten potatis till industriella ändamål närmast får betraktas som en beräknad avsalukvantitet, utan att det ännu är möjligt att mera bestämt angiva de ändamål, för vilka försäljningen kommer att ske.

Justering av tidigare beräkningar. I syfte att erhålla jämförbara beräkningar rörande värdet av fabrikspotatisförbrukningen under åren 1938/39—1948/49 har en genomgång av beräkningarna av såväl kvantiteter som priser verkställts. Uppgifter om kvantiteten fabrikspotatis för framställning av potatismjöl har härvid erhållits från livsmedelskommissionens avdelning för vegetabiliska produkter och uppgifter om kvantiteten fabrikspotatis för framställning av brännvin från kontrollstyrelsen. Priserna ha beräknats med utgång från det av Kungl. Maj:t för olika år fastställda priset per hektoliter och stärkelseprocent samt uppgifter från kontrollstyrelsen och Sveriges stärkelseproducenters förening om stärkelsehalten under olika

år. Genomgången har medfört smärre justeringar av såväl kvantiteter som priser för åren 1938/39—1941/42. För basåret 1938/39 innebär justeringen en sänkning av värdet med 0,5 milj. kr. De nya kvantiteterna, genomsnittspriserna och värdena för olika år redovisas i följande sammanställning.

År	Kvantitet milj. kg	Pris öre/kg	Värde milj. kr	År	Kvantitet milj. kg	Pris öre/kg	Värde milj. kr
1938/39...	273	4·50	12·3	1944/45...	60	7·04	4·2
1939/40...	267	4·69	12·5	1945/46...	177	7·07	12·5
1940/41...	255	5·34	13·6	1946/47...	200	7·37	14·7
1941/42...	202	5·96	12·0	1947/48 ¹ ..	155	8·50	13·2
1942/43...	230	7·25	16·7	1948/49 ² ..	250	8·25	20·6
1943/44...	270	7·17	19·4				

Sockerbetor.

År 1946/47. Skörden av sockerbetor år 1946 uppgick till 1 777 milj. kg med en genomsnittlig sockerhalt av 17,5 procent. Grundpriset för betor med en sockerhalt av 16 procent uppgick till 4,65 kr/dt. För varje tiondels procent, varmed sockerhalten översteg 16 procent, utgick tillägg med $\frac{1}{100}$ av grundpriset. Vid den angivna medelsockerhalten erhöles ett genomsnittspris av 5,09 kr/dt.

År 1947/48. Enligt uppgifter från Svenska sockerfabriksaktiebolaget har 1947 års skörd av sockerbetor uppgått till 1 495 milj. kg med en genomsnittlig sockerhalt av 17,8 procent. Grundpriset för betor med en sockerhalt av 16 procent har utgjort 5,00 kr/dt med tillägg av $\frac{1}{100}$ av grundpriset för varje tiondels procent, varmed sockerhalten överstiger 16 procent. Vid den angivna medelsockerhalten erhöles ett genomsnittspris av 5,56 kr/dt.

År 1948/49. På grundval av de i tabellerna 1 och 2 anförda uppgifterna rörande areal och antagen normskörd per hektar har skörden av sockerbetor beräknats till 1 675 milj. kg. Sockerhalten antages bli 17,5 procent, vilket vid oförändrade prisbestämmelser innebär ett genomsnittspris av 5,47 kr/dt.

Oljeväxter.

År 1946/47. Från Oljeväxtcentralen ha följande uppgifter erhållits rörande dess sammanlagda inköp från odlare av oljeväxtfrö av 1946 års skörd samt däremot svarande betalningsbelopp.

	Ton	1 000-tal kronor
Höstraps	9 229	6 820
Vårraps	7 116	5 180
Höstrybs	365	274
Vitsenap	5 808	3 612
Fiskebysenap	31	20
Vallmo	167	133
Oljelin	8 294	5 404
Diverse fröer	23	14
Summa	31 033	21 457

År 1947/48. Beträffande 1947 års skörd av oljeväxter ha uppgifter om skördade arealer och preliminära uppgifter om skörden erhållits från Olje-

¹ Preliminära uppgifter.

² Prognos.

växtcentralen. Uppgifterna om skörden grunda sig på kvantiteter levererade t. o. m. den 31 januari 1948 samt på beräkningar rörande återstående leveranser.

	Areal ha	Skörd kg/ha (18 % vatten- halt)	Skörd ton (18 % vatten- halt)	Pris öre/kg	Värde milj. kr
Höstraps	2 577	1 143	2 946	75	2·2
Höstrybs	409	840	344	75	0·3
Vårrops	9 935	1 306	12 975	85	11·0
Vitsenap	13 666	1 216	16 612	75	12·5
Fiskebysenap	36	334	12	75	0·0
Vallmo	75	445	33	85	0·0
Oljelin	15 964	1 227	19 580	77	15·1
Summa	42 662	—	52 502	—	41·1

År 1948/49. Beträffande arealen oljeväxter till 1948 års skörd föreligga uppgifter endast rörande höstraps och höstrybs, av vilka vid den i oktober 1947 företagna arealinventeringen redovisades 15 768 respektive 1 142 hektar. Enligt uppgifter från Oljeväxtcentralen hade emellertid vid kontraktstidens utgång endast tecknats 15 656 hektar höstraps och 1 061 hektar höstrybs. Dessa arealer ha före beräkningen av skörden och värdet på denna reducerats för utvintring med i runt tal 10 procent. Arealerna vårsådda oljeväxter ha beräknats i samråd med livsmedelskommissionens avdelning för vegetabiliska produkter. Avkastningen per hektar har beräknats efter samma grunder som i den på våren 1947 upprättade normkalkylen för år 1947/48. Beträffande priserna föreligger beslut i fråga om de höstsådda oljeväxterna. Vad angår vårraps, vitsenap och oljelin har i kalkylen upptagits de av livsmedelskommissionen föreslagna priserna. Priset på vallmo, som föreslås bli fritt under år 1948/49, har beräknats stiga med samma belopp som priset på vårraps. Samtliga priser avse 18-procentig vara. Beräkningen av inkomsterna av oljeväxtodlingen framgår av följande sammanställning.

	Areal ha	Skörd kg/ha (18 % vatten- halt)	Skörd ton (18 % vatten- halt)	Pris öre/kg	Värde milj. kr
Höstraps	14 000	1 600	22 400	90	20·2
Höstrybs	950	1 300	1 235	90	1·1
Vårrops	7 500	1 200	9 000	90	8·1
Vitsenap	7 500	1 200	9 000	78	7·0
Vallmo	50	900	45	90	0·0
Oljelin	15 000	1 200	18 000	85	15·3
Summa	45 000	—	59 680	—	51·7

Spånadsväxter.

År 1946/47. Med ledning av uppgifter från Riksförbundet lin och hampa ha jordbrukets inkomster av spånadsväxter (efter avdrag för utsädeskostnader) beräknats till 3,8 milj. kr. Inkomsterna fördela sig med 2,4 milj. kr. på linhalm, 0,5 milj. kr. på linfrö, 0,8 milj. kr. på hamphalm och 0,1 milj. kr. på hampfrö.

År 1947/48. Värdet av 1947 års odling av spånadsväxter har beräknats

med ledning av preliminära uppgifter från Riksförbundet lin och hampa. Värdet av linhalm beräknas till 2,2 milj. kr., av linfrö till 1,2 milj. kr., av hamphalm till 1,3 milj. kr. och av hamprö till 0,2 milj. kr. (Värdet av lin- och hamprö räknat exklusive kostnaden för utsäde.) Det sammanlagda värdet av 1947 års spånadsväxtodling upptages sålunda till 4,9 milj. kr.

År 1948/49. Arealerna lin och hampa beräknas år 1948 bli ungefär desamma som år 1947 eller 4 000 respektive 2 000 hektar. Avkastningen per hektar har beräknats efter samma grunder som i den på våren 1947 upprättade kalkylen för år 1947/48 utom i fråga om hamprö, för vilket tidigare icke upptagits någon särskild inkomst. Då numera fröavkastningen av hampa överstiger det erforderliga utsädesbehovet, har även för hamprö gjorts en särskild inkomstberäkning. Beräkningen av inkomsterna från spånadsväxtodlingen år 1948/49 framgår av följande sammanställning. De använda priserna äro i fråga om lin- och hamphalm samt hamprö de för normalkvalitet av 1947 års skörd gällande och i fråga om linfrö det av livsmedelskommissionen för 1948 års odling föreslagna priset.

		Areal ha	Hektarskörd kg	Kvantitet milj. kg	Pris öre/kg	Värde milj. kr
Lin.	Halm	4 000	3 000	12·0	22·4	2·7
	Frö	4 000	450	1·8	85·0	1·5
Hampa.	Halm	2 000	3 500	7·0	14·0	1·0
	Frö	2 000	75	0·2	98·4	0·2
Summa						5·4

Fältmässigt odlade köksväxter.

Jordbrukets inkomster av fältmässigt odlade köksväxter ha tidigare icke beaktats vid kalkylens tillämpande, ehuru vissa beräkningar över inkomstsummans storlek gjorts i samband med jordbrukskalkylens upprättande år 1944.¹

I samband med de utredningar, som verkstälts av de sakkunniga för utredning rörande rationaliseringens inverkan på jordbrukets arbetskostnader m. m., har på uppdrag av de sakkunniga en ny utredning verkställts.² Denna har av de sakkunniga överlämnats till LK-delegationen.

I den omnämnda utredningen beräknas inkomsterna av fältmässigt odlade köksväxter endast för skördeåren 1938 och 1946. LK-delegationen har nu fullföljt beräkningarna för åren 1947/48 och 1948/49 enligt de i den speciella utredningen tillämpade principerna.

Arealer. Definitiva uppgifter över arealerna av fältmässigt odlade köksväxter år 1947 ha erhållits från statistiska centralbyrån. Den totala arealen år 1947 uppgick till 7 375 ha (7 954 ha år 1946). 1947 års areal har tillämpats även för skördeåret 1948.

Hektarskördar. I den speciella utredningen har beräknats såväl normal-skördar som skördesiffror för åren 1938 och 1946. För år 1947 har i vissa fall räknats med samma skördar per ha som år 1946. För vissa produktslag ha uppgifter om skördarnas storlek kunnat erhållas från konserverfabrikerna (dessa uppgifter äro baserade på den inkomna skörden från kontraktsarealerna). För skördeåret 1948 har räknats med normalskörd.

¹ Kungl. Maj:ts prop. nr 253/1944, s. 123.

² Sven Holmström: Utredning rörande jordbrukets inkomster av fältmässiga köksväxtodlingar skördeåren 1938 och 1946.

Priser. Priserna för 1946 års skörd äro kända. Priserna för 1947 års skörd ha kunnat preliminärt beräknas, enär uppgifter om priserna under olika månader förelegat till och med december månad 1947. Priserna för 1947 års skörd ha genomsnittligt varit avsevärt högre än de för 1946 års skörd. Detta synes stå i samband med att 1947 års skörd för flera av de fältmässigt odlade köksväxterna varit svag på grund av den starka torkan. För några produktslag däremot, av vilka normal skörd synes ha erhållits under 1947, ha priserna för detta års skörd legat vid ungefärligen samma nivå som priserna för föregående års skörd och i något fall lägre.

Då priserna för 1947 års skörd i genomsnitt varit väsentligt högre än föregående års priser, och då detta synes stå i samband med det dåliga skördeutfallet 1947, har delegationen icke ansett sig böra räkna med att 1947 års priser genomsnittligt kunna uppnås för 1948 års skörd, enär det i kalkylen förutsatts normalskörd år 1948. Delegationen har därför för produktionsåret 1948/49 tillämpat medeltalet av priserna för 1946 års skörd och de preliminärt beräknade priserna för 1947 års skörd.

Under dessa förutsättningar erhålles en beräknad inkomstsumma för av jordbrukarna fältmässigt odlade köksväxter uppgående till 36,85 milj. kr. 1947/48 och 38,79 milj. kr. 1948/49.

I följande översikt ha de nu beräknade inkomstsummorna för 1947/48 och 1948/49 redovisats tillsammans med de i den speciella utredningen erhållna inkomstsummorna för basåret samt för år 1946/47.

	Milj. kr.	Index 1938/39 = 100
1938/39	13·9	100·0
1946/47	28·5	205·5
1947/48	36·8	264·7
1948/49	38·8	279·1

Mjolk.

År 1946/47. Beräkningarna rörande mjölkproduktionens storlek och användning under år 1946/47 ha utförts på samma sätt som tidigare utom beträffande hemmaförbrukad konsumtionsmjölk. Hemmaförbrukningen av konsumtionsmjölk har tidigare med utgång dels från en av 1938 års jordbruksutredning företagen undersökning för år 1937/38 och dels från en av livsmedelskommissionen verkställd undersökning för år 1941/42 (jfr Kungl. Maj:ts prop. 246/1943) beräknats sjunka med 7 milj. kg per år under åren 1938/39—1941/42, varefter densamma antagits minska i takt med jordbruksbefolkningen (minskningen tidigare beräknad till 1 procent per år) eller i absoluta tal räknat med 5 milj. kg per år. Enligt de undersökningar, som verkställts av de av Kungl. Maj:t tillkallade sakkunniga för utredning av jordbrukets arbetskostnader m. m., kan emellertid numera den årliga nedgången i den befolkning, som förbrukar ifrågavarande mjölk, beräknas till 1,5 procent. Med stöd av denna beräkning har delegationen nu justerat de tidigare beräkningarna rörande hemmaförbrukad mjölk. Man har härvid, liksom tidigare, antagit en från år till år oförändrad mjölkförbrukning per person.¹ Nedgången i kvantiteten hemmaförbrukad mjölk har sålunda med

¹ Enligt socialstyrelsens konsumtionsundersökningar för åren 1940/41—1944/45 kan i fråga om småbrukarhushållen konstateras en ökning av mjölkförbrukningen per person, medan i fråga om lantarbetarhushållen mjölkförbrukningen minskat något. För båda grupperna sammantagna kan en mindre ökning beräknas. Jämfört med socialstyrelsens hushållsundersökning av år 1933/34 har mjölkförbrukningen under krigsåren ökat betydligt i både småbrukar- och lantarbetarhushållen. Med hänsyn till den under senare år inträdda övergången från naturalön till kontantlön, vilken medfört att lantarbetarna övergått från att erhålla mjölk som lön till att inköpa mjölk

utgång från 1938/39 års förbrukning — 537 milj. kg — beräknats till 8 milj. kg per år. I följande tablå har för åren 1938/39 samt 1946/47—1948/49 sammanställts uppgifter om hemmaförbrukad konsumtionsmjölk enligt tidigare och nya beräkningar.

Å r	Tidigare beräkning milj. kg	Ny beräkning milj. kg	Minskning milj. kg
1938/39	537	537	—
1946/47	490	473	17
1947/48	485	465	20
1948/49	480	457	23

År 1947/48. För en bedömning av mjölkproduktionens utveckling under år 1947/48 föreligga uppgifter rörande mjölkinvägningen vid mejerierna t. o. m. januari 1948. Under månaderna september 1947—januari 1948 har mjölkinvägningen uppgått till 1 229 milj. kg mot 1 351 milj. kg samma tid 1946/47, vilket innebär en nedgång med 9 procent. För den återstående delen av produktionsåret har man att räkna med att nedgången genomsnittligt icke kommer att bli lika stark. Man har härvidlag att bl. a. ta hänsyn till att mjölkproduktionen under den kommande betesperioden i denna kalkyl skall bedömas under förutsättning av normala väderleksförhållanden. Detta innebär, att produktionsbetingelserna under sommaren 1948 antagas bli bättre än under sommaren 1947. Å andra sidan har man att beakta att antalet mjölkkor blir lägre under den kommande sommaren och att mjölkkornas kondition torde bli sämre vid betessläppningen i år än ett år tidigare. Med hänsynstagande till nu nämnda omständigheter har mjölkinvägningen vid mejerierna under år 1947/48 uppskattats till 3 300 milj. kg. Med hänsyn till att nyanslutningen till mejerier numera är tämligen ringa, har kvantiteterna utanför mejeri försåld konsumtionsmjölk och lantsmörmjölk bibehållits oförändrade från år 1946/47. I fråga om fodermjölk räknas med en betydande nedgång, beroende på en minskning av antalet gödkalvar.

År 1948/49. Som framgår av beräkningarna rörande slakten längre fram i denna promemoria har antalet mjölkkor antagits förete en mindre ökning under år 1948/49. Medelkoantalet beräknas dock icke bli högre än under år 1947/48. Enär grundförutsättningen för denna kalkyl är normal tillgång på foder för mjölkkorna, har man anledning att för år 1948/49 räkna med att den på längre sikt fortgående stegringen i mjölkproduktionen per ko åter skall göra sig gällande, även om man ej torde böra räkna med samma ökningstakt som under mellankrigstiden.¹ Delegationen har med hänsyn härtill uppskattat mjölkproduktionen per ko under år 1948/49 till 2 510 kg. Denna kvantitet innebär en ökning jämfört med år 1946/47 med 1,0 procent och jämfört med år 1945/46 med 1,5 procent (d. v. s. i båda fallen 0,5 procent per år). Det kan tilläggas, att den beräknade produktionen per ko år 1948/49 överstiger produktionen per ko år 1938/39 med endast 55 kg eller 2,2 procent.

Beräkningarna rörande mjölkproduktionen åren 1938/39 och 1945/46—1948/49 sammanfattas i följande tablå, vilken även belyser mjölkinvägningen vid mejerier.

mot betalning, har man emellertid för lantarbetarnas del att räkna med en minskning av mjölkförbrukningen. Dessa i olika riktning gående tendenser torde medföra att en i stort sett oförändrad genomsnittskonsumtion av mjölk per capita inom jordbruket kan förutsättas för år 1948/49 jämfört med basåret 1938/39.

¹ Stegringen har inom 1942 års jordbrukskommitté beräknats till drygt 1 procent per år under tiden efter 1880 och till omkring 1,5 procent per år under mellankrigsperioden.

	1938/39	1945/46	1946/47	1947/48	1948/49
Medelkoantal, 1 000-tal	1 920	1 872	1 855	1 815	1 815
Procentuell förändring sedan föregående år	—	+ 2·3	— 0·9	— 2·2	+ 0·0
Produktion per ko, kg	2 455	2 472	2 485	2 391	2 510
Procentuell förändring sedan föregående år	—	+ 4·0	+ 0·5	— 3·8	+ 5·0
Total mjölkproduktion, milj. kg ..	4 714	4 627	4 610	4 340	4 557
Procentuell förändring sedan föregående år	—	+ 6·4	— 0·4	— 5·9	+ 5·0
Invägning vid mejerier, milj. kg ..	3 129	3 516	3 522	3 300	3 500
Procentuell förändring sedan föregående år	+ 3·6	+ 7·8	+ 0·2	— 6·3	+ 6·1

Kvantiteterna utanför mejeri försäld konsumtionsmjölk och lantsmörmjölk ha för år 1948/49 behållits oförändrade från år 1947/48, enär skäl för någon ändring härvidlag för närvarande icke torde föreligga. I fråga om fodermjolk har räknats med en uppgång under år 1948/49, beroende på en ökad uppfödning av rekryterings- och gödkalvar.

Beräkningarna rörande mjölkproduktionens användning under år 1938/39 samt under åren 1946/47—1948/49 sammanfattas i följande tablå (milj. kg).

	1938/39	1946/47	1947/48	1948/49
Invägning vid mejerierna	3 129	3 522	3 300	3 500
därav k-mjolk	794	967	974	974
p-mjolk	2 335	2 555	2 326	2 526
Konsumtionsmjölk utanför mejeri .	240	170	170	170
Konsumtionsmjölk till hemmaförbrukning	537	473	465	457
Mjolk till lantsmör	420	140	140	140
Fodermjolk	388	305	265	290
Total mjölkproduktion	4 714	4 610	4 340	4 557

Jordbrukets inkomster av den vid mejerier invägd mjölken har av delegationen i tidigare kalkyler beräknats med användning av priserna på konsumtionsmjölk och smör, varjämte i särskilda beräkningar upptagits skummjölken förrädlingsvärde vid osttillverkningen samt jordbrukets merinkomster av gräddförsäljningen. Detta beräkningssätt torde under en kortare följd av år ge ett i stort sett riktigt uttryck för hur inkomsterna från mejerimjölken förändras. Under den period av elva år, som jordbrukskalkylen nu omspanner, ha emellertid vissa successivt inträdda förändringar i mejerihanteringen blivit av sådan betydelse, att de enligt delegationens mening böra beaktas. Med användning av den hittills tillämpade beräkningsmetodikens infångas nämligen ej tillfullo de merinkomster, som i förhållande till basåret 1938/39 uppkommit genom ökad tillverkning i fråga om mesvaror och andra specialprodukter. Hänsyn har ej heller kunnat tagas till effekten av vissa kvalitetsförskjutningar m. m. Även vissa handelsvinster i samband med försäljningen av smör och ost m. m. ha hittills legat utanför de kalkylerade inkomsterna.

Nu nämnda merinkomster komma till uttryck i mejeriernas avräkningspriser. De avräkningspriser (fr o. m. år 1945/46), som delegationen införskaffat från Svenska mejeriernas riksförening, ge även vid handen, att de till jordbrukarna utbetalda likviderna rätt avsevärt överstigit de belopp, som framkommit med tillämpning av de i kalkylen tidigare använda beräknings-

metoderna. Delegationen har med anledning härav funnit det nödvändigt att vid beräkningarna av jordbrukets inkomster från den invägda mjölken nu bygga på statistiken över mejeriernas avräkningar. Användningen av avräkningspriserna i kalkylen förutsätter, att jämförliga beräkningar kunna åstadkommas såväl för basåret (1938/39) som för de två år, som ligga framåt i tiden och för vilka avräkningspriser ej föreligga vid beräkningstillfället. I samband med omläggningen av kalkylen på denna punkt har därför även verkställts en mera ingående undersökning av bland annat mejerikostnaderna för att därigenom få möjlighet till säkrare beräkning av nettointäkterna för huvudprodukterna smör och konsumtionsmjölk samt av inkomster, som förut icke tillfyllest infångats i beräkningarna, speciellt inkomster av osttillverkning och gräddförsäljning. Genom sammanställning av sålunda beräknade inkomster med de av mejerierna utbetalda likviderna erhåller man ett mått på storleken av de inkomster, som härutöver finnas och som sålunda icke kunnat beräkningsmässigt infångas. Vid prognosberäkningen för de närmaste åren (nu 1947/48 och 1948/49) kan sedan tillämpas det förfarings-sättet, att den summa, som man erhåller på basis av beräknad produktion och förutsatta priser, ökas med lika stort belopp som det, varmed likviderna från mejerierna under de senaste åren överstigit de på motsvarande sätt beräknade inkomsterna. Beräkningsförfarandet illustreras av tabell 3.

Till förklaring av den i tabell 3 upptagna merinkomsten av ost skall anföras följande. Beräkningen av inkomsten utav produktmjölk baseras helt på smörpriset, varemot ingen hänsyn tages till den erhållna skum mjölkens värde, enär denna skum mjölk till större delen återtages av jordbrukarna. Då den av dessa användes till utfodring och värdet härav sålunda kommer in i försäljningsvärdena för kött och fläsk m. m. skulle ett generellt medtagande av skum mjölksvärdet bland inkomsterna för mejerimjölken medföra en dubbelräkning. Vid tillverkning av ost erhålles emellertid ingen skum mjölk att återleverera till jordbrukarna. Osttillverkningen måste därför ge en inkomst, som utöver betalning för mjölkfett med samma pris som vid smörtillverkning innehåller betalning för minst fodervärdet av övriga beståndsdelar i mjölken. Därjämte användas numera till ystning stora mängder skum mjölk, för vilka minst fodervärdet måste uppnås. De sålunda uppnådda värdena utgöra inkomst för jordbruket utöver den inkomst, som framkommer genom inkomstberäkningen på basis av smörtillverkning. Fodervärdet för den genom osttillverkning utnyttjande skum mjölk kan vid gängse värdering (2,5 öre/kg före kriget och 4,5 öre/kg under senare år) beräknas motsvara för år 1938/39 nära 10 milj. kr., för 1945/46 nära 21,5 milj. kr. och för 1946/47 23,7 milj. kr. Endast de belopp, varmed de beräknade merinkomsterna för osttillverkning överstiga dessa tal, utgöra merinkomst ur mejeriekonomisk synpunkt och härleda sig sålunda från att för osten ernåtts ett högre pris än det, som erfordrats för betalning av mjölkfettet efter smörvärdet jämte betalning för skum mjölken med dess fodervärde. Detta fodervärde torde för närvarande kunna anses vara högre än 4,5 öre/kg.

Av tabell 3 framgår, att de nu med hjälp av reviderade metoder utförda beräkningarna över inkomsterna av mejerimjölk givit totalsummor, som komma ganska nära de likvidsummor, som utbetalts av mejerierna. De senare överstiga de beräknade beloppen med 26,3 milj. kr. år 1945/46, 32,4 milj. kr. år 1946/47 samt 22,7 milj. kr. kalenderåret 1947 eller i medeltal för dessa år med 27,1 milj. kr. (Låter man 1947 års siffra ingå med en tredjedel vid medeltalsberäkningen, erhålles för tiden 1 september 1945—31 december 1947 genomsnittsbeloppet 28,4 milj. kr. per år; lägges i stället en tredjedel av 1946/47 års siffra till beloppen för åren 1945/46 och 1947 uppgår genomsnitts-

Tabell 3. Jordbrukets inkomster av mejerimjölk (milj. kr.).

	1938/39	1945/46	1946/47	1947	1947/48	1948/49
<i>Beräknade inkomster.</i>						
K-mjölk (1938/39 k-mjölk o. grädde, fr. o. m. 1945/46 standard. mjölk)	136·5	191·6	211·8	216·4	215·4	214·7
Grädde	—	54·5	63·2	63·6	64·4	65·7
Merinkomst av grädde	7·0	—	—	—	—	—
P-mjölk	247·7	421·9	460·6	459·5	435·4	472·0
Merinkomst av ost ¹	15·8	27·8	31·3	29·0	29·3	30·8
Mjölkrästtillägg	—	65·7	36·7	17·5	17·0	17·5
Differentieringsbidrag	—	3·8	—	14·4	27·5	—
Allmänt missväxtbidrag	—	—	—	15·0	49·5	—
Utgjenningsbidrag	17·4	—	—	19·3	57·1	47·4
Merfrakttillägg	—	0·6	0·5	0·5	0·5	0·5
Kompensation för utebliven prishöjning	—	1·2	0·4	—	—	—
Körlinjebidrag	—	3·4	3·4	3·5	3·7	4·0
Summa beräknade inkomster	424·4	770·4	807·9	838·7	899·8	852·6
<i>Mejeriernas mjölklikvider.²</i>						
Skillnad mellan mjölklikvider och beräknade inkomster	·	796·7	840·3	861·4	·	·
Tillägg i prognosberäkningen	·	26·3	32·4	22·7	·	·
<i>Prognosens summa</i>					27·2	27·4
Inkomst enligt äldre beräkningar	405·3	728·6	766·9	·	927·0	880·0
					858·6	810·7

beloppet under nämnda tidsperiod till endast 25,6 milj. kr. Ett ovägt medeltal av dessa genomsnittsbelopp ger värdet 27,0 milj. kr.) De med utgångspunkt från produktkvantiteterna och priserna beräknade inkomsterna för åren 1947/48 och 1948/49 ha därför höjts med motsvarande belopp eller ca 27 milj. kr., varigenom förhandsberäknade totala likvidsummor av 927 resp. 880 milj. kr. erhållas. Växlingarna i skillnaden mellan beräknad inkomst och faktisk inkomst är förklarlig och är beroende såväl på ofrånkomlig osäkerhet i beräkningarna som dels växlande möjligheter för mejerierna att ernå merinkomster av speciella tillverkningar m. m. och dels skiftande betalningspolitik, som vissa år kan föranleda reserveringar, vilka tagas i anspråk för utbetalning ett annat år. Sedda i förhållande till utbetalningarnas totalsummor äro nämnda växlingar i differenserna små. Om inkomstberäkningarna enligt de nya metoderna givit resultat, som med förhållandevis små belopp understiga de faktiska inkomsterna, så visar jämförelsen med resultatet av tidigare beräkningar, att skillnaderna vid dessa varit tämligen stora, eller omkring 70 milj. kr. Med hänsyn till att kalkylen i främsta rummet utgör ett instrument för mätandet av inkomsternas relativa utveckling, skulle dylika skillnader mellan beräknad och verklig inkomst icke spela så stor roll under förutsättning att den relativa utvecklingen komme till uttryck på ett riktigt sätt. Utvecklingen inom mejerihanteringen har emellertid medfört, att detta krav icke kan uppfyllas utan en sådan omläggning som nu företagits.

Ur beräkningsteknisk synpunkt har det varit lämpligt att beräkna inkomsterna av k-mjölk, grädde, p-mjölk och merinkomst av ost exklusive mjölk-

¹ Se vidare texten.

² Enligt mejeriernas avräkningspriser jämte efterlikvid, fritt mejeri, vid årets medelfetthalt, exkl. värdet av återlevererad skummjölk. Producentbidrag ej medräknade.

³ Motsvaras av prishöjningarna fr. o. m. 10 juni 1947 på konsumtionsmjölk, grädde och ost. Värdet av prishöjningarna 10 juni—31 aug. 1947 ingår under regleringsåret 1947/48.

pristillägg, lokala differentieringsbidrag, 1947/48 års allmänna och differentierade missväxtbidrag för mjölk, värdet av de fr. o. m. 10 juni 1947 beslutade prishöjningarna på konsumtionsmjölk, grädde och ost (ingår fr. o. m. 1 september 1947 i totallikviden) samt vissa andra bidrag. Dessa ha i stället särskilt redovisats i tabellen. Härigenom torde även beräkningsmetodiken framstå klarare.

I de reviderade beräkningarna över mejerikostnaderna, som använts i kalkylen, har för produktionsåren 1947/48 och 1948/49 beaktats den höjning av bensinpriset med 27 öre per liter, som enligt riksdagens beslut träder i tillämpning den 1 april 1948 ävensom motsedd höjning av mejeriarbetarnas löner, vilken preliminärt upptagits till 5 procent från ingången av 1948. Därest lönestegringen blir större än nu nämnts, kommer detta givetvis att medföra en viss stegring av mejerikostnaderna och därmed också en sänkning av avräkningspriserna.

För ytterligare belysning av sammansättningen av jordbrukets inkomster av mejerimjölk har i följande sammanställning för de senaste åren anförts huru stor del av likviden, räknad i öre per kilogram invägd mjölk, som är beroende av de genom försäljningen utvunna produktpriserna resp. olika former av bidrag.

Likvider i öre per kilogram mejerimjölk 1945/46—1948/49.¹

	1945/46	1946/47	1947	1947/48	1948/49
Likvid exkl. nedanstående bidrag..	20·68	22·82	23·23	23·51	23·31
Mjölkipristillägg	1·87	1·04	0·51	0·52	0·50
Allmänt missväxtbidrag	—	—	0·44	1·50	—
Differentierade bidrag	0·11	—	0·42	0·83	—
Utgjenningsbidrag ²	—	—	0·57	1·73	1·33
Total likvid	22·66	23·86	25·17	28·09	25·14

De översta beloppen i kolumnen utvisa likvidernas beroende av försäljningskvantiteter, priser och kostnader. Då prisläget exklusive den prishöjning, som genomfördes den 10 juni 1947, är praktiskt taget samma under 1947, som kalkylerats för 1947/48 och 1948/49, borde också genomsnittspriset exklusive bidragen i princip vara oförändrat sedan 1947. Emellertid har en viss prishöjning på grädde ägt rum den 13 oktober 1947, som beräknas medföra en höjning av avräkningspriset med 0,04 öre/kg. Viktigare är emellertid en förskjutning i proportionerna mellan den högre betalda konsumtionsmjölken och grädden å ena sidan samt den lägre betalda produktmjölken å den andra. Detta medför en höjning av genomsnittspriset under 1947/48 och en därpå följande sänkning under 1948/49, då den beräknade ökade mjölkinvägningen medför, att produktmjölken ökas i proportion till konsumtionsmjölk och grädde. Samtidigt utövar givetvis förändringarna i mejerikostnaderna en inverkan på genomsnittspriset.

Den genomgripande förändring delegationen nu genomfört beträffande metodiken för beräkningen av jordbrukets inkomster av mejerimjölken för senare år har givetvis gjort det nödvändigt att taga motsvarande beräkning för basåret 1938/39 under omprövning. Riksföreningens statistik över avräkningspriserna sträcker sig icke längre tillbaka i tiden än till 1939/40 och är för övrigt fullt jämförbar endast från år 1944 och framåt. I prin-

¹ Enligt mejeriernas avräkningspriser jämte efterlikvid, fritt mejeri, vid årets medelfetthalt exklusive värdet av återlevererad skummjölk. Producentbidrag ej medräknade.

² Motsvaras av prishöjningarna fr. o. m. 10 juni 1947 på konsumtionsmjölk, grädde och ost. Värdet av prishöjningarna 10 juni—31 augusti 1947 ingår under regleringsåret 1947/48.

cip har därför det för år 1938/39 tidigare använda, nyss i korthet beskrivna beräkningssättet bibehållits. Emellertid ha vissa justeringar av de tidigare beräkningarna nu vidtagits. Sålunda har en helt ny beräkning av mejerikostnaderna tillämpats, varvid de i Statistiska centralbyråns publikation »Mejerihantering» för åren 1938 och 1939 redovisade kostnaderna hos andelsmejerierna uppspaltats på olika kostnadsbärare med hjälp av den kostnadsanalys, som finnes i den av SMR utgivna publikationen »Driftsanalyser för svenska mejerier». Vidare har en fullständig beräkning av merinkomsten vid osttillverkningen genomförts (se tabell 3). Förändringarna i förhållande till den hittills tillämpade beräkningen av jordbrukets inkomster av mejerimjölken under basåret 1938/39 framgå av följande sammanställning (milj. kr).

	Äldre beräkning	Ny beräkning
K-mjolk	119·7	136·5
P-mjolk	275·8	247·7
Utjämningsbidrag.....	—	17·4
Merinkomst av ost m. m.....	2·8	15·8
Merinkomst av grädde	7·0	7·0
Summa	405·3	424·4

Beräkningen för år 1938/39 lider av en viss osäkerhet, enär en jämförelse icke kunnat göras med avräkningspriser av samma representativa karaktär som för de senare åren. Vissa förhållanden tala för, att den totala mejerilikviden 1938/39 skulle varit något högre än som beräknats, enär vissa inkomstposter icke kunnat infångas. Å andra sidan torde det mjölkpris, på vilket inkomstberäkningen för konsumtionsmjölk baserar sig, nämligen detaljpriset enligt socialstyrelsens prisstatistik, ha varit högre än det genomsnittligt uppnådda försäljningspriset i detaljhandeln. (För senare år bygger beräkningen på ett vägt genomsnittspris för praktiskt taget hela mjölkförsäljningen.) Denna omständighet torde till stor del utjämna eventuellt bristande redovisning av andra inkomstposter. Det skall i detta sammanhang framhållas, att mejeriernas inkomster av specialtillverkningar samt handelsvinster under 1938/39 icke voro av tillnärmelsevis samma storleksordning som för närvarande.

De nu genomförda förändringarna medföra, att en obruten serie över jordbrukets samlade inkomster sedan basåret 1938/39 för närvarande icke kan uppställas, eftersom jämförbara uppgifter för den viktigaste inkomstposten, mjölken, saknas för åren 1939/40—1944/45. Nämda förhållande saknar betydelse, när kalkylen användes som underlag för prissättningen för det kommande regleringsåret. Det är emellertid önskvärt, att kompletteringar på denna punkt företagas med hänsyn till den betydelse jordbrukets totalkalkyl i sig själv och i förening med annat material har såsom underlag för en tolkning av jordbrukets ekonomiska utveckling under 1940-talet.

Priset på den utanför mejerier försålda konsumtionsmjölken har beräknats på följande sätt.

	1938/39	1946/47	1947/48	1948/49
Minutpris enligt SMR:s statistik, öre/l	24·79	31·38	33·39	33·39
Avgår försäljningskostnader netto, öre/l	3·42	2·50	2·50	2·50
Avgår mjölkavgift, öre/l.....	1·55	—	—	—
Återstår, öre/l	19·82	28·88	30·89	30·89
Återstår efter korr. för svinn, öre/l..	19·43	28·31	30·28	30·28
Producentpris, öre/kg.....	18·87	27·49	29·40	29·40

Som pris på *den hemmaförbrukade konsumtionsmjölken* har t. o. m. december 1947 liksom tidigare använts det enligt särskilda beräkningar framräknade priset på produktmjölk med tillägg av skummjölksvärdet. Värde av denna mjölk har sin motsvarighet på kostnadssidan i beräkningen av värdet av den i naturalönerna ingående mjölken. Enligt det nya lantarbetaravtalet skall mjölk, som försäljes till lantarbetare fr. o. m. januari i år, betalas enligt för resp. län (»länet i övrigt») gällande normalpris på konsumtionsmjölk vid utminutering. Då vid beräkningen av arbetskostnaderna hänsyn tagits till nämnda förändring i löneförmånerna, har priset på hemmaförbrukad mjölk upptagits enligt nyssnämnda avtal. En sammanvägning av normalpriserna på konsumtionsmjölk för »länet i övrigt» med jordbruksbefolkningen i olika län enligt 1940 års folkräkning ger till resultat ett genomsnittspris för landet av 30,72 öre/kg (31,64 öre/l).

De i förevarande kalkyl använda priserna på hemmaförbrukad konsumtionsmjölk framgå av följande sammanställning (öre/kg).

1938/39	1946/47	1947/48	1948/49
13·86	23·17	28·85	30·72

Priset på *mjölk till lantsmör* har beräknats på samma sätt som tidigare (jfr Kungl. Maj:ts prop. 246/1943) och uppgår till följande belopp i öre per kilogram mjölk.

1938/39	1946/47	1947/48	1948/49
10·77	17·95	20·33	18·20

Anledningen till nedgången i priset från år 1947/48 till år 1948/49 är att de särskilda lantsmörsbidragen beräknas bortfalla, samtidigt som de nya bestämmelserna om producentbidrag på mjölk och kontantbidrag till vissa jordbruk träda i kraft.

Producent- och kontantbidrag för mjölk.

Uppgifter rörande det hittillsvarande producentbidraget (exklusive pristillägg motsvarande besparing vid sänkning av arealgränsen för producentbidrag) ha erhållits från Svenska mejeriernas riksförening. Uppgifter om de fr. o. m. 1 juli 1948 utgående producent- och kontantbidragen ha erhållits ur beräkningar, som verkställts för 1947 års centrala lantbrukskommittés räkning.

	1946/47	1947/48	1948/49
Producentbidrag	51·1	49·0	56·0
Kontantbidrag	—	3·4	20·0
Summa	51·1	52·4	76·0

Ersättning för översvämningsskador.

Enligt uppgift från livsmedelskommissionens sektion för administrativa ärenden har ersättning för översvämningsskador utgått med 1,5 milj. kr. under år 1946/47.

Ägg och fjäderfä.

Hönsantalet 1946/47 beräknades i augustikalkylen 1947 till 10 360 000 äldre djur, varav som vanligt 95 procent eller (avrundat) 9 840 000 förut-sattes vara värphöns och resten tuppar. Med utgångspunkt från detta djur-

antal och med ledning av pålaggets storlek enligt hönsräkningarna i april och juni 1947 samt under antagande av normal utgallring framräknades för år 1947/48 en ökning av hönsstammen med ca 1 miljon äldre djur i förhållande till närmast föregående år. Emellertid ansåg delegationen att man med hänsyn till fodersituationen borde räkna med en nedslaktning av äldre höns av större omfattning än som vanligtvis brukar vara fallet, varför hönsantalet 1947/48 upptogs oförändrat i förhållande till år 1946/47. Marknadsutvecklingen under den gångna delen av innevarande produktionsår är visserligen svårbedömbär, men ger icke anledning till någon justering av augustiuppskattningen av hönsantalet.

Vid uppskattningen av hönsantalet under produktionsåret 1948/49 har delegationen som vanligt haft att beakta dels utgallringen av äldre höns och dels pålaggets storlek. Under förutsättning av normal utgallring hösten 1948 bland de yngre årskullarna (slakten av äldre höns blir däremot liten på grund av den redan hösten 1947 företagna kraftiga utgallringen av sådana djur) samt under antagande av att kycklinguppfödningen våren och försommaren samma år på grund av foderbristen ej kommer att omfatta mer än 4 500 000 djur (5 000 000 år 1947), kan hönsstammen beräknas stiga till 11 260 000 djur (varav 10 700 000 värphöns) produktionsåret 1948/49, vilket innebär en ökning med 900 000 djur eller 9 procent från år 1947/48. Att man sålunda har att vänta en uppgång av hönsstammens storlek trots en förutsatt minskad rekrytering i förhållande till närmast föregående år beror på att pålaggen varit relativt stora under de senaste åren. Den onormalt stora fjäderfäslakten hösten 1947 har emellertid verkat fördröjande på ökningen av hönsstammen.

I fråga om äggproduktionen per höna har icke vidtagits någon förändring sedan närmast föregående kalkyl. Antalet upptages till 112 år 1946/47 och till 114 de båda följande åren.

Äggpriset (svensk äggnotering eller motsvarande normalpris med Svenska ägghandelsförbundets månadsinköp som vägningstal) utgjorde år 1946/47 305 öre/kg och kan för år 1947/48 beräknas till 317 öre/kg. Sistnämnda pris har även upptagits i kalkylen för år 1948/49.

Slakten av äldre höns år 1947/48 antogs i augustikalkylen till följd av foderknappheten stiga i förhållande till närmast föregående år, och marknadsutvecklingen motsäger icke detta antagande. För år 1948/49 har räknats med en utgallring av normal storlek, varför hönsslakten detta år antages nedgå i jämförelse med innevarande år. Till följd av att uppfödningen av kycklingar våren 1949 antagits bli större än uppfödningen under 1948, beräknas kycklingslakten stiga i motsvarande mån. Priserna på slaktfjäderfä grunda sig på uppgifter från Svenska ägghandelsförbundet.

Jordbrukets andel av äggproduktion och fjäderfäslakt, vilken anges med ledning av hönsantalet i april, utgjorde 1946/47 77 ³/₄ procent. För de efterföljande åren har räknats med samma procenttal.

Beräkningarna rörande äggproduktion och fjäderfäslakt ha sammanfattats i följande tablåer.

Äggproduktionens storlek och värde.

År	Värphöns, 1 000 st.	Ägg per höna o. år, ¹		Äggproduktion, milj. kg		Pris, öre/kg	Värde, milj. kr	
		st.	kg	Totalt	Jordbruket		Totalt	Jordbruket
1938/39.....	9 210	112	6·61	60·9	53·3	141	85·8	75·1
1946/47.....	9 840	112	6·61	65·0	50·6	305	198·3	154·2
1947/48.....	9 840	114	6·73	66·2	51·5	317	209·9	163·3
1948/49.....	10 700	114	6·73	72·0	56·0	317	228·2	177·5

¹ 59 g st.

Utgallringshönsens antal och värde.

År	Antal till slakt, milj. st.	Pris pr st. kr	Värde, milj. kr Totalt	Jordbruket
1938/39	1·61	1·50	2·4	2·1
1946/47	2·86	3·20	9·2	7·2
1947/48	4·00	2·50	10·0	7·8
1948/49	2·55	3·50	8·9	6·9

Antal och värde av utgallrade kycklingar och ungtuppar.

År	Antal till slakt, milj. st.	Ung- tuppar	Pris per st., kr Kyck- lingar	M:tal (1/4 ung- tupp, 3/4 kyckl.)	Värde, milj. kr Totalt	Jordbruket
1938/39	2·95	1·50	1·00	1·13	3·3	2·9
1946/47	5·00	2·95	1·65	1·98	9·9	7·7
1947/48	4·50	2·65	1·75	1·98	8·9	6·9
1948/49	5·00	3·30	1·85	2·21	11·0	8·6

Storlek och värde av kycklingproduktionen för slakt.

År	Antal till slakt, milj. st.	Pris per st. kr.	Värde, milj. kr Totalt	Jordbruket
1938/39	1·00	1·00	1·0	0·9
1946/47	0·50	1·65	0·8	0·6
1947/48	0·50	1·75	0·9	0·7
1948/49	0·50	1·85	0·9	0·7

Sammandrag av fjäderfäslaktens värde för jordbruket (milj. kr.)

	1938/39	1946/47	1947/48	1948/49
Utgallringshöns	2·1	7·2	7·8	6·9
Kycklingar och ungtuppar	3·8	8·3	7·6	9·3
Summa	5·9	15·5	15·4	16·2

Köttproduktionen.

År 1946/47. Uppgifterna rörande den besiktigade slakten ha hämtats ur den i Jordbruksekonomiska uppgifter återgivna månadsstatistiken. Husbehovsslakten har beräknats med utgång från livsmedelskommissionens statistik över behållen hemslakt enligt utlämnade slaktlicenser och den stämpelkontrollerade slakten enligt livsmedelskommissionens veckostatistik. Statistiska uppgifter saknas emellertid rörande den stämplade slakten och hemslakten av får och häst, enär i samband med frigivandet av slakten av dessa djurslag (hösten 1945 respektive våren 1946) den tidigare redovisningsskyldigheten till livsmedelskommissionen för får och häst slopades. Den stämplade slakten och hemslakten av får och häst under år 1946/47 har antagits utgöra en lika stor procentuell andel av den totala får- respektive hästslakten, som fallet var under senast helt redovisade år. Medelslaktvikterna på storboskap, större och mindre kalv ha framräknats med ledning av livsmedelskommissionens veckostatistik. Medelslaktvikterna på får och häst ha beräknats med ledning av slaktvikterna enligt livsmedelskommissionens veckostatistik för senast kända år och förändringarna i slaktvikterna därefter enligt Sveriges slakteriförbunds statistik över medelvikterna av slaktade kroppar inom slakteriföreningarna.

Tabell 4. Den statistiskt redovisade köttproduktionen år 1946/47.

Djurslag	Antal djur	Medelslaktvikt, kg	Total slaktvikt, ton
<i>Storboskap.</i>			
Besiktigad slakt.....	420 413	197·8	83 158
Stämplad slakt.....	22 191	146·9	3 260
S:a avsaluslakt	442 604	195·2	86 418
Hemslakt.....	844	111·3	94
Totala slakten	443 448	195·1	86 512
<i>Större kalv.</i>			
Besiktigad slakt.....	360 650	49·3	17 780
Stämplad slakt.....	17 268	53·8	930
S:a avsaluslakt	377 918	49·5	18 710
Hemslakt.....	5 564	43·2	240
Totala slakten	383 482	49·4	18 950
<i>Mindre kalv.</i>			
Besiktigad slakt.....	624 270	20·1	12 548
Stämplad slakt.....	42 925	19·5	839
S:a avsaluslakt	667 195	20·1	13 387
Hemslakt.....	67 288	17·6	1 185
Totala slakten	734 483	19·8	14 572
<i>Får och getter.</i>			
Besiktigad slakt.....	192 712	.	.
Stämplad slakt ¹	8 550	.	.
S:a avsaluslakt	201 262	.	.
Hemslakt ¹	36 200	.	.
Totala slakten	237 462	¹ 16·7	3 965
<i>Häst.</i>			
Besiktigad slakt.....	47 746	.	.
Stämplad slakt ¹	1 835	.	.
S:a avsaluslakt	49 581	¹ 314·0	15 568

Resultaten av beräkningarna rörande köttproduktionens storlek sammanfattas i tabell 4. På grundval av dessa kvantitetsberäkningar och de på vanligt sätt beräknade slaktdjurspriserna (inklusive statliga pristillägg på storboskap, större och mindre kalv) kunna inkomsterna från den statistiskt redovisade slakten av nötkreatur, får och häst angivas på följande sätt.

Djurslag	Kvantitet milj. kg	Pris öre/kg	Värde milj. kr.
Storboskap.....	86·5	180	155·7
Större kalv.....	19·0	272	51·7
Mindre kalv.....	14·6	160	23·4
Får.....	4·0	325	13·0
Häst.....	15·6	135	21·1
Summa	139·7		264·9

¹ Beräknade siffror, se härom texten.

En jämförelse mellan å ena sidan den i tabell 4 redovisade slakten (inkl. exporten) av nötkreatur och å andra sidan det antal slaktdjur, som kan beräknas med ledning av storleken av och förändringarna i nötkreatursantalet från 1946/47 års början till dess slut, ger vid handen, att den totala slakten av nötkreatur under år 1946/47 — liksom under de närmast föregående åren — bör ha avsevärt överstigit den i slaktstatistiken redovisade. Differensen mellan den enligt nu nämnda metod beräknade och den redovisade slakten kan sålunda anges till omkring 181 000 djur.

Av en jämförelse mellan å ena sidan det i slaktstatistiken redovisade antalet nötkreatur och å andra sidan antalet till garverierna levererade inhemska hudar och skinn framgår, att under år 1946/47 föreligger en differens av ca 215 000 djur.¹

Såväl en jämförelse mellan kreatursräkningarna och slaktstatistiken som en jämförelse mellan slaktstatistiken och statistiken över antalet till garverier levererade hudar och skinn visar sålunda betydande differenser, vilka huvudsakligen torde förklaras av en ofullständig redovisning av slakten. Med hänsyn härtill torde liksom tidigare ett tillägg för icke redovisad slakt böra göras. Delegationen har med hänsyn bland annat till att kännedomen om förändringarna i lagren av hudar och skinn i viss mån är ofullständig, ansett sig böra göra detta tillägg i enlighet med resultaten från den först gjorda jämförelsen. Den oredovisade slakten av nötkreatur har sålunda upptagits till 181 000 djur. En bedömning av bl. a. avgången ur och rekryteringen av storboskapsklassen ger vid handen, att ca 20 000 storboskap under år 1946/47 icke torde ha redovisats i slaktstatistiken. Återstoden, 161 000 djur, har fördelats på större och mindre kalv efter samma proportioner som den redovisade kalvslakten.

Vid beräkningen av kvantiteterna oredovisat kött av nötkreatur samt värdet av denna oredovisade slakt ha använts samma medelslaktvikter och priser som vid beräkningen av den statistiskt redovisade slakten. Den kvantitets- och värdemässiga uppskattningen av den oredovisade slakten av nötkreatur under år 1946/47 framgår av följande sammanställning.

Djurslag	Antal djur	Kvantitet, milj. kg	Värde, milj. kr
Storboskap	20 000	3·9	7·0
Större kalv	56 000	2·8	7·6
Mindre kalv	105 000	2·1	3·4
Summa	181 000	8·8	18·0

I sammandragstabellen (tabell 7) upptages i fråga om såväl kvantiteterna som inkomsterna summan av den redovisade och den uppskattade oredovisade slakten av nötkreatur.

År 1947/48. Antalet nötkreatur till slakt beräknades i normkalkylen våren 1947 (jfr Kungl. Maj:ts prop. 280/1947) med utgång dels från överväganden rörande nötkreatursstammens storlek vid början och slutet av år 1947/48 och förutsatta förändringar under året i stammens ålderssammansättning samt dels från en viss kalvprocent (89 procent av koantalet vid årets slut). Med ledning av de nu föreliggande preliminära resultaten av husdjursräkningen den 2 juni 1947, den för tiden 2 juni—15 september 1947 redovisade slakten av storboskap samt en under samma månader antagen rekrytering

¹ Statistiken över leveranserna till garverier av inhemska hudar och skinn samt förfarings sättet vid jämförelser mellan densamma och den redovisade slakten ha närmare behandlats i en artikel i Jordbruksekonomiska uppgifter nr 10/1945. Jfr även Kungl. Maj:ts prop. 280/1947.

kan koantalet beräknas bli 1 831 000 djur vid början av år 1947/48. Antalet är 69 000 lägre än som antogs i normkalkylen våren 1947 och 48 000 lägre än det faktiska antalet vid ingången av år 1946/47. Resultatet av kreatursräkningen samt de nu tillgängliga uppgifterna om slakten och skördeutfallet under hösten 1947 medföra vissa justeringar av de tidigare antagandena rörande slakten under år 1947/48 och djurantalet vid 1947/48 års slut.

Slakten av storboskap under år 1947/48 har antagits komma att uppgå till 480 000 djur. Vid denna beräkning har bl. a. hänsyn tagits till de hittills redovisade slaktsiffrorna och den antagna säsongsmässiga fördelningen på olika delar av året samt till antalet storboskap vid årets början och väntade förändringar i detta antal. Koantalet har vid den antagna avgången beräknats sjunka från 1 831 000 vid 1947/48 års början till 1 800 000 vid dess slut. Ungnötsantalet beräknas minska från 557 000 till 500 000 mellan samma tidpunkter. Rekryteringen av ungnötsgruppen kan under nyssnämnda förutsättningar beräknas till 400 000 livkalvar. Med hänsyn till att vid förutsatt normal skörd en ökning av storboskapsstammen kan väntas under år 1948/49 beräknas kalvantalet stiga från 398 000 vid 1947/48 års början till 450 000 vid årets slut. Antalet under år 1947/48 födda kalvar beräknas med ledning av koantalet vid årets slut och en kalvprocent av 89 till 1 602 000 djur. Härav beräknas 1 150 000 kalvar till slakt. Relationen mellan större och mindre kalv för slakt kan för år 1946/47 angivas till 34:66. Med hänsyn till nedgången i mjölkproduktionen och den förändrade prisrelationen mellan större och mindre kalv (innebärande en relativ försämring av priset på större kalv) beräknas slakten av större kalv minska relativt sett så mycket mera än slakten av mindre kalv, att den nämnda relationen förändras till 30:70.

Slakten av häst kan med ledning av de hittills redovisade slaktsiffrorna och den antagna säsongfördelningen uppskattas till 40 000 djur. Härvid har beaktats såväl den under hösten 1947 verkställda som den under våren och sommaren 1948 väntade exporten av hästar (se härom under rubriken export av levande djur).

Slakten av får kan, med ledning av den hittills redovisade slakten samt med hänsyn till den av husdjursräkningarna att döma fortgående minskningen av stammen, uppskattas till 220 000 djur.

Vid beräkningen av köttproduktionens storlek har i fråga om större och mindre kalv samt får samma medelslaktvikter använts, som tidigare redovisats för år 1946/47. För storboskap har med hänsyn till nedgången i slaktvikten under hösten 1947 räknats med en minskning i jämförelse med år 1946/47 av ca 4 kg till 191 kg per djur. Även för häst har medelslaktvikten antagits bli lägre än under år 1946/47. Medelslaktvikten upptages för år 1947/48 till 310 kg mot 314 kg under år 1946/47.

Vid beräkningen av värdet av 1947/48 års köttproduktion har, liksom i fråga om samma års fläskproduktion, använts de i augustikalkylen 1947 upptagna priserna för år 1947/48. Dessa voro beräknade på grundval av de under år 1946/47 erlagda priserna med avdrag för statliga pristillägg. De statliga pristilläggen och den enligt statsmakternas beslut sommaren 1947 och enligt prisöverenskommelsen hösten 1947 beslutade prishöjningen på kött och fläsk för år 1947/48 redovisas liksom i augustikalkylen i särskilda inkomstposter längre fram i denna promemoria.

På grundval av föregående överväganden rörande antalet slaktdjur och medelslaktvikter samt årsmedelpriserna ha kvantiteter och värde för år 1947/48 beräknats på följande sätt.

Djurslag	Antal slaktdjur	Medelslakt- vikt, kg	Köttpro- duktion, milj. kg	Pris, öre/kg	Värde, milj. kr
Storboskap.....	480 000	191·0	91·7	179	164·1
Större kalv	345 000	49·4	17·0	270	46·0
Mindre kalv	805 000	19·8	15·9	139	22·1
Får	220 000	16·7	3·7	324	12·0
Häst	40 000	310·0	12·4	133	16·5
Summa 140·7					260·7

Det bör i detta sammanhang nämnas, att liksom under hösten 1946 en icke obetydlig slakt av föl ägt rum under hösten 1947. Den besiktigade fölslakten har sålunda under månaderna september—december 1947 uppgått till 2 534 djur. Under samma tid 1946 uppgick slakten av föl till 3 692 djur. Under hela produktionsåret 1946/47 besiktigades 5 252 slaktkroppar av föl mot under produktionsåren 1938/39 och 1945/46 603 respektive 1 314 stycken. Inkomsterna av fölslakten ha emellertid, i likhet med vad tidigare varit fallet, icke upptagits i kalkylen trots att denna slakt påverkar antalet föl i de längre fram redovisade kapitalberäkningarna. Svårigheter föreligga nämligen att erhålla uppgifter om priser och medelslaktvikter. Ej heller för år 1948/49 har upptagits någon inkomst av fölslakt.

År 1948/49. Med utgång från det tidigare beräknade antalet nötkreatur samt med beaktande av ålderssammansättningen inom nötkreatursstammen vid 1948/49 års början kan slakten av storboskap uppskattas till 360 000 djur. Koantalet antages förete en mindre ökning och vid årets slut uppgå till 1 830 000 djur. Även antalet ungnöt antages öka och vid utgången av år 1948/49 uppgå till 540 000 djur. Det för rekryteringen av storboskapsstammen erforderliga kalvantalet blir under dessa förutsättningar 450 000 djur. Kalvantalet vid årets slut beräknas till samma antal, varvid förutsatts en fortsatt svag uppgång i antalet storboskap under påföljande år. Antalet under år 1948/49 födda kalvar beräknas med ledning av koantalet vid årets slut och kalvprocenten (89 %) till 1 629 000 djur. Härav beräknas 1 199 000 kalvar återstå till slakt. Med hänsyn till den i jämförelse med 1947/48 förbättrade tillgången på mjölk antages relationen mellan större och mindre kalv bli 32: 68, mot 30: 70 år 1947/48.

Avgången ur häststammen har under åren 1946/47 och 1947/48 varit mycket stor. Rekryteringen, som under samma tid varit förhållandevis låg, beräknas med ledning av antalet stobetäckningar bli ändå lägre under år 1948/49. Med hänsyn härtill beräknas avgången ur häststammen under sistnämnda år bli 35 000 djur. Denna avgång betraktas i kalkylen i sin helhet som slakt. Någon särskild inkomst av hästexport har sålunda ej upptagits.

Slakten av får synes med hänsyn till fortsatt minskning av fårstammen kunna upptagas till 200 000 djur.

Vid beräkningen av köttproduktionens storlek under år 1948/49 ha i fråga om storboskap, större och mindre kalv samt får använts samma medelslaktvikter, som tidigare redovisats för år 1946/47. I fråga om häst har använts samma medelslaktvikt som för år 1947/48.

Beräkningen av priserna, vilken skett i samråd med livsmedelskommis-sionens slaktbyrå, har verkställts med utgång från värdet av 1947/48 års kött- och fläskproduktion enligt de i det föregående återgivna beräkningarna ökat med det belopp om 75 milj. kr, som enligt prisöverenskommelsen hösten 1947 skall tillföras jordbruket under år 1947/48 genom höjda priser. Härvid ha 1946/47 års genomsnittspriser enligt augustikalkylen justerats så, att det enligt prisöverenskommelsen avsedda inkomstillskottet

skall erhållas. Vid denna justering ha de fr. o. m. den 15 september 1947 gällande priserna på olika djurslag varit vägledande. De på detta sätt beräknade, för år 1947/48 erforderliga genomsnittspriserna ha lagts till grund för beräkningen av värdet av 1948/49 års kött- och fläskproduktion.

Köttproduktionens storlek och värde under år 1948/49 har på grundval av de i det föregående verkställda uppskattningarna beräknats på följande sätt.

Djurslag	Antal slaktdjur	Medelslakt- vikt, kg	Köttpro- duktion, milj. kg	Pris, öre/kg	Värde, milj. kr
Storboskap.....	360 000	195·0	70·2	204	143·2
Större kalv	384 000	49·4	19·0	300	57·0
Mindre kalv	815 000	19·8	16·1	205	33·0
Får	200 000	16·7	3·3	345	11·4
Häst	35 000	310·0	10·8	125	13·5
Summa 119·4					258·1

Fläskproduktionen.

År 1946/47. Den statistiskt redovisade slakten av svin framgår av följande sammanställning. Medelslaktvikterna för avsalusvinen ha beräknats med ledning av veckostatistiken över den totala avsaluslakten. Medelslaktvikten för hemslaktade svin har antagits vara 90,0 kilogram.

	Antal djur	Medelslakt- vikt, kg	Totala slakten, ton
<i>Svin.</i>			
Besiktigad slakt.....	992 244	88·9	88 210
Stämplad slakt	20 045	87·0	1 743
S:a avsaluslakt	1 012 289	88·9	89 953
Hemslakt	383 375	90·0	34 504
Totala slakten	1 395 664	89·2	124 457

Den inom ransoneringens ram verkställda slakten av svin under senare år har liksom den redovisade slakten av nötkreatur icke helt motsvarat den slakt, som faktiskt äger rum. Med utgång från svinräkningarna kunna emellertid beräkningar utföras rörande totalproduktionen av svin. Bortsett från de felkällor, som uppkomma till följd av att fullständigheten hos svinräkningarna kan variera från år till år, giva dessa beräkningar resultat, som äro fullt jämförbara och fria från systematiska fel. Enligt beräkningar, som för basåret 1938/39 ge överensstämmelse med den i inkomst-kalkylen redovisade produktionen av slaktsvin, kan totalproduktionen av svin under år 1946/47 angivas till 1 549 000 st. I detta antal ingår en ökning av avelssvinen under året med omkring 16 000 st. Totalproduktionen av slaktsvin under år 1946/47 uppgick sålunda enligt dessa beräkningar till 1 533 000 st. Den inom ransoneringen redovisade slakten utgjorde enligt förestående sammanställning 1 396 000 st. Skillnaden mellan dessa tal utgör 137 000 st. eller 8,9 procent av den beräknade totalproduktionen av slaktsvin. I likhet med beräkningssättet vid de senaste kalkyltillfällena har delegationen vid fastställandet av fläskproduktionens storlek och värde utgått från den beräknade totalproduktionen av slaktsvin. I inkomst-kalkylen har räknats med samma medelslaktvikt för svin utanför ransoneringen som för den redovisade slakten. Vid angivandet av svinslaktens värde har räknats med samma pris för olika delar av slakten.

Ären 1947/48 och 1948/49. Kvoten mellan totalantalet producerade svin år 1946/47 (inklusive ökningen i antalet avelssvin) och det häremot svarande antalet suggbetäckningar utgör 8,72. Denna kvot utgör till följd av en viss ofullständighet i betäckningsstatistiken icke ett korrekt mått på det faktiska antalet slaktsvin per betäckning. Under antagande av oförändrad representativitet hos betäckningsstatistiken kan emellertid nämnda kvot användas för beräkningar av totalproduktionen av slaktsvin under åren 1947/48 och 1948/49.¹

Under antagande av samma intervall mellan betäckning och slakt vid 1947/48 års början som vid dess slut kan antalet slaktsvin beräknas med utgång från 12 månaders betäckningar. Denna beräkning förutsätter, att medelslaktvikten bör vara densamma vid såväl början som slutet av år 1947/48. Med hänsyn till den hittillsvarande och väntade utvecklingen beträffande medelslaktvikterna synes emellertid rimligt att antaga en minskning av medelvikterna under år 1947/48 från 90 till 85 kg. En sådan utveckling får antagas förutsätta en minskning av uppfödningstiden. Samtidigt kommer emellertid de slaktade svinens antal att ökas till följd av att svin härrörande från betäckningar, som ägt rum under en längre tidsperiod än 12 månader, komma att slaktas. Delegationen har ansett sig böra utgå från detta senare beräkningssätt. Under förutsättning av nyssnämnda minskning av medelslaktvikten och uppfödningstiden beräknas sålunda totalproduktionen av svin under år 1947/48 till 1 732 000 st. I detta antal ingår emellertid slakten av smågrisar (80 000 st.), vilken skall avdragas (denna slakt redovisas särskilt under rubriken försäljning av smågrisar). Å andra sidan bör antalet ökas med 16 000 st. med hänsyn till den minskning av antalet avelssvin, varmed räknas i det följande. Totalproduktionen av slaktsvin under år 1947/48 kan sålunda beräknas till 1 668 000 st. Den genomsnittliga slaktvikten kan beräknas till 88,0 kg och den totala fläskproduktionen till 146,8 milj. kg. (Det förstnämnda beräkningssättet, som utgår från 12 månaders betäckningar, ger till resultat en fläskproduktion av 147,3 milj. kg.)

För en uppskattning av antalet slaktsvin under år 1948/49 föreligger betäckningsstatistiken för tiden augusti 1947—januari 1948. Antalet betäckta sugor har enligt denna statistik varit något högre än ett år tidigare. Med hänsyn till att den mycket starka ökning av antalet betäckningar, som ägde rum under våren och sommaren 1947, icke torde kunna väntas under innevarande år, har uppskattningen av antalet betäckningar under våren och sommaren 1948 gjorts med ledning av bl. a. betäckningsfrekvensen under åren 1944—46. På grundval av dessa överväganden har antalet betäckta sugor under år 1947/48 beräknats till 185 000 st. Antages vidare att intervallet mellan betäckningar och slakt blir detsamma vid 1948/49 års slut som vid dess början, kan totalproduktionen av svin angivas till 1 613 000 st. Delegationen har emellertid ansett det rimligt att antaga att intervallet mellan betäckning och slakt åter ökar under år 1948/49, så att medelslaktvikten vid detta års slut blir densamma som vid 1947/48 års början, d. v. s. 90 kg. Under denna förutsättning minskar slaktsvinens antal till 1 570 000 st. till följd av att svin härrörande från betäckningar under en kortare tidsperiod än 12 månader komma att slaktas. I detta antal ingår en beräknad ökning av avelssvinen under året med 9 000 st. Totalproduktionen av slakt-

¹ Antagandet av oförändrad representativitet torde medföra någon underskattning av den för åren 1947/48 och 1948/49 beräknade produktionen. Vid den av statistiska centralbyrån företagna kontrollen av betäckningsstatistiken i samband med granskningen av husdjursräkningarna har nämligen för åren 1945—1947 konstaterats en fortlgående ökad brist i den löpande betäckningsstatistiken.

svin under år 1948/49 kan sålunda beräknas till 1 561 000 st. Den genomsnittliga medelslaktvikten har beräknats till 88 kg och den totala fläskproduktionen till 137,4 milj. kg. (Det förstnämnda beräkningssättet, som utgår från 12 månaders betäckningar och oförändrad medelslaktvikt, ger till resultat en fläskproduktion av 136,3 milj. kg.)

Svinslakt utanför jordbruket utöver 1938/39 års slakt beräknas under år 1946/47 uppgå till 1 milj. kg. Från och med år 1947/48 beräknas slakten utanför jordbruket ha nedgått till förkrigsnivå, varför intet avdrag från fläskproduktionen göres i inkomstkalkylen för åren 1947/48 och 1948/49.

Medelpriset för år 1946/47 har beräknats på vanligt sätt och inkluderar statliga pristillägg. Medelpriset för år 1947/48 är det i augustikalkylen 1947 upptagna priset. De sammanlagda beloppen av statliga pristillägg och beslutade prishöjningar för år 1947/48 redovisas i särskilda inkomstposter. Beräkningen av priset för år 1948/49 framgår av den redogörelse, som tidigare lämnats för beräkningen av köttpriserna för samma år.

Svinslaktens storlek och värde under åren 1946/47—1948/49 enligt de i det föregående verkställda beräkningarna har sammanställts i följande tablå.

Å r	Antal slaktsvin, 1 000 st.	Medelslakt- vikt, kg	Kvantitet, milj. kg	D:o efter avdrag för slakt utan- för jord- bruket	Pris, öre/kg	Värde, milj. kr
1946/47 ¹	1 533	89·2	136·7	135·7	242	328·4
1947/48 ²	1 668	88·0	146·8	146·8	234	343·5
1948/49	1 561	88·0	137·4	137·4	259	355·9

Statliga pristillägg för kött och fläsk.

Enligt beslut av statsmakterna har som kompensation för den kostnadsökning för år 1947/48, som förorsakas jordbruket genom höjda priser på kli, utbetalats statliga pristillägg på slaktdjursprodukter till ett belopp av 5,5 milj. kr. Detta belopp upptages i kalkylen som en särskild inkomstpost för år 1947/48. För år 1948/49 upptages ingen motsvarande inkomstpost. I fråga om år 1946/47 inkludera de använda priserna de statliga pristillägg, som utbetalats under nämnda år.

Beslutad prishöjning på kött och fläsk.

Enligt beslut av statsmakterna skall jordbruket under år 1947/48 tillföras ett belopp av 60 milj. kr. genom en höjning av priserna på slaktdjursprodukter. Utöver dessa prishöjningar skall jordbruket enligt prisöverenskommelsen hösten 1947 tillföras en inkomstförbättring på slaktdjursprodukter om 15 milj. kr. Dessa belopp om sammanlagt 75 milj. kr. upptagas i kalkylen som en särskild inkomstpost under år 1947/48.

Försäljning av smågrisar.

År 1947/48. Under innevarande år har en betydande slakt av smågrisar måst företagas. Enligt uppgift från livsmedelskommissionens slaktbyrå beräknas den sammanlagda slakten av smågrisar till 80 000 djur. Den genomsnittliga slaktvikten beräknas till 14 kg, vilket motsvarar en levande vikt av 21,5 kg. Den totala slaktvikten kan sålunda anges till 1,1 milj. kg, vilket motsvarar en levande vikt av sammanlagt 1,7 milj. kg. Då de slaktade

¹ Härav i slaktstatistiken icke redovisade svin till ett antal av 137 000 st eller 12·2 milj. kg motsvarande ett värde av 29·5 milj. kr.

² Exkl. slakt av smågrisar; se härom under rubriken Försäljning av smågrisar.

smågrisarna vid inköpen från jordbruket betalats med 200 öre per kilogram levande vikt, kan inkomsten av smågrisslakt beräknas till 3,4 milj. kr. För år 1948/49 upptages icke någon inkomst av smågrisslakt.

Försäljning av militärhästar.

I samband med beräkningarna rörande husdjursantalets förändringar ha uppgifter inhämtats från militärmyndigheterna rörande beräknade försäljningar och inköp av militärhästar åren 1946/47, 1947/48 och 1948/49. Resultatet av beräkningarna, vilka utförts på samma sätt som tidigare (se Kungl. Maj:ts prop. 267/1946 s. 116) framgår av följande sammanställning.

	1946/47			1947/48			1948/49		
	Antal	Milj. kr.		Antal	Milj. kr.		Antal	Milj. kr.	
Militärens inköp									
Remonter	500	1.0		509	1.0		513	1.0	
Övriga hästar	1 150	1.7	2.7	1 000	1.5	2.5	1 000	1.5	2.5
Avgår									
Slakt av militärhästar ...	1 250	0.5		1 450	0.6		800	0.3	
Försäljning till jordbrukare	4 600	3.1	3.6	500	0.3	0.9	300	0.2	0.5
Nettoinkomst resp. -utgift för jordbruket			-0.9			+1.6			+2.0

Export av levande djur.

År 1946/47. Exporten av nötkreatur har omfattat ca 1 080 djur och exporten av svin ca 150 djur. Det sammanlagda värdet för jordbruket av denna utförsel uppgår till 1,1 milj. kr. Hästexporten har omfattat drygt 6 500 djur,¹ representerande ett värde av ca 8,5 milj. kr. Jordbrukets sammanlagda inkomster av utförseln av levande djur kan sålunda upptagas till 9,6 milj. kr.

Åren 1947/48 och 1948/49. Under början av produktionsåret 1947/48 fortsattes och avslutades i huvudsak den med Sovjetunionen och Polen avtalade exporten av hästar och nötkreatur. Sammanlagt hade fram till kalenderårsskiftet utförts ca 15 200 hästar och ca 5 900 nötkreatur till ett värde för jordbruket av 18,2 respektive 5,4 eller sammanlagt 23,6 milj. kr. För närvarande (februari 1948) pågår en export av hästar till Frankrike omfattande 1 000 djur till ett värde av 1,4 milj. kr. Till Sovjetunionen återstår att exportera ett antal hingstar. Värdet kan här sättas till 0,6 milj. kr. I handelsavtal med Italien och Ungern förutsattes viss hästexport, vilken troligtvis kommer till stånd och kan beräknas tillföra jordbruket 3 å 4 milj. kr. Med Polen komma handelsförhandlingar att upptagas under våren, men om storleken av den hästexport, som kan komma att avtalas med detta land liksom om annan ytterligare hästexport, kan för närvarande ingenting sägas. Den fortsatta exporten av nötkreatur och svin under året till Sovjetunionen och Polen beräknas inom lantbruksförbundet tillföra jordbruket ett inkomstbelopp av 2,2 milj. kr. Den sammanlagda inkomstsommen för jordbruket av exporten av levande djur under 1947/48 har med stöd av angivna uppgifter upptagits till ca 31 milj. kr.

Beträffande utförseln av levande djur under 1948/49 väntas denna

¹ Djurexportens fördelning på produktionsår som vanligt i enlighet med handelsstatistiken Enligt uppgift från statens hästexportberedning försålde för exportändamål år 1946/47 ca 1 000 fler hästar än som här upptagits (och motsvarande antal färre under den gångna delen av 1947/48).

Tabell 5. Husdjursantalet den 15 september år 1939 samt åren 1946—1949.

	1939	1946	1947	1948	1949
<i>Hästar.</i>					
3 år och däröver ¹	502 000	462 000	444 000	417 000	401 000
Unghästar	78 000	73 000	58 000	41 000	33 000
Föl	48 000	32 000	26 000	18 000	18 000
Summa unghästar och föl	126 000	105 000	84 000	59 000	51 000
Summa hästar	628 000	567 000	528 000	476 000	452 000
<i>Nötkreatur.</i>					
Oxar	7 000	3 000	2 000	2 000	2 000
Tjurar, 2 år och däröver	31 000	30 000	29 000	28 000	28 000
Kor	1 920 000	1 879 000	1 831 000	1 800 000	1 830 000
Summa oxar, tjurar och kor	1 958 000	1 912 000	1 862 000	1 830 000	1 860 000
Ungnöt	564 000	579 000	557 000	500 000	540 000
Kalvar under 1 år	467 000	440 000	398 000	450 000	450 000
Summa nötkreatur	2 989 000	2 931 000	2 817 000	2 780 000	2 850 000
<i>Svin.</i>					
Fargaltar	5 000	3 800	3 900	3 800	3 900
Modersuggor	156 000	120 700	136 600	121 000	130 000
<i>Höns.²</i>					
Äldre höns.....	7 675 000	6 695 000	7 250 000	7 250 000	7 880 000
Unghöns och kycklingar	2 580 000	3 600 000	3 890 000	3 500 000	3 890 000
Summa höns	10 255 000	10 295 000	11 140 000	10 750 000	11 770 000

vad nötkreatur och svin angår enligt uppgift från lantbruksförbundet tillföra jordbruket 2,5 milj. kr. Med någon nämnvärd export av hästar har delegationen ansett sig icke böra räkna och har därför icke upptagit någon dylik i förevarande sammanhang. Skulle en mera betydande hästexport ändock komma till stånd, torde denna komma att medföra en minskning av den eljest kalkylerade slakten av hästar och har därigenom alltså i viss mån beaktats vid beräkningen av storleken av denna slakt. Vid hästexport utvinnes emellertid ett högre värde per djur än vid slakt, vilket medför, att jordbrukets inkomster i händelse av dylik export kommit att upptagas för lågt i den föreliggande kalkylen.

Ull.

Kvantiteterna ull ha liksom tidigare beräknats med ledning av antalet tackor. Medelpriset på ull för år 1946/47 har beräknats till 384 öre/kg. Ullpriset för åren 1947/48 och 1948/49 har upptagits till 401 respektive 434 öre/kg. Genomsnittspriserna äro beräknade med hänsyn till den höjning, som kommer att äga rum fr. o. m. den 1 maj 1948.

Förändringar i kreaturskapitalet.

Hästantalet har beräknats på samma sätt som i tidigare kalkyler. Fölantalet den 15 september 1947 och 1948 har sålunda beräknats med ledning av betäckningsstatistik och slakt. Fölantalet i september 1949 har antagits vara detsamma som ett år tidigare. Antalet unghästar och hästar över 3 år i september 1948 och 1949 har beräknats med utgång från hästantalet

¹ Exkl. militärhästar.

² Exkl. höns utanför jordbruket.

Tabell 6. Husdjursantalet den 15 september år 1939 samt åren 1946—1949, värderat i 1938/39 års priser.

	Pris kronor pr st.	Kreaturskapital i milj. kronor				
		1939	1946	1947	1948	1949
<i>Hästar.</i>						
3 år och däröver ¹	675	338·9	311·8	299·7	281·5	270·7
Unghästar	750	58·5	54·8	43·5	30·8	24·8
Föl	300	14·4	9·6	7·8	5·4	5·4
Summa		411·8	376·2	351·0	317·7	300·9
<i>Nötkreatur.</i>						
Kor, tjurar och oxar	370	724·5	707·4	688·9	677·1	688·2
Ungnöt	325	183·3	188·2	181·0	162·5	175·5
Kalvar	100	46·7	44·0	39·8	45·0	45·0
Summa		954·5	939·6	909·7	884·6	908·7
<i>Svin.</i>						
Fargaltar	225	1·1	0·9	0·9	0·9	0·9
Modersuggor	135	21·1	16·3	18·4	16·3	17·6
Summa		22·2	17·2	19·3	17·2	18·5
<i>Höns.²</i>						
Äldre höns.....	3	23·0	20·1	21·8	21·8	23·6
Unghöns och kycklingar.....	2	5·2	7·2	7·8	7·0	7·8
Summa		28·2	27·3	29·6	28·8	31·4
Totalsumma		1 416·7	1 360·3	1 309·6	1 248·3	1 259·5
Värdeförändring från närmast föregående år		—	—	— 50·7	— 61·3	+ 11·2

i september 1947 samt antagen slakt och export ävensom beräknade försäljningar och inköp av militärhästar. I beräkningen har även antalet självdöda djur beaktats.

Förändringarna i nötkreatursantalet ha beträffande kor, ungnöt och kalvar behandlats i samband med beräkningarna rörande köttproduktionen. Antalet oxar i september 1948 och 1949 har bibehållits oförändrat i förhållande till antalet i september 1947, medan antalet tjurar minskats med 1 000 stycken.

Antalet fargaltar och modersuggor har antagits förete en nedgång under år 1947/48 till 1946 års nivå och en mindre uppgång under år 1948/49.

Förändringarna i medelantalet äldre höns (antalet i april respektive år) och uppfödningen av unghöns och kycklingar samt jordbrukets andel i hönsstammen ha behandlats i samband med beräkningarna rörande äggproduktionen. Antalet äldre höns i september respektive år beräknas liksom i tidigare kalkyler vara 10 procent lägre än antalet i april.

Jordbrukets varuförråd.

I 1943 års vårkalkyl intogs på förslag av 1942 års jordbrukskommitté bl. a. beräkningar rörande förändringarna i jordbrukets förråd av fodermedel. För basåret 1938/39 beräknades därvid en lagerökning, värderad till 30 milj. kr.

¹ Exkl. militärhästar.

² Exkl. höns utanför jordbruket.

Tabell 7. Översikt över jordbrukets inkomster åren 1938/39 och 1946/47—1948/49.

Varuslag m. m.	1938/39			1946/47			1947/48			1948/49		
	Kvantitet milj. kg	Pris öre/kg	Värde milj. kr	Kvantitet milj. kg	Pris öre/kg	Värde milj. kr	Kvantitet milj. kg	Pris öre/kg	Värde milj. kr	Kvantitet milj. kg	Pris öre/kg	Värde milj. kr
Höstvete.....	556	17·21	95·7	433	26·13	113·1	130	30·65	39·8	360	28·25	101·7
Vårvete.....	108	19·11	20·6	87	28·71	25·0	157	34·60	54·3	155	32·50	50·4
Råg.....	247	16·25	40·1	189	26·10	49·3	100	29·40	29·4	221	28·25	62·4
Arealltillägg.....	—	—	—	—	—	—	—	—	18·7	—	—	—
Korn.....	96	14·02	13·5	69	22·50	15·5	109	26·50	28·9	70	24·50	17·2
Fraktersättning.....	—	—	—	—	—	0·6	—	—	0·3	—	—	0·7
Havre.....	132	11·57	15·3	118	18·75	22·1	147	20·75	30·5	122	20·75	25·3
Ärter.....	15·0	19·14	2·9	18·4	36·23	6·7	10·9	40·55	4·4	18·4	40·55	7·5
Oljeväxter.....	—	—	—	—	—	21·5	—	—	41·1	—	—	51·7
Spånadsväxter.....	—	—	—	—	—	3·8	—	—	4·9	—	—	5·4
Potatis, mat.....	755	5·72	43·2	915	13·43	122·9	915	14·15	129·5	915	14·00	128·1
„, fabriks-.....	273	4·50	12·3	200	7·37	14·7	155	8·50	13·2	250	8·25	20·6
Sockerbetor.....	1 834	3·05	55·9	1 777	5·09	90·4	1 495	5·56	83·1	1 675	5·47	91·6
Hö.....	88	5·64	5·0	94	9·55	9·0	87	18·40	16·0	86	10·00	8·6
Halm.....	40	2·19	0·9	42	2·05	0·9	43	3·75	1·6	43	3·00	1·3
Köksväxter.....	—	—	13·9	—	—	28·5	—	—	36·8	—	—	38·8
Mejerimjolk ¹	3 129	13·56	424·4	3 522	23·86	840·3	3 300	28·09	927·0	3 500	25·14	880·0
K-mjolk utanför mejeri- „till hemmaför- brukning.....	240	18·87	45·3	170	27·49	46·7	170	29·40	50·0	170	29·40	50·0
Lantsmörmjolk.....	537	13·86	74·4	473	23·17	109·6	465	28·85	134·2	457	30·72	140·4
Producent- och kontant- bidrag för mjolk.....	420	10·77	45·2	140	17·95	25·1	140	20·33	28·5	140	18·20	25·5
Ersättning för översväm- ningsskador.....	—	—	3·5	—	—	51·1	—	—	52·4	—	—	76·0
Ägg.....	53·3	141	75·1	50·6	305	154·2	51·5	317	163·3	56·0	317	177·5
Slakt av fjäderfä.....	—	—	5·9	—	—	15·5	—	—	15·4	—	—	16·2
Storboskap ²	89·0	105	93·5	90·4	180	162·7	91·7	179	164·1	70·2	204	143·2
Kalv, större ²	34·3	151	51·8	21·8	272	59·3	17·0	270	46·0	19·0	300	57·0
„, mindre ²	13·1	98	12·8	16·7	160	26·8	15·9	139	22·1	16·1	205	33·0
Får ²	3·4	174	5·9	4·0	325	13·0	3·7	324	12·0	3·3	345	11·4
Häst ²	11·8	44	5·2	15·6	135	21·1	12·4	133	16·5	10·8	125	13·5
Svin ²	145·6	135	196·6	135·7	242	328·4	146·8	234	343·5	137·4	259	355·9
Statligt pristillägg på kött och fläsk.....	—	—	—	—	—	—	—	—	5·5	—	—	—
Beslutade prishöjningar på kött och fläsk.....	—	—	—	—	—	—	—	—	75·0	—	—	—
Smågrisar.....	—	—	—	—	—	—	3·17	200	3·4	—	—	—
Militärhästar.....	—	—	0·5	—	—	—	—	—	1·6	—	—	2·0
Ull.....	0·7	185	1·3	0·8	384	3·2	0·7	401	3·0	0·7	434	3·1
Export av levande djur.....	—	—	5·6	—	—	9·6	—	—	31·0	—	—	2·5
Summa inkomster.....	—	—	1 366·3	—	—	2 391·2	—	—	2 627·0	—	—	2 598·5
Index.....	—	—	100·0	—	—	175·0	—	—	192·3	—	—	190·2
Förändringar i kreaturs- kapitalet.....	—	—	—	—	—	— 50·7	—	—	— 61·3	—	—	+ 11·2
Summa.....	—	—	1 366·3	—	—	2 340·5	—	—	2 565·7	—	—	2 609·7
Index.....	—	—	100·0	—	—	171·3	—	—	187·8	—	—	191·0

¹ Beräkningen av värdet redovisas i tab. 3.² Siffrorna avse den totala slakten. Ifråga om år 1946/47 har den utanför ransoneringen verkställda slakten av nötkreatur och svin beräknats till följande kvantiteter och belopp: för storboskap 3·9 milj. kg (7·0 milj. kr), för större kalv 2·8 (7·6), för mindre kalv 2·1 (3·4) samt för svin 12·2 (29·5).³ Levande vikt; 1·1 milj. kg slaktad vikt.

Tabell 8. Sammandrag av jordbrukets inkomster åren 1938/39 och 1946/47—1948/49, milj. kr.

	1938/39	1946/47	1947/48	1948/49
Brödsäd	156·4	188·0	142·5	215·2
Övrig spannmål	31·7	44·3	63·8	50·0
Potatis och sockerbeter	111·4	228·0	225·8	240·3
Stråfoder	5·9	9·9	17·6	9·9
Olje- och spånadsväxter	—	25·3	46·0	57·1
Köksväxter	13·9	28·5	36·8	38·8
Summa vegetabiliska produkter	319·3	524·0	532·5	611·3
Index	100·0	164·1	166·8	191·5
Mjölk och mejeriprodukter	592·8	1 074·3	1 192·1	1 171·9
Ägg och slaktfjäderfä	81·0	169·7	178·7	193·7
Slaktdjur	365·8	611·3	688·1	614·0
Övrigt	7·4	11·9	35·6	7·6
Summa animaliska produkter	1 047·0	1 867·2	2 094·5	1 987·2
Index	100·0	178·3	200·0	189·8
Samtliga inkomster	1 366·3	2 391·2	2 627·0	2 598·5
Index	100·0	175·0	192·3	190·2
Förändringar i kreaturskapitalet	—	—50·7	—61·3	+11·2
Summa	1 366·3	2 340·5	2 565·7	2 609·7
Index	100·0	171·3	187·8	191·0

Vid senare beräkningstillfällen har inom delegationen ifrågasatts, att denna post skulle uteslutas ur basen med hänsyn bl. a. till att man alltsedan införandet av prognosberäkningar under förutsättning av normalskörd icke tar hänsyn till uppkomna förändringar i varuförråden. I samband med att en genomgripande omläggning av jordbrukskalkylen nu äger rum, finnes anledning upptaga till omprövning ett borttagande av denna post ur kalkylen. Den har på grund härav icke upptagits i sammandragstabellen.

Jordbrukets kostnader.

Den föreliggande beräkningen grundar sig beträffande de flesta kostnadsposterna på samma principer som tillämpats vid föregående kalkyler. Dock har på vissa punkter vidtagits principiella förändringar grundade på de utredningar, som utförts inom de sakkunniga för utredning rörande rationaliseringens inverkan på jordbrukets arbetskostnader m. m. De sakkunnigas utredningar pågingo vid tiden för förra vårkalkylen men hade då icke kunnat föras fram så långt, att några slutresultat kunde angivas mer än i fråga om grundförbättringar. Dessutom hade emellertid utredningarna rörande jordbrukets arbetskostnader fortskridit så långt, att de därvid erhållna preliminära resultaten ansågos kunna införas i kalkylen. I fråga om kostnaderna för avskrivning och underhåll av maskiner och redskap exklusive traktorer förelåg en preliminär siffra för år 1947/48, vilken infördes i kalkylen ehuru med viss av livsmedelskommissionen verkställd reduktion.

De sakkunniga ha nu till väsentlig del slutfört sina utredningar och ha till livsmedelskommissionen överlämnat en skrivelse med förslag beträffande tillämpandet av de nya beräkningarna i vårkalkylen 1948 jämte bilagor innehållande de specialutredningar, som verkställts av de sakkunniga eller på deras uppdrag.

De av de sakkunniga hittills utförda utredningarna ha avsett jordbrukets kostnader för maskiner och redskap, traktorer, ekonomibyggnader och grundförbättringar ävensom arbetskostnaderna. De sakkunnigas fortsatta utredningsarbete gäller i huvudsak kostnaderna för el-kraft samt räntekostnaderna.

Utredningen om kostnaderna för grundförbättringar hade, såsom ovan omnämnts, slutförts före förra vårkalkylen, och de nya beräkningsresultaten tillämpades redan i denna kalkyl för produktionsåret 1947/48. Beträffande de utredningar, som framkommit efter förra vårkalkylens upprättande och vars resultat av LK-delegationen tillämpats i föreliggande kalkyl, skall i det följande lämnas vissa kommentarer.

Vad kostnaderna för maskiner och redskap (avskrivning och underhåll) beträffar, ha dessa tidigare beräknats på så sätt, att den för basåret upptagna kostnaden uppräknats för de följande åren med hjälp av ett index över prisutvecklingen för maskiner och redskap. Såväl avskrivnings- som underhållskostnaderna, vilka varit sammanförda i en post, ha sålunda i kalkylen ingått med en fast volym och hänsyn har vid kostnadsberäkningen endast tagits till prisförändringarna för de olika åren. I enlighet med de sakkunnigas förslag ha kostnaderna i de nya beräkningarna uppdelats på avskrivningskostnader och underhållskostnader. Avskrivningskostnaderna ha därvid beräknats på återanskaffningsvärden, vilket i princip överensstämmer med hittillsvarande beräkningsmetod. Förändringen består däri, att utvecklingen av maskinparkens volym nu också beaktats. Härvid har tillämpats en 15-årig avskrivningsperiod, så att en 15-del av de senaste 15 årens sammanlagda inköp avskrivits för varje år. Underhållskostnaderna ha i de nya beräkningarna erhållits ur livsmedelskommissionens deklarationsundersökning. Då denna återspeglar underhållskostnadernas faktiska utveckling, kommer den av maskinparkens tillväxt beroende ökningen i underhållskostnaden härigenom att beaktas till skillnad mot vad tidigare varit fallet. Då resultat från deklarationsundersökningen icke föreligger för senare år än 1945, har framräkning skett för de följande åren.

Redan i vårkalkylen 1947 införde LK-delegationen — på rekommendation av ovan nämnda sakkunniga — avskrivningskostnader för traktorer med tillämpande av 15-årig avskrivningsperiod. I den nu föreliggande kalkylen har LK-delegationen efter förslag av de sakkunniga sammanslagit samtliga avskrivnings- och underhållskostnader, alltså även för traktorer, till en post benämnd »Maskiner och redskap (avskrivning och underhåll)». Detta innebär endast en metodisk förenkling, vilken ansetts särskilt befogad, eftersom de nu tillämpade underhållskostnaderna enligt deklarationsundersökningen jämväl inkludera underhållskostnader för traktorer.

Den förutvarande kostnadsgruppen »Traktorkostnader» har i följd härav utgått och ersatts med en kostnadsrubrik för driv- och smörjmedel. Kostnaderna för jeepar ha tidigare icke varit medtagna i kalkylen beroende på, att dessa först fr. o. m. år 1947/48 varit av betydelse ur kostnadssynpunkt.

Beträffande kostnaderna för ekonomibyggnader ha ovannämnda sakkunniga baserat sina förslag på en av Statens Forskningskommitté för Lantmannabyggnader (SFL) utförd undersökning. LK-delegationen har ansett sig böra följa de sakkunnigas förslag. De nya beräkningarna äro liksom de tidigare grundade på en fast volym. Den nu tillämpade volymen har erhållits vid SFL:s undersökningar. En principiell förändring föreligger emellertid i det hänseendet, att de i kalkylen nu införda beräkningarna innehålla avskrivningskostnader beräknade på återanskaffningsvärden. Ti-

digare ha avskrivningskostnaderna hållits oförändrade sedan basåret. Den rörliga delen av byggnadskostnaderna i den hittills tillämpade kalkylen, nämligen underhållskostnaderna, har tidigare fortlöpande beräknats i enlighet med utvecklingen av lantbruksförbundets byggnadskostnadsindex. Då en specialindex för ekonomibyggnader under senare år beräknats inom SFL, har denna index tillämpats vid de nu utförda beräkningarna över byggnadskostnadernas förändringar.

I fråga om arbetskostnaderna må anföras, att de sakkunnigas utredning innebär en fullständig omläggning av kalkylen, vilken nödvändiggjorts på grund av övergången från naturallön till kontantlön. Arbetskostnadskalkylen är nu alltigenom baserad på timlöner. Omläggningen av arbetskostnadskalkylen har även varit förenad med en prövning av arbetskraftsvolymen.

De här berörda ändringarna i kalkylförfarandet beröras utförligare i den följande texten för de enskilda kostnadsgrupperna.

I övrigt har den i Kungl. Maj:ts prop. nr 280/1947 framlagda kalkylen för produktionsåret 1946/47 nu i stort sett kunnat slutjusteras, sedan fullständigare uppgifter om kvantiteter och priser för nämnda produktionsår nu kunnat erhållas än vid upprättandet av värkalkylen 1947. Även den i januari 1947 utförda beräkningen för produktionsåret 1947/48 har av samma skäl kunnat justeras.

Det prismaterial, som ligger till grund för kalkylen för året 1947/48, sträcker sig i vissa fall ej längre fram än till december 1947 eller januari 1948. För återstående månader under produktionsåret har i dylika fall delvis förutsatts samma prisläge som det senast kända. I vissa fall däremot har det varit nödvändigt att ägna uppmärksamhet även åt sådana prisförändringar, som äro att emotse under produktionsårets återstående del. I enlighet med principerna vid tidigare beräkningar ha dock inga andra prisförändringar tagits i beaktande än sådana, som vid beräkningstillfället varit genomförda eller ansetts tämligen säkra. För vissa förnödenheter — t. ex. handelsgödselmedel — äro priserna fastställda för hela produktionsåret 1947/48. Hänsyn har tagits till de ändrade taxorna för järnvägstransporter, vilka i viss mån påverka priserna på handelsgödsel.

Prognosen för produktionsåret 1948/49 bygger som vanligt på den förutsättningen, att senast kända prisläge kommer att bli oförändrat i samtliga de fall, då kännedom saknats om eventuella prisförändringar eller beträffande storleken av dessa. I vissa fall förutsattes liksom i tidigare kalkyler att några förskjutningar i kvantiteterna icke komma att äga rum från det vid kalkyltillfället pågående produktionsåret 1947/48 till det år, som prognosen avser (1948/49). I regel har dock räknats med volymförskjutningar — t. ex. på grund av ändrade importmöjligheter (oljekraftfoder, kli, fiskmjöl), förutsatt förändring i produktionens storlek (betmassa, drank, drav), förändrad tillgång på el-kraft (kvävehaltiga gödselmedel) o. s. v.

En metodisk förändring har vidtagits i fråga om tillämpandet av prisstatistiken vid beräkandet av kostnadssummor för handelsgödselmedel. Förut ha kvantiteterna av de olika gödselslagen för gödselår ($\frac{1}{7}$ — $\frac{30}{100}$ %) fått gälla för produktionsår, men priserna ha beräknats som enkla medeltal av månadspriserna för produktionsår. Priserna ha emellertid nu omräknats till gödselår, så att de tillämpade priserna motsvara den tid, kvantiteterna avse.

1. Handelsgödsel och kalk.

Handelsgödsel.

År 1946/47. För produktionsåret 1946/47 ha definitiva siffror beträffande förbrukningen av handelsgödsel nu kunnat erhållas från livsmedelskommissionen. Totalt sett innebära de nya siffrorna en ökad kostnad för handelsgödsel om 2,17 milj. kr. i jämförelse med vårkalkylen 1947.

Kostnadsökningen står i främsta rummet i samband med större förbrukade kvantiteter av kalksalpeter, kalisalt och superfosfat än de i vårkalkylen upptagna. För andra slag av handelsgödsel föreligger emellertid en mindre förbrukning än den i vårkalkylen 1947 upptagna.

För chilesalpeter hade i vårkalkylen räknats med ett genomsnittligt pris av 19: — kr/dt. Priset fastställdes senare under produktionsåret till 23: — kr. Detta högre pris var mer än tillräckligt för att eliminera den kostnadsminskning gentemot vårkalkylen för chilesalpeter, som eljest skulle ha inträffat på grund av lägre kvantitet än den i vårkalkylen upptagna.

År 1947/48. I vårkalkylen 1947 räknades för år 1947/48 med de gamla priserna (1946/47 års priser), eftersom prissättningen å handelsgödselmedel för gödselåret 1947/48 ($\frac{1}{7}$ 1947— ∞ 1948) då icke var beslutad. I den nu utförda kalkylen ha de senare beslutade priserna tillämpats. Vidare har hänsyn tagits till den prishöjning, som räknas med fr. o. m. februari 1948 på grund av de höjda taxorna för järnvägstransporter.

Kostnaderna för handelsgödselmedel under produktionsåret 1947/48 äro enligt den nu uppgjorda kalkylen icke mindre än 13,0 milj. kr lägre än enligt beräkningen i vårkalkylen 1947. Denna betydande minskning står helt i samband med att de kvantiteter av kvävehaltiga gödselmedel, som i vårkalkylen 1947 hade räknats med, nu ha måst kraftigt reduceras på grund av de i samband med el-kraftsbristen försämrade produktionsmöjligheterna. I följande tablå anges siffrorna enligt prognosen i vårkalkylen 1947 i jämförelse med de i nu upprättad kalkyl upptagna kvantiteterna.

	Enligt vårkalkylen 1947	Enligt vårkalkylen 1948
Chilesalpeter	24 000	22 000
Kalksalpeter	130 000	78 000
Kalkkväve	50 000	44 000
Svavelsyrad ammoniak	15 000	4 000
Kalkammonsalpeter	70 000	60 000

Kostnadsminskningen för handelsgödsel under 1947/48 i jämförelse med prognosen i vårkalkylen 1947 skulle ha blivit ännu kraftigare, om icke en betydligt större förbrukning av kalisalt och superfosfat nu hade förutsatts, än vad som räknats med i förra vårkalkylen. De nu upptagna kvantiteterna överstiga kvantiteterna enligt prognosen våren 1947 med för kalisalt 10 000 ton (räknat som 40-procentig vara) samt för superfosfat 23 000 ton (räknat som 20-procentig vara).

År 1948/49. I prognosen för produktionsåret 1948/49 har i fråga om kalksalpeter, som är den största kvävekomponenten, räknats med 100 000 ton, vilket visserligen är en större kvantitet än den, som räknats med för 1947/48 men lägre än vad som kan anses som normal förbrukning. För de inhemska kvävegödselmedlen har räknats med något större kvantiteter än under produktionsåret 1947/48. För kalisalt och fosforhaltiga gödselmedel har liksom för produktionsåret 1947/48 insatts 1946/47 års kvantiteter avrundade till jämna tusental ton.

I fråga om priserna har tillämpats de för gödselåret 1947/48 gällande priserna, dock med hänsynstagande till att de i samband med taxehöjningarna vid statens järnvägar inträffade prishöjningarna under produktionsåret 1948/49 bliva gällande för hela året.

Beträffande priserna på handelsgödselmedel har redan i inledningen till kostnadspromemorian påpekats, att priserna nu äro beräknade för gödselår. Priser och kvantiteter motsvara nu sålunda samma tidsperiod. Tidigare har räknats med kvantiteter för gödselår och priser för produktionsår.

De nu i kalkylen insatta priserna avse alltså såväl för basåret som för senare år ovägda 12-månadersmedeltal för gödselår ($\frac{1}{12}$ — $\frac{30}{100}$). Liksom i tidigare kalkyler avse priserna stockholmsområdet.

Jämförande översikt rörande försörjningen med kväve under olika år.

Med de kvantiteter kvävehaltiga handelsgödselmedel, som förbrukats under året 1946/47, skulle tillförseln av rent kväve ha ökat med nära 50 procent sedan basåret 1938/39. Kvantiteten rent kväve har under detta år varit lägre än under produktionsåret 1945/46. Under produktionsåret 1947/48 skulle enligt nu upptagna kvantiteter kvävegödselmedel den totala tillförseln av kväve vara endast ca 20 procent större än under basåret. På grund av att en mycket betydande del av ökningen i användandet av kvävegödselmedel representeras av kalksalpeter och kalkammonsalpeter (bådaddera med den relativt låga kvävehalten 15,5 procent), är ökningen av gödselkvantiteterna större än ökningen i tillförseln av rent kväve.

Här berörda siffror belysas närmare i följande sammanställning, där kvävegödselmedlen omräknats till rent kväve för såväl basåret som produktionsåren 1945/46—1948/49.

	1938/39		1945/46		1946/47	
	ton gödsel	ton N	ton gödsel	ton N	ton gödsel	ton N
Chilesalpeter ($\times 0.16$)	47 000	7 520	16 500	2 640	21 300	3 408
Kalksalpeter ($\times 0.155$)	66 000	10 230	122 700	19 019	135 200	20 956
Kalkkväve ($\times 0.180$)	29 000	5 220	71 300	12 834	45 500	8 190
Svavelsyrad ammoniak ($\times 0.208$)	21 000	4 368	16 900	3 515	9 200	1 914
Kalkammonsalpeter ($\times 0.155$)	4 200	651	40 300	6 247	45 800	7 099
Summa	167 200	27 989	267 700	44 255	257 000	41 567
Index	100.0	100.0	160.1	158.1	153.7	148.5

	1947/48		1948/49	
	ton gödsel	ton N	ton gödsel	ton N
Chilesalpeter ($\times 0.16$)	22 000	3 520	20 000	3 200
Kalksalpeter ($\times 0.155$)	78 000	12 090	100 000	15 500
Kalkkväve ($\times 0.180$)	44 000	7 920	45 000	8 100
Svavelsyrad ammoniak ($\times 0.208$)	4 000	832	7 000	1 456
Kalkammonsalpeter ($\times 0.155$)	60 000	9 300	65 000	10 075
Summa	208 000	33 662	237 000	38 331
Index	124.4	120.3	141.7	137.0

Kalk.

Kostnaderna för kalk äro som vanligt beräknade enligt kvantitetsuppgifter från kalkbruken och deras försäljningsorganisationer. Justering av de i vårkalkylen 1947 upptagna kvantiteterna för år 1946/47 har kunnat verkställas, enär leveransuppgifter för ytterligare ett år (1947) nu kunnat erhållas. Kvantitetssiffran för produktionsåret 1946/47 får sålunda nu anses definitiv. För produktionsåren 1947/48 och 1948/49 har tills vidare räknats med samma kvantiteter som för år 1946/47, vilket står i överensstämmelse med förfaringssättet vid tidigare kalkyltillfällen.

Förutom den justering, som kunnat verkställas på grund av att uppgifter nu finnas tillgängliga för år 1947, har även verkställts en komplettering av det statistiska underlaget, i det att uppgifter från tre mindre kalkbruk, vilka tidigare icke varit representerade i beräkningarna, kunnat erhållas. Inläggandet av kvantiteterna från dessa kalkbruk inverkar högst obetydligt på den relativa utvecklingen av jordbrukets kostnader för kalk.

Den justering, som nu verkställts, sedan 1947 års leveranser blivit kända, innebär en viss nedgång i den årliga förbrukningen av jordbrukskalk. Kostnaderna för kalk år 1947/48 äro likväl något högre än enligt vårkalkylen 1947, vilket sålunda helt står i samband med höjda priser.

Priserna på kalk ha beräknats efter samma principer som i de senaste kalkylerna och äro högre än enligt vårkalkylen 1947.

Kvantiteter, å-priser och värdesummor för handelsgödsel och kalk ha sammanförts i tabell 9.

2. Kostnad för inköpt utsäde.

Denna kostnadspost avser liksom i tidigare beräkningar de merkostnader (kostnader för rensning, handelskostnader m. m.), som jordbruket får vidkännas vid inköp av utsäde. Kostnaderna avse liksom tidigare endast spannmålsutsädet, enär marginalkostnaderna för fröer svårigen kunna beräknas för basåret 1938/39.

Kostnaderna för 1947/48 ha av livsmedelskommissionens avdelning för vegetabiliska produkter beräknats till 6,5 milj. kr. Denna summa har tillämpats även för år 1948/49.

3. Köpfodermedel.

Liksom vid tidigare beräkningar ha uppgifter om kvantiteter inhämtats från livsmedelskommissionen, spannmålsbolaget och i vissa fall — t. ex. i fråga om fabriksavfall — från vederbörande industriföretag. Priserna äro liksom tidigare i flera fall beräknade som ovägda medeltal av de under produktionsåret gällande normalpriserna. För vissa köpfodermedel ha vägda medeltal tillämpats. Så är t. ex. fallet med priserna på mineralfoder, vitaminpreparat, sockerbetsavfall m. m.

Beträffande produktionsåret 1946/47 ha nu definitiva uppgifter kunnat erhållas om förbrukning (eller i vissa fall tillverkning) av samtliga fodermedel. Även priserna äro definitiva för år 1946/47, och beräkningarna få sålunda anses avslutade för detta produktionsår.

För produktionsåret 1947/48 har viss ledning beträffande förbrukningen av olika köpfodermedel kunnat erhållas genom kännedom om förbrukning eller tillverkning under hittills gångna månader under produktionsåret. Vidare har hänsyn tagits till bl. a. 1947 års skörd (i fråga om sockerbetsavfall, kli av inhemsk tillverkning), beräknad förbrukning av potatis och korn till industriändamål (drank, drav), slaktens omfattning (blodmjöl, köttmjöl, foderbenmjöl) samt importmöjligheter och nuvarande lager (majs, kli, olje-

Tabell 9. Kostnadsberäkning för handelsgödsel och jordbrukskalk.¹

	1938/39		1946/47		1947/48		1948/49	
	förbrukn. ton, (kr/dt)	milj. kr	förbrukn. ton, (kr/dt)	milj. kr	förbrukn. ton, (kr/dt)	milj. kr	förbrukn. ton, (kr/dt)	milj. kr
Chilesalpeter	47 000 (17·38)	8·17	21 300 (23—)	4·90	22 000 (23—)	5·06	20 000 (23—)	4·60
Kalksalpeter	66 000 (16·68)	11·01	135 200 (22—)	29·74	78 000 (22·44)	17·50	100 000 (22·44)	22·44
Kalkkväve	29 000 (17·18)	4·98	45 500 (20·90)	9·51	44 000 (23·20)	10·21	45 000 (23·29)	10·48
Svavelsyrad amm. ..	21 000 (16—)	3·36	9 200 (22·78)	2·10	4 000 (26·04)	1·04	7 000 (26·12)	1·83
Kalkammonsalpeter	4 200 (15·85)	0·67	45 800 (17·77)	8·14	60 000 (18·83)	11·30	65 000 (18·22)	12·30
Kalisalt 40 %	88 400 (12·37)	10·94	110 200 (19·86)	21·89	110 000 (19·87)	21·86	110 000 (19·87)	21·86
Superfosfat 20 %	281 000 (7·25)	20·37	323 300 (12·90)	41·71	323 000 (11·90)	38·44	323 000 (11·90)	38·44
Benmjöl	2 700 (10·80)	0·29	—	—	—	—	—	—
Thomasfosfat	22 000 (6·95)	1·53	13 100 (13·75)	1·80	13 000 (13·32)	1·73	13 000 (13·40)	1·74
Summa		61·32		119·79		107·14		118·69
Jordbrukskalk (omräknad i ren CaO) ²	197 000 (2·25)	4·43	172 000 (3·57)	6·14	172 000 (3·90)	6·71	172 000 (3·89)	6·69
Summa milj. kr		65·75		125·93		113·85		120·38
Index		100·0		191·5		173·2		183·1

kraftfoder, fiskmjöl m. m.). I vissa fall ansluta sig de för 1947/48 beräknade kvantiteterna helt till kvantiteterna av motsvarande fodermedel under 1946/47.

För produktionsåret 1947/48 äro priserna i vissa fall, t. ex. i fråga om kli och oljekraftfoder, på förhand fastställda för hela produktionsåret. I andra fall, t. ex. i fråga om dikalciumfosfat, äro priserna fastställda för obestämmd tid av det nya produktionsåret. I de fall, då fastställda priser icke finnas för hela nämnda produktionsår, tillämpas de priser, som nu äro gällande.

För produktionsåret 1948/49 har vid upprättandet av prognosberäkningarna tagits liknande hänsyn som de, vilka nyligen anförts beträffande beräkningarna för år 1947/48. I många fall ansluta sig de för 1948/49 beräknade kvantiteterna helt till kvantiteterna för motsvarande fodermedel under 1947/48. I vissa fall erhållas emellertid avvikelser på grund av att det i prognosen för 1948/49 räknats med normala skördar (betmassa). I andra fall åter har tagits hänsyn till förändrad omfattning av slakten (köttmjöl, blodmjöl, foderbenmjöl).

Den nu upprättade kalkylen avviker såväl beträffande kvantiteter som pri-

¹ Priserna på handelsgödselmedel, vilka äro ovägsda medeltal av månadspriserna inom stockholmsområdet, avse liksom kvantiteterna gödselår. I fråga om kalk avse såväl priser som kvantiteter produktionsår.

² Kalkpriset beräknat 8 × Mellersta Sverige + 3 × Calcium (billigaste sorten).

ser på flera punkter från vårkalkylen 1947. För året 1946/47 föreligga de största avvikelserna från vårkalkylen i fråga om majs, kli och oljekraftfoder. Beträffande fabriksavfall och animaliskt foder m. m. avviker den nu upprättade kalkylen för år 1946/47 relativt obetydligt från vårkalkylen 1947.

För produktionsåret 1947/48 uppvisar den nu upprättade kalkylen mycket stora avvikelser i jämförelse med förra vårkalkylen. I första hand gäller detta gruppen kraftfoder, för vilken grupp kostnadssumman enligt den nya kalkylen är ca 28 milj. kr. högre än enligt vårkalkylen 1947. Denna betydande avvikelse står i samband med, att det på grund av den dåliga skörden 1947 har ansetts angeläget att såväl söka få in så stora kvantiteter kraftfoder som möjligt från utlandet, som att taga i anspråk befintliga lager. För grupperna fabriksavfall och animaliskt foder m. m. äro avvikelserna från vårkalkylen 1947 relativt sett mindre betydande.

I jämförelse med vårkalkylen 1947 visar den nya kalkylen för år 1946/47 en sänkning av kostnader för fodermedel med i runt tal 8 milj. kr. samt för år 1947/48 en ökning av kostnaderna med omkring 32 milj. kr.

Beräkningarna redovisas siffermässigt i tabellerna 10 och 11 A—D samt 12—14. I det följande lämnas en kort översikt beträffande kostnadsberäkningarna för olika köpfodermedel.

Förbrukning av majs.

Livsmedelskommissionen beräknar förbrukningen för foderändamål under år 1946/47 till 48 000 ton. I vårkalkylen 1947 räknades med 60 000 ton. För år 1947/48 har nu räknats med att 90 000 ton kommer att förbrukas som foder, under det att i vårkalkylen 1947 för detta produktionsår räknades med 50 000 ton. För produktionsåret 1948/49 har kalkylerats med 60 000 ton majs för foderändamål.

Priset på majs är för produktionsåret 1946/47 oförändrat i jämförelse med vårkalkylen. För produktionsåret 1947/48 har emellertid införts rörliga priser enligt en stigande prisskala. Ett ovägt medeltal av månadspriserna har beräknats. Det ovägda genomsnittspriset har tillämpats även för år 1948/49.

Förbrukning av kli.

Förbrukningen av kli under produktionsåret 1946/47 har nu definitivt kunnat beräknas, sedan fullständiga uppgifter föreligga om import, utvinning vid handels- och löneförmalning under produktionsåret samt utgående lager vid produktionsårets slut. Även för produktionsåret 1947/48 ha betydande justeringar kunnat företagas, då nu såväl skördeförhållandena (1947) som ingående lager äro kända och importmöjligheterna bättre kunnat överblickas.

För år 1946/47 innebär justeringen en minskning gentemot vårkalkylen av den förbrukade kvantiteten *vetekli* med icke mindre än 20 000 ton. Även den förbrukade kvantiteten av rågkli är lägre än enligt vårkalkylen (nedgång 2 000 ton). Mindre betydande justeringar förekomma även i fråga om havre- och kornkli.

För produktionsåret 1947/48 upptogs i vårkalkylen 225 000 ton *vetekli*. Nu beräknas 193 500 ton kunna ställas till förfogande under året. För *rågkli* räknades i vårkalkylen med 16 600 ton. Denna kvantitet har i kalkylen sänkts till 1 500 ton, vilket endast motsvarar den kvantitet av rågkli, som kan erhållas vid löneförmalning. Detta står i samband med att hela kvantiteten rågkli från handelskvarnarna numera inblandas i vetekliet och försäljes som vetekli.

För produktionsåret 1948/49 äro importmöjligheterna givetvis ännu svårbedömbara. Tills vidare har i fråga om råg- och kornkli räknats med samma kvantiteter som under det innevarande produktionsåret, medan för vetekli räknats med en betydande nedgång i förbrukningen. I fråga om havrekli har räknats med en mindre ökning i jämförelse med 1947/48.

För vete-, råg- och kornkli lämnas i följande översikt detaljerade siffror beträffande den beräknade förbrukningen av kli av inhemsk tillverkning resp. import.

V e t e k l i, t o n			
	1946/47	1947/48	1948/49
Från handelskvarnar	84 000	87 500	87 500
» övriga kvarnar	7 300	7 500	7 500
Import och lagerförbrukning ..	137 000	98 500	75 000
Summa	228 300	193 500	170 000

R å g k l i, t o n			
	1946/47	1947/48	1948/49
Från handelskvarnar	8 000	—	—
» övriga kvarnar	1 600	1 500	1 500
Summa	9 600	1 500	1 500

K o r n k l i, t o n			
	1946/47	1947/48	1948/49
Från handelskvarnar	4 600	3 400	3 400
Husbehovsförmalning i Norrland	6 250	6 250	6 250
Summa	10 850	9 650	9 650

Priserna på samtliga klislag äro för år 1946/47 oförändrade gentemot vårkalkylen. För år 1947/48 är räknat med den prishöjning (2 kr/dt) för samtliga klislag som enligt statsmakternas beslut tillämpas. För produktionsåret 1948/49 har räknats med de nu gällande priserna.

Förbrukning av oljekraftfoder.

I vårkalkylen 1947 beräknades förbrukningen till 165 000 ton för produktionsåret 1946/47. Den definitiva kvantiteten under detta år stannade vid 156 000 ton.

För produktionsåret 1947/48 räknades i vårkalkylen 1947 med en förbrukning av endast 140 000 ton. Det har emellertid på grund av 1947 års svaga skörd ansetts önskvärt att under produktionsåret 1947/48 tillhandahålla så stora kvantiteter oljekraftfoder som möjligt. Livsmedelskommissionen räknar därför nu med att förbrukningen under 1947/48 skall komma att uppgå till omkring 200 000 ton.

För produktionsåret 1948/49 har räknats med en förbrukning av 175 000 ton.

Numera tillhandahålles åter linkakor och linkaksmjöl i oblandad form. Då priserna emellertid äro desamma som för övrigt oljekraftfoder, har det icke ansetts erforderligt att redovisa linkakorna separat.

Priserna på oljekraftfoder äro under produktionsåret 1947/48 oförändrade gentemot produktionsåret 1946/47. Samma pris (36 kr/dt) har insatts i kalkylen även för året 1948/49.

Gruppen kraftfoder (tabell 3 A) uppvisar på grund av här anförda justeringar ca 10 milj. kr. lägre kostnader för år 1946/47 än enligt vårkalkylen 1947 samt för år 1947/48 en ökning jämfört med de i vårkalkylen 1947 beräknade kostnaderna med ca 31 milj. kr.

Förbrukning av fodercellulosa.

Den totala försäljningen av cellulosa till foderändamål under år 1946/47 uppgick till 9 805 ton, varav 7 700 ton av Spannmålsaktiebolaget beräknas ha blivit levererat till jordbruket. Denna kvantitet har inlagts i kalkylen för år 1946/47. Restlagret på 13 000 ton oriven cellulosa har exporterats. För åren 1947/48 och 1948/49 har följaktligen icke räknats med någon fodercellulosa till jordbruket. Priset under år 1946/47 var oförändrat 15,25 kr/dt.

Förbrukning av fabriksavfall.

Svenska sockerfabriksaktiebolaget har lämnat definitiva uppgifter om såväl försäljningen av melass, betmassa och betfor under år 1946/47 som de priser förbrukarna fått betala. I tabell 11 C redovisas försäljningen till betodlare respektive övriga jordbrukare var för sig.

De nya siffrorna avvika delvis från de i vårkalkylen 1947 tillämpade. Den nu upprättade definitiva kalkylen för år 1946/47 avviker dock endast obetydligt från vårkalkylen 1947. För produktionsåret 1947/48 har emellertid företagits mera betydande justeringar, vilka framför allt stå i samband med det svaga skördeutfallet 1947 och därav betingad omställning av tillverkningen vid bl. a. brännerier och bryggerier. Beträffande produktionsåret 1948/49 har vid beräkningen av kvantiteterna för fabriksavfall förutsatts normalskörd. I det följande kommenteras beräkningarna rörande de olika slagen av fabriksavfall.

Tillverkningen av *melass* uppgick under produktionsåret 1946/47 till 58 299 ton. Förbrukningen till foderändamål uppgick under samma år enligt uppgift från Svenska sockerfabriksaktiebolaget till 35 297 ton. För produktionsåret 1947/48 har en preliminär beräkning verkställt av Svenska sockerfabriksaktiebolaget. Enligt denna beräkning skulle direktförbrukningen för utfodringsändamål uppgå till 41 600 ton. För produktionsåret 1948/49 räknas på inkomstsidan med en normal sockerbetsskörd. Med hänsyn till detta borde vid i övrigt oförändrade förhållanden melasskvantiteten under detta år bli större än under 1947/48. 1947 års sockerbetsskörd har emellertid enligt uppgift från Svenska sockerfabriksaktiebolaget på grund av betornas sammansättning givit en ovanligt hög procent av melass. Man kan därför icke utan vidare räkna med att melasskvantiteten under 1948/49 skall stå i proportion till ökningen i den beräknade sockerbetsskörden gentemot 1947. En beräkning utförd inom livsmedelskommissionen grundad på proportionen mellan betkvantitet och melasskvantitet under normala år har givit till resultat de i tabell 11 C insatta kvantiteterna.

Priserna på melass 1946/47 och 1947/48 ha meddelats av Svenska sockerfabriksaktiebolaget. För år 1948/49 har räknats med samma pris som 1947/48.

Förbrukningen av *betmassa* under produktionsåret 1946/47 var redan i förra vårkalkylen angiven med definitiva siffror. För produktionsåret 1947/48 ha preliminära kvantiteter angivits av Svenska sockerfabriksaktiebolaget. Kvantiteterna äro på grund av 1947 års låga sockerbetsskörd avsevärt lägre än de i vårkalkylen 1947 upptagna kvantiteterna.

För året 1948/49 har förutsatts samma relativa ökning av kvantiteten betmassa som beräknats för sockerbetsskörden. Den till betodlare respektive icke betodlare försålda kvantiteten har fördelats efter samma proportioner

som 1947/48. Eftersom hela förändringen i kvantiteten sockerbetsavfall på grund av den för 1948/49 förutsatta normalskörden fått inverka på betmassakvantiteten, finnes icke skäl att räkna med någon ändring i tillverkningen av *betfor*. Kvantiteten *betfor* har sålunda hållits oförändrad i jämförelse med 1947/48.

I fråga om *betfor* föreligger däremot en mindre prisjustering i jämförelse med förra vårkalkylen såväl för produktionsåret 1946/47 som 1947/48. Denna justering står icke i samband med ändrade prisbestämmelser utan beror på att i föregående kalkyl icke tagits hänsyn till det högre priset på *betfor* i norra Sverige samt det högre pris, som betingas vid försäljning i små kvantiteter. Det i vårkalkylen 1947 tillämpade priset har sålunda varit något för lågt.

Förbrukningen av *drank* har som vanligt beräknats under förutsättning att varje hl potatis vid brännvinstillverkning ger 1 hl *drank* och att potatisens hektolitervikt är lika med 70. För år 1946/47 föreligger en mindre justering av den i vårkalkylen 1947 upptagna kvantiteten. För år 1947/48 räknades i vårkalkylen 1947 med normal skörd och under denna förutsättning ansågs brännvinsbränningen bli av sådan omfattning, att *drank*volymen skulle stiga till 700 000 hl. På grund av de ändrade betingelserna har kvantiteten blivit så liten, att kostnadssumman för 1947/48 icke har någon inverkan i kalkylen vid den avrundning av siffrorna som där verkställes. För produktionsåret 1948/49 har åter räknats med 700 000 hl *drank*.

Förbrukningen av *drav* har som vanligt beräknats under förutsättning att 1 ton korn ger 9,3 hl *drav*. För året 1946/47 är kvantiteten oförändrad gentemot vårkalkylen 1947. För året 1947/48 föreligger däremot en betydande minskning i kvantiteten jämfört med vårkalkylen 1947, vilket står i samband med att relativt små kvantiteter korn på grund av 1947 års svaga skörd kunnat ställas till bryggeriernas förfogande. För år 1948/49 har räknats med 35 000 ton bryggerikorn, vilket ger ca 326 000 hl *drav*.

Priserna äro för såväl *drav* som *drank* oförändrade sedan vårkalkylen 1947.

Förbrukning av animaliskt foder m. m.

Kostnaderna för animaliskt foder, mineralfoder och vitaminpreparat redovisas i tabell 11 D. Liksom vid tidigare beräkningar beträffande animaliska fodermedel bygga kostnadsberäkningarna i allmänhet på under ifrågavarande tidsperioder tillverkade respektive importerade kvantiteter. För produktionsåret 1946/47 äro beräkningarna definitiva. För produktionsåret 1947/48 har hänsyn kunnat tagas till tillverkning respektive import under hittills gången del av produktionsåret. För produktionsåret 1948/49 har för flera av dessa fodermedel räknats med samma kvantiteter som under 1947/48. I vissa fall har dock hänsyn tagits till förändrade produktionsutsikter. Så är bl. a. fallet beträffande köttmjöl och foderbenmjöl (beräknad nedgång i slakten 1948/49).

I tabell 11 D redovisas vissa grupper av fodermedel. Dessa grupper representera olika kvaliteter eller varuslag. Detta gäller bl. a. köttmjöl, foderbenmjöl och mineralfoder. Dessa tre grupper ha därför i tabell 10 angivits specificerade till kvantitet och värde. Priset på blandade mineralfoder är ett vägt medelpris. I sammanställningen angivna kvantiteter dikalciumfosfat och dinatriumfosfat representera endast de partier, som säljas utan uppblandning med foderkalk och dylikt. Jordbrukets kostnader för foderkalk ingå icke i kostnadskalkylen.

Vid beräkningarna över förbrukningen av *fiskmjöl* i vårkalkylen 1947 togs hänsyn till ingående och utgående lager, vilket ansågs erforderligt, eftersom

Tabell 10. Kostnadsberäkning för vissa animaliska fodermedel samt mineralfoder.

	1946/47		1947/48		1948/49	
	förbrukn. ton (kr/dt)	milj. kr	förbrukn. ton (kr/dt)	milj. kr	förbrukn. ton (kr/dt)	milj. kr
<i>Köttfodermjöl m. m.</i>						
Köttfodermjöl I.....	172 (40: —)	0·07	175 (40: —)	0·07	160 (40: —)	0·06
» II.....	298 (35: —)	0·10	300 (35: —)	0·11	270 (35: —)	0·09
» III.....	4 462 (30: —)	1·34	4 525 (30: —)	1·36	4 070 (30: —)	1·22
Blodmjöl.....	193 (45: —)	0·09	200 (45: —)	0·09	200 (45: —)	0·09
Summa	5 125	1·60	5 200	1·63	4 700	1·46
<i>Foderbenmjöl¹</i>						
Foderbenmjöl I.....	5 670 (33: —)	1·87	6 008 (32: 50)	1·95	5 269 (32: 50)	1·71
» II.....	464 (29: —)	0·13	492 (28: 50)	0·14	431 (28: 50)	0·12
Summa	6 134	2·00	6 500	2·09	5 700	1·83
<i>Mineralfoder.</i>						
Dikalciumfosfat ¹	3 995 (47: 53)	1·90	4 500 (41: 50)	1·87	4 500 (41: 50)	1·87
Dinatriumfosfat ¹	2 372 (53: 80)	1·28	2 000 (52: 50)	1·05	2 000 (52: 50)	1·05
Blandade mineralfoder.....	6 247 (46: 45)	2·90	6 500 (45: 33)	2·95	6 500 (45: 33)	2·95
Summa	12 614	6·08	13 000	5·87	13 000	5·87

tillförseln av fiskmjöl till den svenska marknaden genom ökad import var avsevärt större under detta produktionsår än tidigare. Tidigare har för samtliga animaliska fodermedel endast tagits hänsyn till tillverkning och import under året. Med ledning av de uppgifter över tillverkningen och importen under produktionsåret 1946/47, som nu kunnat erhållas, samt med hänsyn till lagerförändringen under året har förbrukningen definitivt kunnat beräknas för detta år.

Ingående lager ¹ / ₉ 1946	1 445 ton
Tillverkning inom landet under produktionsåret ...	3 749 »
Import	2 646 »
Summa	7 840 ton
Lager ³¹ / ₈ 1947.....	— 1 387 »
Förbrukning under året	6 453 ton

I vårkalkylen 1947 räknades med 6 500 ton såväl för året 1946/47 som 1947/48.

För produktionsåren 1947/48 och 1948/49 har nu räknats med en något mindre kvantitet (6 300 ton per år). Det har räknats med ökad tillverkning inom landet men med något minskad import. I fråga om priserna på fisk-

¹ Försålt oblandat.

Tabell 11. Kostnadsberäkning för fodermedel.

	1938/39		1946/47		1947/48		1948/49	
	förbrukn. ton (kr/dt)	milj. kr	förbrukn. ton (kr/dt)	milj. kr	förbrukn. ton (kr/dt)	milj. kr	förbrukn. ton (kr/dt)	milj. kr
A. Kraftfoder.								
Majs	95 300 (17·76)	16·93	48 000 (25·00)	12·00	90 000 (25·96)	23·36	60 000 (25·96)	15·58
Kli av vete	133 750 (12·77)	17·08	228 300 (19·00)	43·38	193 500 (21·00)	40·64	170 000 (21·00)	35·70
» » råg	27 900 (11·24)	3·14	9 600 (16·00)	1·54	1 500 (18·00)	0·27	1 500 (18·00)	0·27
» » havre	20 850 (8·90)	1·86	23 000 (12·00)	2·76	20 000 (14·00)	2·80	21 000 (14·00)	2·94
» » korn	13 500 (11·24)	1·52	10 850 (12·00)	1·30	9 650 (14·00)	1·35	9 650 (14·00)	1·85
» Övrigt	4 000 (11·24)	0·45	—	—	—	—	—	—
Linkakor och mjöl	21 000 (21·52)	4·52	—	—	—	—	—	—
Övr. oljekaksfoder.	220 000 (20·47)	45·03	156 000 (36·00)	56·16	200 000 (36·00)	72·00	175 000 (36·00)	63·00
Summa		90·53		117·14		140·42		118·84
B. Fodercellulosa.								
	—	—	7 700 (15·25)	1·17	—	—	—	—
C. Fabriksavfall.								
Melass:								
betodlare	53 260 (6·96)	3·71	24 081 (4·82)	1·16	22 000 (6·46)	1·42	22 000 (6·46)	1·42
övr. jordbrukare			11 216 (14·00)	1·57	19 600 (14·00)	2·74	11 900 (14·00)	1·67
Sockersnitsel	7 900 (7·28)	0·57	—	—	—	—	—	—
Betmassa:								
betodlare	1 007 000 (0·25)	2·52	821 000 (0·259)	2·13	671 000 (0·289)	1·94	723 000 (0·289)	2·09
övr. jordbrukare			11 248 (1·13)	0·13	20 059 (1·16)	0·23	21 000 (1·16)	0·24
Betfor:								
betodlare	—	—	312 (19·60)	0·06	300 (19·60)	0·06	300 (19·60)	0·06
övr. jordbrukare			15 490 (22·00)	3·41	10 900 (22·00)	2·40	10 900 (22·00)	2·40
Drank, hl	1 681 000 (0·25)	0·42	572 000 (0·40)	0·23	8 500 (0·40)	0·003	700 000 (0·40)	0·28
Drav, hl	425 900 (1·05)	0·45	274 000 (2·00)	0·55	140 000 (2·00)	0·28	326 000 (2·00)	0·65
Summa		7·67		9·24		9·07		8·81
D. Animaliskt foder m. m.								
	1 9 3 8							
Fiskmjöl	4 185	0·87	6 453 (52·00)	3·36	6 300 (52·00)	3·28	6 300 (52·00)	3·28
Fiskensilage	—	—	1 203 (19·00)	0·23	1 200 (19·00)	0·23	1 200 (19·00)	0·23
Köttmjöl m. m. ¹ ..	789	0·13	5 125	1·60	5 200	1·63	4 700	1·46
Foderbenmjöl ¹	1 379	0·25	6 134	2·00	6 500	2·09	5 700	1·83
Mineralfoder ¹	5 567	1·64	12 614	6·08	13 000	5·87	13 000	5·87

¹ Enligt särskilda beräkningar i tab. 10.

Tabell 11 (forts.).

	1938		1946/47		1947/48		1948/49	
	förbrukn. ton (kr/dt)	milj. kr	förbrukn. ton (kr/dt)	milj. kr	förbrukn. ton (kr/dt)	milj. kr	förbrukn. ton (kr/dt)	milj. kr
Tran	991	0·65	1 265 (303·20)	3·84	1 750 (300·00)	5·25	1 750 (300·00)	5·25
Deltafor m. m....	—	—	1 310 (232·20)	3·04	1 680 (230·00)	3·86	1 700 (230·00)	3·91
Foderjäst	—	—	700 (55·00)	0·39	700 (55·00)	0·39	700 (55·00)	0·39
Summa		3·64		20·54		22·60		22·22
	1938/39							
Milj. kr.	1 458							

¹ Fyra mån. 1938 och åtta mån. 1939.

mjöl har livsmedelskommissionens byrå för fodermedel gjort en undersökning på så sätt, att de av spannmålsbolaget fakturerade kvantiteterna ställts i relation till fakturabeloppen. Man har därvid funnit, att förbrukarpriset uppgår till 52 öre pr kg. I vårkalkylen 1947 räknades med 50 öre per kg.

I fråga om *fiskensilage* föreligger en sänkning av de i vårkalkylen 1947 upptagna kvantiteterna.

För *köttfodermjöl* och *blodmjöl* är den definitiva kvantiteten för år 1946/47 (sammanlagt 5 125 ton) obetydligt lägre än i vårkalkylen 1947 upptagen kvantitet (5 330 ton). Kostnadssumman är praktiskt taget oförändrad. För produktionsåret 1947/48 har nu räknats med 5 200 ton. För året 1948/49 har, på grund av skäl som tidigare anförts, räknats med en något lägre kvantitet (4 700 ton).

Tillverkningen av *foderbenmjöl* har blivit större än vad som räknades med i vårkalkylen 1947. Den definitiva kvantiteten för år 1946/47 uppgår efter avdrag för de kvantiteter, som ingått i blandningar, till 6 134 ton mot 5 740 ton i vårkalkylen 1947. För produktionsåret 1947/48 räknades med en något större kvantitet (6 500 ton). För år 1948/49 räknas med en nedgång i tillverkningen på grund av beräknad minskning i slakten. Priserna för foderbenmjöl äro oförändrade sedan vårkalkylen 1947.

I fråga om *dikalciumfosfat* visa de nu verkställda definitiva beräkningarna betydligt lägre kvantitet under året 1946/47 än enligt vårkalkylen 1947.

Tabell 12. Beräkning av genomsnittligt

	Kg foder		Pr kg foder		Fodret innehåller			
	Basåret	Nu	Fe	Smb. äggv. kg	Fe		Smb. äggv. kg	
					Basåret	Nu	Basåret	Nu
Havre	27·6	27·6	0·88	0·082	24·3	24·3	2·3	2·3
Korn	27·6	27·6	1·03	0·072	28·4	28·4	2·0	2·0
Majs	13·8	13·8	1·06	0·068	14·6	14·6	0·9	0·9
Oljekraftfoder	7·3	5·5	1·10	0·330	8·0	6·1	2·4	1·8
Vetekli	22·1	22·1	0·78	0·097	17·2	17·2	2·1	2·1
Fiskmjöl	0·8	1·7	1·31	0·530	1·0	2·2	0·4	0·9
Köttmjöl	0·8	1·7	1·14	0·382	0·9	1·9	0·3	0·6
Summa och medeltal	100·0	100·0	0·95	0·105	94·4	94·7	10·4	10·6

Detta står helt i samband med att större kvantiteter, än som då beräknades, tagits i anspråk till mineralfoderblandningar. Den totala tillverkningen ökad med den importerade kvantiteten av dikalciumfosfat är nämligen större, än vad som räknades med i vårkalkylen 1947. I följande översikt lämnas uppgifter över definitiva siffror för tillverkning, import m. m. av dikalciumfosfat under produktionsåret 1946/47.

Tillverkning	2 620 ton
Import	4 601 »
Summa	7 221 ton
Avgår inbl. i blandpreparat	3 178 ton
» » i fodercellulosa	48 »
Återstår försålt oblandat	3 995 ton

Med anledning av den lägre kvantitet av dikalciumfosfat, som enligt nu föreliggande kalkyl försålts i oblandat skick under året 1946/47 jämfört med vårkalkylen 1947, har det ansetts motiverat att även sänka den förra vårkalkylens prognos för 1947/48 från 5 000 ton till 4 500 ton. Även för produktionsåret 1948/49 har räknats med denna kvantitet.

Från och med den 15 augusti 1947 sänktes normalpriset å dikalciumfosfat med 4 öre pr kg. Hänsyn har i kalkylen tagits till denna prissänkning.

Beträffande *dinatriumfosfat* har förbrukningen under 1946/47 blivit avsevärt lägre än vad som räknats med i vårkalkylen 1947. Förbrukningen under 1946/47 framgår av följande översikt. Någon hänsyn till lagerförändringar behöver icke tagas, då tillgängliga partier under senare år så gott som omedelbart blivit försålda.

Tillverkning inom landet	2 282 ton
Import	626 »
Summa	2 908 ton
Avgår till inbl. i blandade mineralfoder	536 »
Försålt oblandat	2 372 ton

Avvikelsen för år 1946/47 gentemot förra vårkalkylen står i samband med att importen blivit mindre än beräknat, medan samtidigt inblandningen i blandpreparat blivit något större än beräknat. För produktionsåren 1947/48 och 1948/49 har förbrukningen av oblandat *dinatriumfosfat* upptagits

pris pr foderenhet (fe) för hönsfoder.

Pris öre pr kg				Foderstaten kostar, kr			
1938/39	1946/47	1947/48	1948/49	1938/39	1946/47	1947/48	1948/49
11·57	18·75	20·75	20·75	3·19	5·18	5·73	5·73
14·02	22·50	26·50	24·50	3·87	6·21	7·31	6·76
17·76	25·—	25·96	25·96	2·45	3·45	3·58	3·58
20·47	36·—	36·—	36·—	1·49	1·98	1·98	1·98
12·77	19·—	21·—	21·—	2·82	4·20	4·64	4·64
33·—	52·—	52·—	52·—	0·26	0·88	0·88	0·88
19·—	35·—	35·—	35·—	0·15	0·60	0·60	0·60
				14·23	22·50	24·72	24·17
			Pris, kr pr foderenhet	0·15	0·24	0·26	0·25

till endast 2 000 ton per år, vilket är 1 200 ton mindre än vad som räknades med i vårkalkylen 1947 för produktionsåret 1947/48.

Priserna äro oförändrade sedan vårkalkylen 1947.

Förbrukningen av *blandade mineralfoder* (se tabell 10) har blivit större än vad som räknades med i förra vårkalkylen.

I fråga om priserna på blandade mineralfoder hade redan i samband med vårkalkylen 1947 beräknats vägda priser för produktionsåret 1946/47. Då någon prisändring på blandade mineralfoder icke inträdde förrän 1 september 1947 blevo de då framvägda priserna för produktionsåret 1946/47 definitiva. För produktionsåret 1947/48 har däremot företagits en omräkning av priserna med hänsyn till de ändringar som trädde i kraft 1 september 1947. Vägningen av priserna har baserats på fördelning av totalkvantiteten på olika märken under år 1946/47. Det vägda priset för produktionsåret 1947/48 uppgår till 45,³³ kr/dt, vilket obetydligt avviker från det i vårkalkylen 1947 insatta priset. Det för 1947/48 beräknade priset har tillämpats även för 1948/49.

Jordbrukets kostnader för *tran* under produktionsåret 1946/47 har nu definitivt beräknats enligt följande tablå.

Försålt ur spannmålsbolagets lager...	135 ton à 3·30 kr/kg =	445 500 kr
Import	750 » » 3·00 » =	2 250 000 »
Inhemsk produktion	380 » » 3·00 » =	1 140 000 »
1 265 ton à 3·03 kr/kg =		3 835 500 kr

Kvantiteten är avsevärt större än vad som räknades med i förra vårkalkylen. För produktionsåren 1947/48 och 1948/49 har kvantiteten beräknats stiga till 1 750 ton pr år. Vidare har räknats med ett pris av 3,00 kr/kg.

Kostnaderna för *vitaminpreparat* (deltafor m. m.) avse som vanligt endast sådana preparat som tillkommit efter basåret. Kostnaderna ha på grund av större kvantiteter blivit högre än enligt vårkalkylen 1947. Förbrukningen har antagits öka ytterligare under de kommande produktionsåren. I fråga om priserna har för produktionsåren 1947/48 och 1948/49 endast verkställts en avrundning nedåt av det vägda genomsnittspriset för år 1946/47.

I fråga om *foderjäst* föreligger en sänkning beroende på lägre kvantitet än enligt vårkalkylen 1947.

Återinköpt fodersäd.

Kostnadsposten återinköpt fodersäd avser den marginalkostnad, som beräknas uppstå för jordbruket i samband med återinköp av sådan fodersäd, som icke upptagits på inkomstsidan i kalkylen. Marginalkostnaden utgör 1 kr/dt. För år 1946/47 har liksom i vårkalkylen räknats med att jordbrukarnas återinköp av inlevererad fodersäd uppgår till 130 000 ton, vilket motsvarar en marginalkostnad av 1,³⁰ milj. kr. För år 1947/48 räknades i vårkalkylen 1947 icke med någon dylik kostnadspost, eftersom det vid denna tidpunkt var oklart, huruvida fodersädsavstående skulle behöva tillgripas. På grund av att så blivit fallet, måste nu åter räknas med återköp av fodersäd till jordbruket. Tills vidare har för år 1947/48 räknats med en kvantitet av 80 000 ton motsvarande en marginalkostnad av 0,⁸⁰ milj. kr. För produktionsåret 1948/49 har i denna kalkyl icke räknats med någon dylik kostnad.

Tabell 13. Värdeberäkning för foder till äggproduktion utanför jordbruket.

	1938/39	1946/47	1947/48	1948/49
Beräknad äggproduktion utanför jordbruket, ton.....	7 600	14 465	14 730	16 000
Beräknat näringsbehov i fe pr kg ägg (inkl. behovet för rekrytering)	6·7	6·7	6·7	6·7
Totalt näringsbehov, 1 000-tal fe.....	50 920	96 916	98 691	107 200
Inköpta fodermedel i procent av total foderförbrukning..	80	80	80	80
Inköpta fodermedel i 1 000-tal fe.....	40 736	77 533	78 953	85 760
Pris pr fe enligt tabell 12, kr.....	0·15	0·24	0·26	0·25
Kostnader för inköpta fodermedel, milj. kr.....	6·11	18·61	20·53	21·44
Tillkommer foderbenmjöl, g pr fe köpfoder.....	2	2	2	2
Tillkommer fodertran, g pr fe köpfoder.....	2·5	4	4	4
Kvantitet:				
foderbenmjöl, ton	81	155	158	172
fodertran, ton	102	310	316	343
Pris pr ton:				
foderbenmjöl, kr	220:—	330:—	325:—	325:—
fodertran, kr.....	656:—	3 032:—	3 000:—	3 000:—
Kostnad, milj. kr:				
foderbenmjöl.....	0·02	0·05	0·05	0·06
fodertran	0·07	0·94	0·95	1·03
Totalkostnad (foder + foderbenmjöl + fodertran)	6·20	19·60	21·53	22·53

Tabell 14. Sammandrag för köpfoder. Milj. kronor.

	1938/39	1946/47	1947/48	1948/49
Kraftfoder	90·53	117·14	140·42	118·84
Fodercellulosa	—	1·17	—	—
Fabriksavfall.....	7·67	9·24	9·07	8·81
Animaliskt foder	4·58	20·54	22·60	22·22
Återinköpt fodersäd	—	1·30	0·80	—
Summa	102·78	149·39	172·89	149·87
Index	100·0	145·3	168·2	145·8
Avgår kostnader för hönsfoder enl. tab. 13	6·20	19·60	21·53	22·53
Nettosumma	96·58	129·79	151·36	127·34
Index	100·0	134·4	156·7	131·8

Beräkning av kostnader för foder till äggproduktion utanför jordbruket.

I vårkalkylen 1947 (jfr s. 134—136 i Kungl. Maj:ts prop. 280/1947) infördes för första gången en beräkning över kostnaderna för de fodermedel, som förbrukas till äggproduktion utanför jordbruket. Eftersom kostnaderna för dessa fodermedel till väsentlig del ingå i den totala fodermedelskalkylen, reducerades de totala fodermedelskostnaderna med de beräknade kostnaderna för foder till äggproduktion utanför jordbruket. Denna beräkning har nu för produktionsåren 1946/47 och 1947/48 justerats med hänsyn till förändringar i äggproduktionens storlek i jämförelse med vårkalkylen 1947. Vidare har för år 1947/48 företagits justering med hänsyn till de

höjda priserna på korn, havre, vetekli samt fiskmjöl. Beräkningarna, som äro utförda enligt samma principer som i vårkalkylen, redovisas i tabellerna 12 och 13.

I tabell 14 ha totalkostnaderna för allt köpfoder reducerats för de ovan beräknade kostnaderna för inköpta fodermedel till äggproduktion utanför jordbruket.

4. Maskiner och redskap (avskrivning och underhåll).

I vårkalkylen 1947 redovisades maskinkostnaderna med tillämpande av den tidigare använda beräkningsmetoden. I texten liksom i sammandragstabellen upptogs emellertid alternativt en preliminär kostnadssumma för produktionsåret 1947/48 av 130 milj. kr. Denna siffra hade framkommit som ett preliminärt resultat av utredningar verkställda av de sakkunniga för utredning rörande rationaliseringens inverkan på jordbrukets arbetskostnader m. m. De sakkunnigas utredning var vid tiden för vårkalkylens upprättande 1947 icke slutförd. På förslag av livsmedelskommissionen godkändes av Kungl. Maj:t ett tillägg till maskinkostnaderna enligt den gamla beräkningsmetoden av 20 milj. kr. för 1947/48. I följande översikt redovisas maskinkostnadernas utveckling enligt hittills tillämpad beräkningsmetod, d. v. s. vid konstant volym så långt beräkning enligt de äldre principerna föreligger.

Kostnader för avskrivning och underhåll av maskiner och redskap i milj. kr enligt hittills tillämpad beräkningsmetod.

	1938/39	1945/46	1946/47	1947/48
Exkl. traktorer ¹	72·8	107·8	107·8	107·8
Traktorer	8·6	33·3	29·0	25·2
Summa	81·4	141·1	136·8	133·0
Index	100·0	173·3	168·1	163·4

Då de sakkunnigas utredning nu föreligger färdig och har överlämnats till LK-delegationen, har i kalkylen tillämpats de av de sakkunniga beräknade kostnaderna för avskrivning och underhåll av maskiner och redskap. Kostnaderna uppgå enligt de sakkunnigas beräkning till de belopp, som angivas i tabell 15.

De tidigare beräkningarna över jordbrukets kostnader för avskrivning och underhåll av maskiner och redskap ha avsett samtliga maskiner exklusive traktorer. Traktorkostnaderna ha däremot i sin helhet beräknats separat. I de sakkunnigas utredningar ha emellertid avskrivnings- och underhållskostnaderna för samtliga maskiner och redskap (inklusive traktorer) beräknats gemensamt, vilket framgår av tabell 15. Siffrorna i tabell 15 äro sålunda icke direkt jämförbara med siffrorna över kostnader för maskiner och redskap enligt den äldre beräkningen i en föregående översikt.

Principiellt innebär de sakkunnigas beräkningar i jämförelse med tidigare beräkningar endast den skillnaden, att de nya beräkningarna utförts med hänsynstagande till förändringarna i maskinparkens storlek. Detta har skett på så sätt, att avskrivningskostnader beräknats enligt en avskrivningsplan grundad på verkliga inköpssummor för traktorer resp. övriga maskiner och redskap. Avskrivningskostnaderna ha liksom tidigare beräknats på återanskaffningsvärden. Underhållskostnaderna ha, sedan olika utvägar att beräkna dessa prövats, hämtats ur resultaten av den s. k. deklarationsunder-

¹ Motsvarar den förutvarande posten »Maskiner och redskap».

Tabell 15. Sammandrag av avskrivnings- och underhållskostnader för jordbrukets maskiner och redskap inkl. traktorer (1000-tal kr.) enligt särskild i texten omnämnd utredning.

	Avskrivningskostnader				Underhållskostnader	Totalsumma	Index 1938/39 = 100
	Exkl. traktorer	Traktorer	Gengasaggregat	Summa			
1938/39.....	28 582	4 927	—	33 509	43 200	76 709	100·0
1939/40.....	33 045	6 966	260	40 271	48 400	88 671	115·6
1940/41.....	38 039	8 127	1 360	47 526	57 700	105 226	137·2
1941/42.....	41 177	8 273	3 540	52 990	67 000	119 990	156·4
1942/43.....	44 358	8 410	5 670	58 438	77 800	136 238	177·6
1943/44.....	47 039	9 531	6 540	63 110	82 500	145 610	189·8
1944/45.....	50 141	10 517	5 850	66 508	82 800	149 308	194·6
1945/46.....	52 515	10 595	3 880	66 990	84 500	151 490	197·5
1946/47.....	57 120	13 479	2 580	73 179	89 400	162 579	211·9
1947/48.....	62 196	18 007	—	80 203	93 600	173 803	226·6
1948/49.....	67 099	21 532	—	88 631	94 600	183 231	238·9

sökningen så långt denna funnits tillgänglig (t. o. m. kalenderåret 1945). Fr. o. m. år 1945/46 har en preliminär framräkning av deklara-tionsundersökningens resultat ägt rum med beaktande av löne- och prisutvecklingen men utan hänsynstagande till volymförändringarna. Som framgår av tabell 15 ha de nya beräkningarna över kostnaderna för avskrivning och underhåll av maskiner och redskap resulterat i en totalsumma av 76,7 milj. kr. 1938/39. Den för 1948/49 preliminärt beräknade kostnaden uppgår till 183,2 milj. kr, vilket motsvarar en stegring av kostnaderna med 138,9 procent.

Då kostnaderna för avskrivning och underhåll nu beräknats gemensamt för samtliga maskiner och redskap — alltså även traktorer — redovisas nu under den tidigare kostnadsgruppen »Traktorkostnader» endast kostnaderna för driv- och smörjmedel till traktorer. Denna kostnadsgrupp har därför nu benämnts »Driv- och smörjmedelskostnader».

5. Driv- och smörjmedelskostnader.

Den kalkyl över jordbrukets kostnader för avskrivning och underhåll av maskiner och redskap, som framlagts av de sakkunniga för utredning rörande rationaliseringens inverkan på jordbrukets arbetskostnader m. m., och som under föregående punkt, »Maskiner och redskap, avskrivning och underhåll», redovisats, inkluderar, som redan tidigare omnämnts, angivna kostnader för samtliga maskiner och redskap — alltså även för traktorerna. Tidigare ha kostnaderna för traktorernas avskrivning och underhåll beräknats separat och ingått i kostnadsgruppen »Traktorkostnader». Denna kostnadsgrupp har avsett att representera samtliga kostnader för traktorer förutom räntor, försäkringar, förvaring (garagekostnader) samt traktorförarens lön. De här nämnda kostnaderna, som icke ingått i traktorkostnads-posten, få anses i huvudsak representerade inom andra kostnadsposter (räntekostnader, ekonomibyggnader, arbetskostnader).

Då kostnaderna för traktorernas avskrivning och underhåll nu kunnat beräknas gemensamt med motsvarande kostnader för andra maskiner och redskap, vilket ur beräkningsteknisk synpunkt innebär en förenkling, återstår av den förutvarande posten »Traktorkostnader» endast kostnaderna för driv- och smörjmedel att redovisa separat.

Med anledning av att antalet inom jordbruket använda jeepar blivit så stort, att ett hänsynstagande till dessa vid beräkandet av driv- och smörj-

medelskostnaderna blivit erforderligt, har det ansetts lämpligt att beräkna dessa kostnader för jeepar tillsammans med driv- och smörjmedelskostnader för traktorer.

För bestämmandet av dessa kostnader erfordras i första hand för varje enskilt produktionsår fastläggandet av följande kvantitativt grundläggande faktorer, nämligen:

1. Antalet i drift varande traktorer, dragbilar (epatraktorer), jeepar;
2. Antalet driftstimmar i genomsnitt per år för var och en av ovanstående maskiner;
3. Förbrukningen av brännolja per timme;
4. » » smörjolja » » .

Antalet traktorer och dragbilar i drift.

I vårkalkylen 1947 räknades med att antalet traktorer inklusive dragbilar i drift under produktionsåren 1946/47 och 1947/48 skulle uppgå till:

1946/47	27 800 st.
1947/48	32 000 »

Det var vid denna tidpunkt icke möjligt att med någon säkerhet bedöma omfattningen av nyinköpen under 1947. En inom Sveriges lantbruksförbund verkställd undersökning genom inhämtande av uppgifter från samtliga kända tillverkare och importörer ha gett till resultat, att jordbrukets sammanlagda inköp av nya traktorer under år 1947 kan upptagas till 7 332 st., vilket vida överträffade vad som vid upprättandet av vårkalkylen 1947 räknades med. På grund härav synes det nödvändigt att ompröva beräkningen över antalet i drift varande traktorer jämte dragbilar under produktionsåren 1946/47 och 1947/48. Detta skall i det följande göras med utgångspunkt från antalet traktorer vid början av produktionsåret 1946/47, som erhålles i följande översikt.

Vid årsskiftet 1944/45 fanns enligt Arbetsmarknadskommissionens traktorinventering sammanlagt (inkl. dragbilar)	25 172 st.
Inköp 1945 enl. lantbruksförbundets undersökning	438
» 1946 » » » » »	3 891 4 329 »
Avgår uppskattade inköp efter den $\frac{1}{9}$ 1946 räknat = $\frac{1}{3}$ av årssumman för 1946	- 1 297 »
Avgår uppskattat antal skrotade traktorer, räknat som 10 % av totala inköpen under tiden $\frac{1}{1}$ 1945— $\frac{31}{8}$ 1946 (3 032 st.)	- 303 »
Summa = beräknat antal traktorer vid produktionsårets början	27 901 st.

Enligt ovanstående beräkningar kan antalet traktorer inklusive dragbilar vid början av produktionsåret 1946/47 angivas till omkring 27 900.

Resultaten av de fortsatta beräkningarna rörande traktorantalets förändringar, som redovisats i en följande tablå, bygga dels på inköpens storlek under 1947 enligt lantbruksförbundets undersökning (uppgifter från samtliga kända tillverkare och importörer) samt dels på uppskattning av det antal nya traktorer, som kan komma att levereras under 1948 och 1949:

Antal försålda jordbrukstraktorer 1947	7 332 st.
Uppskattat antal 1948	8 000 »
» » 1949	8 000 »

Det antagande, som sålunda gjorts beträffande inköpens storlek under 1948, kan stödas genom redan träffade handelsavtal och nuvarande utsikter till inhemsk tillverkning. Uppskattningen för 1948 torde få anses såsom en minimisiffra.

Antalet jordbrukstraktorer åren 1946/47—1948/49.

	Vid prod.- årets början	Inköpt under året	Uppskattad avgång (skrotning) under året	Vid prod.- årets slut	Beräknat genomsnitt- ligt antal i drift	Av- rundat
1946/47	27 901	6 185	928	33 158	¹ 30 020	30 000
1947/48	33 158	7 777	1 167	39 768	36 463	36 500
1948/49	39 768	8 000	1 200	46 568	43 168	43 200

Som synes har räknats med 10 procent nedskrotning (i procent av antalet nyinköpta traktorer) t. o. m. augusti 1946 samt därefter 15 procent. Det högre procenttalet för den senare perioden får anses motiverat av, att betydligt ökade nyinköp möjliggjorts, och att nedskrotningen därigenom kunnat bli av något större omfattning. Procenttalen ha erhållits genom samråd med fackmän inom traktorhandeln, vilka i sin tur inskaffat uppgifter över det egna företagets övertagande av gamla traktorer för nedskrotning i förhållande till försäljningen av nya traktorer.

Antalet dragbilar (epatraktorer). Den hittillsvarande diskussionen har gällt totala antalet traktorer inklusive dragbilar. Dragbilarnas antal har för senare år förut uppskattats till 3 500. Under år 1947/48 och 1948/49 har det emellertid räknats med, att ett större antal dragbilar åter användes, varför siffran 4 000 liksom i basåret insatts. Traktorräkningen vid årsskiftet 1944/45 ger stöd för denna siffra.

Antalet jeepar. Uppgifter om antalet till jordbruket försålda jeepar har erhållits från importören. Totala antalet jeepar inom jordbruket uppgår för närvarande till ca 600 st. De första jeeparna tillfördes jordbruket under produktionsåret 1945/46. Antalet var emellertid då ringa. Under år 1946/47 kan det genomsnittliga antalet beräknas till 240. Under år 1947/48 har räknats praktiskt taget endast med det antal, som fanns vid produktionsårets början eller sammanlagt 600 st. För året 1948/49 blir varje uppskattning mycket osäker. Om någon import över huvud taget kan äga rum, måste en mot importen svarande ökning av beståndet inträffa, enär samtliga jeepar ännu äro så gott som nya. Det har t. v. på grund av de ovisa importmöjligheterna endast räknats med en utökning av det i drift varande antalet jeepar med 100 st. Antalet skulle enligt detta antagande komma att uppgå till 700 under produktionsåret 1948/49.

Sammandrag i fråga om antal. Det räknades i värkalkylen 1947 med att 2 000 traktorer under år 1946/47 fortfarande drevs med gengas. Några nya uppgifter eller beräkningsmöjligheter, som kunna ge anledning till avsteg från detta antagande, föreligga icke. I följande översikt anges antalet traktorer enligt i det föregående gjorda beräkningar och antaganden.

¹ Här har vid beräklandet av genomsnittligt antal under året tagits hänsyn till, att inköpen icke varit jämnt fördelade under året.

	Traktorer		Drag-	Traktorer	Rel. tal	Jeepar
	Gengas-	Olje-	bilar	+ drag-	1938/39	
	drivna	drivna		bilar	= 100	
1938/39	—	17 800	4 000	21 800	100·0	—
1939/40	—	19 680	5 500	25 180	115·5	—
1940/41	1 620	18 620	4 500	24 740	113·5	—
1941/42	7 600	12 240	3 500	23 340	107·1	—
1942/43	13 300	6 700	3 500	23 500	107·8	—
1943/44	15 100	4 900	3 500	23 500	107·8	—
1944/45	16 130	3 870	3 500	23 500	107·8	—
1945/46	12 100	1 9 900	3 500	25 500	117·0	—
1946/47	2 000	24 500	3 500	30 000	137·6	240
1947/48	—	32 500	4 000	36 500	167·4	600
1948/49	—	39 200	4 000	43 200	198·2	700

Fr. o. m. produktionsåret 1947/48 måste räknas med fördelning på bensindrivna traktorer resp. traktorer drivna med motorfotogen och motorbrännolja. Bensindrivna äro: Fergusson (engelsk), Farmall Cub (amerikansk) och Massey-Harrys Ponny (amerikansk). Fördelningen kan angivas på följande sätt:

	1947/48	1948/49
Drivna med motorfotogen eller motorbrännolja	32 000	38 200
Bensindrivna	500	1 000
Summa	32 500	39 200

Vid uppskattandet av antalet bensindrivna traktorer 1948/49 har iakttagits försiktighet med hänsyn till att inköpen av bensindrivna traktorer kan tänkas bli hämmad av den höjning av bensinpriset, som nu beslutats av statsmakterna.

Antalet driftstimmar per år.

Traktorer. Fr. o. m. produktionsåret 1945/46 har tidigare räknats med 600 driftstimmar per år i genomsnitt för samtliga helårsanvända traktorer mot 450 timmar under basåret. Någon ändring i denna siffra har icke företagits. Det förtjänar påpekas, att antalet driftstimmar per traktor tenderar att ökas på grund av att traktorerna få en alltmer allsidig användning. Framför allt ökas traktorernas användning till transporter. Den ökning i antalet driftstimmar, som härigenom för ett stort antal traktorer säkerligen uppstår, torde dock elimineras därigenom, att traktorer nu inköpas även vid allt mindre bruksningsdelar, där den årliga användningstiden blir mindre än vid större jordbruk. En annan faktor, som kan komma att inverka på den genomsnittliga årliga användningstiden, är den gemensamma maskinanvändningen. Om denna kraftigt ökar, kommer också användningstiden genomsnittligt att ökas. Ännu så länge är emellertid den gemensamma maskinanvändningen icke av sådan omfattning, att dylika hänsyn behöver tagas. Då det i det föregående påpekats, att traktorer nu i större omfattning än tidigare införskaffas till mindre bruksningsdelar, där den årliga användningstiden blir kort, torde det även vara berättigat framhålla, att bristen på arbetskraft tveksamt utan medför, att traktorer, som inköpas till mindre jordbruk, i stor omfattning utlånas till andra bruksningsdelar. Det är därför mycket svårt att överblicka i vilken riktning de olika faktorerna sammanlagt kunna verka, då det gäller traktorernas årliga användningstid i genomsnitt.

¹ Av de oljedrivna traktorerna beräknas 2 000 st. hava en genomsnittlig användningstid om blott 300 timmar, enär de ansetts ha varit i bruk endast under halva året 1945/46.

Dragbilar. För dragbilarna har under de senaste åren räknats med en årlig användningstid av 180 timmar per dragbil. I basåret räknades emellertid med en genomsnittlig användningstid av 225 timmar för de då i drift varande 4 000 dragbilarna. Då någon ransonering av bensen icke föreläggat under de senaste produktionsåren, förefaller det föga sannolikt, att den årliga användningstiden nu skulle vara lägre än under basåret. Därför har i den nu upprättade kalkylen för åren 1947/48 och 1948/49 ånyo räknats med 225 driftstimmar per dragbil.

Jeepar. Jeeparna användas både som dragkraft och transportredskap. På grund av jeepens större rörlighet är det uppenbart, att denna användes för vägkörslor i betydligt större utsträckning än traktorn. Den årliga användningstiden torde därför genomsnittligt ligga högre för jeepen än för traktorn. Med hänsyn till att jeeparna användas även för transporter, som icke höra till jordbruksdriften, har emellertid i kalkylen för dessa räknats med samma antal driftstimmar per år i genomsnitt som för traktorerna, d. v. s. 600 timmar per år.

Totala antalet traktortimmar har enligt angivna förutsättningar beräknats till följande i tusental timmar.

	Traktorer		Dragbilar	Traktorer + dragbilar	Rel. tal 1938/39 = 100	Jeepar
	Gengasdrivna	Oljedrivna				
1938/39.....	—	8 010·0	900·0	8 910·0	100·0	—
1939/40.....	—	8 860·0	1 240·0	10 100·0	113·4	—
1940/41.....	1 134·0	4 756·1	630·0	6 520·1	73·2	—
1941/42.....	5 320·0	3 496·5	560·0	9 376·5	105·2	—
1942/43.....	7 980·0	1 809·0	630·0	10 419·0	116·9	—
1943/44.....	9 060·0	1 168·1	630·0	10 858·1	121·9	—
1944/45.....	9 678·0	1 261·8	630·0	11 569·8	129·9	—
1945/46.....	7 260·0	5 340·0	630·0	13 230·0	148·5	—
1946/47.....	1 200·0	14 700·0	630·0	16 530·0	185·5	144·0
1947/48.....	—	19 500·0	900·0	20 400·0	229·0	360·0
1948/49.....	—	23 520·0	900·0	24 420·0	274·1	420·0

Förbrukningen av bränsle per timme.

Gengasdrift förekommer i den nu upprättade kalkylen endast för produktionsåret 1946/47. I fråga om förbrukningen av gengasved föreligger icke någon ändring sedan föregående kalkyl (396 hl per traktor och år, vilket motsvarar 0,66 hl gengasved per timme).

Brännoljeförbrukning. Till de oljedrivna traktorerna har under senare år räknats med en genomsnittlig brännoljeförbrukning per timme av 7 liter. Till dragbilarna har räknats med en förbrukning av 5 liter per timme. Då brännoljeförbrukningen per timme vid den starka utökning av traktorparken, som nu pågår, blir av stor betydelse i kalkylen, har denna fråga i samband med den nu upprättade kalkylen blivit föremål för särskilda överväganden. Vad som kan vara utslagsgivande för en eventuell förändring i brännoljeförbrukningen per timme är i första hand traktorernas storlek samt dessutom eventuella konstruktionsförändringar. I avsikt att vinna en överblick över förändringarna i traktorbeståndets fördelning på olika stora traktorer har inom lantbruksförbundet gjorts en fördelning av de under olika år försålda traktorerna på storleksklasser. Fördelningen grundar sig på uppgifter, som införskaffats från tillverkare och importörer av traktorer.

Storleksgruppen 20—25 hästkrafter är under samtliga år dominerande — dock med undantag för krigsåren. Före krigsåren kan märkas en tydlig över-

gång till lättare och mycket tunga traktorer. Denna tendens gör sig fortfarande starkt gällande. En vägning för erhållande av genomsnittlig storlek med hänsyn till antalet hästkrafter per traktor ger emellertid till resultat, att någon väsentlig förändring i fråga om det genomsnittliga hästkraftantalet icke inträtt. Under åren strax före och strax efter 1939 synes hästkraftantalet per inköpt traktor ha tenderat att vara något lägre än under tidigare år. Under krigsåren minskade importen och de svenska traktorerna dominerade, varför genomsnittsstorleken höjdes märkbart. Sedan importen åter kommit i gång (1946 och 1947) synes det genomsnittliga hästkraftantalet per traktor åter ha sjunkit — dock icke fullt så lågt som till förkrigsnivån.

Antal försålda traktorer exkl. dragbilar åren 1929—1947 samt deras genomsnittliga hästkraftantal.

År	Antal traktorer	Antal hkr. i genomsnitt per traktor	År	Antal traktorer	Antal hkr. i genomsnitt per traktor
1929	535	24·8	1939	4 530	23·4
1930	651	24·2	1940	1 894	22·6
1931	596	24·5	1941	272	24·5
1932	368	25·2	1942	466	26·2
1933	271	25·2	1943	207	34·8
1934	519	25·4	1944	847	32·5
1935	1 072	25·0	1945	438	39·7
1936	1 870	25·3	1946	3 891	28·1
1937	3 464	24·7	1947	7 332	27·1
1938	4 260	24·0			
			Summa 1929—47	33 483	25·8

Efter samråd med fackmän på området har den bränsleförbrukning per timme, som räknats med i tidigare kalkyler, hållits oförändrad, enär det med hittills föreliggande siffror såsom underlag synes vara svårt att erhålla en tillförlitlig uppfattning om utvecklingen av den genomsnittliga brännoljaförbrukningen per timme. De i föregående översikt angivna resultaten tyda även på, att några större förändringar icke ägt rum. En mindre ökning av det genomsnittliga antalet hästkrafter kan tänkas bli eliminerat genom en ständigt fortgående förbättring av motorernas effektivitet.

Brännoljaförbrukningen till dragbilar (5 liter per timme) har även hållits oförändrad.

Med anledning av att bensindrivna traktorer för första gången kommit i bruk i det svenska jordbruket, måste nu kalkyleras särskilt över bränslekostnaden för dessa. De traktorer för bensindrift, som användas, äro relativt små, och från statens maskinprovningar har med ledning av provningsresultaten beräknats en genomsnittlig bensinförbrukning av 4,0 liter per timme.

Jeepar. Beträffande bränsleförbrukningen till jeepar har en överslagsberäkning, grundad på provningsresultat, utförts vid statens maskinprovningar. I följande översikt redovisas såväl en uppskattad fördelning av jeepens användningstid på olika jordbruksarbeten resp. transporter som bensinförbrukningen per timme vid dessa olika arbeten.

	Timmar	Liter per timme
Plöjning	100	8·0
Harvning m. m.	100	6·0
Skörd och sådd	100	3·0
Medeltal för ovanstående		5·7

	Timmar	Liter per timme
Tyngre transporter inom brukningsdelen..	150	5·0
Landsvägskörning (700 mil).....	150	5·5
Medeltal för transporterna		5·2
Medeltal för hela användningstiden		5·5

I kalkylen har räknats med medelsiffran 5,5 liter per timme.

Förbrukningen av smörjolja per timme.

För traktorer och dragbilar räknades i vårkalkylen 1947 fr. o. m. produktionsåret 1946/47 med 0,30 kg per traktortimme. Denna siffra hålles nu oförändrad.

Smörjolieåtgången för jeepar anges av statens maskinprovningar till i genomsnitt 0,15 liter per timme, vilket omräknat till kg blir 0,14 kg per timme.

Översikt över prisutvecklingen.

Sedan vårkalkylen 1947 har inträffat vissa prisförändringar såväl å motorfotogen och motorbrännolja som i fråga om bensin. Dessa prisförändringar, som även gälla det tillämdalupna produktionsåret 1946/47, ha nu beaktats. En översikt över prisutvecklingen fr. o. m. mars 1946 lämnas i tabell 16 (samtliga siffror i öre per liter). Samtliga priser inkludera zontillägg och motsvara sålunda de priser, som jordbrukarna i genomsnitt kunna anses ha fått betala. Prisutvecklingen under den föregående tiden fr. o. m. september 1945 finnes på samma sätt redovisad i samband med vårkalkylen 1947 (Kungl. Maj:ts prop. nr 280/1947, s. 142).

Förutom redan inträffade prisändringar har i kalkylerna tagits hänsyn till den höjning av bensinskatten fr. o. m. den $\frac{1}{4}$ 1948, som av riksdagen beslutats. Bensinpriset är före denna höjning 39 öre i O-zon. I kostnadskalkylen göres emellertid genomgående ett tillägg — fr. o. m. den $\frac{23}{1}$ 1946 uppgående till 1,75 öre per liter — för genomsnittliga fraktkostnader. Inklusive detta tillägg är priset för närvarande 40,75 öre per liter. Om den beslutade skattehöjningen, 27 öre per liter, lägges till det nuvarande priset, erhålles sålunda 67,75 öre per liter. Vidare har räknats med en viss ytterligare höjning, beroende på de ökade handelsomkostnaderna per liter efter en genomförd prishöjning. Med hänsyn till detta har fr. o. m. $\frac{1}{4}$ 1948 räknats med ett bensinpris av 69,00 öre per liter.

Tabell 16. Översikt över prisutvecklingen för flytande traktordrivmedel. Samtliga priser i öre/l samt inklusive genomsnittligt zontillägg för fraktkostnader.

	11/3-17/7 1946	18/7 46- 15/1 1947	16/1-15/5 1947	16/5-7/9 1947	8/9-19/10 1947	20/10-21/12 1947	22/12 47- 16/1 1948	17/1-31/3 1948	1/4 1948- t. v.
Motorfotogen....	17·75	16·75	16·75	18·25	18·75	18·75	18·75	19·75	19·75
Motorbrännolja ..	16·75	15·75	15·75	16·75	17·25	17·25	17·25	19·25	19·25
Bensin	42·75	41·75	38·75	38·75	38·75	39·75	40·75	40·75	69·00
Skifferfotogen	17·75	16·75	16·75	18·25	.	.	.	.	.

¹ Zontilläggen för fraktkostnader äro fr. o. m. $\frac{23}{1}$ 1946 sänkta. Efter sänkningen beräknas de genomsnittliga zontilläggen till 1,75 öre/l. Före angivna datum var zontillägget 3 öre/l genomsnitt.

Kostnadsberäkning.**År 1946/47.****a. Priser och förbrukning under olika pristerminer.**

För 1946/47 har räknats med de priser på brännoljor, som angivits i tabell 16. I fråga om bensen har räknats med att $\frac{1}{3}$ av årskvantiteten inköpts under tiden $\frac{1}{3}$ 1946— $\frac{15}{1}$ 1947 till priset 41,75 per liter, medan resten ($\frac{2}{3}$) beräknas bli inköpt efter prissänkningen den $\frac{16}{1}$ 1947. I fråga om motorfotogen och motorbrännolja har förutsatts, att halva kvantiteten inköpts till det lägre priset under tiden $\frac{1}{3}$ 1946— $\frac{15}{3}$ 1947 (16,75 resp. 15,75) och att hälften inköpts till det högre priset efter nämnda tidpunkt (18,25 resp. 16,75).

b. Förutsatt totalförbrukning av brännolja.

Årligen pr traktor	7	× 600 =	4 200 l	
» » dragbil	5	× 180 =	900 »	
» » jeep	5·5	× 600 =	3 300 »	
» » 24 500 st. traktorer				102 900 m ³
» » 3 500 » dragbilar				3 150 »
» » 240 » jeepar				792 »
				106 842 m ³
			Avrundat	106 800 »

Av den totala mängden brännolja har räknats med att 6 400 m³ är bensen¹ samt resten, 100 400 m³, är motorfotogen och motorbrännolja.

c. Kostnader.

	Millj. kr
2 133 m ³ bensen à 41·75 öre/l	0·89
4 267 » » » 38·75 »	1·65
50 200 » motorfotogen och motorbrännolja à 16·55 ² öre/l	8·31
50 200 » » » » à 17·95 ² »	9·01
Årskostnad för gengasved, 396 hl/traktor à 3·00 kr/hl	2·38
Smörjolja, 0·30 kg/traktortimme à 1·60 kr/kg.	7·93
» , 0·14 kg/jeep ² timme à 1·60 kr/kg.	0·03
	Summa 30·20

År 1947/48.**a. Priser och förbrukning under olika pristerminer.**

För 1947/48 har räknats med de priser på brännoljor enligt tabell 16 på sätt som i det följande närmare anges.

Bensen. Det har förutsatts, att $\frac{1}{3}$ av bensinförbrukningen ägt rum under höstmånaderna (sept.—dec.). Vid beräkandet av medelpriset för denna period har icke tagits någon hänsyn till prishöjningen den $\frac{22}{12}$, enär någon nämnvärd bensinförsäljning till jordbruksändamål knappast kan ha ägt rum under tiden $\frac{22}{12}$ — $\frac{31}{12}$. Medelpriset under tiden $\frac{1}{9}$ — $\frac{21}{12}$ blir 39,31 öre per liter.

Två tredjedelar av bensinförbrukningen under produktionsåret har enligt ovanstående förutsatts bli inköpta efter den 1 januari 1948. Priset är 40,75 öre per liter t. o. m. den $\frac{31}{3}$, varefter den beslutade höjningen beräknas bli gällande.

¹ 3 150 m³ till dragbilar samt 2 450 m³ till startbensen (100 liter per traktor) samt 792 m³ till jeepar ger sammanlagt 6 392 m³, som avrundats till 6 400 m³.

² Vägt pris: 0,20 × motorbrännolja + 0,80 × motorfotogen.

Ett bedömande av prishöjningarnas verkningar är denna gång mycket svårt att göra, enär det rör sig om en så kraftig höjning, som dessutom bekantgöres i god tid. I någon mån måste detta leda till, att bensin för traktordriften lagras hos förbrukarna före prisstegringen. Å andra sidan torde förlagsinköpen motverkas av bristen på tomfat.

Om det hade rört sig om en obetydlig prishöjning den $\frac{1}{4}$ 1948, borde man ha kunnat antaga, att så gott som hela bensininköpet för året 1947/1948 hade blivit gjort till det högre priset. Nu kan emellertid på grund av vad ovan anförts en dylik förutsättning icke göras. Det synes under föreliggande förhållanden rimligt att räkna med, att bensininköpen till jordbrukstraktorer fr. o. m. januari 1948 fördela sig på olika pristermener i förhållande till pristermenernas längd — självfallet en osäker uppskattning, som dock knappast kan ersättas med någon annan faktisk beräkning.

Medelpriset för tiden jan.—aug. 1948 blir — beräknat enligt angivna grunder — 58,⁴⁶ öre per liter.

Motorfotogen och motorbrännolja. Det har förutsatts, att $\frac{2}{3}$ av årsförbrukningen ägt rum under tiden sept.—dec. 1947. Under denna tid inträffade en prishöjning redan den $\frac{6}{10}$. Medelpriset för tiden sept.—dec. blir:

för motorfotogen	18.72 öre per liter
» motorbrännolja	17.22 » » »

Då dessa priser sammanvägas med vägningstalen 0,⁸⁰ för motorfotogen och 0,²⁰ för motorbrännolja erhålles ett genomsnittspris för brännolja (exkl. bensin) under höstterminen av 18,⁴² öre per liter.

För tiden efter 1 januari 1948 har som framgår av tabell 16 inträffat en mindre prishöjning fr. o. m. den $\frac{17}{10}$. Det har förutsatts, att hela förbrukningen under produktionsårets sista två tredjedelar äger rum efter denna prishöjning. Vägt pris, som tillämpas för $\frac{2}{3}$ av årsförbrukningen, erhålles enligt följande:

för motorfotogen	$19.75 \times 0.80 = 15.80$
» motorbrännolja	$19.25 \times 0.20 = 3.85$
	1.00 19.65

b. Förutsatt totalförbrukning av brännolja.

Årligen per fotogen- eller brännoljedriven traktor	7	$\times 600 = 4\,200$	l
» » bensindriven traktor	4	$\times 600 = 2\,400$	»
» » dragbil	5	$\times 225 = 1\,125$	»
» » jeep	5.5	$\times 600 = 3\,300$	»
» » 32 000 st. fotogen- eller brännoljedrivna traktorer....		134 400	m ³
» » 500 » bensindrivna traktorer		1 200	»
» » 4 000 » dragbilar		4 500	»
» » 600 » jeepar		1 980	»
		142 080	m ³
		Avrundat 142 100	»

Av den totala mängden brännolja har räknats med att 10 900 m³ är bensin¹ samt resten, 131 200 m³, motorfotogen och motorbrännolja.

¹ 1 200 m³ till bensindrivna traktorer, 4 500 m³ till dragbilar, 1 980 m³ till jeepar samt 3 200 m³ till startbensin (100 l per traktor) ger sammanlagt 10 880 m³, som avrundats till 10 900 m³.

c. *Kostnader.*

	Milj. kr
3 600 m ³ bensin à 39·31 öre/l	1·42
7 300 » » à 58·46 »	4·27
43 733 » motorfotogen och motorbrännolja à 18·42 öre/l	8·06
87 467 » » » » » 19·65 »	17·19
Smörjolja, 0·30 kg/traktortimme (0·30 × 1·60 × 20 400 000) à 1·60 kr/kg	9·79
» , 0·14 kg/jeeptimme (0·14 × 1·60 × 360 000) à 1·60 »	0·08
	Summa 40·81

*År 1948/49.*a. *Priser.*

För produktionsåret 1948/49 har för bensin räknats med 69,00 öre per liter. För motorfotogen och motorbrännolja har räknats med nu gällande priser, som efter hopvägning ge ett genomsnittspris av 19,65 öre per liter.

b. *Förutsatt totalförbrukning av brännolja.*

Ärligen per traktor, dragbil och jeep, jämför beräkningarna för år 1947/48.

Ärligen till 38 200 st. fotogen- eller brännoljedrivna traktorer.....	160 440 m ³
» » 1 000 » bensindrivna traktorer.....	2 400 »
» » 4 000 » dragbilar	4 500 »
» » 700 » jeepar.....	2 310 »
	169 650 m ³
	Avrundat 169 600 »

Av den totala mängden brännolja har räknats med att 13 000 m³ är bensin¹ samt resten, 156 600 m³, motorfotogen och motorbrännolja.

c. *Kostnader.*

	Milj. kr.
13 000 m ³ bensin à 69·00 öre/l	8·97
156 600 » motorfotogen och motorbrännolja à 19·65 öre/l	30·77
Smörjolja, 0·30 kg/traktortimme (0·30 × 1·60 × 24 420 000) à 1·60 kr/kg	11·72
» , 0·14 kg/jeeptimme (0·14 × 1·60 × 420 000) » 1·60 »	0·09
	Summa 51·55

Sammandrag.

I tabell 17 lämnas ett sammandrag av kostnaderna för driv- och smörjmedel fr. o. m. produktionsåret 1938/39. Enligt prognosen för år 1948/49 skulle kostnaderna för detta år uppgå till 51,55 milj. kr, vilket är 5 gånger så mycket som i basåret.

6. *Diverse kostnader.*

Inom denna grupp föreligger den mest betydande ändringen av kostnadsutvecklingen i fråga om *mjölktransporter*. Enligt vanlig beräkningsmetod och enligt de fraktkostnader per ton, som hittills kunnat erhållas från SMR, erhålles för de produktionsår, som den nu utförda kalkylen omfattar, följande kostnadssummor för mjölkfrakter:

1946/47	49·92 milj. kr.
1947/48	48·77 »
1948/49	51·80 »

¹ 2 400 + 4 500 + 2 310 + 3 820 m³ till startbensin ger sammanlagt 13 030 m³, som avrundats till 13 000 m³.

Tabell 17. Sammandrag över jordbrukets kostnader för driv- och smörjmedel till traktorer åren 1938/39—1948/49.
Samtliga värden i milj. kr.

	Drivmedel			Smörjmedel	Totalsumma	Index 1938/39 = 100
	Brännolja	Gengasved	Summa drivmedel			
1938/39					10·31	100·0
1939/40					16·38	158·9
1940/41	9·93	1·35	11·28	3·47	14·75	143·1
1941/42	11·22	6·32	17·54	4·78	22·32	216·5
1942/43	13·28	16·33	29·61	5·82	35·43	343·6
1943/44	8·91	18·54	27·45	6·28	33·73	327·2
1944/45	9·80	19·16	28·96	7·89	36·85	357·4
1945/46	11·65	14·37	26·02	6·32	32·34	313·7
1946/47	19·86	2·38	22·24	7·96	30·20	292·9
1947/48	30·94	—	30·94	9·87	40·81	395·8
1948/49	39·74	—	39·74	11·81	51·55	500·0

För produktionsåren 1947/48 och 1948/49 måste emellertid hänsyn tagas till kostnadsökningen genom den beslutade höjningen av bensinskatten fr. o. m. den 1/4 1948. Enligt en preliminär undersökning inom SMR användas dagligen omkring 3 100 lastbilar för intransporten av mjölk till mejerierna. Den dagliga körsträckan för dessa bilar beräknas uppgå till ca 18 800 mil, och bensinförbrukningen beräknas till 4 liter per mil. Dagsförbrukningen av bensin för mjölktransporter till mejerierna skulle sålunda uppgå till 75 200 liter. Enbart den beslutade skattehöjningen (27 öre/liter) medför enligt denna beräkning en merkostnad av 20 304 kr. per dag. Här har emellertid räknats med ytterligare 1 öres höjning av priset per liter med hänsyn till bensinhandelns ökade omkostnader i anledning av prishöjningen, och under denna förutsättning erhålles en merkostnad av 21 056 kr. per dag. Merkostnaden för mjölkfrakter (till mejerierna) på grund av bensinprishöjningen kan sålunda preliminärt beräknas till:

för prod.-året 1947/48 $153 \times 21\,056 = 3\cdot22$ milj. kr.
 » » 1948/49 $365 \times 21\,056 = 7\cdot69$ » »

De totala kostnaderna för mjölktransporter till mejerier kunna alltså preliminärt beräknas till:

1946/47 49·92 milj. kr.
 1947/48 51·99 » »
 1948/49 59·49 » »

Kostnaderna för biltransporter ha nu kunnat slutjusteras för året 1946/47. Den definitivt beräknade kostnadssumman uppgår till 13,83 milj. kr., vilket är 1,67 milj. kr. mera än vad som räknades med i vårkalkylen 1947. För produktionsåret 1947/48 räknades i prognosen (vårkalkylen 1947) med en kostnadssumma av 12,16 milj. kr. Med utgångspunkt från lastbilstaxornas hittillsvarande läge under produktionsåret, skulle kostnaderna för 1947/48 kunnat anges till ungefärligen samma belopp, som det för produktionsåret 1946/47 nu beräknade. Då hänsyn däremot toges till den av riksdagen beslutade höjningen av bensinpriset fr. o. m. den 1 april 1948, erhålles en summa för bilkostnader år 1947/48 av ca 14,50 milj. kr. Det har vid beräklandet förutsatts, att 1 öres höjning av bensinpriset medför 1/2 procents höj-

ning av taxorna. Detta antagande bygger på en preliminär beräkning inom statens priskontrollnämnd.

För produktionsåret 1948/49 har räknats med att det högre bensinpriset blir rådande under hela året, varvid erhålles en kostnadssumma av 15,70 milj. kr.

I samband med vårkalkylen 1947 förutsattes, att den sänkning av transporttaxorna med 10 procent, som företogs fr. o. m. den 1 januari 1946, skulle slå igenom på de genomsnittliga fraktkostnaderna. Det förutsattes sålunda, att jordbrukets kostnader för lastbilsfrakter under produktionsåret 1945/46 skulle sjunka med 7 procent i förhållande till kostnaderna under 1944/45. Vidare förutsattes, att taxesänkningen under produktionsåret 1946/47 helt skulle slå igenom och medföra en motsvarande sänkning av kostnaderna för lastbilsfrakter. I avsikt att närmare undersöka vilka taxeförändringar, som verkligen ägt rum, har genom Svenska lasttrafikbilägareförbundets försorg utförts en specialundersökning över fraktkostnaderna per 100 kg vid viss körsträcka i april 1947. Denna undersökning visade, att någon sänkning av fraktkostnaderna dittills icke hade förekommit. Sedan dess erhålles kontinuerligt månadsuppgifter över fraktkostnaderna från Svenska lasttrafikbilägareförbundet såsom underlag för indexberäkning av lastbilsfrakterna. Uppgifterna äro baserade på rapporter från 10 lastbilscentraler i olika delar av landet.

Kostnaderna för *järnvägstransporter* äro för produktionsåret 1946/47 oförändrade sedan vårkalkylen 1947. För produktionsåret 1947/48 har tagits hänsyn till den höjning av järnvägarnas frakttaxor, som inträtt fr. o. m. den 1 januari 1948. Kungl. järnvägsstyrelsen har utfört vissa beräkningar rörande taxehöjningens inverkan på jordbrukstransporterna och därvid kommit till det resultatet, att de olika höjningarna för olika godsslag och sträckor torde resultera i, att index för jordbrukets järnvägstransporter stiger från förutvarande 110 enheter till 122. Denna indexhöjning medför vid oförändrad bassumma, att kostnaderna för järnvägstransporter i kalkylen stiga till 5,90 milj. kr. under året 1947/48 samt till 6,10 milj. kr. under året 1948/49.

I årets statsverksproposition har föreslagits att anslag till fraktlindringsbidrag för jordbrukskalk icke skall utgå. Om riksdagen beslutar i enlighet härmed, ökas jordbrukets kostnader för järnvägsfrakter med ytterligare ca 300 000 kr.

I fråga om kostnaderna för *skördegarn* föreligger för år 1946/47 ingen ändring av den i vårkalkylen 1947 beräknade summan. För år 1947/48 föreligger en mindre nedgång av kostnaderna med anledning av beslutad pris-sänkning. För år 1948/49 har tills vidare insatts samma kostnadssumma som för år 1947/48.

I fråga om kostnaderna för *hösalt* föreligger en ytterst obetydlig justering för produktionsåret 1946/47 i jämförelse med vårkalkylen 1947, medan för produktionsåret 1947/48 erhållits samma kostnadssumma som i prognosen våren 1947. För år 1948/49 erhålles vid tillämpandet av nu gällande priser samma kostnadssumma som för år 1947/48.

Beträffande förbrukningen av *AIV-syra* föreligga uppgifter t. o. m. december månad 1947. Kostnadsberäkningen har sålunda kunnat göras definitiv för produktionsåret 1946/47. I vårkalkylen 1947 räknades preliminärt med en kvantitet av 8 000 ton. På grund av den av sommarens och höstens nederbördsförhållanden betingade svaga vallskörden stannade emellertid förbrukningen vid 6 600 ton. För produktionsåret 1947/48 räknades i vårkalkylen 1947 med en förbrukning av 8 500 ton. Med hänsyn till att förbrukningen under hittillsvarande del av produktionsåret varit något mindre än under motsvarande tid under de båda föregående åren, har nu för produk-

tionsåret 1947/48 räknats med 8 000 ton. För produktionsåret 1948/49 har däremot räknats med samma kvantitet, som i vårkalkylen 1947 upptogs för året 1947/48, nämligen 8 500 ton.

En mindre prisstegring inträffar fr. o. m. februari 1948 på grund av de stigande frakttaxorna. Kvantiteter, priser per ton samt kostnadssummor fr. o. m. år 1938/39 redovisas i följande översikt.

	Förbrukad kvantitet ton	Pris kr./ton	Värde milj. kr.
1938/39	1 051	127·50	0·13
1946/47	6 600	130·30	0·86
1947/48	8 000	132·30	1·06
1948/49	8 500	132·50	1·13

Kostnaderna för *betningsmedel* äro oförändrade gentemot vårkalkylen.

Kostnaderna för *el-kraft* ha tills vidare hållits oförändrade liksom i vårkalkylen 1947 i avvaktan på resultatet av pågående utredningar inom sakkunniga för utredning rörande rationaliseringens inverkan på jordbrukets arbetskostnader m. m.

I fråga om *hästskor* har en mindre prisstegring inträtt fr. o. m. oktober 1947.

I fråga om *hästskosöm*, *silfilter* och *rengöringsmedel* föreligger ingen ändring av de i vårkalkylen 1947 beräknade kostnadssummorna för åren 1946/47 och 1947/48. För produktionsåret 1948/49 har insatts samma kostnadssumma som den för 1947/48 erhållna.

Förbrukningen av *torvströ* beräknades till och med produktionsåret 1940/41 till 3 milj. balar per år. År 1941/42 sjönk denna siffra på grund av torvströbrist till ca 2,1 milj. balar och under produktionsåret 1942/43 beräknades enligt livsmedelskommissionens planläggningsbyrå, att endast 1,8 milj. balar kunde tillhandahållas. Denna kvantitet fick sedan kvarstå i beräkningarna t. o. m. vårkalkylen 1946. Torvströfabrikernas centralförening hade då verkställt en beräkning över den totala produktionen av torvströ och därvid funnit, att den under produktionsåret 1945/46 för ströändamål disponibla kvantiteten fortfarande syntes stanna vid 1,8 milj. balar. Under sommaren 1946 väntades emellertid produktionen av torvströ åter stiga med ca 10—20 procent till högst 2,2 milj. balar. I vårkalkylen 1946 räknades därför med 2,0 milj. balar för år 1946/47. Denna kvantitet hålles fortfarande oförändrad för år 1946/47. För produktionsåret 1947/48 har nu liksom i vårkalkylen 1947 räknats med 2,5 milj. balar, vilket fortfarande ligger 0,5 milj. balar under förkrigskvantiteten. Även för produktionsåret 1948/49 har räknats med 2,5 milj. balar.

Sedan vårkalkylen 1947 har inträffat två mindre prishöjningar (i maj och oktober 1947), varför kostnadssummorna enligt förra vårkalkylen nu fått justeras.

Posten *allmänna omkostnader* har kunnat slutgiltigt justeras för år 1945/46, enär uppgifter för dessa kostnader per ha enligt jordbruksekonomiska undersökningens resultat erhållits för bokföringsåret 1945/46. Omräkningen medför en kostnadsökning med omkring 1,8 milj. kr. jämfört med vårkalkylen 1947. För bokföringsåret 1946/47 har kunnat erhållas preliminära siffror enligt den jordbruksekonomiska undersökningen, varför beräkningen även för detta år kunnat justeras. Justeringen innebär en höjning av kostnaderna från 28,04 milj. kr. 1945/46 till preliminärt 30,32 milj. kr. 1946/47. Liksom vid tidigare beräkningstillfällen har den senaste tillgäng-

liga siffran insatts för de följande åren — i detta fall för åren 1947/48 och 1948/49.

Kostnaderna för *mjölkkontroll* ha nu kunnat justeras, sedan uppgifter om såväl antalet assistenter som dessas löner förelegat för ytterligare ett år. Lönerna äro nu i det närmaste definitiva för år 1946/47. För år 1947/48 föreligger en preliminär beräkning med ledning av avtalsuppgörelsen. De nu beräknade kostnaderna för åren 1946/47 och 1947/48 avvika ytterst obetydligt från de i vårkalkylen 1947 beräknade summorna. Vissa detaljer ur kostnadsberäkningen framgå av följande översikt. Ökningen av antalet assistenter åren 1947/48 och 1948/49 har uppskattats av lantbruksstyrelsen.

	Antal verksamma assistenter	Beräknad årskostnad per assistent kr.	Total kostnad kr.	Avgår statliga bidrag kr.	Kostnad för jord- bruket milj. kr.
1946/47.....	1 108	4 232	4 689 056	263 000	4·43
1947/48.....	1 150	4 788	5 506 200	263 000	5·24
1948/49.....	1 200	4 788	5 745 600	263 000	5·48

Tabell 18. Diverse kostnader.

	1938/39 milj. kr	1945/46 milj. kr	1946/47 milj. kr	1947/48 milj. kr	1948/49 milj. kr
Mjolkfrakter	15·70	48·66	49·92	51·99	59·49
Övriga frakter:					
Biltransporter	7·13	13·52	13·83	14·50	15·70
Järnvägstransporter	5·00	5·50	5·50	5·90	6·10
Skördegarn	2·87	6·59	8·08	7·70	7·70
Hösalt	0·48	1·26	1·23	1·24	1·24
AIV-syra	0·13	1·07	0·86	1·06	1·13
Betningsmedel	1·10	1·09	1·09	1·09	1·09
Elkraft	39·44	77·09	77·09	77·09	77·09
Hästskeor	2·21	3·36	3·29	3·36	3·36
Hästskeosöm	1·90	2·64	2·55	2·51	2·51
Silfilter	0·97	1·71	1·65	1·62	1·62
Rengöringsmedel	3·11	6·99	8·58	8·58	8·58
Torvströ	4·32	5·18	6·72	9·20	9·25
Allmänna omkostnader	17·09	28·04	30·32	30·32	30·32
Mjolkkontroll	1·91	3·67	4·43	5·24	5·48
Summa	103·36	206·37	215·14	221·40	230·66
Index	100·0	199·7	208·1	214·2	223·2

7. Ekonomibyggnader.

Beräkningarna över jordbrukets kostnader för ekonomibyggnader ha hittills varit baserade på ett bygnadsbestånd beräknat i förkrigsvärde. Kostnaderna för avskrivning ha hållits fasta under det att kostnaderna för underhåll fortlöpande beräknats med hänsyn till den indexmässiga pris- och löneutvecklingen med utgångspunkt från en fast volym. I vårkalkylen 1947 införde LK-delegationen dock som alternativ till den tidigare beräkningsmetoden en ny beräkning, i vilken avskrivningskostnaderna beräknades på återanskaffningsvärdet. I denna beräkning tillämpades dessutom en ny index, i det att kostnadsutvecklingen sedan basåret fick följa den av Statens Forskningskommitté för Lantmannabyggnader (SFL) upprättade indexen för ekonomibyggnader. Vid tillämpandet av kalkylen utgick livsmedelskommissionen dock från beräkningen enligt den äldre metoden.

Den beräkning över jordbrukets byggnadskostnader, som sålunda kom till tillämpning i vårkalkylen 1947, återgives i följande översikt.

Byggnader:	1938/39	1946/47	1947/48
avskrivningar, milj. kr.	44·35	44·35	44·35
underhåll, ' '	40·30	66·53	67·04
Summa milj. kr	84·65	110·88	111·39
Siloanläggningar ' '	0·03	0·58	0·60
Summa milj. kr	84·68	111·46	111·99
Index 100·0		131·6	132·3

Senare har emellertid en undersökning rörande jordbrukets byggnadskostnader i samarbete med de sakkunniga för utredning rörande rationaliseringens inverkan på jordbrukets arbetskostnader m. m. utförts inom SFL.

Den av SFL verkställda undersökningen grundar sig på en inventering av byggnadsbeståndet vid egendomar i storleksgrupperna 10—20 och 20—30 ha åker, som år 1946 ingingo i lantbruksstyrelsens jordbruksekonomiska undersökning. SFL har med anledning av de vid undersökningen erhållna resultaten utfört en beräkning över kapitalvärdet av jordbrukets byggnadsbestånd. Dessutom inhämtade SFL i samband med sin inventering uppgifter över nybyggnader och reparationer under åren 1942—1946. Med hänsynstagande till å ena sidan beräknade återanskaffningsvärden och å andra sidan de redovisade nybyggadskostnaderna och reparationskostnaderna har SFL beräknat underhållskostnaderna och avskrivningskostnaderna i procent av återanskaffningsvärdet. Härvid har på grund av byggnadsverksamhetens olika omfattning erhållits olika procenttal för dels perioden 1942—1946, dels perioden 1944—1947.

Vid uppräknandet av kapitalvärdena till rikssiffror har SFL räknat med tvenne olika alternativ: i det ena alternativet har verkställts en uppräkning av hektarvärdena för de undersökta egendomarna och i det andra alternativet har i fråga om djurstallarna utnyttjats en annan väg, nämligen uppräkning av kostnaderna per kreatursenhet vid de undersökta egendomarna. De sakkunniga ha, efter att ha tagit ställning till SFL:s speciella utredning, avlåtit en skrivelse i ämnet till livsmedelskommissionen. De sakkunniga ha i denna skrivelse i likhet med SFL föreslagit en övergång till beräklandet av avskrivningskostnader för byggnader med utgångspunkt från återanskaffningsvärden. Beträffande den motivering, som anförts av de sakkunniga, får LK-delegationen hänvisa till de sakkunnigas skrivelse.

LK-delegationen har, efter att ha prövat vad de sakkunniga i sin skrivelse förordat, ansett sig kunna biträda de sakkunnigas uppfattning och sålunda i kostnadskalkylen införa en beräkning över jordbrukets byggnadskostnader på grundval av den i ett av SFL:s alternativ beräknade kostnaden vid 1946 års prisläge för avskrivning och underhåll av ekonomibyggnader, nämligen 123,5 milj. kr. LK-delegationen har vidare med utgångspunkt från denna volym såsom genomsnittsvolym och med användande av SFL:s prisindex för ekonomibyggnader verkställt en beräkning över byggnadskostnadernas utveckling sedan produktionsåret 1938/39. SFL:s index finnes tillgänglig till och med 1947. LK-delegationen har med hjälp av lantbruksförbundets månadsindex för byggnadskostnader verkställt en framräkning av SFL:s index för den tid, som kräves för beräkningarnas fullföljande. Beräkningarna redovisas i följande översikt.

		S F L:s i n d e x		Kostn.-summan		Index för kostnadsut- vecklingen 1938/39=100
Kalenderår 1935/37 =100	1946 =100	Index, 1946=100 omräknat till prod.-år		123·5 omräknad enligt index till prod.-år		
1935	94·1	50·8				
1936	96·6	52·2				
1937	109·3	59·0				
1938	110·2	59·5	1938/39	61·0	75·3	100·0
1939	114·3	61·7	1939/40	68·7	84·8	112·6
1940	133·7	72·2	1940/41	75·7	93·5	124·2
1941	143·5	77·5	1941/42	83·8	103·5	137·5
1942	161·1	87·0	1942/43	89·6	110·7	147·0
1943	168·3	90·9	1943/44	90·1	111·3	147·8
1944	166·2	89·7	1944/45	91·4	112·9	149·9
1945	170·7	92·2	1945/46	97·4	120·3	159·8
1946	185·2	100·0	1946/47	104·1	128·6	170·8
1947	196·7	106·2	1947/48	113·6	140·3	186·3
1948			1948/49	114·7	141·7	188·2

Sil oanläggningar. Kostnaderna för sil oanläggningar äro beräknade på vanligt sätt.

I följande översikt har sil oanläggningar och kostnader för egentliga ekonomibyggnader sammanräknats. Samtliga värden i miljoner kr.

	1938/39	1945/46	1946/47	1947/48	1948/49
Ekonomibyggnader	75·30	120·30	128·60	140·30	141·70
Sil oanläggningar	0·03	0·56	0·58	0·61	0·67
Summa miljoner kr.	75·33	120·86	129·18	140·91	142·37
Index, 1938/39 = 100	100·0	160·4	171·5	187·1	189·0

8. Grundförbättringar.

I vårkalkylen 1947 redovisades kostnaderna för grundförbättringar efter den beräkning, som erhållits vid utredning hos de sakkunniga för utredning rörande rationaliseringens inverkan på jordbrukets arbetskostnader m. m. Kostnaderna för grundförbättringar enligt denna utredning ha nu justerats med hänsyn till de höjda priserna på tegelrör samt höjda arbetslöner, varvid erhålles följande kostnadsutveckling.

	1938/39	1947/48	1948/49
Täckdikningskostnader	.	9·63	9·78
Underhåll av större öppna diken	.	7·16	7·53
Summa	7·54	16·79	17·31
Avgår statsbidrag	.	0·38	0·38
Nettosumma	7·54	16·41	16·93
Index 100·0		217·6	224·5

För år 1946/47 har i sammandragstabellen införts siffror enligt den äldre beräkningsmetoden — 11,4 milj. kr.

9. Arbetskostnader.

Frågan om efter vilka principer arbetskostnaderna skola beräknas har varit föremål för fortsatt prövning av de sakkunniga för utredning rörande rationaliseringens inverkan på jordbrukets arbetskostnader m. m. En preli-

minär redogörelse för de sakkunnigas tidigare undersökningar rörande arbetskostnaderna ställdes till livsmedelskommissionens förfogande redan i samband med behandlingen av förkalkylen över jordbrukets inkomster och kostnader år 1947/48. Sedan dess ha uppgifter från de räkenskapskontrollerade och från de i lönestatistiken deltagande jordbruken blivit tillgängliga för ytterligare ett år (1945/46) samtidigt som under den senaste tiden vissa uppgifter jämväl blivit tillgängliga från den representativa folkräkningen (tolftedelsamplingen) år 1945. Uppgifter om den inrikes omflyttningen och ur taxeringsstatistiken ha även anlitats. Dessa uppgifter visa, att »flykten från landsbygden» under senare år fortsatt och intensifierats.

Sedan de sakkunniga låtit komplettera de tidigare verkställda beräkningarna med nu tillgängliga ytterligare uppgifter från de räkenskapskontrollerade och de i lönestatistiken deltagande jordbruken har arbetsförbrukningen per ha jordbruksjord under basåret 1938/39 blivit uppskattad till 328,70 manstimmar (mt) och (för kvinnor och minderåriga arbetare) reducerade manstimmar (rmt). Från detta utgångsläge har arbetsförbrukningen per ha jordbruksjord under perioden 1938/39—1945/46 genom rätlinjig regression befunnits minska med i genomsnitt 3,43 mt och rmt eller 1,04 procent per år. Vid beräkningen av denna genomsnittliga minskning har vad avser åren 1939/40—1941/42 använts uppgifter om arbetsförbrukningen per ha jordbruksjord, vilka dessförinnan blivit korrigerade för det dåvarande onormalt låga skörderesultatet. Vid de tidigare beräkningarna hade däremot för ifrågavarande år använts uppgifter, vilka icke dessförinnan hade blivit korrigerade.

Sammanställes minskningen i arbetsförbrukningen per ha jordbruksjord med minskningen i arealen jordbruksjord, vilken i genomsnitt per år befunnits vara 6 710 ha eller 0,16 procent av en beräknad totalareal om 4 125 940 ha under basåret 1938/39, erhålles för perioden 1938/39—1945/46 en genomsnittlig minskning av den totala arbetsförbrukningen motsvarande ca 1,2 procent av arbetsförbrukningen under basåret 1938/39.

Enligt folkräkningarna åren 1940 och 1945 skulle den yrkesverksamma befolkningen inom jordbruk med boskapsskötsel ha minskat med totalt ca 10 procent eller med 2 procent per år. Statistiken över den inrikes omflyttningen liksom taxeringsstatistiken visar en nedgång av ungefär samma storleksordning. Den visar också en snabbare takt i nedgången under de allra senaste åren.

Nu nämnda material lider emellertid i olika hänseenden av betydande svagheter. Vid en jämförelse mellan folkräkningarna år 1940 och 1945 kan man sålunda icke bortse från möjligheten att en omgruppering mellan olika yrken i viss utsträckning kan ha ägt rum. Visserligen ha samma regler tillämpats vid båda räkningarna för bestämningen av yrkestillhörigheten, men detta utgör dock ingen säker garanti för en enhetlig gruppering. I detta sammanhang får särskilt uppmärksammas, att en icke ringa del av den jordbrukande befolkningen endast delvis är sysselsatt med egentligt jordbruksarbete, medan andra sysselsättningar samtidigt spela en större eller mindre roll för totalinkomstens förvärvande. Under sådana förhållanden kan uppenbarligen en förskjutning lätt ske i redovisningen på yrkesgrupper, även om de därvid tillämpade principerna i och för sig behållits oförändrade. Vad angår statistiken över den inrikes omflyttningen må samtidigt framhållas osäkerheten beträffande omflyttningens fördelning på den egentliga jordbruksbefolkningen och den övriga befolkningen inom de s. k. A-kommunerna. Ej heller detta material medger därför några alltför bestämda slutsatser beträffande förändringarna i den egentliga jordbruksbefolkningens numerär.

Vid en jämförelse mellan befolkningsstatistiken och arbetsförbrukningen enligt jordbrukskalkylen måste vidare beaktas den helt olika innebörden av uppgifterna. Befolkningsstatistiken avser hela den inom jordbruket redovisade befolkningen, oavsett om densamma varit helt eller blott delvis sysselsatt med egentligt jordbruksarbete. Jordbrukskalkylen däremot grundar sig på en beräkning av den faktiska arbetsåtgången inom jordbruket. Av vikt i detta sammanhang är särskilt det förhållandet, att en stor del av den i jordbruket redovisade befolkningen icke erhållit full sysselsättning inom näringsgrenen. Denna omständighet har vid de till jordbrukskalkylen tidigare verkställda beräkningarna beaktats på så sätt, att man redan för basåret verkställt en kraftig reduktion av antalet personer inom jordbruksnäringen. Reduktionen innebar, ur de synpunkter som nu äro i fråga, att en numerärt betydande utflyttning från jordbruket kunde äga rum, utan att detta i och för sig behövde medföra någon minskning av arbetsförbrukningen inom jordbruksnäringen. En befolkningsstatistiskt redovisad minskning av totalbefolkningen inom jordbruket kan sålunda icke, även om den grundar sig på ett fullt tillförlitligt material, sägas vara ett uttryck för en motsvarande förändring i användningen av arbetskraft inom jordbruket. Under sådana förhållanden torde det knappast vara möjligt att med hjälp av befolkningsstatistiskt och annat tillgängligt material komma fram till någon mera bestämd slutsats om vilka förändringar, som inträffat i arbetsvolymen, i annan mån än att det synes påtagligt, att minskningen i jordbruksbefolkningen under senaste åren varit större än i början av undersökningsperioden. På grund av vad här ovan anförts ha de sakkunniga ansett sig kunna konstatera, att minskningen av arbetsförbrukningen inom jordbruksnäringen måste vara mindre än befolkningsförändringarna antyda. Att precisera någon viss lägre siffra är dock, som de sakkunniga starkt understrukt, förenat med mycket stora vanskligheter. Den ovan berörda undersökningen, vilken lett fram till en årlig minskning i jordbrukets arbetskraftsvolym med 1,2 procent, måste dock enligt de sakkunnigas mening i första hand accepteras som grundval för kalkylen för den period denna undersökning avser. Den har emellertid icke kunnat föras längre fram än till och med bokföringsåret 1945/46. I enlighet härmed räkna de sakkunniga med att den årliga nedgången i arbetsförbrukningen för hela jordbruket mellan 1938/39 och 1945/46 utgjort 1,2 procent av basårets volym. För tiden efter 1945/46, framhålla de sakkunniga vidare, har måst göras en bedömning med ledning av övrigt till förfogande stående statistiskt material. Både uppgifterna rörande omflyttningen och taxeringsstatistiken tyda som nämnts på en stegrad takt i utflyttningen från jordbruket under de senaste åren. Den »överfulla» sysselsättningen inom stadsnäringarna har därvid varit av betydelse. Jordbrukets möjligheter att avstå arbetskraft ha även ökats genom den omfattande nyanskaffning av traktorer och jordbruksmaskiner, som ägt rum de senaste åren. Minskningen i arbetskraftsförbrukningen inom jordbruket måste därför anses ha varit större under dessa år än under krigsåren. Dessa överväganden ha lett de sakkunniga till att räkna med en högre procentuell nedgång från och med 1946/47 än för tidigare år. I sin kalkyl ha de sakkunniga härvid ansett sig böra stanna vid att för dessa senare år räkna med 1,5 procent. Enligt de sakkunnigas mening bör emellertid denna minskning av arbetskraftsvolymen från och med år 1946/47 beräknas på volymen under närmast föregående år. — Delegationen har funnit sig böra biträda de sakkunnigas uppfattning.

Beräkningen av den genomsnittliga timlönen har liksom tidigare skett genom en sammanvägning av de i lönestatistiken redovisade totala timlönerna (kontantlönen ökad i förekommande fall med värdet av åtnjutna naturaför-

måner). Härvid har lönen till arbetare med olika löneform men tillhörande samma yrkeskategori först sammanvägts enligt totalantalet redovisade arbetare av ifrågavarande slag. Därefter ha medellönerna för de olika yrkeskategorierna sammanvägts till ett medeltal för samtliga yrkeskategorier enligt följande vägningstal.

Rättare	4,21
Fördräng	4,40
Kördräng	30,97
Övr. jordbruksarbetare	20,52
Arbetare m. blandat arbete	5,01
Ladugårdsförmän	4,56
Kreatursskötare	18,41
Fodermarsk	2,14
Stalldräng	3,84
Övr. djurskötare	0,46
Specialarbetare	4,28
Övr. arbetare	1,20
Summa	100,00

De på detta sätt erhållna genomsnittliga timlönerna för samtliga anställda, manliga arbetare ha liksom vid närmast föregående beräkningstillfälle korrigerats på grund av den uppvärdering av naturallönen under perioden 1942/43—1944/45, vilken befunnits ha ägt rum i samband med det successiva slopandet av statlönesystemet och varigenom den statistiskt redovisade lönestegringen under ifrågavarande år blivit något starkare än den faktiska lönestegringen. Korrektionen har verkställts så att lönen år 1944/45 höjts med 1 procent av totallönen år 1938/39. För år 1943/44 har lönen på samma sätt höjts med 2 procent och för de tidigare åren inklusive basåret 1938/39 med 3 procent. Dessutom ha lönerna numera även korrigerats på grund av att ett större antal tillfälliga arbetare med något högre timlön genom en omläggning av lönestatistiken kommit med i uppgifterna för år 1945/46. Även i detta fall ha de statistiskt redovisade lönerna befunnits vara något för låga i vad avser de tidigare åren, vilket haft till följd, att lönestegringen sedermera, när redovisningen blivit mera fullständig, kommit att framstå som något starkare än vad den i verkligheten varit. Den erforderliga korrektionen har i sistnämnda fall verkställts efter en särskild bearbetning inom socialstyrelsen av löneuppgifterna för åren 1938/39 och 1945/46, avsedd att klargöra inflytandet på genomsnittslönen av den högre dellönen till de tillfälliga arbetarna.

För efterföljande år finnes ännu ingen statistik över faktiskt betalda löner tillgänglig. Beräkning av medellönen för dessa år måste därför ske genom framskrivning av 1945/46 års betalda medellön med stöd av jämförelse mellan detta års och de följande årens avtalslöner. Sådan beräkning har för år 1946/47 verkställts av ovannämnda sakkunniga, varvid även beaktats den ökning av dyrtidstilläggen (indexstilläggen), som trädde i tillämpning från 1 maj 1947. Efter de nu nämnda korrektionerna och framskrivning har den genomsnittliga timlönen till manliga anställda arbetare enligt de sakkunnigas på angivet sätt verkställda beräkningar befunnits vara följande.

Regl.-år $\frac{1}{9}$ — $\frac{31}{8}$	öre/tim.
1938/39	66,89
1939/40	72,76
1940/41	82,70

Regl.-år $\frac{1}{8}$ — $\frac{31}{8}$	öre/tim.
1941/42	91,92
1942/43	101,02
1943/44	106,56
1944/45	119,08
1945/46	132,55
1946/47	142,30

För åren 1947/48 och 1948/49 har LK-delegationen för sin del haft att verkställa framskrivning av den 1945/46 betalda medellönen samt att därvid även taga ställning till innebörden ur kalkylsynpunkt av de fr. o. m. hösten år 1947 avtalade eller eljest inträffade lönestegringarna. Dessa lönestegringar ha inträffat fr. o. m. den 1 september och den 1 november år 1947 samt fr. o. m. den 1 januari år 1948. Härom må i korthet anföras följande.

Den av lantarbetsgivareföreningen rekommenderade lönehöjningen fr. o. m. den 1 september 1947 med 15 öre per timme har enligt inhämtade uppgifter blivit tillämpad i sådan utsträckning, att medellönen åt samtliga anställda arbetare höjts med 8,1 öre per timme.

Det nya lantarbetaravtalet innefattar en generell lönehöjning fr. o. m. den 1 november 1947 med 20 öre per timme. Därjämte får korrektion göras för den ökning av de särskilda förmåner, som därutöver tillförsäkrats *dels* vissa yrkeskategorier, nämligen 6 öre per timme till skolad rättare och skolad djurskötare i förmansställning och 25 öre per timme till djurskötare och arbetare med blandat arbete för ordinarie arbetstid å sön- och helgdagar samt för arbetstid efter klockan 12 å lördagar och helgdagsaftnar, *dels* alla arbetare för utgjord övertid. Den generella lönehöjningen och nämnda ökning av särskilda förmåner beräknas ha inneburit, att den genomsnittliga avtalsenliga timlön, som är jämförbar med de för tidigare år använda avtalslönerna, fr. o. m. den 1 november 1947 blivit som framgår av följande sammanställning.

Manliga arbetare:	Minimilön enl. avtal	Till- kommer	Jämförbar timlön
Rättare ¹	170	3·2	173·2
Fördräng m. m.	153	1·2	154·2
Körkarl m. m.	151	1·2	152·2
Arbetare med blandat arbete	153	3·2	156·2
Djurskötare i förmansställning ¹	168	10·1	178·1
Djurskötare m. m.	164	8·1	172·1
Fodermarsk, som utför skoning ...	169	7·2	176·2
Motorkunnig traktorförare	156	1·2	157·2
Lastbilsförare	157	1·2	158·2
Slöjdare, smed, maskinskötare	164	1·2	165·2

Enligt avtalet skall, för avveckling av vissa tidigare utgående naturaförmåner (långt mjölkpris, lågt bränslepris, sjukkasbidrag, flyttningsbidrag och fria skjutsar), fr. o. m. den 1 januari 1948 utgå ersättning med 11 öre per timme till samtliga manliga arbetare, oavsett om och i vad mån de tidigare utnyttjat dessa förmåner.

Denna ersättning kan inte i sin helhet betraktas som en nu inträffad arbetskostnadsstegring för jordbruket. Enligt beräkning måste nämligen i

¹ Icke skolad.

hittillsvarande kostnader ha ingått för sjukkassebidrag 1,00 öre per timme, för flyttningsbidrag 0,60 öre och för fria skjutsar 0,40 öre. Vidare har som kostnad otvivelaktigt ingått den kontanta ersättning, som arbetsgivaren enligt tidigare avtal haft att utgiva i sådana fall, där mjölk och bränsle icke tillhandahållits. Denna har beräknats motsvara 0,06 resp. 0,50 öre per timme, utslagen på samtliga arbetare. Sammanlagt uppgå dessa redan tidigare inkalkylerade kostnader till 2,56 öre per timme. Återstoden av den avtalade ersättningen eller 8,44 öre per timme, som utgör ersättning för avlösning av naturaförmånerna lågt mjölkpris och lågt bränslepris, upptages såsom lönehöjning i kalkylen.

Vad konsumtionsmjölken beträffar har den i kalkylens inkomstsida hittills värderats till produktmjölkpris, och i kalkylen har för de senaste åren inlagts en särskild kostnad för den förmån som enligt lantarbetaravtalet tillförsäkrats arbetarna att inköpa mjölk till ett pris av 20 öre, vilket understiger produktmjölkpriset. Enligt det nya avtalet skall lantarbetare efter den 1 januari 1948 erlagga gällande normalpris på konsumtionsmjölk, vilket pris beräknats utgöra 30,72 öre/kg. Då den av jordbrukarna och lantarbetarna förbrukade mjölken på inkomstsidan upptagits till detta pris, kan man på kostnadssidan inräkna hela den häremot svarande lönehöjningen, utan att kalkylen därigenom blir oriktig.

Vedpriset har under de närmast föregående åren enligt avtalet fastställts till 8 kr/m³, medan motsvarande normalpris varit 9 kr/m³, vartill kommer en hemkörningskostnad av 2 kr/m³, varför lantarbetarnas pris varit 3 kr/m³ för lågt. Denna skillnad synes ha haft karaktären av en dold löneförmån, som inte inkluderats i den kalkylerade arbetskostnaden. Om man, när den nu framträder öppet, låter den fullt ut slå igenom som en lönehöjning från den 1 januari 1948, erhålles visserligen ett oriktigt uttryck för den faktiska arbetskostnadsstegringen i jämförelse med de närmast föregående åren, eftersom den dolda förmånen strängt taget borde ha påverkat även dessa års lönekostnader. Detta har dock ingen praktisk betydelse, då det är frågan om en kalkyl för ett kommande år. Avgörande är i stället, huruvida en motsvarande för låg beräkning av naturaförmånerna bränsle förelegat även under basåret. Skulle så varit fallet, bör den för basåret kalkylerade timlönen justeras uppåt, samtidigt som den fullständiga kontantersättningen inräknas i den aktuella lönen fr. o. m. ingången av 1948. Såsom förut berörts har emellertid en uppjustering av baslönen redan förut företagits i syfte att eliminera en då förefintlig för låg värdering av naturaförmånerna, och det har ej klarlagts, att en ytterligare höjning av baslönen i detta sammanhang bör ske. På grund härav har den kontantersättning, som nu införts för avlösning av de senaste årens dolda naturaförmån, upptagits såsom lönehöjning från den 1 januari 1948.

Den efter de härövan gjorda övervägandena framskrivna lönen har befunnits vara

för 1947/48	173,72 öre tim.
» 1948/49	179,57 »

Den totala arbetskostnaden har av de sakkunniga för utredning rörande rationaliseringens inverkan på jordbrukets arbetskostnader m. m. beräknats som produkten av den totala arbetsvolymen i ml och rml och den genomsnittliga timlönen för manliga arbetare. Därvid har erhållits ett grundbelopp för arbetskostnaderna, som vad basåret beträffar uppgår till 907,2 milj. kr, medan det grundbelopp, som framkommit vid de tidigare beräkningarna för jordbrukskalkylen, utgjort 864,9 milj. kr. Skillnaden är 4,9 procent.

Vid prövningen av huruvida storleken (ej utvecklingen) av de framräknade grundbeloppen borde korrigeras före användningen i jordbrukskalkylen (såsom kalkylbelopp) eller icke har beräknats, att den vid de räkningskontrollerade jordbruken något högre produktionsintensiteten jämfört med intensiteten vid samtliga brukningsdelar i riket kunde anses motivera en reduktion med ca 8 procent. Häremot måste emellertid ställas en till sin storlek icke preciserbar korrektion i motsatt riktning med hänsyn till olika natur- och strukturbetingelser samt till arbetets olika grad av mekanisering.

Med hänsyn till att en så liten skillnad av kalkylbeloppet som den, vilken genom den nya beräkningen eventuellt kan diskuteras, icke påverkar storleken av kompensationen genom inträffade kostnadsstegringar i nämnvärd grad samt till att fullt bärande motiv för en ny precisering av kalkylbeloppet icke kunnat åstadkommas, ha de sakkunniga ansett att det gamla kalkylbeloppet 793,6 milj. kr. för basåret 1938/39 i princip alltså borde bibehållas. En viss mindre korrektion av kalkylbeloppet har dock ansetts vara motiverad. Genom de korrekitioner, som verkställts beträffande lönerna, har timlönen för basåret 1938/39 höjts från ursprungligen 64,39 till 66,89 öre. I det kalkylbelopp, som tidigare varit fixerat för basåret, torde det vid det helt skiljaktiga förfaringssätt, som då praktiserades, ej ha räknats med ett högre löneläge än motsvarande 64,39 öre per timme. Om så varit fallet, skulle arbetsvolymen ha motsvarat 1 232,5 (793,6 : 0,6439) milj. mt och rmt, medan arbetsvolymen, därest kalkylbeloppet under basåret bibehålles oförändrat, vid den nu erhållna högre timlönen endast skulle motsvara 1 186,4 (793,6 : 0,6689) milj. mt och rmt. Bibehålles arbetsvolymen (i stället för kalkylbeloppet) oförändrad under basåret 1938/39 erhålles ett kalkylbelopp, som sagda år uppgår till 824,4 milj. kr.

Vid användandet av nyssnämnda kalkylbelopp för basåret 1938/39 och de utgångspunkter i övrigt, som anförts i det föregående, erhålles följande resultat, därvid kalkylbeloppen för åren 1939/40—1941/42 korrigerats för de då onormalt låga skördarna.

Regl. år 1/9—31/8	T i m l ö n e r		K a l k y l b e l o p p	
	Öre	Indextal	Milj. kr.	Indextal
1938/39	66·89	100·00	824·4	100·00
1939/40	72·76	108·78	¹ 872·5	105·83
1940/41	82·70	123·64	¹ 961·3	116·61
1941/42	91·92	137·42	¹ 1 072·1	130·05
1942/43	101·02	151·02	1 185·3	143·78
1943/44	106·56	159·31	1 234·5	149·75
1944/45	119·08	178·02	1 362·0	165·21
1945/46	132·55	198·16	1 496·4	181·51
1946/47	142·30	212·74	1 582·4	191·95
1947/48	173·72	259·71	1 902·8	230·81
1948/49	179·57	268·46	1 937·4	235·01

Skillnaden mellan indextalen för timlönen och indextalen för kalkylbeloppen ge uttryck för den reduktion av kostnaderna, som uppkommit genom den beräknade minskningen av arbetskraftsvolymen.

En ytterligare omprövning av de anförda beräkningarna har emellertid befunnits erforderlig. Det har nämligen visat sig, att en hopvägning av lönerna för arbetare, tillhörande olika löneformer, med användande av löne-

¹ Med avdrag för besparing genom låga skördar.

statistikens uppgifter om antalet arbetare i dessa löneformer såsom vägningsstal kan giva i någon mån missvisande resultat. De i lönestatistiken redovisade arbetarna uppvisa nämligen en annan fördelning på olika löneformer samt en annan utveckling av denna fördelning än den, som är utmärkande för jordbrukets arbetskraft i dess helhet. Företagna beräkningar ge vid handen, att denna omständighet medfört en starkare höjning av den beräknade genomsnittliga timlönen än som erhålles, om hänsyn toges till sammansättningen av jordbrukets arbetskraft i dess helhet. De beräknade kostnaderna synas härigenom 1945/46 ha höjts med ca 30 milj. kr., vilket med i huvudsak samma belopp återverkar på de följande åren. I avvaktan på närmare undersökning rörande nu berörda förhållanden har LK-delegationen funnit sig i sin beräkning över jordbrukets arbetskostnader böra upptaga belopp, som för år 1945/46 och följande år med 30 milj. kr. understiga de ovan anförda.

Med anledning av att priset på mjölk, som levererats till de hos jordbruket anställda, i kollektivavtalet bestämts till ett lägre pris — 20 öre per liter — än det i kalkylen angivna priset på hemmaförbrukad mjölk har prisskillnaden, liksom vid de senaste kalkyltillfällena, upptagits som en tillkommande arbetskostnad. Ökningen av arbetskostnaderna i anledning härav har för år 1946/47 beräknats till 11,8 milj. kr. För år 1947/48 uppkommer i anledning av bestämmelserna i det nya kollektivavtalet prisskillanden endast för tiden september—december. Ökningen av arbetskostnaderna för sagda del av år 1947/48 utgör 5,9 milj. kr.

Kostnadsutvecklingen från basåret 1938/39 blir alltså efter nu nämnda justeringar följande.

Regl.-år 1/9—31/8	Kalkylbelopp, milj. kr.	Indextal
1938/39	824·4	100·0
1945/46	1 466·4	177·87
1946/47	1 564·2	189·74
1947/48	1 878·7	227·89
1948/49	1 907·4	231·37

10. Räntekostnader.

Räntekostnaderna för produktionsåren 1946/47—1948/49 beräknade enligt hittills tillämpad metod framgå av följande översikt:

Beräknade räntekostnader år 1946/47, 1947/48 och 1948/49 vid oförändrad kapitalsumma.

	Kapital, milj. kr	1946/47		1947/48		1948/49	
		Räntesats, proc.	Ränta, milj. kr	Räntesats, proc.	Ränta, milj. kr	Räntesats, proc.	Ränta, milj. kr
Lånat kapital:							
inteckningslån .	1 865	3·22	60·10	3·21	59·87	3·21	59·87
övriga lån	680	3·91	26·57	3·92	26·63	3·92	26·66
Eget kapital:							
ej belånat fastighetskapital...	1 335	3·72	49·66	3·71	49·53	3·71	49·53
ej belånat driftskapital	1 335	4·02	53·66	4·01	53·53	4·01	53·53
Summa	5 215	3·64	189·99	3·63	189·56	3·64	189·59

Härtill kommer tidigare i kalkylen inlagda 10 milj. kr. i räntekostnader för ökade investeringar sedan basåret. Fr. o. m. produktionsåret 1948/49 kommer härtil ytterligare en tillfällig räntekostnad i form av kapitalrabatt, som fr. o. m. den ²⁸/₈ 1947 av hypoteksbankerna uttages vid utlämnande av nya lån. Kapitalrabatten uppgår till 1 procent av samtliga nya lån. För produktionsåret 1948/49 beräknas utlåningen till 50 milj. kr., varvid kapitalrabatten uppgår till 0,5 milj. kr.

Totalt erhålles sålunda följande räntekostnader:

	1938/39	1946/47	1947/48	1948/49
Milj. kr.	202·30	199·99	199·56	200·09
Index	100·0	98·9	98·6	98·9

Tabell 19. Jordbrukets kostnader i sammandrag.

	1938/39 milj. kr	1945/46 milj. kr	1946/47 milj. kr	1947/48 milj. kr	1948/49 milj. kr
Handelsgödselmedel	65·8	121·0	125·9	113·8	120·4
Utsäde	3·2	4·2	8·0	6·5	6·5
Köpfodermedel	96·6	128·8	129·8	151·4	127·3
Maskiner och redskap (avskr. o. underhåll)	76·7	151·5	162·6	173·8	183·2
Kostnader för driv- o. smörjmedel	10·3	32·3	30·2	40·8	51·6
Diverse kostnader	103·4	206·4	215·1	221·4	230·7
Ekonomibyggnader	75·3	120·9	129·2	140·9	142·4
Grundförbättringar	7·5	10·9	11·4	16·4	16·9
Arbetskostnader	824·4	1 466·4	1 564·2	1 878·7	1 907·4
Räntekostnader	202·3	201·6	200·0	199·6	200·1
Summa milj. kr	1 465·5	2 444·0	2 576·4	2 943·3	2 986·5
Index	100·0	166·8	175·8	200·8	203·8

Sammanfattning.

Resultaten av beräkningarna rörande jordbrukets inkomster och kostnader kunna sammanfattas på följande sätt.

	1938/39	1946/47	1947/48	1948/49
Kostnader, milj. kr	1 465·5	2 576·4	2 943·3	2 986·5
Kostnadsindex	100·00	175·80	200·84	203·79
Inkomster, milj. kr	1 366·3	2 340·5	2 565·7	2 609·7
Basinkomst framskriven medelst kostnadsindex, milj. kr	1 366·3	2 402·0	2 744·1	2 784·4
Kalkylmässigt inkomstunderskott, milj. kr	—	61·5	178·4	174·7

Bilaga 2.

PM

angående jordbrukarnas kontanta inkomster och utgifter år 1946.

I Kungl. Maj:ts proposition 319/1942 lämnades en redogörelse för jordbrukarnas kontanta inkomster och utgifter under dels åren 1932, 1935 och 1937, dels åren 1938 och 1940, grundad på bearbetningar av självdeklarationer, vilka beträffande de tre förstnämnda åren verkstälts av 1938 års jordbruksutredning och beträffande åren 1938 och 1940 av statens livsmedelskommission. Denna redogörelse har sedermera i Kungl. Maj:ts propositioner 246/1943, 253/1944, 303/1945, 267/1946 och 280/1947 kompletterats med liknande undersökningar för åren 1941—1945, verkställda av statens livsmedelskommission. Sedan kommissionen nu, efter bemyndigande av Kungl. Maj:t, genom sin statistiska byrå låtit företaga en motsvarande bearbetning av självdeklarationer, avseende inkomståret 1946, förläggas i det följande en sammanfattande redogörelse för de härvid erhållna resultaten.

Material och metod.

Såsom framgår av tabell 1 har för undersökningen av jordbrukarnas kontanta inkomster och utgifter år 1946 kunnat utnyttjas sammanlagt 10 156 av jordbrukare avgivna självdeklarationer för av ägaren själv brukade gårdar. Samtliga dessa härröra, liksom fallet varit vid föregående deklarationsundersökningar, från brukningsdelar, som deltog i den av 1938 års jordbruksutredning verkställda undersökningen av jordbrukets driftsförhållanden. Sedan föregående år har antalet undersökta gårdar minskats med 705, vilka fördela sig tämligen jämnt på olika områden och storleksgrupper. Minskningen har orsakats dels av att länsstyrelserna ej kunnat avstå vissa deklarationer, som tillhört besvärsärenden eller ärenden angående skatt för inkomstökning — den senare skatteformen tillämpas första gången innevarande år — dels av att gårdar bytt ägare eller utlämnats på arrende, på grund varav de måst uteslutas vid denna bearbetning. Det skulle kräva omfattande undersökningar för att nu i detalj bedöma verkningarna av dessa förändringar i primärmaterialets omfattning; de synas dock icke nämnvärt inverka på jämförbarheten med föregående års resultat. Deklarationsmaterialets fördelning på olika storleksgrupper inom vart och ett av de tre huvudområdena har, såsom framgår av tabell 2, endast obetydligt förändrats sedan föregående år.

Beträffande metoderna för materialets bearbetning ha utförliga redogörelser lämnats i de ovan nämnda sammanfattningarna av de tidigare deklarationsundersökningarna. Såsom däri framhållits ha de ur självdeklarationernas A-bilaga erhållna uppgifterna rörande jordbrukarnas kontanta inkomster och utgifter omräknats dels till totalsiffror för riket, dels till siffror per hektar jordbruksjord. Vid beräkningen av arealen jordbruksjord har arealen ängsmark omräknats till åker med ledning av den offi-

Tab. 1. Antal i deklarationsundersökningarna ingående brukningsdelar.

	Storleksgrupper, hektar åker							Samtliga
	2—5	5—10	10—20	20—30	30—50	50—100	Över 100	
<i>Livsmedelskommissionens undersökning åren 1938 och 1940.</i>								
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	186	671	1 276	632	483	247	109	3 604
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	933	1 925	1 194	239	126	56	15	4 488
Norra Sverige	983	1 088	319	26	4	1	—	2 421
Hela riket	2 102	3 684	2 789	897	613	304	124	10 513
<i>Livsmedelskommissionens undersökning år 1944.</i>								
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	204	668	1 309	663	534	265	124	3 767
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	922	1 863	1 172	231	128	58	18	4 392
Norra Sverige.....	1 172	1 197	353	30	6	—	—	2 758
Hela riket	2 298	3 728	2 834	924	668	323	142	10 917
<i>Livsmedelskommissionens undersökning år 1945.</i>								
Södra och mellersta Sveriges slättbygder.....	199	652	1 261	652	525	260	110	3 659
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	920	1 806	1 154	230	125	57	17	4 309
Norra Sverige.....	1 204	1 259	393	31	6	—	—	2 893
Hela riket	2 323	3 717	2 808	913	656	317	127	10 861
<i>Livsmedelskommissionens undersökning år 1946.</i>								
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	199	605	1 207	607	490	244	104	3 456
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	874	1 683	1 086	213	124	48	15	4 043
Norra Sverige	1 111	1 143	368	28	7	—	—	2 657
Hela riket	2 184	3 431	2 661	848	621	292	119	10 156

ciella statistiken uppgifter om avkastningen på åker och äng. För år 1938 har avkastningen under åren 1936—40 lagts till grund och för åren 1944—46 avkastningen under åren 1941—45. Beräkningen av totalsiffrorna för riket grundar sig på en för varje särskild storleksgrupp och varje produktionsområde enligt den officiella jordbruksstatistikens indelning verkställd uppräknig av självdeklarationernas uppgifter. Härvid har förhållandet mellan den totala åkerarealen vid samtliga brukningsdelar inom resp. storleksgrupp och område å ena samt åkerarealen vid de undersökta brukningsdelarna inom samma storleksgrupp och område å andra sidan tagits till utgångspunkt för omräkningen. Det skall vidare här framhållas, att arealerna enligt 1937 års jordbruksräkning kommit till användning vid uppräknigen av 1938 års uppgifter, medan 1944 års arealer använts för 1944, 1945 och 1946 års uppgifter. Detta innebär, att här publicerade siffror för åren 1944 och 1945 komma att i mindre utsträckning avvika från tidigare publicerade, på grundval av 1937 års arealer beräknade siffror för

Tab. 2. Procentuell fördelning av antalet brukningsdelar på olika storleksgrupper.

	Storleksgrupper, hektar åker							Samtliga
	2—5	5—10	10—20	20—30	30—50	50—100	Över 100	
Samtliga brukningsdelar med över 2 hektar åker enligt 1937 års jordbruksräkning.								
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	22	27	30	11	6	3	1	100
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	41	37	17	3	1	1	0	100
Norra Sverige	55	35	9	1	0	0	0	100
Samtliga brukningsdelar med över 2 hektar åker enligt 1944 års jordbruksräkning.								
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	19	25	30	12	8	4	2	100
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	40	37	17	3	2	1	0	100
Norra Sverige	57	34	8	1	0	0	0	100
De i livsmedelskommissionens deklara- tionsundersökning åren 1938 och 1940 ingående brukningsdelarna.								
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	5	19	35	18	13	7	3	100
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	21	43	27	5	3	1	0	100
Norra Sverige	41	45	13	1	0	0	—	100
De i livsmedelskommissionens deklara- tionsundersökning år 1944 ingående brukningsdelarna.								
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	5	18	35	18	14	7	3	100
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	21	43	27	5	3	1	0	100
Norra Sverige	43	43	13	1	0	—	—	100
De i livsmedelskommissionens deklara- tionsundersökning år 1945 ingående brukningsdelarna.								
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	5	18	35	18	14	7	3	100
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	21	42	27	5	3	1	1	100
Norra Sverige	42	43	14	1	0	—	—	100
De i livsmedelskommissionens deklara- tionsundersökning år 1946 ingående brukningsdelarna.								
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	6	18	35	17	14	7	3	100
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	22	42	27	5	3	1	0	100
Norra Sverige	42	43	14	1	0	—	—	100

desså båda år. Dessa ändringar ha emellertid ansetts befogade, då härigenom enhetligt beräknade och sålunda fullt jämförbara talserier för de tre senast undersökta åren kunnat framläggas.

Vid bedömningen av föreliggande resultat bör beaktas, att de i undersökningen ingående egendomarna genomsnittligt taget torde representera en något högre produktionsförmåga och mera rationella driftsförhållanden än

genomsnittsjordbruket. Till följd härav torde de vid undersökningen erhållna totalbeloppen för såväl inkomster som utgifter vara något för höga. Deras huvudsakliga uppgift är emellertid att avspegla de från år till år inträffade förändringarna i jordbrukarnas kontanta inkomster och utgifter och icke att ange dessa posters absoluta storlek.

Det bör ytterligare beaktas, att brukningsdelar med mindre än 2 hektar åker icke ingå i det bearbetade materialet. Likaså bör hänsyn tagas till att vid upprättande av självdeklaration inom jordbruket den s. k. kontantprincipen tillämpas. Då hänsyn sålunda icke tages till eventuella lagerbehållningar vid beskattningsårets början och slut, kan nettointäkten av jordbruksfastighet enligt deklarationsuppgifterna växla mera från år till år än vad som eljest skulle varit förhållandet.

Jordbrukets kontanta inkomster.

Resultaten av den beräkning av jordbrukarnas sammanlagda kontanta inkomster, som verkställt på grundval av de på självdeklarationernas A-bilaga lämnade uppgifterna, redovisas i tabellerna 3 och 4. I tabell 3 återgivas för hela riket och de tre stora huvudområdena — södra och mellersta Sveriges slättbygder samt skogs- och dalbygder och norra Sverige — de till totalsiffror uppräknade inkomstbeloppen, och i tabell 4 ha dessa omräknats till indextal med 1938 resp. 1945 som bas. I anslutning till A-bilagans uppställning ha inkomsterna fördelats på följande poster: spannmål och frövaror; sockerbeter; potatis jämte rotfrukter, grönsaker och trädgårdsprodukter; hö jämte halm och grönfoder; hästar och nötkreatur; svin och grisar; fjäderfä och ägg; mjölk och produkter därav, dels vid leverans till mejeri, dels vid annan försäljning; diverse produkter (får och getter, fisk och vilt, lin, ull, hudar och skinn m. m.); inkomster av skogsbruk samt diverse inkomster (körslor, uthyrning av maskiner och dragare; försäljning av döda yttre inventarier samt av sten, grus, torv m. m., ersättning för vägunderhåll och andra ej annorstädes upptagna inkomstposter) samt arrenden och avgälder.

Såsom framgår av tabell 3 ha jordbrukarnas sammanlagda kontanta inkomster år 1946 beräknats till 2 982,1 milj. kronor. Till jämförelse kan nämnas, att inkomstsumman för år 1938 beräknats till 1 506,7 milj. kronor och för år 1945 till 2 563,4 milj. kronor. I jämförelse med år 1938 föreligger sålunda en ökning av inkomstsumman med 97,9 procent, medan ökningen mellan åren 1945 och 1946 uppgår till 16,3 procent.

Av den sammanlagda inkomstsumman hänför sig över hälften eller 1 637,9 milj. kronor till försäljning av animaliska produkter, medan inkomsterna av försålda vegetabiliska produkter stanna enligt de bearbetade självdeklarationerna vid 573,9 milj. kronor. Skogsinkomsterna äro år 1946 av ungefär samma storleksordning eller 587,1 milj. kronor. Inkomsterna av animaliska och vegetabiliska produkter stego mellan åren 1945 och 1946 med ca 10 procent och skogsinkomsterna med icke mindre än 51 procent.

Orsakerna till den kraftiga stegringen i intäkterna från skogsbruket äro att söka dels i de förbättrade priserna på vissa skogsprodukter efter prisstoppets upphävande den 1 juli 1946 och dels i de stora avverkningar och försäljningar, som under år 1946 företogs på grund av den förestående omläggningen av taxeringsförfarandet. Som bekant förväntades allmänt, att vid övergången till det nya skattesystemet inkomstökning under år 1946 i stort sett skulle lämnas utan beaktande av myndigheterna, och många jordbrukare koncentrerade därför sina försäljningar just till detta år. Nämda förhållande har givetvis icke inverkat enbart

Tab. 3. Jordbrukets kontanta inkomster åren 1938 och 1944—1946, milj. kronor.

	1938	1944	1945	1946
<i>Södra och mellersta Sveriges slättbygder.</i>				
Inkomster av försålda produkter				
därav spannmål och frövaror.....	159.4	288.4	271.5	304.3
sockerbetor.....	58.5	87.8	90.0	94.1
potatis m. m.....	29.7	55.5	62.6	68.6
hö, halm och grönfoder.....	5.0	8.2	9.1	12.6
Summa vegetabiliska produkter	252.6	439.9	433.2	479.6
hästar och nötkreatur.....	106.4	167.2	172.8	191.3
svin och grisar..	100.5	148.9	143.5	162.4
fjäderfä och ägg.....	23.1	30.8	42.5	50.4
mjölk till mejeri.....	246.9	404.0	439.7	469.3
mjölk till enskilda.....	18.1	14.0	17.3	18.9
Summa animaliska produkter	495.0	764.9	815.8	892.3
diverse produkter.....	3.7	12.3	10.6	10.1
Summa inkomster av försålda produkter	751.3	1 217.1	1 259.6	1 382.0
Diverse inkomster.....	16.0	21.6	25.2	26.0
därav för körslor.....	7.3	12.9	14.8	15.5
Inkomster av skogsbruk.....	40.0	78.0	68.6	90.0
Arrenden och avgälder.....	8.3	12.1	13.9	19.0
Samtliga kontanta inkomster	815.6	1 328.8	1 367.3	1 517.0
<i>Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder.</i>				
Inkomster av försålda produkter				
därav spannmål och frövaror.....	24.1	43.4	39.0	45.1
sockerbetor.....	0.8	1.9	2.1	1.8
potatis m. m.....	14.8	24.9	29.3	30.9
hö, halm och grönfoder.....	1.7	3.9	3.9	4.5
Summa vegetabiliska produkter	41.4	74.1	74.3	82.3
hästar och nötkreatur.....	66.4	105.9	110.6	125.6
svin och grisar.....	62.3	91.7	80.8	87.9
fjäderfä och ägg.....	15.3	19.5	25.5	30.6
mjölk till mejeri.....	124.8	248.0	274.7	292.7
mjölk till enskilda.....	21.4	15.0	16.2	16.3
Summa animaliska produkter	290.2	480.1	507.8	553.1
diverse produkter.....	2.6	6.5	6.5	5.3
Summa inkomster av försålda produkter	334.2	560.7	588.6	640.7
Diverse inkomster.....	17.7	29.3	33.0	36.9
därav för körslor.....	12.6	24.7	26.7	30.5
Inkomster av skogsbruk.....	91.9	191.5	192.2	260.8
Arrenden och avgälder.....	6.0	8.3	8.6	9.1
Samtliga kontanta inkomster	449.8	789.8	822.4	947.5
<i>Norra Sverige.</i>				
Inkomster av försålda produkter				
därav spannmål och frövaror.....	0.7	1.2	1.2	1.2
sockerbetor.....	—	—	—	—
potatis m. m.....	1.6	5.5	4.7	5.1
hö, halm och grönfoder.....	1.9	5.0	5.5	5.7
Summa vegetabiliska produkter	4.2	11.7	11.4	12.0

Tab. 3 (forts.). Jordbrukets kontanta inkomster åren 1938 och 1944—1946, milj. kronor.

	1938	1944	1945	1946
hästar och nötkreatur.....	14.3	31.9	31.9	36.6
svin och grisar.....	5.4	8.4	8.0	9.2
fjäderfä och ägg.....	1.4	0.8	1.3	1.8
mjölk till mejeri.....	36.3	107.6	122.5	135.3
mjölk till enskilda.....	12.7	9.2	9.5	9.6
Summa animaliska produkter	70.1	157.9	173.2	192.5
diverse produkter.....	1.3	3.6	4.0	3.9
Summa inkomster av försålda produkter	75.6	173.2	188.6	208.4
Diverse inkomster	40.1	57.7	51.4	67.7
därav för körslor	34.2	54.3	47.9	63.9
Inkomster av skogsbruk	122.6	126.6	128.3	236.3
Arrenden och avgälder	3.0	5.1	5.4	5.2
Samtliga kontanta inkomster	241.3	362.6	373.7	517.6
<i>Hela riket.</i>				
Inkomster av försålda produkter				
därav spannmål och frövaror	184.2	333.0	311.7	350.6
sockerbeter	59.3	89.7	92.1	95.9
potatis m. m.....	46.1	85.9	96.6	104.6
hö, halm och grönfoder.....	8.6	17.1	18.5	22.8
Summa vegetabiliska produkter	298.2	525.7	518.9	573.9
hästar och nötkreatur.....	187.1	305.0	315.3	353.5
svin och grisar	168.2	249.0	232.3	259.5
fjäderfä och ägg.....	39.8	51.1	69.3	82.8
mjölk till mejeri	408.0	759.6	836.9	897.3
mjölk till enskilda	52.2	38.2	43.0	44.8
Summa animaliska produkter	855.3	1 402.9	1 496.8	1 637.9
diverse produkter	7.6	22.4	21.1	19.3
Summa inkomster av försålda produkter	1 161.1	1 951.0	2 036.8	2 231.1
Diverse inkomster	73.8	108.6	109.6	130.6
därav för körslor	54.1	91.9	89.4	109.9
Inkomster av skogsbruk	254.5	396.1	389.1	587.1
Arrenden och avgälder	17.3	25.5	27.9	33.3
Samtliga kontanta inkomster	1 506.7	2 481.2	2 563.4	2 982.1

på skogsinkomsterna; även inkomsterna från försäljningen av t. ex. spannmål och frövaror och alla andra produkter, som utan större svårighet kunna hållas i lager, måste ha influerats härav. Det torde därför vara berättigat att påstå, att inkomstökningen mellan åren 1945 och 1946 blivit onormalt stor och att en del av denna ökning i realiteten borde ligga mellan åren 1944 och 1945 och en del mellan åren 1946 och 1947.

Den animaliska produktionen har efter bottenläget under missväxtåren i början av kriget varit stadd i ständig uppgång, och taxeringsåret 1945 var det första sedan 1940, som kunnat uppvisa en relativt starkare inkomstökning för animaliska än för vegetabiliska produkter. Det är främst mjölkproduktionen, som bidragit härtill. Mellan åren 1945 och 1946 ha visserligen inkomsterna från försålda vegetabilier åter ökat något mer än inkomsterna från animalier, men med hänsyn till 1946 års undersöknings sannolika missvisning av ovannämnda taxeringstekniska skäl torde det

Tab. 4. Jordbrukets kontanta inkomster åren 1938 och 1944—1946. Indextal.

	År 1938 = 100			År 1945 = 100
	1944	1945	1946	1946
<i>Södra och mellersta Sveriges slättbygder.</i>				
Vegetabiliska produkter	174·2	171·5	189·8	110·7
Animaliska produkter	154·5	164·8	180·3	109·4
Samtliga jordbruksprodukter	162·0	167·7	183·9	109·7
Diverse inkomster	135·0	157·9	163·4	103·4
Skogsbruk	194·8	171·3	224·8	131·2
Samtliga kontanta inkomster	162·9	167·6	186·0	111·0
<i>Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder.</i>				
Vegetabiliska produkter	178·9	179·4	198·6	110·7
Animaliska produkter	165·4	175·0	190·6	108·9
Samtliga jordbruksprodukter	167·8	176·1	191·7	108·8
Diverse inkomster	165·1	185·5	208·0	112·1
Skogsbruk	208·4	209·1	283·6	135·6
Samtliga kontanta inkomster	175·6	182·8	210·6	115·2
<i>Norra Sverige.</i>				
Vegetabiliska produkter	282·1	275·6	289·7	105·1
Animaliska produkter	225·3	247·1	274·7	111·2
Samtliga jordbruksprodukter	229·2	249·5	275·8	110·5
Diverse inkomster	144·0	128·2	168·8	131·6
Skogsbruk	103·3	104·7	192·9	184·2
Samtliga kontanta inkomster	150·3	154·9	214·5	138·5
<i>Hela riket.</i>				
Vegetabiliska produkter	176·3	174·0	192·5	110·6
Animaliska produkter	164·0	175·0	191·5	109·4
Samtliga jordbruksprodukter	168·0	175·4	192·2	109·5
Diverse inkomster	147·1	148·4	177·0	119·3
Skogsbruk	155·6	152·9	230·7	150·9
Samtliga kontanta inkomster	164·7	170·1	197·9	116·3

vara berättigat att påstå, att återhämtningen i animalieproduktionen fortsatt även under år 1946. Detta framgår bl. a. av nedanstående uppgifter över de redovisade kontanta inkomsterna från försäljningen av mjölk till mejerier och enskilda.

Inkomster av försåld mjölk, milj. kronor.

	1938	1944	1945	1946
Till mejerier...	408·0	759·6	836·9	897·3
» enskilda...	52·2	38·2	43·0	44·8
Summa	460·2	797·8	879·9	942·1

Denna utveckling återspeglas också av inkomsterna från försålda hästar och nötkreatur, vilka ökats med 12,1 procent mellan de båda senast undersökta åren, inkomsterna från försålda svin och grisar, som stigit med 11,7 procent och inkomsterna från försäljningen av fjäderfä och ägg, vilka stigit med 19,5 procent, allt räknat i medeltal för hela riket.

De nu anförda siffrorna avse riket i dess helhet. Mellan de olika områdena föreligga emellertid viktiga olikheter. Starkast har inkomstökningen

Tab. 5. Jordbrukets inkomster av vegetabiliska respektive animaliska produkter i procent av inkomster av samtliga försålda produkter inom olika storleksgrupper och områden åren 1938 och 1944—1946.

	År	Storleksgrupper, hektar åker							Samt- liga
		2—5	5—10	10—20	20—30	30—50	50—100	Över 100	
<i>Södra och mellersta Sveriges slättbygder.</i>									
Vegetabiliska produkter.....	1938	15.3	20.0	26.0	33.9	39.0	44.3	45.6	33.6
	1944	14.2	18.2	27.1	37.0	41.8	46.8	51.8	36.1
	1945	12.4	17.3	25.3	34.7	40.4	45.0	50.4	34.4
	1946	12.6	17.4	25.5	34.3	40.9	46.2	50.2	34.7
Animaliska produkter	1938	82.0	79.3	73.5	65.7	60.7	55.5	54.1	65.9
	1944	84.3	80.3	72.0	62.1	57.3	52.4	47.2	62.8
	1945	86.6	73.2	74.0	64.5	58.9	54.1	48.9	64.8
	1946	86.6	81.3	73.8	65.1	58.4	53.1	49.2	64.6
<i>Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder.</i>									
Vegetabiliska produkter.....	1938	5.3	7.7	11.6	16.3	21.5	30.7	36.4	12.4
	1944	5.7	8.4	13.1	19.0	20.6	32.0	43.8	13.2
	1945	5.6	7.3	11.9	16.8	19.8	30.4	48.4	12.6
	1946	4.8	7.4	12.2	16.6	22.6	34.7	47.0	12.8
Animaliska produkter	1938	93.7	91.4	87.9	83.2	77.3	68.8	63.3	86.8
	1944	93.1	90.4	85.9	80.2	78.3	65.7	55.3	85.6
	1945	93.3	91.6	87.1	82.1	78.8	67.6	51.1	86.3
	1946	94.3	91.8	87.2	82.4	76.4	62.9	52.7	86.3
<i>Norra Sverige.</i>									
Vegetabiliska produkter.....	1938	4.5	4.0	8.0	10.9	.	.	.	5.5
	1944	4.0	6.4	9.4	18.0	.	.	.	6.7
	1945	4.2	5.5	8.3	14.1	.	.	.	6.1
	1946	3.6	4.9	8.9	17.4	.	.	.	5.8
Animaliska produkter	1938	93.6	94.4	89.7	88.8	.	.	.	92.8
	1944	93.7	91.9	88.5	77.0	.	.	.	91.1
	1945	93.2	92.9	89.7	80.7	.	.	.	91.9
	1946	94.4	93.6	88.9	79.5	.	.	.	92.4

varit i norra Sverige, där den från år 1938 räknat uppgår till 114,5 procent. För södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder redovisas en ökning av de kontanta inkomsterna med 110,6 procent, medan för slättbygderna i samma delar av landet inkomststegringen stannar vid 86,0 procent. Såsom framgår av tabell 3 är det olikheterna i den relativa betydelsen av inkomsterna från skogen, som orsakat den nyss anförda ordningen. För alla tre områdena har vidare under denna tid inkomstökningen enligt självdeklarationernas uppgifter varit avsevärt starkare än utgiftsökningen, och relationen mellan dessa båda poster har år 1946 varit gynnsammast för norra Sveriges vidkommande. Såsom framgått av tidigare redogörelser har norrlandsjordbruket varit dåligt lottat under krigsåren, och det är först under åren 1945 och 1946, som inkomstökningen i jämförelse med förkrigsläget överstigit utgiftsökningen i denna del av landet.

Förskjutningarna av de viktigaste inkomstposternas inbördes betydelse belysas närmare av följande sammanställning av deras procentuella andel av jordbrukets sammanlagda kontanta inkomster enligt självdeklarationerna:

	1938	1944	1945	1946
Vegetabiliska produkter	19·8	21·2	20·2	19·3
Animaliska produkter	56·8	56·5	58·4	54·9
Skogsbruk	16·9	16·0	15·2	19·7
Diverse inkomster	6·5	6·3	6·2	6·1
Samtliga kontanta inkomster..	100·0	100·0	100·0	100·0

Det framgår av dessa tal, att skogsinkomsternas andel av inkomstsumman stigit avsevärt under år 1946, och siffran för detta år ligger även över motsvarande tal för år 1938. Genom skogsinkomsternas stegring ha såväl de vegetabiliska som de animaliska produkternas andelar av inkomstsumman sjunkit i jämförelse med år 1938 och år 1945.

De vegetabiliska resp. animaliska produkternas andel av inkomsterna av samtliga försålda jordbruksprodukter belyses i tabell 5. I denna framträder tydligt det kända förhållandet, att de vegetabiliska produkternas relativa betydelse ökar starkt med stigande egendomsstorlek samt att densamma genomgående är vida större inom slättbygderna i södra och mellersta Sverige än i skogs- och dalbygderna och i norra Sverige.

Göres en uppdelning av de kontanta inkomsterna på de tre huvudområdena, erhålles följande procentuella fördelning:

<i>Samtliga kontanta inkomster.</i>	1938	1944	1945	1946
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	54·1	53·6	53·3	50·9
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder..	29·9	31·8	32·1	31·8
Norra Sverige	16·0	14·6	14·6	17·3
Hela riket	100·0	100·0	100·0	100·0

Inkomster av försålda jordbruksprodukter.

Södra och mellersta Sveriges slättbygder	64·7	62·4	61·8	62·0
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder..	28·8	28·7	28·9	28·7
Norra Sverige	6·5	8·9	9·3	9·3
Hela riket	100·0	100·0	100·0	100·0

Talen utvisa, att norra Sverige — genom de ökade skogsinkomsterna — hade en avgjort större andel av jordbrukets kontanta inkomster år 1946 än vid något tidigare tillfälle. Beträffande inkomsterna av försålda jordbruksprodukter har ingen större förändring inträffat under de tre senast undersökta åren.

Jordbrukets kontanta utgifter.

De på självdeklarationernas A-bilaga redovisade kontanta utgifterna ha vid bearbetningen sammanförts i följande grupper: arrenden och kontanta undantagsförmåner; arbetslöner; inköp av spannmål och frövaror; kraftfoder och betmassa; potatis och rotfrukter; hö och halm m. fl. fodermedel samt gödselmedel och torvströ; inköp av levande och av döda inventarier; underhåll av dels byggnader, dels inventarier; diverse driftskostnader (bl. a. elektrisk ström samt bränn- och smörjolja) jämte räntor. Dessutom ha även uppgifterna rörande kostnaderna för nyuppsättning av inventarier samt för ny-, till- eller ombyggnad bearbetats. Beträffande dessa sistnämnda uppgifter bör emellertid nämnas, att dessa kostnader icke berättiga till avdrag vid taxeringen, varför desamma kunna antagas vara mindre fullständigt redovisade i deklarationerna. Av de vid bearbetningen av dessa poster erhållna resultaten torde därför icke alltför bestämda slutsatser böra dragas.

Tab. 6. Jordbrukets kontanta utgifter åren 1938 och 1944—1946, milj. kronor.

	1938	1944	1945	1946
<i>Södra och mellersta Sveriges slättbygder.</i>				
Arrenden och kontanta undantagsförmåner	7.5	9.7	9.7	10.6
Arbetslöner	166.7	288.7	317.2	356.7
Inköp av förnödenheter				
därav spannmål och frövaror	26.5	47.9	47.9	51.5
kraftfoder och betmassa	83.7	83.4	87.6	91.4
potatis och rotfrukter	2.5	4.3	4.8	6.4
hö, halm m. fl. fodermedel	12.9	22.0	22.2	23.6
gödselmedel och torvströ	50.6	87.6	87.5	96.8
Inköp av levande inventarier	47.0	82.6	83.3	82.1
Inköp av döda inventarier	22.6	42.6	34.2	41.5
Underhåll av inventarier	25.8	51.7	50.9	56.5
Underhåll av byggnader	38.3	66.6	69.1	78.3
Diverse driftskostnader	80.4	130.4	137.7	145.7
Räntor	55.1	57.1	54.9	54.4
Samtliga kontanta utgifter	619.6	974.6	1 007.0	1 095.5
Nyuppsättning av inventarier	13.3	9.3	8.1	15.6
Ny-, till- eller ombyggnad	20.3	20.4	24.6	32.3
<i>Södra o. mellersta Sveriges skogs- o. dalbygder.</i>				
Arrenden och kontanta undantagsförmåner	2.4	3.9	4.2	4.7
Arbetslöner	83.9	152.3	164.4	173.5
Inköp av förnödenheter				
därav spannmål och frövaror	12.9	25.8	25.9	28.8
kraftfoder och betmassa	39.1	42.9	45.9	48.4
potatis och rotfrukter	0.9	1.9	2.5	3.7
hö, halm m. fl. fodermedel	5.7	11.3	11.5	12.6
gödselmedel och torvströ	28.9	49.9	51.3	53.5
Inköp av levande inventarier	34.2	59.5	60.4	59.7
Inköp av döda inventarier	11.8	23.1	20.1	26.4
Underhåll av inventarier	11.9	23.4	24.4	26.7
Underhåll av byggnader	21.3	40.7	41.1	51.3
Diverse driftskostnader	37.0	62.9	67.2	71.2
Räntor	25.5	24.6	23.6	23.0
Samtliga kontanta utgifter	315.5	522.2	542.5	583.5
Nyuppsättning av inventarier	4.8	6.2	6.0	9.4
Ny-, till- eller ombyggnad	12.5	11.6	15.4	26.8
<i>Norra Sverige.</i>				
Arrenden och kontanta undantagsförmåner	1.2	1.8	2.0	2.2
Arbetslöner	63.4	87.4	89.5	103.4
Inköp av förnödenheter				
därav spannmål och frövaror	5.3	9.6	9.4	10.7
kraftfoder och betmassa	7.2	12.2	13.7	15.2
potatis och rotfrukter	0.5	0.8	0.6	1.0
hö, halm m. fl. fodermedel	7.1	13.9	11.8	13.7
gödselmedel och torvströ	7.7	15.4	15.0	15.8
Inköp av levande inventarier	13.9	23.3	24.1	26.3
Inköp av döda inventarier	6.1	10.9	9.3	12.3
Underhåll av inventarier	4.0	7.4	6.9	7.8
Underhåll av byggnader	10.4	18.2	17.2	22.3
Diverse driftskostnader	19.3	29.4	30.1	33.4
Räntor	8.8	9.3	8.6	8.4
Samtliga kontanta utgifter	154.9	239.6	238.2	272.5
Nyuppsättning av inventarier	1.6	1.9	1.6	3.6
Ny-, till- eller ombyggnad	6.5	6.1	5.7	9.7

Tab. 6 (forts.). Jordbrukets kontanta utgifter åren 1938 och 1944—1946, milj. kronor.

	1938	1944	1945	1946
<i>Hela riket.</i>				
Arrenden och kontanta undantagsförmåner	11.1	15.4	15.9	17.5
Arbetslöner	314.0	528.4	571.1	633.6
Inköp av förnödenheter				
därav spannmål och frövaror	44.7	83.3	83.2	91.0
kraftfoder och betmassa	130.0	138.5	147.2	155.0
potatis och rotfrukter	3.9	7.0	7.9	11.1
hö, halm m. fl. fodermedel	25.7	47.2	45.5	49.9
gödselmedel och torvströ	87.2	152.9	153.8	166.1
Inköp av levande inventarier	95.1	165.4	167.8	168.1
Inköp av döda inventarier	40.5	76.6	63.6	80.2
Underhåll av inventarier	41.7	82.5	82.2	91.0
Underhåll av byggnader	70.0	125.5	127.4	151.9
Diverse driftskostnader	136.7	222.7	235.0	250.3
Räntor	89.4	91.0	87.1	85.8
Samtliga kontanta utgifter	1 090.0	1 736.4	1 787.7	1 951.5
Nyuppsättning av inventarier	19.7	17.4	15.7	28.6
Ny-, till- eller ombyggnad	39.3	38.1	45.7	68.8

Tab. 7. Jordbrukets kontanta utgifter åren 1938 och 1944—1946. Indextal.

	År 1938 = 100			År 1945 = 100
	1944	1945	1946	1946
<i>Södra och mellersta Sveriges slättbygder.</i>				
Arbetslöner	173.2	190.2	214.0	112.5
Inköp av förnödenheter	139.2	141.9	153.0	107.8
Inköp av levande och döda inventarier	179.8	163.6	177.4	105.2
Underhåll av inventarier och byggnader	184.6	187.4	210.6	112.4
Diverse driftskostnader	162.1	171.2	181.1	105.8
Räntor	103.7	99.6	98.8	99.2
Samtliga kontanta utgifter	157.3	162.5	176.8	108.8
<i>Södra o. mellersta Sveriges skogs- o. dalbygder.</i>				
Arbetslöner	181.6	196.0	206.9	105.5
Inköp av förnödenheter	150.5	156.6	168.0	107.2
Inköp av levande och döda inventarier	179.9	175.4	187.5	106.9
Underhåll av inventarier och byggnader	192.7	197.1	234.4	118.9
Diverse driftskostnader	169.8	181.4	192.3	103.0
Räntor	96.8	92.6	90.3	97.5
Samtliga kontanta utgifter	165.5	172.0	185.0	107.6
<i>Norra Sverige.</i>				
Arbetslöner	137.8	141.0	163.0	115.5
Inköp av förnödenheter	187.0	182.1	203.1	111.5
Inköp av levande och döda inventarier	171.1	167.0	193.2	115.7
Underhåll av inventarier och byggnader	177.5	167.5	209.5	125.1
Diverse driftskostnader	152.6	156.1	173.2	110.9
Räntor	105.1	97.8	95.6	97.7
Samtliga kontanta utgifter	154.7	153.8	175.9	114.4
<i>Hela riket.</i>				
Arbetslöner	168.3	181.9	201.8	111.0
Inköp av förnödenheter	147.1	150.1	162.3	108.1
Inköp av levande och döda inventarier	178.5	170.7	183.2	107.3
Underhåll av inventarier och byggnader	186.1	187.7	217.5	115.9
Diverse driftskostnader	162.9	171.8	183.1	106.5
Räntor	101.9	97.4	96.1	98.6
Samtliga kontanta utgifter	159.3	164.0	179.0	109.2

Tab. 8. Arbetslönernas och ränteutgifternas procentuella andel av jordbrukets kontanta utgifter inom olika storleksgrupper och områden åren 1938 och 1944—1946.

	År	Storleksgrupper, hektar åker							Samt- liga
		2—5	5—10	10—20	20—30	30—50	50—100	Över 100	
<i>Södra och mellersta Sveriges slättbygder.</i>									
Arbetslöner	1938	13.2	17.1	21.3	25.6	28.4	32.2	38.6	26.9
	1944	13.2	17.6	24.0	28.7	32.2	35.7	40.3	29.6
	1945	12.7	18.0	24.9	30.6	34.7	39.2	42.3	31.5
	1946	12.2	16.1	25.1	30.8	35.6	40.7	46.2	32.6
Räntor	1938	8.2	8.5	8.5	9.3	10.2	10.4	7.3	8.9
	1944	5.1	5.8	5.4	6.1	6.3	6.5	5.6	5.9
	1945	4.4	5.5	5.0	5.6	5.8	6.0	5.3	5.4
	1946	3.9	5.2	4.5	4.9	5.1	5.3	5.2	5.0
<i>Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder.</i>									
Arbetslöner	1938	19.9	23.6	27.3	29.4	32.6	36.8	41.1	26.6
	1944	21.8	25.7	30.4	32.7	38.1	38.8	45.1	29.2
	1945	20.5	26.5	31.7	35.7	40.1	43.1	47.8	30.3
	1946	20.2	25.5	31.8	34.5	39.5	44.5	43.5	29.7
Räntor	1938	7.0	7.7	8.1	8.9	10.4	10.2	7.5	8.1
	1944	3.7	4.1	4.7	5.7	5.9	7.5	6.5	4.7
	1945	3.4	3.7	4.3	5.5	5.7	7.0	5.7	4.3
	1946	3.0	3.3	4.0	4.5	4.8	6.4	6.0	3.9
<i>Norra Sverige.</i>									
Arbetslöner	1938	39.5	40.9	43.0	48.4	.	.	.	40.9
	1944	33.4	36.0	42.4	48.1	.	.	.	36.5
	1945	34.7	37.0	42.3	49.5	.	.	.	37.6
	1946	35.4	36.5	42.5	55.2	.	.	.	37.9
Räntor	1938	5.5	6.0	6.4	3.7	.	.	.	5.7
	1944	3.8	4.1	3.7	3.8	.	.	.	3.9
	1945	3.6	3.9	3.4	2.6	.	.	.	3.6
	1946	3.0	3.2	3.1	2.4	.	.	.	3.1
<i>Hela riket.</i>									
Arbetslöner	1938	26.9	26.2	25.4	27.2	29.4	33.2	39.0	28.8
	1944	25.1	26.2	28.0	30.2	33.4	36.3	40.9	30.4
	1945	24.8	26.8	28.9	32.3	35.9	39.9	43.1	31.9
	1946	25.2	25.9	29.2	32.5	36.5	41.5	45.9	32.5
Räntor	1938	6.6	7.5	8.1	9.0	10.1	10.3	7.3	8.2
	1944	4.0	4.6	5.0	6.0	6.2	6.6	5.7	5.2
	1945	3.7	4.2	4.6	5.5	5.8	6.1	5.4	4.9
	1946	3.2	3.8	4.2	4.8	5.0	5.5	5.3	4.4

Resultaten av beräkningarna redovisas för hela landet och de tre huvudområdena i tabellerna 6 och 7.

För hela riket beräknas jordbrukarnas kontanta utgifter år 1946 ha uppgått till sammanlagt 1 951,5 milj. kronor, vartill komma ytterligare 28,6 milj. kronor för nyuppsättning av inventarier och 68,8 milj. kronor för ny-, till- och ombyggnader. De egentliga utgifterna uppgingo enligt deklarationerna år 1938 till 1 090,0 milj. kronor, varför ökningen utgör 861,5 milj. kronor eller 79,0 procent. Mellan åren 1945 och 1946 ha de kontanta utgifterna stigit med 163,8 milj. kronor eller 9,2 procent. Mellan åren 1938 och 1946 har

Tab. 9. Kontanta inkomster och utgifter i kronor per hektar jordbruksjord vid jordbruksfastighet inom olika storleksgrupper och områden åren 1938 och 1944—1946.

	År	Storleksgrupper, hektar åker							Samtliga
		2—5	5—10	10—20	20—30	30—50	50—100	Över 100	
<i>Samtliga kontanta inkomster.</i>									
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1938	418	390	372	376	369	350	386	375
	1944	733	662	637	614	612	577	623	625
	1945	767	700	652	631	625	610	626	613
	1946	828	744	718	699	709	704	693	714
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1938	423	392	364	347	340	325	335	376
	1944	820	742	648	572	570	510	495	679
	1945	852	776	671	591	581	517	567	707
	1946	995	897	775	679	675	606	591	816
Norra Sverige	1938	562	462	395	462	.	.	.	486
	1944	823	712	644	640	.	.	.	735
	1945	863	722	660	742	.	.	.	761
	1946	1 190	1 016	909	987	.	.	.	1 056
<i>Samtliga kontanta utgifter.</i>									
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1938	322	285	264	274	275	276	335	285
	1944	525	449	425	436	457	454	520	458
	1945	535	454	436	449	470	490	539	474
	1946	579	478	469	487	524	553	578	516
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1938	288	261	245	255	263	290	288	264
	1944	515	454	417	412	439	440	445	449
	1945	534	471	433	415	452	436	517	466
	1946	571	502	471	455	499	508	521	502
Norra Sverige	1938	369	289	252	304	.	.	.	312
	1944	570	447	415	473	.	.	.	486
	1945	562	439	430	525	.	.	.	485
	1946	655	502	485	574	.	.	.	553

utgiftsökningen varit starkast för underhåll av inventarier och byggnader samt för arbetslöner, vilka båda poster stigit med 117,5 respektive 101,8 procent. Mellan de båda senast undersökta åren, 1945 och 1946, har utgiftsökningen varit starkast för posten underhåll av inventarier och byggnader, vilken stigit med 15,9 procent. Även arbetskostnaderna ha stigit kraftigt, vilket torde sammanhånga med dels de stora skogsavverkningarna under år 1946 och dels de höjda arbetslönerna. Ränteutgifterna, vilka stego under de första krigsåren, ha år 1946 sjunkit med 3,9 procent i jämförelse med år 1938 och med 1,4 procent i jämförelse med år 1945.

De nu anförda talen avse riket i dess helhet. Mellan de olika områdena föreligga emellertid viktiga olikheter. Utgiftsökningen har sålunda varit starkast i södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder, där densamma från år 1938 räknat uppgår till 85,0 procent. För slättbygden i södra och mellersta Sverige redovisas en ökning av de kontanta utgifterna med 76,8 procent och för norra Sverige en ökning med 75,9 procent. En karakteristisk skillnad mellan södra och norra Sverige föreligger beträffande arbetslönerna, för vilka ökningen i norra Sverige endast är 63,0 procent, medan densamma i södra och mellersta Sverige uppgår till 114,0 procent i slättbygden och 106,9 procent i skogs- och dalbygden. Den förhållandevis ringa ökningen av denna kostnadspost i norra Sverige torde sammanhånga med att en mycket stor andel av arbetet både i själva jordbruket och i skogen utföres av ägaren och hans familjemedlemmar. Den kraftiga ökningen av

Tab. 10. Kontanta inkomster och utgifter vid jordbruksfastighet inom olika storleksgrupper och områden åren 1938 och 1944—1946. Indexstal: 1938 = 100.

	År	Storleksgrupper, hektar åker							Samtliga
		2—5	5—10	10—20	20—30	30—50	50—100	Över 100	
<i>Samtliga kontanta inkomster.</i>									
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1944	175.6	169.8	171.3	163.1	165.9	164.6	161.4	166.4
	1945	183.7	179.5	175.2	167.6	169.4	174.2	162.2	171.3
	1946	198.3	190.8	192.9	185.9	192.4	200.9	179.4	193.2
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1944	194.1	189.1	177.8	161.8	168.0	157.0	147.8	180.3
	1945	201.7	197.6	184.2	170.3	172.0	159.2	169.4	187.8
	1946	235.5	228.7	212.9	195.6	198.7	183.8	177.3	216.8
Norra Sverige	1944	146.4	154.4	163.1	138.6	.	.	.	151.4
	1945	153.6	156.4	167.2	160.7	.	.	.	156.7
	1946	211.7	220.2	230.3	213.6	.	.	.	217.5
<i>Samtliga kontanta utgifter.</i>									
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1944	163.0	157.4	161.2	159.5	166.1	164.4	155.1	160.6
	1945	166.1	159.3	165.0	164.2	170.8	177.3	160.9	166.1
	1946	179.9	167.8	177.5	178.1	190.2	200.2	172.7	180.8
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1944	179.1	174.1	170.1	161.6	166.8	151.6	151.6	170.0
	1945	185.8	180.7	176.9	163.0	171.8	150.3	179.8	176.7
	1946	193.7	192.2	192.3	178.6	189.6	175.0	180.9	190.4
Norra Sverige.....	1944	154.5	154.9	164.8	155.6	.	.	.	155.8
	1945	152.3	152.2	171.1	172.9	.	.	.	155.6
	1946	177.4	173.9	192.8	188.8	.	.	.	178.4

inkomsterna av försålda jordbruksprodukter i norra Sverige motsvaras av en likaledes förhållandevis kraftig stegring av utgifterna för inköpta förnödenheter inom detta område.

Inkomster och utgifter per hektar jordbruksjord. Inkomst- och utgiftsutvecklingen inom olika storleksgrupper av jordbruk.

Olikheterna mellan olika storleksgrupper belysas genom den beräkning av de kontanta inkomsterna och utgifterna per hektar jordbruksjord, vars resultat återgivas i tabell 9. Genom detta material erhålles också en ytterligare belysning av förskjutningarna från år till år liksom nya möjligheter till jämförelser mellan de tre huvudområdena.

Det framgår av tabell 9 och av indexstalen i tabell 10, att såväl den absoluta som den relativa inkomstökningen per arealenhet mellan förkrigsåret 1938 och år 1946 i södra och mellersta Sverige som regel varit större vid små än vid medelstora och stora brukningsdelar. Då samtidigt ökningen av de kontanta utgifterna för inkomsternas förvärvande icke visat en lika markerad tendens, måste detta innebära en förbättring av de små brukningsdelarnas ekonomiska ställning i relation till de störres. I norra Sverige framträder icke samma tendens.

Vid en jämförelse mellan de olika områdena framträder särskilt det förhållandet, att såväl inkomst- som utgiftsbelopp per hektar jordbruksjord i allmänhet äro högre i norra än i södra och mellersta Sverige. Denna i vissa fall ganska betydande skillnad beror framför allt därpå, att inom det förstnämnda området i regel jämförelsevis stora skogsarealer ingå i brukningsdelarna, medan den till desamma hörande åkerarealen är förhållandevis liten. Det är sålunda inkomsterna av respektive kostnaderna för skogsbru-

Tab. 11. Kontanta inkomster i kronor per hektar jordbruksjord vid jordbruksfastighet inom olika storleksgrupper och områden åren 1938 och 1944—1946.

	År	Storleksgrupper, hektar åker							Samtliga
		2—5	5—10	10—20	20—30	30—50	50—100	Över 100	
<i>Inkomster av försålda vegetabiliska produkter.</i>									
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1938	58	70	91	119	135	144	155	116
	1944	92	108	159	211	238	249	291	207
	1945	86	109	153	204	235	250	291	204
	1946	94	118	168	221	270	293	307	226
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1938	15	22	32	45	57	80	94	34
	1944	30	44	62	82	87	129	169	64
	1945	32	39	59	75	90	121	223	64
	1946	30	43	66	81	111	159	225	71
Norra Sverige	1938	6	6	14	23	.	.	.	8
	1944	13	23	35	62	.	.	.	24
	1945	15	22	34	51	.	.	.	23
	1946	15	22	38	69	.	.	.	25
<i>Inkomster av försålda animaliska produkter.</i>									
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1938	308	281	255	232	210	180	183	228
	1944	547	477	422	354	327	279	265	360
	1945	600	513	447	378	343	301	282	384
	1946	647	548	488	420	385	336	301	420
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1938	265	262	248	230	206	181	164	243
	1944	492	471	406	344	331	264	213	413
	1945	525	495	430	366	355	269	236	436
	1946	576	539	473	404	374	287	253	476
Norra Sverige	1938	121	146	160	190	.	.	.	141
	1944	309	334	324	265	.	.	.	320
	1945	339	371	356	293	.	.	.	350
	1946	387	413	379	317	.	.	.	393
<i>Inkomster av skogsbruk.</i>									
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1938	24	20	17	15	14	16	29	18
	1944	56	46	38	33	28	32	40	37
	1945	46	47	35	31	26	36	21	32
	1946	46	50	43	41	34	44	45	42
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1938	108	87	67	53	57	44	63	77
	1944	235	187	151	120	121	83	84	165
	1945	233	197	150	121	100	90	75	165
	1946	328	268	202	162	143	112	78	225
Norra Sverige	1938	287	241	183	228	.	.	.	247
	1944	285	254	223	199	.	.	.	257
	1945	306	239	211	316	.	.	.	261
	1946	532	467	413	512	.	.	.	482

ket, som höja dessa siffror för norra Sverige så väsentligt över dem, som redovisas för det övriga Sverige.

De viktigaste inkomstposternas ekonomiska betydelse för brukningsdelar av olika storlek och inom olika områden belyses närmare i tabell 11, i vilken inkomsterna i kronor per hektar jordbruksjord av vegetabiliska och animaliska produkter samt av skogsbruk redovisas. På motsvarande sätt redovisas i tabell 12 jordbrukarnas kontanta utgifter, likaledes beräknade per hektar jordbruksjord, för arbetskraft, kraftfoder och betmassa, gödselmedel och torvströ samt för räntor.

Tab. 12. Kontanta utgifter i kronor per hektar jordbruksjord för jordbruksfastighet inom olika storleksgrupper och områden åren 1938 och 1944—1946.

	År	Storleksgrupper, hektar åker							Samtliga
		2—5	5—10	10—20	20—30	30—50	50—100	Över 100	
<i>Arbetslöner.</i>									
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1938	43	49	56	70	78	88	129	77
	1944	69	79	102	125	147	162	209	136
	1945	68	82	108	138	163	192	228	149
	1946	71	77	118	150	186	225	267	168
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1938	57	62	67	75	86	107	119	70
	1944	112	117	127	135	167	171	200	131
	1945	109	125	137	148	181	188	248	141
	1946	116	128	150	157	197	226	226	149
Norra Sverige	1938	146	118	108	147	.	.	.	128
	1944	191	161	176	227	.	.	.	177
	1945	195	162	182	260	.	.	.	182
	1946	232	183	206	317	.	.	.	211
<i>Inköp av kraftfoder och betmassa.</i>									
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1938	54	48	42	39	35	28	36	39
	1944	57	49	43	38	37	32	34	39
	1945	64	52	44	40	37	34	36	41
	1946	74	57	47	42	39	36	33	43
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1938	38	34	33	31	28	27	24	33
	1944	45	40	36	32	30	28	22	37
	1945	53	42	38	32	30	25	29	40
	1946	57	45	40	32	31	28	28	42
Norra Sverige	1938	17	12	12	19	.	.	.	15
	1944	31	22	21	17	.	.	.	25
	1945	34	25	23	23	.	.	.	28
	1946	38	28	25	22	.	.	.	31
<i>Inköp av gödselmedel och torvströ.</i>									
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1938	25	24	24	25	23	21	23	23
	1944	44	41	41	42	42	40	40	41
	1945	47	42	41	41	41	40	40	41
	1946	48	44	45	46	46	46	46	46
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1938	28	25	23	23	20	21	18	24
	1944	53	46	41	36	36	38	28	43
	1945	53	46	41	37	38	36	44	44
	1946	55	48	44	43	41	39	40	46
Norra Sverige	1938	18	15	12	13	.	.	.	15
	1944	37	30	25	27	.	.	.	31
	1945	36	29	24	26	.	.	.	31
	1946	39	30	25	26	.	.	.	32
<i>Räntor.</i>									
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1938	26	24	22	25	28	29	24	25
	1944	27	26	23	27	29	29	29	27
	1945	23	25	22	25	27	29	29	26
	1946	23	25	21	24	27	30	30	26
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1938	20	20	20	23	27	30	22	21
	1944	19	19	20	24	26	33	29	21
	1945	18	17	19	23	26	30	29	20
	1946	17	17	19	20	24	32	31	20
Norra Sverige	1938	20	17	16	11	.	.	.	18
	1944	22	18	16	18	.	.	.	19
	1945	20	17	15	14	.	.	.	18
	1946	20	16	15	14	.	.	.	17

Tab. 13. Jordbrukets nettointäkter inom olika områden, åren 1938 och 1944—1946, milj. kronor.

	År	Nettointäkter av			Samtliga nettointäkter
		jordbruksfastighet	tjänst och tillfällig förvärvsverksamhet	kapital	
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1938	254.5	25.9	20.6	310.9
	1944	438.3	40.7	25.3	516.0
	1945	445.3	39.2	24.1	517.9
	1946	508.0	39.8	23.4	584.0
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1938	204.5	26.6	12.8	252.4
	1944	375.7	42.0	18.9	451.4
	1945	388.8	43.8	17.7	463.6
	1946	476.0	43.3	18.0	552.2
Norra Sverige	1938	128.7	30.9	5.5	168.0
	1944	200.2	51.7	8.1	270.2
	1945	211.9	52.1	7.8	281.4
	1946	321.0	55.8	8.1	396.4
Hela riket	1938	587.7	83.4	38.9	731.3
	1944	1 014.2	134.4	52.3	1 237.6
	1945	1 046.0	135.1	49.6	1 262.9
	1946	1 305.6	138.9	49.5	1 532.6
<i>Indextal. År 1938 = 100.</i>					
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1944	172.2	157.3	122.4	163.0
	1945	175.0	151.7	116.9	166.6
	1946	159.6	154.0	113.2	187.9
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1944	183.7	158.0	148.4	178.8
	1945	190.1	164.5	139.0	183.7
	1946	232.7	162.7	141.6	218.8
Norra Sverige	1944	155.5	167.4	147.0	160.9
	1945	161.7	168.6	140.2	167.6
	1946	250.0	180.7	146.6	236.0
Hela riket	1944	172.6	161.2	134.4	169.2
	1945	178.0	162.1	127.4	172.7
	1946	222.1	166.7	127.2	209.6
<i>Indextal. År 1945 = 100.</i>					
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1946	114.1	101.5	96.9	112.8
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1946	122.4	98.9	101.8	119.1
Norra Sverige	1946	151.8	107.2	101.6	140.8
Hela riket	1946	124.8	102.9	99.9	121.4

Beträffande den relativa betydelsen av jordbrukarnas olika inkomstkalor föreligga mycket tydliga olikheter såväl mellan olika områden som mellan olika storleksgrupper. De vegetabiliska produkternas betydelse stiger med växande egendomsstorlek och är vidare störst inom slättbygderna och minst i norra Sverige. Inkomsterna av skogsbruk äro givetvis störst i norra Sverige, något mindre i skogs- och dalbygderna samt minst inom slättbygderna i södra och mellersta Sverige. Denna ordningsföljd har blivit särskilt markerad år 1946.

Arbetslönerna per hektar jordbruksjord ha stigit starkast i norra Sverige samt vid de största egendomarna i södra och mellersta Sverige. Beträffande brukningsdelar med upp till 30 hektar åker framträder en betydande skillnad i arbetskostnader mellan norra Sverige å ena och södra och mellersta

Tab. 14. Familjens arbetsinkomst i kronor per brukningsdel åren 1938 och 1944—1946.

Områden	År	Storleksgrupper, hektar åker						
		2—5	5—10	10—20	20—30	30—50	50—100	Över 100
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1938	783	1 225	1 691	2 271	2 974	3 918	4 909
	1944	1 569	2 394	3 509	4 446	5 495	7 301	13 519
	1945	1 615	2 545	3 416	4 218	5 090	6 283	9 374
	1946	1 653	2 746	3 907	5 001	6 327	8 516	14 831
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1938	998	1 318	1 715	1 864	2 449	1 772	1 473
	1944	2 001	2 920	3 646	3 969	4 842	3 955	4 869
	1945	1 967	2 902	3 526	4 028	4 188	3 477	2 406
	1946	2 455	3 664	4 564	5 345	6 049	4 979	5 951
Norra Sverige	1938	1 257	1 614	1 870	3 435	.	.	.
	1944	1 861	2 800	3 525	3 421	.	.	.
	1945	1 949	2 796	3 390	4 481	.	.	.
	1946	2 953	4 660	6 149	10 275	.	.	.

Sverige å andra sidan. De avsevärt större kontanta arbetskostnaderna per hektar jordbruksjord i norra Sverige förklaras av skogsbrukets stora betydelse för brukningsdelar av olika storlekar i denna del av landet. Ett närmare studium av tabellmaterialet visar även en viss samvariation mellan å ena sidan inkomsterna av skogsbruk och å andra sidan löneutgifterna.

Jordbrukarnas nettointäkter och jordbrukarefamiljens arbetsinkomster.

Den i det föregående lämnade redogörelsen för utvecklingen av jordbrukarnas kontanta inkomster och utgifter under krigsåren grundar sig på en bearbetning av motsvarande uppgifter på den s. k. A-bilagan till självdeklarationerna. Härutöver ha även deklarationernas uppgifter rörande jordbrukarnas nettointäkter statistiskt bearbetats, varvid desamma dels uppräknats till totalsiffror för hela riket och tre huvudområden, dels beräknats i kronor per hektar jordbruksjord och per brukningsdel. Huvudresultaten av denna del av undersökningen redovisas i tabell 13.

Nettointäkterna av jordbruksfastighet ha i genomsnitt för riket stigit med 122,1 procent i jämförelse med år 1938. Mellan åren 1945 och 1946 har en mycket kraftig ökning inträffat huvudsakligen genom stora virkesförsäljningar, nämligen med 24,8 procent. Sedan år 1938 har ökningen varit starkast i norra Sverige, där den uppgått till 150,0 procent, och svagast på slättbygderna i södra och mellersta Sverige, där den uppgått till 99,6 procent. För skogs- och dalbygderna, som fram till år 1945 haft den kraftigaste stegringen, redovisas för år 1946 en ökning med 132,7 procent.

För att ytterligare belysa jordbrukarnas ekonomiska förhållanden ha även beräkningar verkställt rörande storleken av den arbetsinkomst, som enligt självdeklarationerna kommit jordbrukarefamiljerna till godo. Dessa beräkningar ha verkställt på så sätt, att till nettointäkterna av jordbruksfastighet lagts skuldräntorna, varefter den härvid erhållna summan minskats med ett belopp, som ansetts motsvara »normala ränteanspråk». Detta sistnämnda belopp utgör förräntningen av det i självdeklarationen såsom tillgång redovisade värdet av jordbruksfastigheten, av levande och döda inventarier samt av inneliggande lager. Vid beräkningen av detsamma har man vid den nu senast utförda undersökningen utgått från en räntefot av

3 procent för fastighetsvärdet och 4 procent för värdet av inventarier och lager. Resultaten av denna beräkning redovisas i tabell 14.

Det framgår av denna, att jordbrukarefamiljernas arbetsinkomster i slättbygderna samt skogs- och dalbygderna i södra och mellersta Sverige ungefär fördubblats under krigsåren fram till år 1944. I norra Sverige däremot har ökningen i allmänhet intill år 1944 varit betydligt mindre. Under år 1945 sjunka de beräknade arbetsinkomsterna något, särskilt vid de större gårdarna i södra och mellersta Sverige, och år 1946 stiga de åter.

Vid bedömandet av dessa tal bör beaktas, att det här är fråga om en uppskattande beräkning av den samlade arbetsinkomsten för hela jordbrukarefamiljen. Till denna inkomst kommer — åtminstone vid de större egendomarna — icke obetydliga belopp i form av ränta å det egna lantbrukskapitalet.

Stockholm den 8 april 1948.

Statens livsmedelskommission
Statistiska byrån

OTTO ZETTERBERG

Ake Anderson

TABELLBILAGA

Tab. 1. Vissa jordbruksnäringen berörande prisindextal.

År och månad	Socialstyr:s index för livsm.p. i hush.-budg. (1935 = 100)	Prisförändringar sedan år 1935 på vissa varor enligt socialstyrelsens prisstatistik (1935 = 100)							Kommerskollegii index för (1935 = 100)			
		Mjölk ¹	Mejeri- smör	Mjöl	Bröd	Nötkött, stek	Färskt ² sidfläsk	Potatis	Anim. livsmedel	Veg. livsmedel	Foder- medel	Gödsel- medel
1935	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1936	104	102	98	102	101	108	110	107	104	101	105	102
1937	108	107	111	110	107	107	111	111	108	107	117	102
1938	111	112	116	114	109	110	124	113	113	104	112	105
1939	116	117	122	113	113	120	128	119	120	105	114	106
1940	132	127	138	118	130	129	144	157	140	131	148	135
1941	151	139	161	121	141	171	188	142	176	157	164	146
1942	162	134	170	125	139	182	198	202	186	181	175	213
1943	160	134	170	127	138	185	213	160	194	187	175	229
1944	160	135	170	126	137	177	218	162	194	189	176	224
1945	158	135	170	123	137	177	212	175	190	185	180	218
1946	160	137	170	133	139	179	220	196	191	182	182	179
1947	167	151	191	146	145	173	218	209	203	196	191	157
1946 januari	158	135	170	130	137	168	212	172	186	180	179	207
februari	158	135	170	131	137	168	212	177	186	181	180	213
mars	157	135	170	131	138	168	212	183	185	181	181	213
april	159	135	170	131	138	185	223	202	190	181	182	213
maj	159	135	170	131	138	185	223	229	190	183	183	191
juni	161	135	170	131	138	185	223	225	191	186	183	191
juli	160	135	170	131	138	185	223	217	191	184	183	157
augusti	159	135	170	131	138	185	223	217	192	179	180	154
september...	161	140	170	131	138	185	223	194	194	178	182	151
oktober	161	140	170	140	140	185	223	182	194	180	183	153
november ...	161	140	170	140	141	175	223	178	194	183	184	153
december ...	161	140	170	140	141	175	223	178	198	183	184	153
1947 januari	160	146	191	140	141	164	212	183	201	190	185	152
februari	162	146	191	140	142	164	212	191	198	192	186	158
mars	165	146	191	140	142	164	212	225	196	195	187	158
april	165	146	191	140	142	164	212	230	195	198	187	159
maj	165	146	191	140	142	177	212	227	195	200	190	162
juni	166	155	191	140	142	177	212	216	195	203	190	162
juli	166	155	191	140	142	177	212	206	197	196	188	158
augusti	167	155	191	140	143	177	212	179	197	193	191	154
september...	172	155	191	159	147	177	229	227	210	193	196	153
oktober	172	155	191	159	151	177	229	211	215	195	196	154
november ...	172	155	191	159	152	177	229	207	217	196	197	154
december ...	172	155	191	159	152	177	229	208	217	197	197	154
1948 januari	180	155	194	173	152	177	229	212	217	199	198	154
februari	180	155	194	173	152	177	229	202	218	205	198	159
mars	180	155	194	173	152	177	229	204	218	210	198	159

¹ Indexental baseras fr. o. m. dec. 1941 på priset för standardiserad mjölk. — ² Fr. o. m. mars 1943 följer indexentalen priset för salt sidfläsk, varå normalpriset är detsamma som å färskt sidfläsk.

Tab. 2. Priser i öre/kg å nedanstående varuslag.

År och månad	Avräkningspriser med mejerileve- rantörer å mjölk exkl. efter- likvider ¹		Konsum- tions- mjölk ²	Produkt- mjölk, produ- centpris ³	Slakteriernas avräknings- priser till jordbrukare å			Ägg ⁷
	exkl. prod.- bidr.	inkl. prod.- bidr.			Stor- boskap ⁴	Större kalv ⁵	Svin ⁶	
1935	.	.	21	9.2	94	137	110	114
1936	.	.	22	10.0	96	144	118	127
1937	.	.	23	10.8	96	160	122	138
1938	.	.	24	11.3	97	161	135	136
1939	.	.	25	12.5	115	179	135	138
1940	16.5	17.5	27	15.5	127	203	158	163
1941	20.7	22.0	30	19.1	176	266	195	220
1942	23.0	24.6	29	19.5	194	282	207	261
1943	22.9	24.3	29	18.9	195	279	206	281
1944	23.1	24.6	29	19.3	193	282	233	295
1945	23.3	24.8	29	19.4	182	278	226	293
1946	23.9	25.4	30	19.8	181	315	240	295
1947	25.7	27.1	33	21.4	185	321	247	311
1946 januari	24.5	26.1	29	19.5	177	269	223	315
februari	23.9	25.5	29	19.4	177	268	223	295
mars	24.1	25.7	29	19.8	177	276	224	241
april	24.1	25.4	29	19.4	178	314	233	258
maj	23.6	24.9	29	19.0	180	330	243	247
juni	23.1	24.4	29	19.5	181	339	253	286
juli	23.0	24.3	29	19.3	187	344	253	302
augusti	23.0	24.3	29	19.5	183	344	253	316
september...	23.6	24.9	30	19.8	183	322	248	320
oktober	24.8	26.5	30	21.0	180	315	239	320
november ...	25.7	27.4	30	21.2	180	318	239	320
december....	25.2	26.9	30	20.6	185	341	252	320
1947 januari	25.1	26.7	32	20.6	182	348	247	280
februari	24.9	26.5	32	20.8	185	339	238	300
mars	24.7	26.3	32	20.6	188	318	233	319
april	24.7	26.0	32	20.1	180	308	233	274
maj	24.2	25.5	32	19.4	180	308	233	295
juni	23.8	25.1	33	20.3	179	308	237	301
juli	23.8	25.2	34	20.2	181	305	251	325
augusti	24.0	25.3	34	20.0	180	306	257	325
september...	27.0	28.4	34	24.2	191	315	260	329
oktober	28.0	29.6	34	25.0	191	324	260	330
november ...	28.7	30.2	34	24.8	192	334	258	330
december ...	28.2	29.8	34	24.8	194	337	256	330
1948 januari	28.9		34		195	338	256	330
februari	29.0		34		197	341	257	330
mars			34		198	343	256	322
april					205	351	248	280

¹ Pris till producent för 3.5 % 1:a klass mjölk, fritt mejeri, inkl. tuberkulostillägg samt vid ett skummjölksvärde av under tiden juli 1939—dec. 1941 2.0 öre/kg och därefter 4.5 öre/kg. Priserna inkludera ej de av mejerierna utbetalda efterlikviderna, vilka för hela riket uppgått till 0.31 öre/kg för 1942, till 0.40 öre/kg för 1943, till 0.41 öre/kg för 1944, till 0.55 öre/kg för 1945 och 1946 samt till 0.63 öre/kg för 1947. För åren före 1942 saknas uppgifter om efterlikvider. — ² Pris per liter enligt Socialstyrelsens detaljprisnoteringar. — ³ Beräknat pris till producenter efter avdrag av mejerikostnader samt tillägg av under respektive perioder utgående bidrag — även producentbidrag — samt exkl. skummjölksvärde. — ⁴ Kor klass I och II. — ⁵ Gödkalv klass I. — ⁶ Klass I. — ⁷ Svensk äggnotering, nettopris till producenten. Under tiden 24 sept. 1941—31 dec. 1945, under tiden 9 sept. 1946—6 jan. 1947 samt under tiden 8 sept. 1947—4 april 1948 av staten fastställda normalpriser

Tab. 2 (forts.). Priser (notering) i öre/kg å nedanstående varuslag.

År och månad	Höst-vete ¹	Vår-vete ¹	Råg ¹	Korn, 2-rads ¹	Havre, vit ²	Mat-ärter, gula ³	Majs ⁴	Potatis ⁵	Vete-kli ⁶	Kraftfoderbl. ⁷
1935	16-69	.	15-59	13-13	12-15	25-33	15-51	8-28	12-85	17-33
1936	17-01	.	15-92	13-75	12-77	21-21	15-93	8-53	13-70	18-23
1937	19-60	.	18-29	18-22	15-58	20-79	16-33	9-02	14-38	19-11
1938	18-85	.	17-27	15-81	13-62	19-90	16-83	8-66	13-90	19-45
1939	17-99	.	17-29	14-55	13-03	27-81	18-61	9-03	13-39	21-41
1940	23-30	.	23-29	22-71	20-41	43-19	18-50	13-67	16-89	23-50
1941	26-00	.	26-00	24-60	22-30	50-07	23-71	13-66	16-50	25-13
1942	26-60	28-20	26-20	24-80	21-10	47-78	25-33	21-73	16-78	30-92
1943	26-08	27-48	25-08	23-08	18-88	42-78	25-00	13-80	18-08	32-84
1944	26-70	28-70	25-70	23-24	19-03	37-36	25-00	16-18	18-50	⁸ 32-87
1945	26-80	28-80	25-80	22-63	19-03	35-33	25-00	16-97	19-00	⁸ 33-82
1946	26-59	28-70	26-04	22-63	19-03	36-08	25-00	17-87	19-00	⁸ 35-04
1947	27-47	30-06	27-47	24-68	20-03	39-08	25-12	18-64	19-67	36-00
1946 januari	26-70	28-70	25-70	22-75	19-15	36-00	25-00	15-44	19-00	34-05
februari	26-85	28-85	25-85	22-95	19-35	—	25-00	16-00	19-00	34-25
mars	27-00	29-00	26-00	23-15	19-55	—	25-00	17-29	19-00	34-45
april	27-15	29-15	26-15	23-30	19-70	—	25-00	19-18	19-00	34-65
maj	27-30	29-30	26-30	23-30	19-70	—	25-00	22-88	19-00	34-85
juni	27-40	29-40	26-40	⁹ 23-30	⁹ 19-70	—	25-00	23-50	19-00	35-00
juli	⁹ 27-40	⁹ 29-40	⁹ 26-40	⁹ 23-30	⁹ 19-70	—	25-00	25-83	19-00	—
augusti	25-75	28-00	25-75	21-80	18-20	—	25-00	16-35	19-00	—
september	25-85	28-10	25-85	21-95	18-35	35-63	25-00	15-07	19-00	36-00
oktober	26-00	28-25	26-00	22-15	18-55	36-05	25-00	13-67	19-00	36-00
november	26-15	28-40	26-15	22-35	18-75	36-22	25-00	14-31	19-00	36-00
december	26-30	28-55	26-30	22-55	18-95	36-50	25-00	14-92	19-00	36-00
1947 januari	26-45	28-70	26-45	22-75	19-15	36-50	25-00	16-83	19-00	36-00
februari	26-60	28-85	26-60	22-95	19-35	36-50	25-00	17-98	19-00	36-00
mars	26-75	29-00	26-75	23-15	19-55	—	25-00	20-88	19-00	36-00
april	26-90	29-15	26-90	23-30	19-70	—	25-00	19-00	19-00	36-00
maj	27-05	29-30	27-05	23-30	19-70	—	25-00	18-67	19-00	36-00
juni	27-15	29-40	27-15	⁹ 23-30	⁹ 19-70	—	25-00	17-00	19-00	36-00
juli	⁹ 27-15	⁹ 29-40	⁹ 27-15	⁹ 23-30	⁹ 19-70	—	25-00	23-91	19-00	36-00
augusti	28-00	31-00	28-00	26-00	20-20	—	25-00	20-78	19-00	36-00
september	28-10	31-10	28-10	26-10	20-35	39-00	25-05	17-59	21-00	36-00
oktober	28-25	31-25	28-25	26-25	20-55	40-25	25-25	17-00	21-00	36-00
november	28-40	31-40	28-40	26-40	20-75	41-00	25-45	17-00	21-00	36-00
december	28-55	31-55	28-55	26-55	20-95	41-25	25-65	17-08	21-00	36-00
1948 januari	28-70	31-70	28-70	26-70	21-15	41-25	25-85	18-25	21-00	36-00
februari	28-85	31-85	28-85	26-85	21-35	—	26-05	18-50	21-00	36-00
mars	28-90	31-90	28-90	26-90	21-55	—	26-25	18-00	21-00	36-00
april	28-90	31-90	28-90	26-90	21-70	—	26-40	16-88	21-00	36-00

¹ Svensk spannmålsnotering, medelpris för kustorter (för korn medelpris för flera orter) t. o. m. den 15 okt. 1940, av staten fastställda inlösningspriser 16 okt. 1940—31 aug. 1941, av staten fastställda normalpriser 1 sept. 1941—31 aug. 1943, av staten fastställda riktpriiser för vete och råg 1 sept. 1943—31 aug. 1944 och för syd- och mellansvenskt korn 1 sept. 1943—31 maj 1944, därefter åter av staten fastställda normalpriser. — ² T. o. m. den 15 okt. 1940 medelpris för flera orter, den 16 okt. 1940—31 aug. 1941 av staten fastställda inlösningspriser, därefter av staten fastställda normalpriser. — ³ Producentpris för normalkvalitet. Medeltal av Lantbruksförbundets noteringar i Stockholm och Norrköping. Av staten fastställt pris den 16 okt. 1939—15 juli 1940. För 1941—1943 års skördar av staten fastställda normalpriser i alla handelsled. För 1944—1945 och 1947 års skördar av staten fastställda normalpriser vid försäljning till detaljhandlare samt förbrukare, för 1947 års skörd även vid försäljning till parthandlare. — ⁴ T. o. m. den 4 jan. 1940 medelpris för flera orter, fritt noteringsorten vid försäljning direkt till förbrukare. Fr. o. m. den 5 jan. 1940 av staten fastställda priser vid försäljning till förbrukare. — ⁵ Partipris i Stockholm för 1a vällsorterad potatis. Enligt Lantbruksförbundets notering. Av staten fastställda normalpriser 7 febr.—27 april 1948. (Dyliska ha gällt även för potatis av 1942, 1944 och 1945 års skördar.) — ⁶ Fritt noteringsorten vid försäljning till förbrukare t. o. m. den 7 maj 1940, därefter av staten fastställda priser. — ⁷ Fritt noteringsorten vid försäljning till förbrukare t. o. m. den 30 sept. 1939, därefter av staten fastställda priser. T. o. m. sept. 1941 pris å 48 %, okt. 1941—juni 1944 pris å 45 %, juli 1944—juni 1945 pris å 42 %, juli 1945—juni 1946 pris å 47 %, sept. 1946—juni 1947 pris å 45 % samt fr. o. m. juli 1947 pris å 44 % kraftfoderblandning. — ⁸ Vägd pris (priserna å kraftfoderblandningar med varierande halt av råprotein och råfett under de i not 7 angivna perioderna vägd med de försälda kvantiteterna). — ⁹ Ej medtaget vid beräkning av årsmedelpriserna, då någon nämnvärd försäljning ej ägt rum.

Tab. 3. Jordbrukarnas leveranser samt lager hos handelskvarnar och Sv. Spannmåls AB m. fl. av vete och råg, i ton.

År och månad	Jordbrukarnas leveranser av ¹			Lager av vete ²		Lager av råg ²	
	Höstvete	Vårvete	Råg	Handelskvarnar ³	Sv. Spannmåls AB. m. fl. ⁴	Handelskvarnar ³	Sv. Spannmåls AB. m. fl. ⁴
1934.....	.	.	.	86 771	143 361	42 239	47 328
1935.....	.	.	.	90 656	121 571	39 045	53 441
1936.....	.	.	.	89 373	75 143	45 926	6 287
1937.....	.	.	.	89 985	65 070	30 167	18 743
1938.....	.	.	.	87 084	168 057	30 344	35 073
1939.....	.	.	.	116 085	248 150	30 241	46 755
1940.....	.	.	.	82 570	172 261	42 466	45 789
1941.....	.	.	.	47 407	⁴ 67 752	32 477	⁴ 49 386
1942.....	.	.	.	117 442	111 988	52 000	137 161
1943.....	295 000	122 000	319 300	100 273	221 636	52 345	200 350
1944.....	315 500	77 800	253 900	109 833	180 073	44 548	162 514
1945.....	351 500	68 600	174 200	100 729	108 436	34 931	43 267
1946.....	421 238	94 513	176 626	121 144	129 755	44 774	46 023
1947.....	173 382	154 527	106 301	95 554	77 241	34 991	48 025
1946 januari.....	34 024	9 362	11 782	99 286	108 606	34 710	42 313
februari.....	17 875	4 605	6 801	82 127	97 240	31 888	37 304
mars.....	10 536	3 015	3 979	59 712	86 048	26 796	32 937
april.....	6 367	2 023	3 409	⁶ 62 380	66 477	⁶ 25 450	28 529
maj.....	3 660	1 503	2 127	62 185	41 407	22 104	16 515
juni.....	2 931	1 297	2 378	61 777	23 923	19 433	9 157
juli.....	462	220	452	48 360	13 439	15 691	4 727
augusti.....	270	91	300	50 552	4 669	24 260	1 304
september....	⁵ 222 823	⁵ 23 825	⁵ 101 412	100 697	112 389	42 234	48 708
oktober.....	56 985	17 095	18 522	106 989	124 303	42 595	49 072
november.....	30 186	18 084	13 436	106 708	124 631	40 062	48 811
december.....	35 119	13 393	12 028	121 144	129 755	44 774	46 023
1947 januari.....	30 812	10 228	10 286	125 303	139 443	44 134	47 667
februari.....	12 864	5 246	5 516	102 673	131 932	44 143	44 552
mars.....	6 212	2 629	3 246	86 058	112 854	37 029	43 468
april.....	5 838	2 693	3 217	79 076	86 854	31 851	39 233
maj.....	2 644	1 788	1 949	73 477	54 219	31 119	28 637
juni.....	3 343	2 279	2 319	65 856	31 686	31 072	17 713
juli.....	816	387	817	51 217	19 428	31 294	12 509
augusti.....	386	105	403	68 465	12 128	30 959	9 518
september....	⁵ 81 950	⁵ 70 082	⁵ 56 996	97 361	72 858	37 220	39 232
oktober.....	13 371	19 527	9 670	91 330	69 630	39 403	39 420
november.....	6 837	22 617	5 731	84 493	75 059	36 529	38 399
december.....	8 309	16 946	6 151	95 554	77 241	34 991	48 025
1948 januari.....	7 246	14 517	6 945	96 838	83 619	35 794	58 650
februari.....	6 575	12 803	6 747	97 343	87 450	33 050	61 611
mars.....	1 918	3 812	1 866	92 723	79 457	30 890	58 782

¹ Avse leveranser av spannmål till de större handelskvarnarna samt till spannmåls- och utsädeshandeln. — ² Såväl inhemsk som utländsk spannmål sista dagen resp. år och månad. Lagersiffrorna per den 31 augusti inkludera leveranser av den nya skörden. — ³ Avser lager av såväl inhemsk som utländsk spannmål vid de större handelskvarnarna. — ⁴ Avser lager hos Sv. Spannmålsaktiebolaget t. o. m. den 31 dec. 1940, därefter även lager hos spannmåls- och utsädeshandlare. — ⁵ Här ingår leveranser av resp. års skörd under augusti. — ⁶ Avse lagren per den 24 april.

Tab. 4. Förmalning av vete, råg och havre samt import och export av vete och råg, i ton.

År och månad	Förmalning av ¹			Import av		Export av	
	Vete	Råg	Havre	Vete (stat. nr 177)	Råg (stat. nr 176)	Vete (stat. nr 177)	Råg (stat. nr 176)
1934.....	408 803	120 547	39 808	45 861	925	24 048	75 454
1935.....	411 795	125 675	41 306	42 602	1 152	122 346	31 035
1936.....	415 268	128 798	40 062	48 714	5 365	91 281	27 556
1937.....	424 214	134 516	46 653	50 349	2 728	29 384	27
1938.....	419 956	129 120	43 006	54 349	7 520	39 105	20
1939.....	429 986	141 421	48 522	39 130	2 633	9 191	13
1940.....	495 286	141 904	54 480	34 095	60 246	123	2 465
1941.....	443 361	193 460	39 993	40	368	26 536	4 707
1942.....	250 444	173 037	57 775	86 044	² 13 330	45	3 007
1943.....	270 416	207 639	92 623	7 599	1 407	4 610	401
1944.....	343 249	219 750	61 917	16 761	1	45 502	40 233
1945.....	499 727	160 940	50 112	43 438	7	25 697	112 380
1946.....	456 490	141 586	47 711	36 399	987	4 336	6 153
1947.....	429 638	109 323	70 420	81 237	4 614	16 795	3 557
1946 januari.....	43 708	11 628	5 634	8 174	—	1 031	—
februari.....	46 289	12 810	3 887	—	—	801	—
mars.....	45 156	14 150	4 094	1 494	—	214	—
april.....	³ 28 940	³ 7 487	2 461	14 481	—	202	240
maj.....	⁴ 33 725	⁴ 12 305	4 292	95	—	0	4 637
juni.....	26 663	10 567	3 330	7 490	—	201	123
juli.....	22 227	8 535	2 736	436	—	1 017	—
augusti.....	37 231	11 760	4 094	11	—	76	14
september....	51 713	12 954	3 402	1	0	266	708
oktober.....	49 862	16 351	4 369	3	—	421	429
november.....	41 668	13 947	4 964	—	—	—	2
december.....	29 308	9 092	4 448	4 214	987	107	—
1947 januari.....	35 022	8 675	5 301	8 456	—	180	4
februari.....	42 238	7 945	3 901	—	—	39	—
mars.....	39 264	11 285	4 046	1 194	—	12 409	0
april.....	36 620	11 948	3 994	15 549	—	33	—
maj.....	34 675	11 936	3 462	6	—	3 834	1 298
juni.....	31 436	9 327	3 519	100	—	265	1 861
juli.....	28 380	7 744	4 665	1 192	3 592	—	110
augusti.....	37 533	11 974	7 906	3 803	—	0	258
september....	42 199	5 211	7 133	29 628	1	35	26
oktober.....	44 118	6 534	10 027	5 088	28	—	—
november....	32 374	8 863	9 029	4 899	—	—	—
december.....	25 779	7 881	7 437	11 322	993	—	—
1948 januari.....	26 274	7 502	7 311	8 278	4 472	—	—
februari.....	25 564	10 762	6 403	20 313	14 760	1	—
mars.....	27 396	10 689	4 779	9 580	6 157	76	—

¹ Avser förmalning av såväl inhemsk som utländsk spannmål vid de större handelskvarnarna. — ² Härav ha 8 279 ton införts i utbyte mot till Finland utförda kvantiteter råg eller rågmjöl. — ³ Omfattar endast tiden 1—24 april. — ⁴ Omfattar tiden 25 april—31 maj.

Anm. Import- och exportuppgifterna för år 1947 samt månadssiffrorna preliminära.

Tab. 5. Invägning av mjölk samt försäljning av mjölk och grädde, i ton.

År och månad	Vid mejerier invägd mjölk				Mejeriproduktion av	
	Total kvantitet ¹	D ä r a v			Konsumtionsgrädde	
		Använd för pro- duktbe- redning	Försäld som kon- sumtions- mjölk ²	Försäld grädde (om- räknad till mjölk) samt svinn	Fetthalt över 17 procent	Fetthalt under 17 procent
1934	2 498 378	1 854 670	352 247	291 461	20 130	10 523
1935	2 550 916	1 875 422	376 433	299 061	20 630	10 155
1936	2 720 166	2 008 586	408 014	303 566	21 697	10 235
1937	2 847 223	2 115 010	434 246	297 967	22 000	10 162
1938	3 032 241	2 277 819	459 023	295 399	22 623	9 918
1939	3 205 688	2 395 153	494 367	316 168	23 524	9 990
1940	2 988 933	2 202 644	519 500	266 789	18 801	11 985
1941	2 659 251	1 940 169	610 512	122 850	776	25 168
1942	2 517 931	1 740 033	855 273	63 421	116	10 282
1943	2 852 031	1 963 235	963 192	72 381	48	11 397
1944	3 107 561	2 183 544	940 635	138 213	—	30 141
1945	3 375 019	2 421 439	939 628	170 025	—	38 831
1946	3 520 348	2 564 015	939 908	183 730	—	45 589
1947	3 422 935	2 449 500	954 365	189 848	—	46 880
1946 januari	268 089	190 493	76 289	14 586	—	3 591
februari	240 910	166 644	71 303	14 114	—	3 426
mars	268 129	185 851	78 936	16 158	—	3 921
april	285 243	202 935	78 047	15 640	—	3 722
maj	323 702	238 515	81 389	16 003	—	3 835
juni	360 175	282 486	76 687	14 682	—	3 606
juli	346 267	264 705	79 046	15 895	—	3 884
augusti	350 857	268 609	81 732	15 463	—	3 825
september...	307 597	230 869	78 131	14 488	—	3 746
oktober	268 828	188 213	82 134	15 346	—	3 954
november	241 031	162 554	80 228	15 235	—	3 992
december....	259 520	182 141	75 986	16 120	—	4 087
1947 januari	273 946	196 098	76 076	15 537	—	3 852
februari	247 869	173 507	72 547	14 762	—	3 643
mars	275 237	192 524	80 266	16 787	—	4 137
april	294 883	211 160	78 975	17 386	—	4 238
maj	328 330	239 703	83 833	17 386	—	4 163
juni	357 495	278 027	78 173	15 194	—	3 728
juli	336 338	254 186	80 214	15 772	—	3 849
augusti	331 059	245 767	83 221	15 988	—	3 872
september...	276 546	194 974	81 967	14 870	—	3 687
oktober	240 679	159 788	82 893	15 103	—	3 848
november	220 850	144 184	77 834	14 726	—	3 766
december ...	239 703	159 582	78 366	16 337	—	4 097
1948 januari	250 985	169 597	78 595	16 268	—	3 994
februari	239 312	159 645	75 659	15 508	—	3 721
mars	261 135	173 092	82 143	17 989	—	4 325

¹ Invägd mjölk från evakuerade finska kor i Västerbottens och Norrbottens län utgjorde 2 114 ton under år 1944 samt 4 433 ton under år 1945. Dessa kvantiteter äro icke medräknade i den här redovisade invägningen. — ² Fr. o. m. standardiseringsbestämmelsernas ikraftträdande den 21 november 1941 redovisas i denna kolumn kvantiteten försäld standardiserad mjölk. Av denna anledning blir summan av produktmjölk, konsumtionsmjölk och grädde större än den redovisade kvantiteten invägd mjölk, alldenstund den genom standardiseringen erhållna grädden, omräknad till helmjölk, redovisas under produktmjölk.

Tab. 6. Mejerimjölkens medelfetthalt, antal mjölkleverantörer, medelinvägningen per leverantör samt produktionen av smör, ost och torrmjök.

År och månad	Den invägda mjölkens medelfetthalt, procent	Mejerileverantörer, antal ¹	Mjölkinvägningen i medeltal per leverantör, kg	Mejeriproduktion av		Produktion av torrmjök	
				Smör, ² ton	Ost, ton	Fet, ton	Mager, ton
1934.....	3.42	.	.	62 509	31 105	.	.
1935.....	3.43	.	.	63 452	31 669	.	.
1936.....	3.45	.	.	67 168	37 759	.	.
1937.....	3.50	.	.	73 247	35 443	.	.
1938.....	3.52	.	.	80 103	36 524	.	.
1939.....	3.53	.	.	83 735	43 653	.	.
1940.....	3.54	209 412	14 273	80 760	35 328	.	.
1941.....	3.55	220 283	12 072	77 687	22 383	.	.
1942.....	3.59	229 278	10 982	71 926	14 991	1 054	191
1943.....	3.56	236 860	12 041	79 263	21 296	3 924	440
1944.....	3.58	245 910	12 637	87 304	29 924	3 485	546
1945.....	3.59	252 735	13 354	94 058	38 102	7 083	756
1946.....	3.63	255 431	13 782	99 622	44 412	8 412	1 587
1947.....	3.64	253 776	13 488	94 954	47 690	7 248	3 358
1946 januari.....	3.61	251 838	1 064	7 361	3 189	709	64
februari.....	3.66	250 603	961	6 392	2 659	555	34
mars.....	3.57	253 815	1 056	7 124	2 896	493	56
april.....	3.50	252 468	1 129	7 563	3 774	714	77
maj.....	3.62	255 495	1 266	8 796	4 352	641	67
juni.....	3.62	258 664	1 392	10 735	6 049	784	127
juli.....	3.60	258 044	1 341	10 002	4 907	1 305	121
augusti.....	3.65	257 192	1 364	10 306	4 690	1 169	118
september...	3.75	258 729	1 188	9 314	3 758	737	274
oktober.....	3.76	256 582	1 047	7 898	2 542	406	288
november....	3.78	253 345	951	6 862	2 182	312	132
december....	3.71	253 633	1 023	7 249	3 414	587	229
1947 januari.....	3.65	253 687	1 079	7 541	3 779	637	289
februari.....	3.65	252 559	981	6 722	3 268	632	240
mars.....	3.65	253 832	1 084	7 456	3 551	592	177
april.....	3.57	253 056	1 165	7 921	4 527	739	186
maj.....	3.52	254 818	1 288	8 766	5 073	744	455
juni.....	3.64	257 472	1 388	10 591	6 426	635	518
juli.....	3.62	255 551	1 316	9 756	5 235	621	706
augusti.....	3.59	255 535	1 295	9 359	4 645	688	354
september...	3.69	254 894	1 084	7 827	3 311	552	122
oktober.....	3.78	252 344	953	6 732	2 139	516	85
november....	3.77	247 896	890	5 974	2 236	316	29
december....	3.68	248 291	965	6 309	3 500	576	197
1948 januari.....	3.62	247 959	1 012	6 445	3 776	448	299
februari.....	3.54	246 613	970	5 876	3 346	407	263
mars.....	3.51	247 935	1 053	6 386	3 762	534	360

¹ Årssiiffrorna avse det med mjölkinvägningen per leverantör och månad vägda medelantalet leverantörer. — ² Under tiden september 1944—augusti 1945 ingår smör, producerat av mjölk från evakuerade finska kor.

Tab. 7. Försäljning av smör, ost, margarin, konstister och kokosfett samt matolja, i ton.

År och månad	Smör från mejeri		Lant-smör från producent	Ost från mejeri	Margarin från fabrik		Konst-ister o. kokosfett från fabrik	Matolja från parti-handlare
	Total kvantitet	Därav av leverantörer återtaget			Hushålls-,	Bageri-,		
1934	39 430	.	.	30 824	52 831		2 085	.
1935	43 681	7 937	.	32 385	55 201		2 915	.
1936	48 153	9 180	.	34 498	56 125		3 700	1 232
1937	49 098	10 198	.	36 615	58 815		4 731	1 314
1938	51 534	11 246	.	38 816	58 407		6 303	1 523
1939	54 319	12 274	.	41 406	51 475	8 047	3 794	1 901
1940	74 002	13 580	.	37 736	29 468	9 519	1 064	1 405
1941	76 184	10 859	4 138	23 052	17 531	7 987	9	1 173
1942	67 785	11 519	1 787	15 052	35 228	5 374	0	1 441
1943	76 044	12 257	1 298	19 519	31 678	5 449	—	1 345
1944	92 483	13 897	1 353	29 720	29 908	8 125	—	1 487
1945	90 345	13 343	860	35 208	31 403	12 277	—	1 608
1946	101 076	13 028	541	44 085	14 363	9 650	—	1 257
1947	98 723	14 023	314	46 427	21 537	9 754	—	1 528
1946 januari	8 590	1 115	58	2 747	1 719	841	—	129
februari	7 471	996	53	2 537	1 489	766	—	111
mars	8 202	1 128	50	2 930	1 547	866	—	94
april	8 362	1 117	47	3 293	1 591	926	—	92
maj	8 384	1 086	49	3 534	1 429	855	—	122
juni	7 888	1 089	54	4 342	730	654	—	137
juli	8 459	1 112	49	4 623	60	832	—	97
augusti	9 110	1 116	52	4 684	1 055	852	—	101
september	8 197	1 040	43	4 596	990	712	—	97
oktober	8 621	1 045	34	4 075	1 199	807	—	88
november	7 816	972	25	3 608	1 191	706	—	96
december	9 976	1 213	27	3 116	1 363	833	—	93
1947 januari	7 317	1 090	38	3 098	1 507	675	—	112
februari	7 446	1 001	29	3 161	1 219	566	—	95
mars	8 526	1 133	28	4 085	1 507	840	—	147
april	8 349	1 118	89	3 844	1 328	652	—	119
maj	8 404	1 126		4 008	1 249	816	—	107
juni	8 613	1 154	87	4 865	1 237	840	—	138
juli	8 786	1 257		4 845	1 257	928	—	116
augusti	9 086	1 269		4 145	1 300	940	—	132
september	9 341	1 205	43	4 017	1 546	934	—	180
oktober	8 586	1 220		3 807	2 606	912	—	133
november	6 865	1 147		3 266	3 179	816	—	99
december	7 404	1 303		3 286	3 602	835	—	150
1948 januari	6 737	1 248		3 224	3 702	708	—	151
februari	6 221	1 187		3 654	3 688	832	—	154
mars	6 865	1 254		3 749	3 886	1 012	—	

Tab. 8. Import och export av smör, margarin, ost och ägg, i ton.

År och månad	Smör (stat. nr 68:1 o. 2)		Margarin (stat. nr 274)		Ost (stat. nr 69 o. 70)		Ägg (stat. nr 71)	
	Import	Export	Import	Export	Import	Export	Import	Export
1930	8	26 674	1 895	118	668	250	453	4 665
1931	18	19 525	1 407	163	767	46	1 423	3 055
1932	15	13 547	1 037	295	474	117	217	4 603
1933	33	17 127	934	241	461	331	232	3 035
1934	2	23 220	648	121	564	93	0	3 128
1935	608	20 262	11	181	1 134	124	77	3 095
1936	188	19 068	1	173	1 600	234	987	2 606
1937	0	23 535	2	146	1 088	350	1 187	4 117
1938	1	28 555	2	189	1 223	616	35	5 365
1939	4	26 172	55	110	1 803	343	736	5 465
1940	560	9 833	0	3	497	160	1 261	2 721
1941	—	1 836	—	461	449	1	2 336	0
1942	0	—	0	0	305	0	499	—
1943	1	—	—	—	269	—	253	0
1944	229	—	—	—	223	0	493	0
1945	202	605	—	3 612	680	2 207	730	0
1946	416	2	0	357	1 551	536	4 397	161
1947	1 088	0	0	121	2 875	132	2 084	0
1946 januari	0	1	0	—	48	114	19	0
februari	0	1	—	100	59	72	174	0
mars	0	0	—	—	124	48	46	160
april	0	0	—	8	132	—	257	0
maj	0	0	—	—	125	—	73	0
juni	0	0	—	—	36	—	8	1
juli	0	0	—	—	54	3	88	—
augusti	0	0	0	200	38	32	65	0
september	0	0	—	49	54	61	404	0
oktober	47	0	0	—	150	79	605	0
november	226	0	0	—	191	100	1 021	0
december	142	0	0	0	540	27	1 296	0
1947 januari	150	0	0	—	433	90	474	0
februari	120	0	0	—	220	10	103	0
mars	140	0	0	—	268	3	134	0
april	205	0	0	—	289	19	28	0
maj	154	0	0	—	341	0	189	0
juni	263	0	0	5	241	5	194	0
juli	55	0	0	—	355	0	184	0
augusti	0	0	0	—	282	0	22	0
september	0	0	0	—	111	0	64	0
oktober	0	0	0	24	176	0	22	0
november	0	0	0	59	7	0	454	0
december	1	0	0	33	152	5	216	0
1948 januari	0	0	0	86	47	0	40	0
februari	0	0	—	323	169	0	70	0
mars	0	0	—	452	289	1	144	0

Anm. Import- och exportuppgifterna för år 1947 samt månadssiffrorna preliminära.

Tab. 9. Import och export av nötkött och fläsk samt import av får- och hästkött, i ton.

År och månad	Nötkött (stat. nr 19)		Fårkött (stat. nr 15 o. 16)	Hästkött (stat. nr 17 o. 18)	F l ä s k (stat. nr 24—26)	
	Import	Export	Import	Import	Import	Export
1930	350	2 101	687	1 058	2 263	27 851
1931	410	485	833	932	1 386	29 192
1932	349	91	603	353	995	21 408
1933	234	45	650	163	1 611	20 552
1934	434	38	656	215	1 523	19 097
1935	1 356	36	934	505	3 724	13 214
1936	1 553	48	673	964	3 098	12 704
1937	1 272	999	606	841	1 717	13 609
1938	1 158	184	602	791	2 198	13 295
1939	1 428	157	602	960	2 829	13 939
1940	54	543	190	457	1 239	4 386
1941	33	0	—	—	3 886	960
1942	6	—	—	—	4 736	—
1943	4	—	0	—	4 566	—
1944	2 023	—	0	—	6 465	—
1945	6 521	0	1	648	3 004	44
1946	8 679	0	43	1 143	995	0
1947	5 470	0	842	3 710	1 076	0
1946 januari	1 147	0	0	311	1	0
februari	1 262	0	0	9	1	0
mars	848	0	0	—	0	0
april	1 188	0	0	0	49	0
maj	717	0	0	17	0	0
juni	0	0	—	16	0	0
juli	0	0	—	204	1	—
augusti	0	0	3	67	3	0
september	269	0	7	131	0	0
oktober	924	0	15	191	294	0
november	1 051	0	14	80	157	—
december	1 267	0	4	117	488	0
1947 januari	551	0	0	137	102	0
februari	371	0	26	167	10	0
mars	15	0	498	125	50	0
april	442	0	154	324	0	0
maj	1 270	0	21	389	0	—
juni	899	—	112	297	380	—
juli	590	0	6	624	59	—
augusti	278	0	—	595	5	0
september	615	0	16	438	296	0
oktober	0	—	1	233	22	0
november	1	0	0	168	33	0
december	438	0	8	213	119	0
1948 januari	527	—	5	99	21	0
februari	224	0	0	68	1	0
mars	1	0	60	10	141	0

Anm. Import- och exportuppgifterna för år 1947 samt månadssiffrorna preliminära.

Tab. 10. Vid slakthus, kontrollslakterier och köttbesiktningssbyråer undersökta slaktdjur m. m.

År och månad	Antal besiktigade hela och till hela omräknade halva kroppar ¹				Betäckta suggor i Svea- och Götaland, antal	Tjänstbara galtar i Svea- och Götaland, antal
	Stor- boskap	Kalv		Svin		
		större	mindre			
1930	242 588	387 585·5	234 831	1 225 685	.	.
1931	227 433	394 276·5	225 831	1 424 539	.	.
1932	238 715·5	412 905	229 697·5	1 354 033	.	.
1933	250 644	420 721	239 615·5	1 342 908	.	.
1934	258 295	407 182	253 759·5	1 424 688	255 886	4 682
1935	274 675	414 141·5	287 700	1 270 852·5	264 271	4 240
1936	302 503	440 738	354 234	1 324 497	284 044	4 156
1937	347 406	466 605	413 007	1 480 022	258 967	3 931
1938	375 469·5	502 228·5	437 859	1 478 927	272 789	3 778
1939	397 069	519 013	467 212	1 608 873·5	282 702	3 747
1940	540 108	505 579·5	515 670	1 487 631	214 291	3 407
1941	550 661	401 003	506 747	1 049 460	192 403	2 876
1942	234 453·5	212 355·5	424 966	596 673·5	167 453	2 525
1943	283 994	221 920·5	588 012	719 183·5	190 672	2 511
1944	348 600	255 852·5	640 198·5	1 064 267·5	182 368	2 504
1945	345 365	256 728	570 627·5	960 948	184 294	2 580
1946	391 704	372 535·5	597 925·5	1 053 797·5	178 266	2 612
1947	491 156	364 036·5	643 945·5	1 036 562	195 122	2 657
1946 januari	32 612	15 834·5	42 835·5	90 796	16 626	2 738
februari	26 929·5	23 257	38 130	80 579	12 068	2 670
mars	33 683	27 435·5	57 126	93 254	12 918	2 661
april	29 933	34 266·5	70 956	113 789	16 289	2 681
maj	30 679·5	36 618	60 941·5	102 087·5	17 760	2 645
juni	22 801	37 534	50 277·5	89 047	15 222	2 622
juli	23 740·5	44 322·5	52 798	82 552·5	11 734	2 561
augusti	27 510·5	46 945·5	45 249	78 716·5	10 347	2 531
september	34 712	28 363·5	35 377	63 203	10 823	2 525
oktober	51 093	31 614·5	49 229	74 142	14 445	2 541
november	44 293	23 666	49 550	79 896	20 041	2 582
december	33 717	22 678	45 466	105 735	19 993	2 589
1947 januari	31 215·5	23 152·5	58 631·5	83 011·5	16 275	2 607
februari	33 066·5	23 014·5	44 117·5	67 776	12 616	2 676
mars	36 479·5	28 245·5	54 731	91 976·5	16 376	2 655
april	29 701·5	32 406·5	75 533	98 599	21 575	2 704
maj	29 146·5	35 858	63 502·5	98 781·5	19 584	2 718
juni	30 542	37 839·5	52 159	86 246·5	17 609	2 653
juli	32 579·5	42 299	55 622·5	85 943	13 889	2 631
augusti	33 867	31 512·5	40 361·5	56 934	11 052	2 605
september	58 063·5	37 726	44 554	77 533	11 715	2 584
oktober	71 957·5	31 925	54 909·5	93 812	14 481	2 615
november	59 548·5	21 411	50 457	94 838	18 611	2 639
december	44 988·5	18 646·5	49 366·5	101 111	21 339	2 801
1948 januari	36 730·5	18 364	57 677	104 798·5	17 109	2 790
februari	30 722·5	19 910	49 028	93 113	14 815	2 779
mars	28 625	21 779	60 161·5	121 957·5	16 666	2 776

¹ Årsummorna för 1946 och 1947 samt alla månadssummorna prellminära tal.

Tab. 11. Inhemsk försäljning, import och export av vissa fodermedel, i ton.

År och månad	Inhemsk försäljning av oljekraftfoder från fabrik	Import av oljekraftfoder (stat. nr 359—363, 369 och 370)	Import av annat kreatursfoder (stat. nr 366—68 och 371—72)	Export av oljekraft- o. a. kreatursfoder (stat. nr 361, 363, 366:1—372)	Import av majs (stat. nr 171)	Import av kli (stat. nr 191—194)
1930	.	179 034	9 075	15 345	134 634	40 782
1931	.	234 263	8 825	12 933	353 055	80 906
1932	.	148 607	5 331	18 216	243 949	33 026
1933	.	150 859	8 185	46 783	265 350	62 278
1934	52 869	190 128	8 234	51 574	107 186	38 158
1935	59 919	200 420	4 802	61 238	43 009	8 775
1936	65 109	158 630	5 444	74 560	76 043	10 199
1937	77 287	223 060	8 508	65 362	185 239	48 607
1938	73 999	251 559	7 495	69 702	172 088	49 115
1939	75 524	166 866	6 150	42 575	42 369	12 936
1940	93 297	141 933	7 162	2 349	49 065	14 025
1941	23 782	94 700	7 158	119	3 878	30 727
1942	44 449	117 502	1 856	198	13 335	6 303
1943	43 032	88 988	2 149	1 687	9 940	50
1944	55 351	137 016	628	5 226	5 887	—
1945	67 934	92 668	459	10 468	9 073	—
1946	35 091	90 575	10 187	10 890	85 557	90 941
1947	36 316	149 109	9 716	15	40 504	149 672
1946 januari	3 156	30 887	292	3 905	6 011	—
februari	4 058	3 859	1 565	2 413	5 391	—
mars	3 539	3 058	1 356	3 448	5 991	0
april	3 792	9 559	1 500	412	6 636	2 839
maj	2 919	6 592	905	677	3 164	7 139
juni	2 694	1 289	206	35	424	12 984
juli	944	3 118	332	—	357	9 707
augusti	2 475	7 533	706	—	24 751	7 912
september	3 164	3 671	395	—	5 791	14 303
oktober	3 003	2 115	282	—	1 175	10 076
november	2 545	9 050	750	—	9 615	14 862
december	2 802	9 833	1 898	—	16 251	11 119
1947 januari	2 033	6 783	629	—	5 161	14 240
februari	2 576	15 861	255	9	107	20 805
mars	2 072	3 237	803	—	143	7 464
april	2 114	8 537	702	—	58	14 166
maj	2 268	21 951	1 452	1	312	6 933
juni	1 946	12 301	1 303	0	26	8 919
juli	1 542	12 696	1 003	—	50	16 738
augusti	3 041	16 031	345	0	2 262	19 998
september	3 796	16 930	623	1	10 766	10 812
oktober	5 514	13 287	1 024	—	11 646	14 190
november	5 711	16 602	1 004	1	6 604	11 472
december	3 703	4 893	573	3	3 369	3 935
1948 januari	4 441	11 941	832	4	14 659	15 697
februari	5 090	10 452	328	1	668	9 412
mars	3 820	3 822	788	7	10 835	4 957

Anm. Import- och exportuppgifterna för år 1947 samt månadssiffrorna preliminära.